

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2020

แนวทางในการส่งเสริมการเขียนผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

กฤษฎพร อยู่สวัสดิ์
คณะครุศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Adult and Continuing Education Commons](#)

Recommended Citation

อยู่สวัสดิ์, กฤษฎพร, "แนวทางในการส่งเสริมการเขียนผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา" (2020). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 4188.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/4188>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GUIDELINES FOR PROMOTING LIFELONG LEARNERS ATTRIBUTES OF PRIMARY
STUDENTS

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

FACULTY OF EDUCATION

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับ
	นักเรียนประถมศึกษา
โดย	น.ส.กฤษพร อยู่สวัสดิ์
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล)
..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.วิรุฬห์ นิลโมจน์)

กฤษพร อยู่สวัสดิ์ : แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. (GUIDELINES FOR PROMOTING LIFELONG LEARNERS ATTRIBUTES OF PRIMARY STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ดร.ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2) พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา และ 3) นำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,990 คน จากประชากรจำนวน 3,313 คน และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่างๆ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 7 คน ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองนักเรียน ในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุ โดยใช้โปรแกรม LISREL และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มี 5 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่าน้ำหนักขององค์ประกอบสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการสื่อสาร และเจตคติต่อการเรียนรู้ 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df=1.30$, $p=.08$, $GFI=1.00$, $AGFI=0.99$, $CFI=1.00$, $RMSEA=0.01$, $SRMR=0.00$) โดยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านนักเรียนสูงสุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านครอบครัว ตามลำดับ 3) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาประกอบด้วยแนวทาง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีอนาคต 2) การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเอง 3) การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักตนเอง และ 4) การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีอำนาจในตน ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครอง ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน
ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5984202527 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORD: LIFELONG LEARNERS, GUIDELINES FOR PROMOTING, PRIMARY STUDENTS

Krisporn Yoosawat : GUIDELINES FOR PROMOTING LIFELONG LEARNERS ATTRIBUTES OF PRIMARY STUDENTS. Advisor: Assoc. Prof. Dr. Worarat Pathumcharoenwattana Co-advisor: Asst. Prof. Dr. Teerasak Srisurakul

The purposes of this research study were to 1) study lifelong learner factors for primary students, 2) develop a model for the causal relationship of factors affecting lifelong learners attributes of primary students, and 3) propose guidelines for promoting lifelong learners attributes of primary students. Research methodology being used was a mixed - methods approach. The samples of this research were 2,990 which were selected randomly from 3,313 of sixth grade students in primary schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC) in Bangkok. Moreover, there were more informants which are related specialists, were comprised of 15 of school administrators, teachers and parents as the key informant, and 11 of experts. Data collection were conducted by using the checklist and rating scale questionnaires, semi-structured interview schedule and focus group discussion. The data were analyzed by using descriptive statistics, second-order confirmatory factor analysis and causal factors affecting by LISREL program and content analysis techniques.

The results were as follows: 1) The lifelong learner factors for primary students consist of 5 components, which sorted from the highest to lowest component weight values: Learning Ability, Learning Motivation, Knowledge Acquisition, Communication Ability, and Learning Attitude. 2) The causal relationship model of factors affecting lifelong learners attributes of primary students was congruent with empirical data. The data analysis revealed the validation of fitted model yielded a Chi-square/df = 1.30, $p=.08$, GFI=1.00, AGFI=0.99, CFI=1.00, RMSEA=0.01 and SRMR=0.00) and the causal factor maximum directly influenced to the lifelong learners attributes was student factor, and the next were school factor and family factor respectively. 3) The guidelines for promoting lifelong learners attributes of primary students consist of 4 approaches: Guidelines for promoting students to be 1) future-oriented person, 2) self-esteem person, 3) self-awareness person and 4) internal locus of control person. Each guideline will be conducted by school administrators, teachers and parents on their own roles to promote the student to be lifelong learners.

Field of Study: Non-Formal Education

Academic Year: 2020

Student's Signature

Advisor's Signature

Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์ของกลุ่มบุคคลมากมาย ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

บุคคลกลุ่มแรกคือ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รศ.ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผศ.ดร.ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ รวมทั้งคอยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ ตลอดจนคอยให้ความช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ และคอยกระตุ้นเสริมพลัง ทั้งพลังกาย พลังใจ พลังความคิดและพลังปัญญาให้แก่ผู้วิจัยเสมอมาจนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์

บุคคลกลุ่มที่สองคือ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ประกอบด้วย รศ.ดร.อาชัญญา รัตนอุบล ประธานกรรมการ ผศ.ดร.มนัสวาศน์ โกวิทยา ผศ.ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล กรรมการ และอ.ดร.วิรุฬห์ นิลโมจน์ กรรมการภายนอก ที่กรุณาเมตตาผู้วิจัยช่วยพิจารณาและตรวจสอบแก้ไข รวมทั้งคอยชี้แนะแนวทางและให้ข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังคอยดูแลให้กำลังใจและความห่วงใยแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

บุคคลกลุ่มที่สามคือ คณาจารย์ประจำภาคการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ โดยนอกเหนือจากคณาจารย์ที่ได้เอ่ยนามไปข้างต้นแล้ว ยังมี รศ.ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และ ผศ.ดร.วีรฉัตร สุปัญญ์ ที่ได้ให้ความรู้อันมีค่า รวมทั้งให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้มากมายแก่ผู้วิจัย

บุคคลกลุ่มที่สี่ คือ ผู้ที่ให้ข้อมูลวิจัย ทั้งผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ และผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้เกียรติและสละเวลาอันมีค่ามาร่วมการสนทนากลุ่ม อันทำให้ได้ข้อมูลมากมายที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นอกจากกลุ่มบุคคลทั้งสี่กลุ่มแล้วผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาและพี่ชายที่คอยให้การสนับสนุน การส่งเสริมและความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาทุกสิ่งอย่าง ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นแรงผลักดันสำคัญที่คอยส่งพลังความรักจนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำงานวิจัยได้สำเร็จ อีกทั้งขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ท่านอื่นๆ ตลอดจนบุคคลท่านอื่นๆ มากมายที่มีได้เอ่ยนาม ทั้งญาติๆ เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ คำปรึกษาและกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายสุดนี้ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจาก “ทุน ๙๐ ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช” ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

กฤษฎพร อยู่สวัสดิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
สมมติฐานการวิจัย	7
ขอบเขตการวิจัย	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
ตอนที่ 1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต.....	16
1.1 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	16
1.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	18
1.3 เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	23
1.4 ความหมายของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	25
1.5 ความสำคัญของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	26

1.6 การส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต.....	29
1.7 คุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	33
ตอนที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน	52
2.1 ปัจจัยด้านโรงเรียน.....	53
2.1.1 บรรยากาศในชั้นเรียน	53
2.1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	59
2.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	63
2.1.4 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	67
2.2 ปัจจัยด้านครอบครัว	70
2.2.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว.....	71
2.2.2 การสนับสนุนของครอบครัว.....	78
2.2.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	83
2.3 ปัจจัยด้านนักเรียน.....	86
2.3.1 ความเชื่ออำนาจในตน	86
2.3.2 การมุ่งอนาคต.....	90
2.3.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง.....	93
2.3.4 การรู้จักตนเอง.....	97
ตอนที่ 3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี	105
3.1 ลักษณะธรรมชาติของนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี	106
3.2 พัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี.....	108
3.2.1 เด็กวัยเรียนตอนต้นคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 (อายุ 6-8 ปี).....	108
3.2.2 เด็กวัยเรียนตอนปลายคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 (อายุ 9-12 ปี)	110
3.3 การส่งเสริมพัฒนาในนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี.....	113

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	115
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	121
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	123
ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา.....	123
ระยะที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนประถมศึกษา.....	130
ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา.....	138
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	146
ตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา.....	149
ตอนที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนประถมศึกษา.....	169
ตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา.....	189
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	243
สรุปผลการวิจัย.....	247
อภิปรายผล.....	261
ข้อเสนอแนะ	284
บรรณานุกรม.....	288
ภาคผนวก.....	314
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	315
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่ม	317
ภาคผนวก ค รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	319
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการ เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของ นักเรียนประถมศึกษา	321

ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา.....	326
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	333
ภาคผนวก ช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต.....	338
ภาคผนวก ซ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์	346
ภาคผนวก ฌ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา.....	351
ภาคผนวก ฎ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม.....	360
ภาคผนวก ฏ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือวิจัย (แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา)	368
ภาคผนวก ฐ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือวิจัย (แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา).....	372
ภาคผนวก ถ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต จำแนกตามโรงเรียน	378
ภาคผนวก ท ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม.....	380
ประวัติผู้เขียน.....	382

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์คุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของนักการศึกษา โดยสรุปเป็นองค์ประกอบด้านต่าง ๆ	43
ตารางที่ 2 ปัจจัยหลัก ปัจจัยย่อยและงานวิจัยที่รองรับว่าส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับการเป็น ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนหรือองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน....	103
ตารางที่ 3 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (n=57).....	128
ตารางที่ 4 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษา (n=57)	135
ตารางที่ 5 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษา (n=7)	151
ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)	154
ตารางที่ 7 ค่าสถิติพื้นฐานของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)....	156
ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการตรวจสอบความเหมาะสมของความสัมพันธ์กันระหว่าง ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาก่อนนำไปวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน (n=2,990).....	159
ตารางที่ 9 ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีเปรียบเทียบของโมเดลการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)	162
ตารางที่ 10 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990).....	163
ตารางที่ 11 การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษา (n=7)	172
ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)	173
ตารางที่ 13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านโรงเรียน (n=2,990)	175

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านโรงเรียน (n=2,990)	176
ตารางที่ 15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านนักเรียน (n=2,990).....	177
ตารางที่ 16 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านนักเรียน (n=2,990)	178
ตารางที่ 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านครอบครัว (n=2,990).....	179
ตารางที่ 18 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านครอบครัว (n=2,990).....	180
ตารางที่ 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (n=2,990)	181
ตารางที่ 20 การวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดลการวัดองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (n=2,990).....	182
ตารางที่ 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษา (n=2,990).....	184
ตารางที่ 22 ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีเปรียบเทียบของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990).....	186
ตารางที่ 23 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็น ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990).....	187
ตารางที่ 24 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอด ชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา.....	218

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา	7
ภาพที่ 2 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านโรงเรียนที่ส่งผลต่อ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา	70
ภาพที่ 3 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา	86
ภาพที่ 4 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านนักเรียนที่ส่งผลต่อ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา	102
ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	122
ภาพที่ 6 แผนผังสรุปวิธีดำเนินการวิจัย.....	143
ภาพที่ 7 โมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน	168
ภาพที่ 8 โมเดลการวัดปัจจัยด้านโรงเรียน (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน).....	177
ภาพที่ 9 โมเดลการวัดปัจจัยด้านนักเรียน (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน)	179
ภาพที่ 10 โมเดลการวัดปัจจัยด้านครอบครัว (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน).....	181
ภาพที่ 11 โมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน).....	183
ภาพที่ 12 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา.....	188
ภาพที่ 13 ต้นไม้แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	283

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่จะพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความเป็นพลวัต มีความซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็วได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศให้มีความเข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนมนุษย์ที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ที่นับเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม (ภาคีเพื่อการศึกษาไทย, 2561) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตในทางใดทางหนึ่ง ทำให้บุคคลจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้ (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, 2557; Dindar & Bayrakci, 2015) โดยต้องอาศัยการศึกษาหาความรู้ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ประเสริฐ บุญเรือง, 2556)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2557) อีกทั้งยังมีความสำคัญยิ่งเปรียบเสมือนกุญแจสำหรับเปิดเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพบุคคล (Delors et al., 1998) อันจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543; บุญเลี้ยง ทุมทอง และ ทิพาพร สุจारी, 2558; อาชัญญา รัตนอุบล, 2562) สอดคล้องกับที่ ธนิสท์ เจียรวนนท์ และ Jack Ma ได้เสนอมุมมองในงานการประชุมเพื่อการศึกษาโลก 2019 หรือ Forum for World Education ในหัวข้อ “รูปแบบการศึกษาแห่งอนาคตสำหรับทศวรรษหน้า” ซึ่งทั้งสองต่างกล่าวไปในทิศทางเดียวกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ตลอดเวลา โดยไม่หยุดที่จะเรียนรู้ (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2562) การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงนับเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของตนเองอยู่เสมอ หากประเทศใดประชาชนเรียนรู้ตลอดชีวิตทรัพยากรมนุษย์ของประเทศนั้นย่อมมีคุณภาพมากกว่าประเทศอื่น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) จึงทำให้นานาประเทศต่างเห็นความสำคัญและได้นำการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาเป็นแนวคิดหลักของการจัดการศึกษา (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2549; มนัสวาสน์ โกวิทยา, 2557; อาชัญญา รัตนอุบล, 2562; Knowles, 1980) ซึ่งเป็นไปตามที่ Malcolm S. Knowles ได้เคยคาดการณ์ไว้ในอดีตว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะกลายเป็นหลักการจัดการของการศึกษาทั้งหมด (Collins, 2009) โดยมีเป้าหมาย

สำคัญคือ ต้องการให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดทุกช่วงของชีวิต (ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิสิน, 2554; สุรางค์ธรรมโวหาร และคณะ, 2558)

การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจึงได้กลายเป็นเป้าหมายของการศึกษาในปัจจุบันที่มุ่งหวังและปรารถนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังที่เห็นได้จากกรณีศึกษาในต่างประเทศที่ต่างตระหนักถึงความสำคัญ และได้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Dindar & Bayrakci, 2015) เช่น ประเทศแคนาดา ได้กำหนดนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายมุ่งให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ในทุกช่วงชีวิตตามความต้องการของแต่ละบุคคลในรูปแบบที่หลากหลาย ปลุกฝังนิสัยการรักการเรียนรู้ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและวิชาการสมัยใหม่ (ทรงสุตา น้าจันทร์ และคณะ, 2559) ในขณะที่ประเทศสหราชอาณาจักรได้มุ่งขยายการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชน สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้โดยทำให้การเรียนรู้เป็นกิจกรรมปกติวิสัยในชีวิตประจำวันให้กลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยเน้นให้เข้าถึงง่ายและเกิดความเพลิดเพลิน (สุมาลี สังข์ศรี, 2556) และกรณีสุดท้ายคือ ประเทศญี่ปุ่น ได้ออกนโยบายและโครงการพิเศษจำนวนมาก โดยหนึ่งในการดำเนินการที่สำคัญคือ การพยายามเร่งรัดการปลุกฝังลักษณะนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้เรียนทุกระดับ ตลอดจนประชาชนอย่างกว้างขวาง (มนตรี แยมกลีกร, 2548) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า นานาประเทศต่างให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาประชาชนของตนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการที่จะพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน ดังที่เห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดในหมวด 1 มาตรา 8 ที่ให้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นหลักของการจัดการศึกษาของประเทศ รวมทั้งในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษายังมีสาระสำคัญที่เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นั้นมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นให้คนไทยทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ความสามารถ สามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งได้กำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาทุนศักยภาพมนุษย์ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยตั้งเป้าหมายให้คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ ยิ่งไปกว่านั้นในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดเป้าหมายที่มุ่งให้ประชากรทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาและการเรียนรู้จากระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้ประชาชน...สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) นอกจากนี้ในข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่

สอง (พ.ศ.2552-2561) รัฐบาลได้มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยหนึ่งในสี่หลักการในการปฏิรูปนั้นคือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตั้งแต่เด็ก สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นมุ่งที่จะพัฒนาเด็กไทยและคนไทยให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเมื่อทรัพยากรของประเทศได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตแล้วจะทำให้เกิดกลุ่มคนแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป (ดุชนี คำมี, 2557; ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558)

ถึงแม้ว่าการศึกษาไทยมีนโยบายสนับสนุนให้พัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาพอสมควร แต่ผลสำรวจที่แสดงให้เห็นเชิงประจักษ์ผ่านทางสถิติต่าง ๆ ในสังคมก็ยังไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินการ เช่น การสำรวจพฤติกรรมเด็กและเยาวชน โครงการ Child Watch พบว่า นิสัยการเรียนรู้ของเด็กไทยอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วง โดยมีเด็กสูงถึงร้อยละ 30 ที่เข้าเรียนไม่ครบทุกคาบเรียนหรือโดดเรียนเป็นประจำ นอกจากนี้ในด้านทัศนคติต่อการเรียน พบว่า มีเด็กที่ระบุว่าตนเองมีความสุขกับการเรียนเฉลี่ยเพียงแค่ร้อยละ 59 โดยเป็นเด็กในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นสูงถึงร้อยละ 64 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 57 และระดับอุดมศึกษาร้อยละ 55 (สถาบันรามจิตติ, 2556) แสดงให้เห็นว่ายิ่งระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเด็กยิ่งมีความสุขในการเรียนลดลง จึงอาจส่งผลต่ออัตราการศึกษต่อของเด็ก ดังที่เห็นได้จากการสำรวจอัตราการคงอยู่ของนักเรียนตั้งแต่เริ่มจากประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ถึงระดับอุดมศึกษา ปี 1 ปีการศึกษา 2558 คงเหลือเพียงร้อยละ 61.4 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับที่องค์การยูนิเซฟได้เปิดเผยว่าเด็กไทยไม่ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเกือบ 700,000 คน (มติชนออนไลน์, 2560ข) แสดงให้เห็นว่ามีผู้เรียนที่หายไปหรือตกหล่นจากการศึกษาในระบบจำนวนมาก โดยหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนออกจากจากการเรียนในระบบนั้นคงหนีไม่พ้น การที่ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคุณลักษณะสำคัญของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งสิ้น

นอกจากนี้สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้เผยแพร่ผลการสำรวจสถิติการอ่านของประชาชนไทย ในปีพ.ศ. 2561 พบว่า ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป มีอัตราการอ่านร้อยละ 78.8 หรือคิดเป็นจำนวนประชากร 49.7 ล้านคน และมีผู้ไม่อ่านสูงถึงร้อยละ 21.2 หรือคิดเป็นจำนวนประชากร 13.9 ล้านคน โดยหนึ่งในเหตุผลที่ไม่อ่านเนื่องมาจากอ่านหนังสือไม่ออก ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กอายุ 6-14 ปี หรือนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 ถึงร้อยละ 42.9 หากรวมเด็กกลุ่มอายุเดียวกันนี้ที่อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย อีกร้อยละ 26.5 นั้นหมายความว่า มีเด็กวัยเรียนจำนวนกว่า 510,000 คน ที่ยังมีปัญหาอ่านไม่ออกหรืออ่านไม่คล่อง ซึ่งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการสำรวจครั้งก่อนในปีพ.ศ. 2558 (สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, 2562) แสดงให้เห็นว่า

เด็กไทยอ่านหนังสือน้อยมากและมีปัญหาในการอ่าน ยิ่งไปกว่านั้นจากการสำรวจพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลออนไลน์ของเด็กไทยอายุ 8-12 ปี พบว่าใช้เวลากับอินเทอร์เน็ตมากถึง 35 ชั่วโมง/สัปดาห์ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยโลกถึง 3 ชั่วโมง โดยกิจกรรมที่เด็กไทยนิยมใช้เมื่อเข้าอินเทอร์เน็ตมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ การดูวิดีโอออนไลน์ร้อยละ 73 การค้นหาข้อมูลร้อยละ 58 การฟังเพลงร้อยละ 56 การเล่นเกมร้อยละ 52 และการรับส่งอีเมลหรือแชทข้อความผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือร้อยละ 42 ตามลำดับ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2561) จะเห็นได้ว่าเด็กใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงมากกว่าเพื่อศึกษาหาความรู้ สอดคล้องกับที่ สมพงษ์ จิตระดับ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและนวัตกรรมด้านเด็กและเยาวชน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวว่า เด็กและเยาวชนไทยอยู่กับสังคมก้มหน้าวันละ 7-8 ชั่วโมง โดยใช้เพื่อพูดคุย เล่นไลน์ เฟสบุ๊ก มากกว่าการเรียนรู้ ศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงของเด็กในปัจจุบัน (มติชนออนไลน์, 2560ก)

จากสถิติต่าง ๆ ข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นถึงการไม่เห็นความสำคัญของการเรียน การไม่มีความสุขในการเรียนรู้ การไม่ศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น รวมทั้งการใช้เวลากับการอ่านที่น้อยและมีปัญหากับการอ่าน และการใช้เวลากับการคุยเล่นมากกว่าที่จะหาความรู้ ซึ่งทั้งหมดล้วนตรงกันข้ามกับคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ นิตยา สำเร็จผล (2547) และ สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ (2558) ได้สรุปคุณลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (เห็นความสำคัญจำเป็น เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสุขและสนุกสนานในการเรียนรู้) 2) ด้านความสามารถและมีทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง (ทักษะและสมรรถภาพที่จำเป็นในการเป็นผู้เรียนแบบนำตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้ การคิด การอ่านเขียน การแสวงหาและจัดการข้อมูล การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การใช้เครื่องมือการเรียนรู้ต่าง ๆ) 3) ด้านบุคลิกภาพที่จำเป็นในการเป็นผู้เรียนรู้แบบนำตนเอง (การเป็นผู้เรียนเชิงรุก มีความคิดเปิดกว้าง และมุ่งมั่นในการเรียนรู้ ใช้เวลาว่างในการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ ใฝ่รู้ มีความอยากรู้อยากเห็น รักการอ่าน และ 4) ด้านการมีพลังจูงใจในการเรียนรู้ เป็นต้น และที่ ขนธรส ไชยสุต และคณะ (2559) ได้เสนอตัวบ่งชี้เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ได้แก่ 1) มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) คิดสังเคราะห์ 3) คิดวิเคราะห์ 4) กำหนดเป้าหมาย แนวทางการตัดสินใจได้ 5) คิดสร้างสรรค์ 6) มีการสื่อสาร ใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจด้วยการพูดและเขียน 7) มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การฟัง 8) รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล 9) ใฝ่รู้ใฝ่เรียน 10) เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 11) เรียนรู้ด้วยตนเอง 12) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และ 13) ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ดังนั้นจากสถิติข้างต้นจึงสามารถสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนของไทยยังไม่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งอาจเนื่องมาจากที่สังคมไทยยังห่างไกลต่อการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ขาดแคลนบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ ยังไม่ได้สร้างบุคคลให้มีพื้นฐานความรู้ความสามารถและนิสัยที่เพียงพอเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ตลอดชีวิต ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังทักษะ นิสัย เครื่องมือและพื้นฐานเพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างบุคคลให้มีพื้นฐานความรู้ ความสามารถและนิสัยที่เพียงพอเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์, 2559)

ทั้งนี้ การส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นควรส่งเสริมให้กับผู้เรียนทุกคนตั้งแต่วัยเยาว์ (ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์, 2559) สอดคล้องกับที่ Gardner (2006) ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตั้งแต่วัยเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยช่วงวัยเด็กที่เป็นฐานสำคัญที่เหมาะสมในการส่งเสริมมากที่สุดคือ เด็กวัยเรียน ซึ่งเป็นเด็กที่มีช่วงอายุ 6-12 ปี หรือที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นประถมศึกษา ดังที่ Medel-Anonuevo, Ohsako and Mauch (2001) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมนักเรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรเริ่มจากการศึกษาในระบบในช่วงระดับประถมศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงวัยพื้นฐานในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะต่าง ๆ หากพื้นฐานไม่ดีย่อมจะส่งผลต่อการศึกษาในระดับสูงต่อไป ในทางตรงกันข้ามการพัฒนาผู้ที่พ้นวัยเรียนไปแล้วเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ถนัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่มีความเชื่อว่าวัยเด็กเท่านั้นคือ ผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน อีกทั้งการส่งเสริมในวัยนี้นับเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมเพื่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่และสามารถดำรงชีวิตในสังคม (เพ็ญณี แรบท, 2544) ซึ่งสอดคล้องกับที่ อรรถ ชาริเกษ และคณะ (2559) ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เป็นภาระงานเร่งด่วนในการแก้ปัญหาคุณภาพของนักเรียนเพื่อช่วยให้มีศักยภาพในการต่อยอดการศึกษาในระดับสูงขึ้นด้วย โดยสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) (2555) ได้เสนอแนะว่าควรส่งเสริมให้เด็กในวัยเรียนมีความสุขในการเรียน รักการเรียนรู้เป็นนิสัยไปตลอดชีวิต รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาทักษะและคุณลักษณะเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ดังนั้นในช่วงเด็กวัยเรียนหรือนักเรียนประถมศึกษาจึงเป็นช่วงเวลาสำคัญของการเตรียมเด็กในด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและสังคมให้มีความพร้อม ซึ่งเด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมที่ดีจะมีทักษะในการเรียนและการดำเนินชีวิตที่ดีในระดับประถมศึกษาจึงนับเป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังและพัฒนาให้เด็กมีภูมิคุ้มกันที่ดีสำหรับการดำเนินชีวิตและเติบโตอย่างมีคุณภาพ (สวัสต์ นาบองลี, 2557)

ยิ่งไปกว่านั้นจากการศึกษาพบว่าเด็กในช่วงประถมศึกษาส่วนใหญ่จะมีแรงจูงใจที่ลดลง ซึ่งอาจเกิดจากอิทธิพลของระบบโรงเรียนและสังคม (Crow, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Price-Mitchell (2013) กล่าวว่า การศึกษาสามารถลดความปรารถนาที่จะเรียนรู้สำหรับเด็กประถมศึกษา ดังนั้นยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่จะทำการส่งเสริมในช่วงวัยนี้เพื่อที่เด็กจะได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีจะส่งผลต่อยอดไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะเป็นบุคคลที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจทำการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา อย่างไรก็ตามการที่จะได้มาซึ่งแนวทางที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องทราบองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจนเสียก่อน ซึ่งจากการศึกษาเอกสารแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546; นิตยา สำเร็จผล, 2547; อาชัญญา รัตนอุบล, 2557; ขจี พงศธรวิบูลย์, 2559; ฆนธรส ไชยสุต และคณะ, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560; Cropley, 1977; Candy et al., 1994; Knapper & Cropley, 2000; Kiley & Cannon, 2000 Honey, 2001; Watson, 2003; Bryce, 2006; Harvey et al., 2006; Hojat et al., 2006; Lewis, 2007; Kirby et al., 2010; Kashinath, 2013) พบว่า มีองค์ประกอบที่หลากหลายทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน อีกทั้งองค์ประกอบส่วนใหญ่เป็นของผู้เรียนในวัยอื่น ๆ เช่น นิสิตนักศึกษา บุคคลวัยทำงาน เป็นต้น มีเพียงองค์ประกอบของ จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) เท่านั้นที่เป็นของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อที่จะได้คำตอบว่าองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของเด็กประถมศึกษามีอะไรบ้าง ซึ่งผลจากการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันที่ได้นั้นจะเป็นกรอบตัวแปรตามในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้การวิเคราะห์สาเหตุหรือวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL: Linear Structural Relationships) เนื่องจากการวิเคราะห์เส้นทางสามารถอธิบายหรือสนับสนุนถึงความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นสาเหตุและผลทั้งทางตรงและทางอ้อม (ยุทธ ไกรวรรณ, 2551) อันจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ผลที่ได้จากการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนี้จะเป็นสารสนเทศเบื้องต้นที่สำคัญเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเสนอต่อส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณานำไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในวงกว้าง อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญขับเคลื่อนสังคมและการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาเมืองประกอบอะไรบ้าง
2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามีอะไรบ้าง อย่างไร

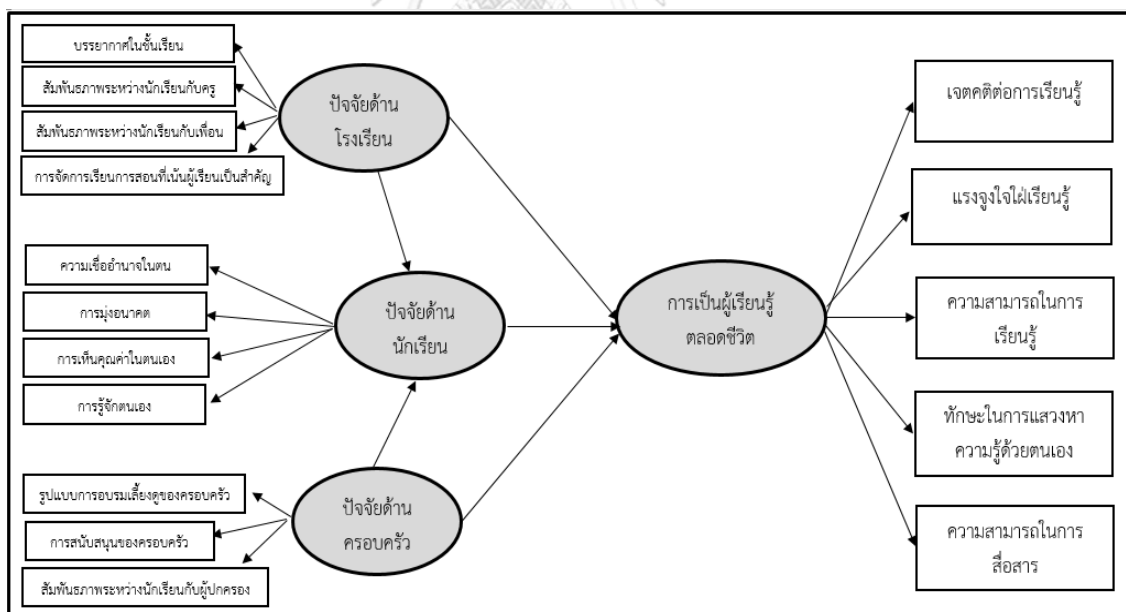
3. แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้
โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3,404 คน (กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) โดยในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษากับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากในระดับชั้นนี้จะเป็นการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่สุดท้ายและกำลังจะเติบโตก้าวไปสู่ระดับชั้นที่สูงขึ้นคือมัธยมศึกษา ช่วงวัยนี้จึงเป็นช่วงของรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งนักเรียนจำเป็นจะต้องปรับตัวอย่างมากในขณะที่อยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียน ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่เข้มข้นขึ้น การบริหารจัดการการทำงานที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น รวมถึงการรักษาวินัยและความรับผิดชอบที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากตัวนักเรียนในชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่กำลังก้าวเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนต้นที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งด้านร่างกายและด้านอารมณ์จิตใจ ซึ่งมีผลต่อตัวนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) จากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นนั้น นักเรียนจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัว ซึ่งการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับชั้นนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความพร้อมให้กับนักเรียนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การที่ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะนักเรียนในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากพบว่านักเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครนั้นควรได้รับการส่งเสริมอย่างเร่งด่วน ด้วยเหตุผลที่กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและมหานครที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศ ซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม รวมถึงมีความแตกต่างทางด้านสังคมและวิถีชีวิต อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการศึกษาและความเจริญด้านต่าง ๆ ของประเทศ (กระทรวงสาธารณสุข, 2557) ประกอบกับตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) กรุงเทพมหานครจะพัฒนาก้าวสู่การเป็นมหานครแห่งเอเชีย ในปีพ.ศ. 2575 (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.) ซึ่งสามารถคาดการณ์ได้ว่าในกรุงเทพมหานครจะต้องมีความเจริญเติบโตที่เชื่อมโยงกับพื้นที่อื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย อีกทั้งเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครมีการสร้างค่านิยมในด้านการเรียนรู้ในรูปแบบที่มีการจบการศึกษาและการเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน ทำให้เกิดการขาดช่วงหรือหยุดการเรียนรู้เมื่อออกจากห้องเรียนหรือเมื่อสำเร็จการศึกษา ซึ่งทำให้ไม่สามารถตอบสนองสังคมที่มีความก้าวหน้าที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ (วรพงศ์ พีรขวงค์สกุล, 2551) ดังนั้นจากสภาพพื้นที่ที่มีความซับซ้อน มีความเชื่อมโยงและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้นักเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครจึงต้องเตรียมความพร้อมที่ต้องเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน อีกทั้งการที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องมาจากการจัดการการศึกษาในระบบนั้นหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีนักเรียนมากที่สุดคือประมาณร้อยละ 90 ของเด็กในวัยเรียน (ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิสัน, 2554)

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรสาเหตุ มี 11 ตัวแปรย่อย โดยกระจายอยู่ใน 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านนักเรียนมีฐานะเป็นตัวแปรแฝง ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรผล คือ การเป็นผู้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยตัวแปรแฝงดังกล่าวประกอบด้วยตัวแปรย่อยหรือตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้

2.1.1 ปัจจัยด้านโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรย่อยหรือตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่

2.1.1.1 บรรยากาศในชั้นเรียน

2.1.1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

2.1.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

2.1.1.4 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.2 ปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรย่อยหรือตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่

2.1.2.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

2.1.2.2 การสนับสนุนของครอบครัว

2.1.2.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง

2.1.3 ปัจจัยด้านนักเรียน ประกอบด้วยตัวแปรย่อยหรือตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่

2.1.3.1 ความเชื่ออำนาจในตน

2.1.3.2 การมุ่งอนาคต

2.1.3.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง

2.1.3.4 การรู้จักตนเอง

2.2 ตัวแปรผล มี 1 ตัวแปร คือ การเป็นผู้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นตัวแปรที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรสาเหตุ ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแปรแฝง ประกอบด้วยตัวแปรย่อยหรือตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร ได้แก่

2.2.1 เจตคติต่อการเรียนรู้

2.2.2 แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้

2.2.3 ความสามารถในการเรียนรู้

2.2.4 ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

2.2.5 ความสามารถในการสื่อสาร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง นักเรียนที่มีคุณลักษณะที่ช่วยส่งเสริมให้ตนเอง มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต อันจะช่วยให้ได้เกิดการพัฒนาตนเองให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเหมาะสมและมีความสุข โดยคุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่มีต่อการเรียนรู้ โดยเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้การพัฒนาตนเองและตระหนักถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้กับชีวิตจริง รวมทั้งมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย

2. ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ หมายถึง ลักษณะภายในที่เป็นแรงผลักดันให้แสดงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้สำเร็จ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความกระหายใคร่รู้ มีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งรักการอ่านและชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้

3. ด้านความสามารถในการเรียนรู้ หมายถึง ทักษะในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้ที่ได้รับ ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งมีความสามารถในการอ่านเขียนและสามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

4. ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

5. ด้านความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ และมีความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งสามารถตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารได้

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง แบบจำลองที่แสดงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุ คือ ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านโรงเรียน กับตัวแปรผล คือ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจาก

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้รับการตรวจสอบความตรงของโมเดลด้วยวิธีการวิเคราะห์หัตถิพลแบบมีตัวแปรแฝงโดยใช้โปรแกรมลิสรเอล

ปัจจัยด้านโรงเรียน หมายถึง สิ่งที่เป็นผลจากโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ได้แก่

1. บรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง สภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยบรรยากาศในชั้นเรียนจะมีทั้งบรรยากาศด้านกายภาพ ซึ่งประกอบไปด้วย ขนาดของห้องเรียน แสงสว่างในห้องเรียน ความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการจัดตั้ง/วางสื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้และการจัดมุมเสริมความรู้ และบรรยากาศด้านจิตใจที่มีผลต่อความรู้สึกและจิตใจของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความรู้สึกลูกให้เด็กเกิดความสุขสบายใจในการเรียนและช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน

2. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง การปฏิบัติที่มีต่อกันระหว่างนักเรียนกับครูเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่ การให้ความเคารพและการเชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ส่วนการปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ การดูแลเอาใจใส่ การให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาทั้งด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว การให้ความรัก การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและซักถาม และความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน

3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง การปฏิบัติตนที่มีต่อกันระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ การยอมรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำกิจกรรมร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน การรู้จักให้และความห่วงใยซึ่งกันและกัน

4. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้ปฏิบัติ รวมทั้งได้มีบทบาทสำคัญในการเลือกวิธีการเรียนรู้หรือวิธีการแสวงหาความรู้ที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียน

ปัจจัยด้านครอบครัว หมายถึง สิ่งที่เป็นผลจากครอบครัวที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ได้แก่

1. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว หมายถึง วิธีการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองใช้ในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการดูแลนักเรียนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและความต้องการของผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ เด็กจึงไม่สามารถกระทำตามความต้องการของตน ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ รวมทั้งยังได้รับความรักความอบอุ่นน้อย

1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้การปกป้อง หมายถึง วิธีการดูแลนักเรียนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความคุ้มครองป้องกันและให้ความช่วยเหลือนักเรียนอยู่ตลอดเวลา โดยดูแลควบคุมให้อยู่ในสายตาเพื่อไม่ให้มีอะไรมากระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งนักเรียนต้องพึ่งพาผู้ปกครองตลอดเวลาจึงไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ในการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งไม่เคยต้องเผชิญกับความลำบาก

1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการดูแลนักเรียนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้รับความรักและการยอมรับจากผู้ปกครองทั้งความคิดและการกระทำอย่างมีเหตุผล รวมทั้งให้การสนับสนุนในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยไม่ถูกตามใจหรือถูกควบคุมจนเกินไป

1.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการดูแลนักเรียนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่และความรักจากผู้ปกครอง ซึ่งมักจะถูกปล่อยให้ทำตามความต้องการอย่างอิสระ โดยไม่ได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือใด ๆ ทั้งสิ้น

2. การสนับสนุนของครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการให้การส่งเสริมหรือความช่วยเหลือเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมและสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งการสนับสนุนจากครอบครัวนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

2.1 การสนับสนุนของครอบครัวด้านทรัพยากรเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ คือ พฤติกรรมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือนักเรียนในด้านอุปกรณ์การเรียน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเรียนรู้ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและเหมาะสมต่อการแสวงหาความรู้แก่นักเรียน

2.2 การสนับสนุนของครอบครัวด้านจิตใจเพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน คือ พฤติกรรมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือนักเรียนในด้านการเอาใจใส่ การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำและการให้เสรีภาพในการคิดตัดสินใจที่จะเรียนรู้แก่นักเรียน

3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง หมายถึง การปฏิบัติที่มีต่อกันระหว่างนักเรียนกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ได้แก่ การเคารพเชื่อฟัง การปฏิบัติตามคำสั่งสอนและการช่วยเหลืองาน ส่วนการปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ การให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การให้คำแนะนำและการให้กำลังใจ

ปัจจัยด้านนักเรียน หมายถึง สิ่งที่เป็นผลมาจากตัวนักเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ได้แก่

1. ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความคิดและการยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวล้วนเป็นผลมาจากทักษะ ความเพียรพยายามและความสามารถที่เกิดจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น

2. การมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต โดยเล็งเห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งวางแผนและปฏิบัติตามแผนเพื่อจะให้เป็นไปดังเป้าหมายที่ต้องการในอนาคตของนักเรียน

3. การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อตนเองในทางที่ดีหรือในแง่บวก ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญหรือมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

4. การรู้จักตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับสภาพความจริงตามธรรมชาติของตนเอง อันได้แก่ การรู้จักจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิสัยและความชอบของนักเรียน เพื่อจะได้เข้าใจตนเองได้อย่างแท้จริง

แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง ข้อเสนอเกี่ยวกับวิธีการหรือกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นจากปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด โดยผ่านการพิจารณาตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามวิธีการและกระบวนการที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

นักเรียนประถมศึกษา หมายถึง เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นการสร้างกรอบคุณลักษณะให้มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งสถานศึกษา องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กสามารถนำองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามองค์ประกอบดังกล่าวได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งครูผู้สอนสามารถนำองค์ประกอบดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้จะเป็นสารสนเทศสำคัญที่นำไปใช้พัฒนาแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งครู ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจะช่วยส่งเสริมนักเรียนได้อย่างเหมาะสม อันจะช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามเป้าหมายการจัดการศึกษาที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 กำหนดไว้

3. แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เป็นต้น โดยสามารถนำแนวทางที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้และสร้างโอกาสหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

- 1.1 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.3 เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.4 ความหมายของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.5 ความสำคัญของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.6 การส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.7 คุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

- 2.1 ปัจจัยด้านโรงเรียน
 - 2.1.1 บรรยากาศในชั้นเรียน
 - 2.1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
 - 2.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
 - 2.1.4 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.2 ปัจจัยด้านครอบครัว
 - 2.2.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว
 - 2.2.2 การสนับสนุนของครอบครัว
 - 2.2.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง
- 2.3 ปัจจัยด้านนักเรียน
 - 2.3.1 ความเชื่ออำนาจในตน
 - 2.3.2 การมุ่งอนาคต
 - 2.3.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.3.4 การรู้จักตนเอง

ตอนที่ 3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี

3.1 ลักษณะธรรมชาติของนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี

3.2 พัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี

3.3 การส่งเสริมพัฒนาในนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มนุษย์เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่วันแรกที่ลืมตาดูโลกจนกระทั่งวันสุดท้ายของชีวิต การเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนกับการหายใจ หากมนุษย์หยุดเรียนรู้ก็เท่ากับว่ามนุษย์หยุดหายใจ เมื่อมนุษย์หยุดหายใจก็เท่ากับว่ามนุษย์ได้ตายไปจากโลกนี้ (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558) แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดช่วงชีวิตที่ดำเนินอยู่ ซึ่งสามารถเรียกว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมีนักการศึกษาจำนวนมากได้ให้คำนิยามไว้มากมาย ดังต่อไปนี้

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2549) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การที่บุคคลได้รับความรู้และประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ อาจจะอยู่ในรูปของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งได้รับในแต่ละช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ (2556) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้รับโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยพฤติกรรมของผู้เรียนอาจเป็นฝ่ายจัดกระบวนการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ตนเอง เช่น การวางแผน การเรียนด้วยตนเอง ใช้สื่อต่าง ๆ ด้วยตนเอง วิเคราะห์และสรุปผลด้วยตนเอง เป็นต้น หรือผู้เรียนอาจได้รับประสบการณ์จากผู้อื่นจัดให้

ในขณะที่ สุมาลี สังข์ศรี (2556) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยจัดให้แก่บุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม ศาสนา สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง เพื่อที่จะมุ่งพัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตและการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2557) ได้กล่าวว่า

การเรียนรู้ตลอดชีวิตครอบคลุมการเรียนรู้ทุกรูปแบบตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ทุกด้าน และการศึกษาทุกระบบ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ต่างต้องการมุ่งพัฒนาให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเอง เติบโตเต็มความสามารถของตนเอง ได้เต็มศักยภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดช่วงชีวิตของผู้นั้น อันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาสติปัญญา โดยครอบคลุมการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม

อาชัญญา รัตนอุบล (2557) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง มนุษย์ทางความคิด จิตใจและทักษะการกระทำให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นในทุกช่วงของชีวิต และ อาชัญญา รัตนอุบล (2562) ยังได้สรุปความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าเป็นกระบวนการแสวงหาองค์ความรู้และเสริมสร้างทักษะให้บุคคลทุกช่วงวัยได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ถูกจำกัดด้วยกฎเกณฑ์ รูปแบบและสถานที่ โดยใช้วิธีการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

Hiemstra (1974) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

Peterson (1975) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนตาย ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาด้านสติปัญญา สังคมและบุคคล

Richardson et al. (1978) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการที่บุคคลยังคงพัฒนาความรู้ ทักษะและความสนใจในชีวิต รวมถึงโอกาสในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

Delors et al (1998) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้คือ การหาความรู้ ทักษะและความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย

Cohen (2009) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นตั้งแต่เกิดและจบลงเมื่อเสียชีวิต ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ไม่สิ้นสุด

Knapper and Cropley (2000) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การเรียนรู้อย่างอิสระที่บุคคลสามารถทำได้และเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นไปตลอดชั่วชีวิตของแต่ละบุคคล

Wang and Hu (2012) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตหมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกช่วงเวลาของชีวิต (ตั้งแต่เกิดจนตาย) โดยไม่จำกัดช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง องค์กรหรือสถาบันใด การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้จำกัดแค่ช่วงชีวิตของคน แต่เป็นทุกแง่มุมของการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้ในโรงเรียน เรียนรู้จากครอบครัว เรียนรู้จากสังคมและโอกาสต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ส่วน Kashinath (2013) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การสร้างทักษะและความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของแต่ละบุคคล
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดถึงจุดจบของชีวิต เริ่มต้นด้วยการเรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน โรงเรียน สถาบันศาสนา สถานที่ทำงาน เป็นต้น โดยเกิดขึ้นผ่านประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิต ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกที่
3. การเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การจัดหาหรือการใช้การเรียนรู้อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการของบุคคลตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการปรับปรุงเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นของบุคคล

จากความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามคำนิยามที่นักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ไว้ สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเกิดจากการศึกษาหาความรู้เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ เจตคติ ทักษะและความสามารถ อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้มีศักยภาพสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการเรียนรู้ของบุคคล ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยรูปแบบที่ตายตัว และทั้งที่อาจเกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จากโรงเรียน จากครอบครัวและจากสังคมสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย โดยการเรียนรู้ดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย

1.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มนุษย์กับการเรียนรู้เป็นสิ่งคู่กัน โดยหากพิจารณาย้อนกลับไปได้ตั้งแต่ในอดีตโบราณที่มนุษย์อาศัยอยู่ในถ้ำและดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ สังคมในยุคดั้งเดิมนี้นี้จึงเป็นสังคมนักล่า (Hunter Society) และต่อมาบุคคลเริ่มที่จะเรียนรู้ที่จะอยู่ใกล้ชิดและดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เรียนรู้การปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นแหล่งอาหารหรือเอาไว้ใช้งาน ซึ่งส่งผลทำให้สังคมได้เปลี่ยนแปลงโดยก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมเกษตรกรรม (Agricultural Society) และเมื่อบุคคลเรียนรู้ที่จะนำธรรมชาติมาใช้และสิ่งประดิษฐ์เพื่อทุนแรงหรือทดแทนแรงงานบุคคลหรือสัตว์จึงทำให้เกิดสังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) และต่อมาได้พัฒนามาถึงสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Society) ที่มีการคิดค้นเทคโนโลยีมากมาย รวมทั้งการอุบัติขึ้นของคอมพิวเตอร์ที่มีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการส่งต่อของข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก ทำให้บุคคลพยายามที่จะเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดอย่างสลับซับซ้อนกว่าที่เป็นมาในอดีต และสืบเนื่องมาถึงในสังคมปัจจุบันที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมฐานความรู้

(Knowledge-based Society) ที่เป็นยุคความรู้คืออำนาจ (Knowledge is Power) การเรียนรู้ของบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ และคาดว่าในอนาคตบุคคลก็ต้องเผชิญกับการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข (อุ้นตา นพคุณ, 2543; ปิยะศักดิ์เจริญ, 2558) ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมทำให้บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อที่จะตามให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา (สุมาลี สังข์ศรี, 2544)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่ทำให้บุคคลต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เท่าทันแล้วในการดำเนินชีวิตของบุคคลแต่ละช่วงวัยจะต้องพบเจอกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยด้วยเช่นกัน ตั้งแต่วัยทารกสู่วัยเด็ก จากวัยเด็กสู่วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุต่อเนื่องไป ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความคิด สติปัญญาและบทบาทในแต่ละช่วงชีวิต (สุมาลี สังข์ศรี, 2544) ทำให้บุคคลต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเองในแต่ละช่วงวัย การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ของชีวิต (The State Library of Queensland, n.d.) ดังนั้นช่วงเวลาของการเรียนรู้จะถูกส่งผ่านจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น วัยทำงานและวัยสูงอายุ ซึ่งในแต่ละช่วงชีวิตก็มีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้แตกต่างกันไป (Childcare Resource and Research Unit, 2002) ดังที่เห็นได้จาก Kashinath (2013) และ Dindar and Bayrakci (2015) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัย ได้แก่

1. อายุ 0 - 5 ปี

การเรียนรู้ในกลุ่มอายุนี้นับเป็นรากฐานของพฤติกรรมและความสามารถในการเรียนรู้ในอนาคต โดยในช่วงนี้อาจมีการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการเกิดขึ้นมากที่สุด เนื่องจากเป็นวัยเด็กที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เรียนแบบทุก ๆ อย่างจากพ่อแม่ เพื่อนและสภาพแวดล้อม

2. กลุ่มอายุ 6 - 24 ปี

การเรียนรู้ในกลุ่มอายุนี้นับส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาถึงการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ส่วนชีวิตครอบครัว องค์กรทางสังคม สถาบันศาสนาและสื่อมวลชนจะมีบทบาทในการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการหรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในช่วงนี้คือ การพัฒนาแบบองค์รวมของผู้เรียนใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านความสามารถทางสติปัญญา ด้านความสามารถทางสังคม และการพัฒนาอารมณ์และจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยเรียนช่วงอายุ 6-12 ปี เป็นช่วงสำคัญของเด็กในการเรียนรู้ทักษะชีวิตและพัฒนาการต่าง ๆ ทางด้านสติปัญญา (Higher Cognitive Functions) เป็นช่วงที่การทำงานของสมองมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเต็มที่ ดังนั้นธรรมชาติและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กในช่วงนี้จึงมีการเปลี่ยนแปลงและแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตที่ค่อนข้างเด่นชัด (เบญจรัตน์ นุชนาฏ และคณะ, 2555)

3. กลุ่มอายุ 25 - 60 ปี

การเรียนรู้ในกลุ่มอายุนี้นี้เป็นช่วงชีวิตของการทำงาน ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ โดยบุคคลจะเรียนรู้จากการทำงานผ่านการใช้สื่อการเรียนการสอนในอาชีพของตน สถานที่ทำงาน เพื่อร่วมงาน การท่องเที่ยว สื่อมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ สภาพแวดล้อมและธรรมชาติ ทั้งนี้ผู้ใหญ่จะเรียนรู้จากประสบการณ์และการแก้ปัญหา ดังนั้นในช่วงวัยนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง

4. กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป

การเรียนรู้ในกลุ่มอายุนี้นี้จะเป็นการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ตนเองเพื่อการคงอยู่ของความรู้ที่ภาคภูมิใจเห็นคุณค่าในตนเอง โดยสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะกับวัย เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬาสำหรับผู้สูงอายุ การทำงานฝีมือ หรืออาจเรียนรู้ความรู้ใหม่เพื่อนำไปช่วยเหลือสังคม ชุมชนในท้องถิ่นของตนเอง นับเป็นการให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมต่อสังคม

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่าบุคคลเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต ซึ่งในทุกช่วงของชีวิตมนุษย์ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและส่งผลต่อชีวิตในทางใดทางหนึ่ง บุคคลจึงต้องเปลี่ยนแปลงตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้ (Dindar & Bayrakci, 2015) ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547, อ้างถึงใน สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ, 2558) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้มีความสำคัญกับมนุษย์ทุกช่วงวัย เนื่องจากมนุษย์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งนับวันยิ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้นเกินกว่าที่จะใช้เพียงความรู้ที่สะสมมาตั้งแต่วัยเรียนมาช่วยได้ แต่ช่วงหลังวัยเรียนเป็นช่วงชีวิตที่ยาวนาน ส่งผลทำให้มนุษย์จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ประเสริฐ บุญเรือง, 2556) ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อช่วยให้บุคคล ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักในการพัฒนาให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของบุคคล (อาชัญญา รัตนอุบล, 2562)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงนับเป็นกระแสสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากการที่บุคคลจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เมื่อก้าวเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจรวมทั้งการความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาวิทยาการความรู้ด้านต่าง ๆ (นิตยา สำเร็จผล, 2547; Aspin et al., 2001) ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันที่ทำให้การสื่อสารสามารถติดต่อเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็วและไร้ขอบเขตนั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุดและส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต ดังนั้นดังกล่าวจึงเป็นส่วนผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลจะต้อง

พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกขณะ เนื่องจากความรู้เดิมหรือสิ่งที่เรียนรู้ในอดีตจะล้าสมัยเร็วขึ้นและมีประโยชน์น้อยลงเมื่อนำไปใช้กับโลกแห่งความเป็นจริง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) สอดคล้องกับที่ มนัสวาสน์ โกวิทยา (2557) กล่าวว่า ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิชาการแขนงต่าง ๆ และข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาและแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาจึงทำให้บุคคลจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย ประกอบกับที่ ครรชิต มาลัยวงศ์ (2542) ได้กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบันนั้นเกิดจากการคิดค้นความรู้ใหม่ ๆ สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ รวมทั้งกระบวนการใหม่ ๆ ที่ถูกคิดค้นออกมาอยู่ตลอดเวลาทำให้ความรู้ สิ่งประดิษฐ์และกระบวนการที่มีอยู่กลับล้าสมัยไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวล้วนส่งผลให้บุคคลจะกลายเป็นผู้ล้าสมัยหากไม่คิดที่จะเรียนรู้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยในโลกของความเป็นจริงการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและไม่มีวันสิ้นสุด บุคคลจึงจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการเรียนรู้ของบุคคลจึงเป็นครองของชีวิตที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาอย่างต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต (เขาวเรศ ภัคติจิตร, ม.ป.ป.)

ทั้งนี้การที่บุคคลต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสถานการณ์ที่ทำให้ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (Aspin et al., 2001) โดยหากบุคคลไม่เปิดใจรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมไม่อาจก้าวทันกับวิทยาการสมัยใหม่ที่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังไม่สามารถปรับตัวให้มีความพร้อมสำหรับเผชิญกับสภาพการณ์ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ในโลกที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา (จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, 2551; Senge, 1996) ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อในปัจจุบันที่กล่าวว่าเมื่อไรก็ตามที่บุคคลหยุดนิ่งอยู่กับที่จะเปรียบเสมือนการหยุดยั้งกระบวนการแห่งความก้าวหน้าการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งการมีค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องการเรียนรู้จะทำให้บุคคลสามารถปรับตัวอยู่ในโลกปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543; บุญเลี้ยง ทุมทอง และ ทิพาพร สุจาริ, 2558) ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยให้บุคคลสามารถอยู่ในสังคมได้ ดังที่ Lengrand (1985) และ Cropley (1985) ที่ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมโดยรวม โดยเป็นการให้โอกาสแก่ปัจเจกบุคคลได้พัฒนาตนเองไปตามความต้องการและศักยภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเครื่องมือของบุคคลที่จะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งสำคัญและเป็นปัจจัยหนึ่งที่จำเป็นต่อความอยู่รอดของบุคคล

การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรในทุกด้าน ทั้งด้านตัวบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติและของโลก (สุมาลี สังข์ศรี, 2544; เพ็ญณี แนนรท, 2544) ทำให้บุคคลต้องพัฒนาตนเองให้รอบรู้ เพิ่มพูนทักษะความสามารถอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางสังคมที่มีการแข่งขันกันเองทั้งภายในประเทศและข้ามประเทศ ซึ่งการศึกษาเรียนรู้จากโรงเรียนหรือแม้แต่มหาวิทยาลัยนั้นอาจไม่เพียงพอที่จะช่วยให้บุคคลต่อสู้แข่งขันกับผู้อื่นได้จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยหนึ่งในวิธีการที่ได้ผลที่ประเทศที่พัฒนาแล้วนำมาใช้คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (ไทยรัฐ, 2552) เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งหมด ทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย นอกจากนี้ยังหมายถึงรวมถึงทักษะ ความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมที่บุคคลจะได้รับผ่านประสบการณ์ในแต่ละวัน (Dunn, 2003) ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงนับเป็นกลไกสำคัญที่นำพาให้บุคคลพัฒนาคุณภาพของตนอยู่เสมอ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543; สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2557ก)

นอกจากนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จ (สุทธิชัย ปัญญโรจน์, 2554) และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพบุคคล (Delors et al., 1998) เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการในการรับและพัฒนาคำรู้และทักษะ อันจะส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขของบุคคล (Lamb, 2005) อีกทั้งยังมีความสำคัญกับสุขภาพของบุคคลอีกด้วย เนื่องจากการศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลานับเป็น ‘ยา’ ที่ดีที่สุดในการเสริมสร้างสุขภาพสมองให้ยืนยาว ช่วยชะลอความเสื่อมของความจำ และอาจช่วยให้ห่างไกลกับภาวะอัลไซเมอร์หรือโรคสมองเสื่อมที่ทำให้สูญเสียความจำ ความสามารถในการใช้ภาษาและการตัดสินใจลดลง (ธเนศ รัตนกุล, 2551) สอดคล้องกับที่ Hildebrand (2008) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยพัฒนาความจำได้เป็นอย่างดี

ยิ่งไปกว่านั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังช่วยให้บุคคลได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงอายุ เปรียบเสมือนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันหรือสร้างพลังให้กับบุคคลให้สามารถเผชิญกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดเวลา (สุมาลี สังข์ศรี, 2557) ส่งผลทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันจะช่วยทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และสามารถนำเอาความรู้ตลอดจนทักษะต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2557ข)

จากที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ทุกคนในสังคม โดยสามารถกระทำได้ในทุกช่วงเวลาของชีวิตและทุกสถานที่ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย โดยไม่ได้สิ้นสุดเพียงเมื่อบุคคลจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, 2557;

สุบิน ไชยยะ, พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล, 2558) แต่เป็นกระบวนการที่ควรจะต้องเกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

จากความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อบุคคลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้ในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงจากตนเองในด้านต่าง ๆ ตามพัฒนาการของช่วงวัยและการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอกตนเอง ทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลกระทบท่อบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยให้บุคคลได้พัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต โดยบุคคลทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเด็กวัยเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 6-12 ปี นับเป็นช่วงวัยที่สำคัญของบุคคลในการเรียนรู้ทักษะชีวิตและพัฒนาการต่าง ๆ ทางด้านสติปัญญาที่ค่อนข้างเด่นชัด ในงานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับเด็กวัยดังกล่าว โดยมุ่งศึกษาเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะเข้าสู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป

1.3 เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความจำเป็นต่อชีวิตของบุคคลทุกช่วงวัย ทุกยุคทุกสมัย ยิ่งในโลกปัจจุบันและอนาคตที่ดูเหมือนว่าความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะทวีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปลายศตวรรษที่ 19 ถึงในศตวรรษที่ 21 นี้ ในแทบทุกประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2549) และได้กลายเป็นเป็นทิศทางหลักสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และเป็นเป้าหมายที่ทุกประเทศต่างต้องการที่จะมุ่งไปให้ถึง (Delors et al., 1998) ดังที่เห็นได้จากนานาประเทศต่างได้นำการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยนำมาเป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษา (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2549; มนัสวาทน์ โกวิทยา, 2557; Knowles, 1980) ซึ่งทำให้มีนักการศึกษาต่างให้ความสนใจและทำการศึกษาเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ ดังต่อไปนี้

วิชัย ต้นศิริ (2539) และ สุนทร สุนันท์ชัย (2543) กล่าวว่า เป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ พัฒนาบุคคลให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

เดชา หวังมี (2550) กล่าวว่า เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การพัฒนาบุคคลให้มีเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิตในโลกได้อย่างมีความสุข โดยสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้

เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้ ทักษะและคุณสมบัติหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตเพื่อการพัฒนาตนและสังคมโดยรวมจากผลการเรียนรู้ที่เพิ่มพูนขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวว่า เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นต้องการให้บุคคลได้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเรียนรู้อย่างเหมาะสมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม

ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน (2554) กล่าวว่า เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือต้องการให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดทุกช่วงของชีวิต เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง

อารักษ์ อินทร์พยุง (2554) กล่าวว่า เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นการพัฒนาให้บุคคลมีความสามารถในการดำเนินชีวิตในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีทักษะ ความรู้และสมรรถภาพในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดทุกช่วงของชีวิต

สมาลี สังข์ศรี (2556) ได้สรุปเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์และการสัมมนาระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยได้กล่าวสรุปไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลทุกคน ทุกช่วงอายุสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2557) ได้ให้ข้อเสนอแนะด้านเป้าหมายการศึกษาไว้โดยมุ่งให้ประชาชนไทยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยกระบวนการศึกษาที่มีคุณภาพและเป็นธรรม

อาชญญา รัตนอุบล (2557) ได้กล่าวว่า เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมุ่งหมายให้บุคคลได้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ (2558) ได้กล่าวว่า เป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การส่งเสริมและการพัฒนาให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นผู้รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดไป

Cropley (1977) ได้กล่าวว่า เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ มุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ซึ่งปรับตัวตอบสนองต่อความต้องการของสิ่งแวดล้อมตลอดชีวิตได้อย่างมีสติสัมปชัญญะและเป็นระบบด้วยกระบวนการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีเป้าหมายให้บุคคลทุกคน ทุกช่วงอายุสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ดำเนินชีวิต โดยมุ่งให้บุคคลมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่จะช่วยส่งเสริมให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องหรือที่เรียกว่า “บุคคลแห่งการเรียนรู้” หรือ “ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต”

1.4 ความหมายของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

บุคคลส่วนใหญ่มักจะมีความเชื่อว่าวัยเด็กเท่านั้นที่เป็นผู้อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน โดยมักจะคิดว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษา คือ การเรียนรู้เป็นอันเสร็จสิ้นและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้อีกต่อไป (เพ็ญณี แรอรท, 2544; สุทธิชัย ปัญญโรจน์, 2554; Maobe, 2014) แต่หากพิจารณาตามพัฒนาการของช่วงชีวิตนั้นจะเห็นได้ว่าบุคคลต้องเรียนรู้อยู่เสมอตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนถึงอายุขัย เพียงแต่ว่าอาจจะไม่รู้หรือไม่ได้ตระหนักว่าได้เกิดการเรียนรู้ในตลอดทุกช่วงของชีวิต (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2549) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต (Knowles, 1980) ทั้งนี้ความเชื่อดั้งเดิมข้างต้นของบุคคลส่วนใหญ่ นับว่าเป็นความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากการเรียนรู้ไม่มีสิ้นสุด ไม่มีการจำกัดเฉพาะเพียงช่วงวัยหนึ่งของชีวิตและไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือสถานศึกษาเท่านั้น แต่การเรียนรู้ในสหัสวรรษใหม่จำเป็นต้องเน้นการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (บุญใจ ศรีสถิตยน์รากูร, 2545) ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตจำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดไป (สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ, 2558) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อเสนอแนะด้านเป้าหมายการศึกษาที่สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2557ข) ให้ไว้คือ พัฒนาประชากรไทยให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้มีนักการศึกษาจำนวนมากได้ให้ความสนใจและได้ให้ความหมายของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544) ได้กล่าวถึงการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การเป็นผู้มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยมีวิธีการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลหรือสื่อต่าง ๆ อยู่เสมอ และกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2557ก) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบนั้นคือ บุคคลแห่งการเรียนรู้หรือผู้เรียนรู้ ซึ่งหมายถึง บุคคลที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและเรียนรู้ ใฝ่รู้ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ในสังคมและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ได้ให้ความหมายของบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง ผู้ที่รับรู้ ตระหนักถึง และพยายามที่จะดำเนินไปถึงเป้าหมายของตน โดยอาศัยการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ อาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นห้องเรียนแห่งการเรียนรู้จนกระทั่งเรียนรู้ได้บรรลุผลตามความพึงพอใจ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้นั้นก็เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง พัฒนาค้นคว้าให้ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ (2559) ได้กล่าวว่าผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตคือ ผู้ที่มีความตั้งใจเข้าร่วมในการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบตลอดช่วงชีวิต

Cropley (1977) ได้กล่าวถึงผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยได้ให้ความหมายไว้คือ บุคคลซึ่งสำนึกว่าตนเองเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเห็นการเรียนรู้สิ่งใหม่เป็นวิธีการที่จะจัดการกับปัญหาได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล มีแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างแรงกล้าตลอดทุกช่วงอายุ และพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอันท้าทายที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต

Knapper and Cropley (2000) ได้สรุปว่าผู้เรียนตลอดชีวิตคือ บุคคลที่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริง โดยเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้และมีทักษะที่จำเป็นอันจะช่วยให้สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

Frigo (2001) ได้ให้ความหมายของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไว้หมายถึง ผู้ที่ตั้งใจเข้าร่วมในการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบตลอดช่วงชีวิต

Honey (2001 อ้างถึงใน สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ, 2558) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตคือ บุคคลซึ่งเป็นผู้ที่มีความปรารถนา ความสามารถและมีพลังที่จะเรียนรู้

Crow (2006) ได้ให้ความหมายของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าหมายถึง ผู้ที่แสดงทัศนคติและความสามารถที่กระตุ้นให้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จากความหมายของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่นักการศึกษาได้ให้นิยามไว้ข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง บุคคลที่มีคุณลักษณะที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดการพัฒนาตนเองให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเหมาะสมและมีความสุข

1.5 ความสำคัญของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ในศตวรรษนี้นานาประเทศต่างมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้พลเมืองของตนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีการใช้นโยบายส่งเสริมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีองค์กรระหว่างประเทศจำนวนมาก เช่น สหภาพยุโรป (EU) องค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เป็นต้น ที่เป็นกำลังสำคัญในการให้โอกาสและส่งเสริมให้บุคคลได้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Dindar & Bayrakci, 2015)

อย่างไรก็ตามแม้จะมีนโยบายส่งเสริมจากองค์กรสำคัญต่าง ๆ แต่ความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลส่วนใหญ่อาจกีดขวางการส่งเสริมดังกล่าว เนื่องจากบุคคลมักจะคิดว่าสำเร็จการศึกษาเมื่อใด การเรียนก็เป็นอันยุติเสร็จสิ้น (เพ็ญณี แรอรท, 2544; สุทธิชัย ปัญญโรจน์, 2554; บ็อบ บุญทด, 2561; Maobe, 2014) บุคคลเหล่านี้จึงมีความเชื่อที่ว่าวัยเรียนเป็นช่วงสั้น ๆ ตอนต้นของชีวิตเพื่อเตรียมตัวที่จะก้าวเข้าสู่ชีวิตการทำงาน แต่ในโลกปัจจุบันการมีความเชื่อดังกล่าวอาจไม่ถูกต้อง เนื่องจากการเรียนรู้มิได้สิ้นสุดในวัยเรียน ดังนั้นวัยเรียนจึงเป็นช่วงวัยที่ไม่มีวันสิ้นสุด ประกอบกับความรู้และ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาส่งผลทำให้บุคคลต้องเพิ่มพูนและพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง (บ็อบ บัญหุด, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุมาลี สังข์ศรี (2544) ได้กล่าวว่าการศึกษามิได้สิ้นสุดเพียงเมื่อบุคคลจบจากสถานการศึกษานั้น แต่บุคคลควรจะได้รับความรู้และได้เรียนรู้ในทุกช่วงของชีวิต ทั้งนี้ช่วงชีวิตหลังจากที่บุคคลจบจากสถานการศึกษานั้นเป็นช่วงชีวิตที่ยาวนานมากกว่า ดังนั้นบุคคลยังต้องการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ แสดงให้เห็นว่าบุคคลจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อจะได้ปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมยุคปัจจุบันที่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสภาพแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งทางบวกหรือลบอย่างเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นเพื่อให้บุคคลมีความพร้อมที่จะสามารถเผชิญกับทุกเรื่องราว ทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งวิธีการอย่างหนึ่งที่ทำให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้คือ บุคคลต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (จิราภรณ์ พรหมทอง, 2559) ส่งผลให้การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้ปัจจุบันมีข้อมูลมากมายที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ทำให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากและส่งผลกระทบต่อความเร็วในการเรียนรู้ของบุคคลด้วยเช่นกัน ทั้งนี้บุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องนั้นจะเป็นกำลังสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาในสังคมและเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นกำลังผลักดันให้เกิดอารยธรรมของมนุษย์ (Human civilization) และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Wang & Hu, 2012)

ในทางตรงกันข้ามบุคคลจะไม่สามารถดำเนินชีวิตในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาได้ หากไม่เปิดใจรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Senge, 1996) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันที่เสื่อมถอยด้วยความยากจน การว่างงาน ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ครอบครัวแตกแยก การก่อการร้ายและปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายส่งผลให้กลายเป็นสังคมที่ไม่มีคุณภาพ การที่จะช่วยให้พัฒนาสังคมให้มีสภาพที่ดีขึ้นนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยการสร้างสังคมที่มีคุณภาพด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเรียนรู้จะช่วยทำให้บุคคลในสังคมมีคุณภาพ มีการศึกษาที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน (ประยุทธ์ จันทรีโอชา, 2560) ซึ่งเมื่อบุคคลสามารถเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตจนกลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้นก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ (Maobe, 2014) และจะช่วยให้สามารถอยู่รอดในสังคมได้เป็นอย่างดี (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542) แต่ในทางกลับกันบุคคลจะไม่สามารถอยู่รอดในสังคมได้หากบุคคลหยุดพัฒนาหยุดเรียนรู้และในไม่ช้าก็จะถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ดังนั้นบุคคลทุกคนจึงจำเป็นต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจะต้องพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของตนเองอยู่เสมอ (Laal & Salamati, 2012; Wang & Hu, 2012)

ซึ่งสอดคล้องกับที่ อธิวัฒน์ หิรัญวรวงศ์กุล (2559) ได้กล่าวว่า โลกทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ หากบุคคลหยุดการเรียนรู้ก็เหมือนกับกำลังหยุดการเติบโตตามทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน ที่กล่าวว่า “ตามสภาพธรรมชาติสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีกว่าพวกอื่นจะสามารถดำรงชีวิตอยู่และถ่ายทอดลักษณะที่เหมาะสมต่อไป” ซึ่งเพื่อการอยู่รอดในสังคมปัจจุบันบุคคลจึงควรที่จะทำตัวเองให้เป็น “เครื่องจักรแห่งการเรียนรู้” หรือต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนั่นเอง ยิ่งในสังคมอนาคตที่คาดว่าจะมีการแข่งขันที่ทวีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นเพื่อความอยู่รอดของบุคคล ทั้งการแข่งขันกันเองภายในประเทศและการแข่งขันข้ามประเทศ บุคคลที่จะสามารถอยู่รอดได้จะต้องเป็นบุคคลที่ขยันหมั่นศึกษาเรียนรู้ พัฒนาตนเองให้รอบรู้และมีทักษะที่ดีมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ไทยรัฐ, 2552) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) กล่าวว่า บุคคลในสังคมอนาคตจำเป็นต้องพัฒนา เรียนรู้เพิ่มเติมและสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อยังคงให้ตนเองสามารถรักษาความสำเร็จและแข่งขันอยู่ได้ แสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลจะสามารถอยู่ในสังคมปัจจุบันและในอนาคตนั้นจะต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะช่วยให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ในสังคมที่แปรเปลี่ยนไปในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้บุคคลผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการต่าง ๆ อยู่เสมอทำให้มีความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงและมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับความรู้ อันจะช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น (จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, 2551) สอดคล้องกับที่ สุทธิชัย ปัญญโรจน์ (2554) ได้กล่าวว่า บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตต้องเป็นบุคคลที่มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะทำให้บุคคลมีสติปัญญาที่เฉียบคมและสามารถมองปัญหา วิเคราะห์ปัญหาได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วกว่าบุคคลที่ไม่มีความรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีแนวโน้มจะมีบทบาทในสังคม เป็นผู้นำวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและมีสุขภาพที่ดี (Kohn, 1994) ดังนั้นการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความสำคัญอันจะก่อให้เกิดผลดีมากมายต่อตัวบุคคล ดังที่ Brian Tracy ได้กล่าวไว้ว่า “Be a lifelong student. The more you learn, the more you earn and the more self-confidence you will have.” กล่าวคือ ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นยิ่งเรียนมากเท่าไร ยิ่งได้มากเท่านั้น (Chinunda, 2014)

จากความสำคัญของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งบุคคลทุกคนควรที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและความสามารถอันจะช่วยให้สามารถเผชิญหรือรับมือกับการเปลี่ยนแปลงมากมายของสังคมที่จะเข้ามาอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงชีวิต โดยการที่บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นนอกจากจะทำให้บุคคลอยู่รอดปลอดภัยในสังคมปัจจุบันที่มี

การเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่รุนแรงแล้วยังจะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จและเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม ซึ่งทำให้นานาประเทศต่างต้องการที่จะพัฒนาพลเมืองของตนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลไม่เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่พัฒนา ไม่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องก็จะส่งผลทำให้ล้าหลัง ไม่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและจะทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างปกติสุข

1.6 การส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องการเป็นอย่างมากในสังคมปัจจุบัน (Dindar & Bayrakci, 2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในปัจจุบันยิ่งจำเป็นที่จะต้องลงทุนเพื่อปลูกฝังทักษะ นิสัย เครื่องมือและพื้นฐานเพื่อให้สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ตั้งแต่วัยเด็ก (ชูเกียรติ ลิขสุวรรณ, 2559) เนื่องจากหากรากฐานไม่ดีตั้งแต่เด็กก็ยากที่จะสร้างสังคมการเรียนรู้ในผู้ใหญ่ (Organization for Economic Co-operation and Development, 1996) แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตั้งแต่เด็กจะเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงของการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับที่ Hasan (1996) ได้กล่าวว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาในช่วงวัยเด็กจะมีศักยภาพและแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยจากการประชุมเพื่อการศึกษาโลก 2019 หรือ Forum for World Education ธนิสท์ เจียรนวนนท์ และ Jack Ma ต่างได้กล่าวไปในทิศทางเดียวกันว่าจำเป็นต้องสอนให้เด็กเรียนรู้ตลอดเวลา ไม่หยุดเรียนรู้ เพื่อการศึกษาในโลกอนาคต (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2562) ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้บุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่เด็ก จากความสำคัญดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีองค์กรทางการศึกษาและนักการศึกษาได้มีแนวคิดในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 อ้างถึงใน นิชาพัฒน์ รัตนเวชชาพัฒน์, 2555) กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ได้ผลควรส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้มีลักษณะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการสร้างแรงจูงใจพร้อมทั้งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเหตุผลและความจำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องได้รับพัฒนาให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้หรือแสวงหาความรู้ รู้จักวิธีการเรียนรู้และสามารถทำการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กันไป ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้สถานศึกษาทุกระดับควรได้ปลูกฝังให้เป็นนิสัยติดตัวผู้เรียนไปจนตลอดชีวิต

สมพิศ แสงศิริรักษ์ (2545) ได้กล่าวว่า เมื่อใดก็ตามที่ผู้เรียนมีใจรักที่จะศึกษาค้นคว้า เพราะตนเองมีความต้องการ บุคคลนั้นก็จะดำเนินการศึกษาต่อเนื่องโดยไม่มีใครต้องบอก อีกทั้งยังเป็นแรง

กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งวิธีดังกล่าวก็จะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life – Long Learner)

กุลิดา ทศนพิทักษ์ (2554) กล่าวว่า คุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะปรากฏได้ชัดเจนได้นั้น ครูต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนโดยต้องปลูกฝังให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญบวกกับการปลูกฝังสั่งสอนให้ทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองและการมีพลังจูงใจในการเรียนรู้เพื่อการใช้ชีวิตและเพื่อสังคมในยุคเทคโนโลยี

สุมาลี สังข์ศรี (2554) กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตทางด้านขอบเขตเนื้อหาและวิธีการจัดกิจกรรม โดยทางด้านขอบเขตเนื้อหาเน้นการให้ความรู้ครอบคลุม 3 กิจกรรมใหญ่ คือ กิจกรรมให้ความรู้ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต กิจกรรมการให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพและกิจกรรมการให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนวิธีการจัดกิจกรรมเน้นการใช้วิธีการที่หลากหลาย การใช้สื่อเพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นการวิเคราะห์สภาพปัญหา การแก้ปัญหาและการฝึกปฏิบัติ

นอกจากนั้นสุมาลี สังข์ศรี (2556) ยังได้กล่าวถึงการสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชน โดยต้องสร้างแรงจูงใจและต้องสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้บุคคลเกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการฝึกให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียน รู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อันจะส่งผลทำให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองได้ไม่ว่าจะมีผู้สอนคอยแนะนำหรือไม่ก็ตาม

วทันี จันทรโอกุล (2557) กล่าวว่า ในระดับประถมศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้สอดคล้องกับกรอบและระบบคุณวุฒิแห่งชาติ โดยเน้นในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะที่สำคัญ

วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2557) กล่าวว่า การส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถทำได้โดยการสร้างนิสัยและการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยชี้ให้เห็นถึงวิธีการเรียนรู้และประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนให้เกิดการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองและส่งเสริมการเข้าถึงบริการด้านข้อมูลข่าวสารสารสนเทศที่ถูกต้อง

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2557ก) กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็กและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ 2 มิติ ซึ่งประกอบด้วย 1) มิติภายใน ได้แก่ การพัฒนาตนเอง ซึ่งมีหลักการสำคัญที่ประกอบด้วย การประเมินหาความต้องการของตนเอง การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองที่เป็นรูปธรรม การทำสัญญาการเรียนรู้กับตนเองและกำหนดแนวทางการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา การดำเนินการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยมีการเสริมแรงเป็นระยะ และการประเมินผลการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง และ 2) มิติภายนอก ได้แก่ กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคล ซึ่งมีหลักการสำคัญที่ประกอบด้วย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ควรกำหนดให้สอดคล้องบนพื้นฐานชีวิตจริงของแต่ละบุคคล การจัดรูปแบบการเรียนรู้ควรเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและเรียนรู้ร่วมกัน มีการสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้เพื่อขยายต่อ ยอดความรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินผลการเรียนรู้

สุบิน ไชยยะ, พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล (2558) กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะเกิดขึ้นมาจากตัวบุคคลก่อนเสมอ ดังนั้นสถาบันครอบครัวของผู้เรียนจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านทักษะการคิด ทักษะการเรียนรู้ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่วนครูหรืออาจารย์ผู้สอนรวมทั้งสถาบันการศึกษาและหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นในการช่วยขัดเกลาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ (2559) กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมไทยควรจะเริ่มจากการใช้สาระและประโยชน์จากการสอนและการศึกษาในวัยต้นเพื่อการสร้างพื้นฐานนิสัย ความสามารถในการเรียนรู้ อ่าน เขียน คิด คำนึง คุณธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไปคือ การสร้างเงื่อนไข บรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ปัญญาและการแสวงหาความรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดได้ง่ายขึ้น รู้จักใช้ประโยชน์จากความคิดเรื่องการศึกษาต่อเนื่องเพื่อเสริมคุณค่า ทักษะ ความหมายเป็นระยะ ๆ โดยไม่เลือกรูปแบบ ระดับหรือสาขา จำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะเปิดกว้างในการใช้ประโยชน์จากจากสื่อและช่องทางการเรียนรู้อื่น กระบวนการปลูกฝังพื้นฐานทักษะเพื่อการเรียนรู้ และคุณค่ารสนิยมต่าง ๆ ต้องใช้เวลา เงื่อนไข บรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญมากในการทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องแสดงบทบาทเพื่อเป็นต้นแบบที่ดีในด้านการเรียนรู้สำหรับนักเรียน จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้เอื้อกับการเรียนรู้ ส่งเสริมการอ่านและอ่านหนังสือกับลูก ตลอดจนร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน 2) ด้านโรงเรียนและครู

พัฒนาหลักสูตร จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน พัฒนาคุณภาพของครูและจัดโครงการส่งเสริมการรักการอ่าน จัดทำคู่มือการดูแลนักเรียนให้กับพ่อแม่ผู้ปกครอง และจัดสัมมนาให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้าร่วมภาคเรียนละหนึ่งครั้ง และ 3) ด้านนักเรียนและกลุ่มเพื่อน นักเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาเจตคติที่ถูกต้องในด้านการเรียน การเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง การใช้กลุ่มเพื่อนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ร่วมกันส่งเสริมเจตคติด้านการเรียนรู้ และการให้นักเรียนเล่าเรื่องที่ภาคภูมิใจหน้าชั้นเรียน

อาชัญญา รัตนอุบล (2562) กล่าวว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะต้องอาศัยการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเอื้อให้บุคคลสามารถเลือกการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตนเองและสภาพของตนในแต่ละช่วงชีวิต

วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2563) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของลูกตั้งแต่วัยเด็ก จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการแสวงหาความรู้ ทักษะและเจตคติเพื่อการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ส่งผลทำให้เติบโตเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง โดยการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเด็กนั้นควรเน้นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองด้วยวิธีการ ดังนี้

1. พ่อแม่ต้องเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ โดยไม่ต้องไปควบคุมการเรียนรู้ของเด็ก
2. พ่อแม่ต้องพัฒนาความสัมพันธ์ด้วยการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและบรรยากาศแห่งการยอมรับที่ทำให้เด็กรู้สึกถึงความเชื่อใจ มั่นใจและได้รับการสนับสนุนมากกว่าการตำหนิกดดัน
3. พ่อแม่ต้องสร้างแรงจูงใจที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ โดยต้องเป็นผู้ที่ชี้ให้เด็กเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ รวมทั้งชื่นชมเมื่อเด็กสามารถทำสิ่งใดได้ดี

สถาบันเสริมทักษะ आयเลเวล ประเทศไทย (2563) กล่าวว่า การที่จะเป็นนักเรียนรู้อตลอดชีวิตนั้น ต้องพัฒนาดังนี้

1. เปลี่ยนจากผู้ที่มีความคิดแบบยึดติดอยู่ในกรอบเดิมเป็นผู้ที่คิดแบบแบบยืดหยุ่นและพัฒนาต่อไป
2. สร้างการเรียนรู้ในรูปแบบของการนำตนเอง (Self-directed learning)
3. สร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเองและนำตนเองไปอยู่ในบรรยากาศของการเรียนรู้
4. เรียนรู้แบบ Active Learning ลงมือทำกับการเรียนรู้ที่จริงจัง ๆ

Evison (2008) กล่าวว่า การส่งเสริมผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถทำได้โดยการสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ ซึ่งไม่เพียงแต่สนับสนุนการเรียนรู้แบบกลุ่มเท่านั้น แต่ยังต้องใส่ใจกับการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

Walker (2007) กล่าวว่า การจะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจำเป็นต้องอาศัยการแนะนำ การให้คำปรึกษา การสนับสนุนที่ดีเพื่อให้บุคคลนั้นกลายเป็นผู้เรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ

Cohen (2009) ได้เสนอว่าการที่ครูจะปลูกฝังการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้นักศึกษาได้นั้นจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนและปรับเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการสอนและการเรียนเพื่อเปลี่ยนชุดความคิดของทุกคน โดยอาศัยความทุ่มเทของครู เนื่องจากครูจะต้องมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้เปลี่ยนแปลงในกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว

Kamble and Sidhaye (2010) กล่าวว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีแนวทางการเสริมสร้างดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนควรใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ใช้เวลาว่างที่มีอยู่ในการอ่านหนังสือเพื่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจ
2. ผู้เรียนควรจดบันทึกในสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้ โดยเขียนในสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้ แม้จะเป็นศาสตร์ใหม่ที่ไม่เคยมีการศึกษาหรือค้นพบมาก่อนก็ตาม
3. ผู้เรียนควรมีการแสวงหาเพื่อนทางปัญญา โดยใช้เวลาพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น
4. ผู้เรียนควรลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตนไม่รู้หรือต้องการเรียนรู้
5. ผู้เรียนควรมีการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์
6. ผู้เรียนควรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น

Wang and Hu (2012) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้จำกัดแค่ช่วงชีวิตของคน แต่เป็นทุกแง่มุมของการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงการเรียนในโรงเรียน เรียนรู้จากครอบครัว เรียนรู้จากสังคมและจากโอกาสต่าง ๆ บูรณาการเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง

จากข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นสามารถทำได้หลายแนวทาง โดยผ่านรูปแบบการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบผสมผสานกัน ทั้งจากสถาบันการศึกษา ครอบครัว สังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยจัดสภาพเงื่อนไขให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับศักยภาพ สภาพปัญหา ความต้องการและโอกาสในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล จนเกิดเป็นนิสัยรักในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.7 คุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ในศตวรรษนี้นานาประเทศต่างมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้พลเมืองของตนมีความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีการใช้นโยบายผลักดันทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะองค์การระหว่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรป (EU) องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เป็นต้น ซึ่งองค์การเหล่านี้ต่างเป็นกำลังสำคัญในการให้โอกาสบุคคลได้กลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Dindar & Bayrakci, 2015) โดยมีการออกนโยบายและแผนการสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อที่จะให้บุคคลไม่หยุดการเรียนรู้และสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต โดยการเสริมสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือคุณลักษณะ

ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (สุมาลี สังข์ศรี, 2556) ซึ่งคุณลักษณะของบุคคลที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นนับเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน (จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, 2551; บุญเลี้ยง ทุมทอง และ เฉลิมชัย โสสุทธิ์, 2555) ดังนั้นทำให้การที่จะส่งเสริมบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีนักการศึกษาได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไว้มากมาย ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) กล่าวว่า ผู้ที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีใจปรารถนาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ พาดตนเองเข้าไปเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอและต่อเนื่องไปตลอดชีวิต โดยไม่หยุดการเรียนรู้อยู่แค่เพียงวันที่สำเร็จการศึกษาแล้วเท่านั้น

นิตยา สำเร็จผล (2547) และ สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ (2558) ได้สรุปคุณลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความรู้สึก ความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

- 1.1) เป็นผู้เห็นความสำคัญจำเป็นของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 1.2) เป็นผู้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้ถึงประโยชน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.3) เป็นผู้มีความสุข สนุกสนานในการเรียนรู้ทุกประเภท

2. ด้านความสามารถและมีทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถภาพที่จำเป็นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่

2.1) ทักษะและสมรรถภาพที่จำเป็นในการเป็นผู้เรียนแบบนำตนเอง ได้แก่ ริเริ่มการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ดำเนินการการเรียนรู้ของตนเองโดยใช้กลยุทธ์ รูปแบบ แหล่งความรู้ที่หลากหลาย และประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

2.2) ความสามารถในการเรียนรู้ ได้แก่ มีทักษะในการเรียนรู้ที่จำเป็น (ทักษะการคิด ทักษะทางภาษาการอ่านเขียน) มีทักษะการแสวงหาและจัดการข้อมูล มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ มีทักษะการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ต่าง ๆ

3. ด้านบุคลิกภาพที่จำเป็นในการเป็นผู้เรียนแบบนำตนเอง ได้แก่

3.1) การเป็นผู้เรียนเชิงรุก สามารถริเริ่มและดำรงการเรียนรู้โดยไม่ต้องมีแรงจูงใจจากภายนอก แต่เกิดจากแรงจูงใจภายในตนเอง ได้แก่ การควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนระดับสูง เชื่อมั่นในตนเอง ริเริ่มการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายในระดับสูง

3.2) มีความคิดเปิดกว้าง ได้แก่ เปิดกว้างสำหรับความคิดใหม่ กิจกรรมใหม่ มองการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ท้าทายเชิงบวก ชอบสิ่งท้าทาย มีความสามารถในการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง ทนทานต่อความแตกต่างหลากหลาย

3.3) มุ่งมั่นในการเรียนรู้ ชอบเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ชอบใช้เวลาว่างในการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ ใฝ่รู้ มีความอยากรู้อยากเห็น ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ มองการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ท้าทาย เป็นคนชอบถาม ชอบแสวงหาความรู้ มีความเต็มใจที่จะเรียนรู้จากทุกแหล่ง รักการอ่าน

4. ด้านการมีพลังใจในการเรียนรู้ ได้แก่

4.1) มีแรงจูงใจในตนเอง ได้แก่ มีแรงจูงใจในการริเริ่มการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่นต่อการเรียนรู้ของตนเองให้สำเร็จ แสวงหาข้อมูลและโอกาสในการเรียนรู้ของตนเอง

4.2) เป็นคนมุ่งมั่นอดทน ได้แก่ มีเป้าหมาย วางแผนการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมาย

4.3) มีพลังในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้อื่น ได้แก่ ยอมรับในสิทธิการเรียนรู้ของผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น สนับสนุนให้ผู้อื่นเรียนรู้ เช่น ชักชวนให้เรียนรู้ เป็นต้น

อาชัญญา รัตนอุบล (2557) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะสำคัญของผู้ที่เรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าต้องเป็นผู้ดำเนินการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการเริ่มต้นกระบวนการเหล่านั้นด้วยตนเอง รวมทั้งต้องเป็นผู้ค้นหาข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งความต้องการเหล่านี้มาจากความต้องการส่วนตัวที่กระหายใฝ่รู้หรือมาจากความต้องการในการเติมเต็มเพื่อพัฒนาสมรรถนะของตนเอง

ขจี พงศธรวิบูลย์ (2559) ได้เสนอว่าองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตจัดได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. เจตคติต่อการเรียนรู้ที่ดีที่ทำให้เกิดการใฝ่รู้
2. ทักษะในการสื่อสาร
3. การนำพาตนเองเข้าไปในสถานการณ์ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้

ชนธรส ไชยสุต และคณะ (2559) ได้เสนอตัวบ่งชี้เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1. มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. คิดสังเคราะห์
3. คิดวิเคราะห์
4. กำหนดเป้าหมายแนวทางการตัดสินใจได้
5. คิดสร้างสรรค์
6. มีการสื่อสาร ใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจด้วยการพูดและเขียน

7. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การฟัง

8. รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล

9. ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

10. เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

11. เรียนรู้ด้วยตนเอง

12. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

13. ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้

จุลศักดิ์ สุขสabay (2560) ได้แบ่งคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6 ออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความสามารถในการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่แสดงถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน ความคิดสร้างสรรค์ การสรุปประเด็นการเรียนรู้ การบูรณาการ และการใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ความสามารถในการสื่อสาร มีทักษะในการสืบค้นข้อมูล และการใช้เทคโนโลยี

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่แสดงถึงความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ ความพยายามทุกวิถีทางที่จะแก้ปัญหา ความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น ความกล้าเสี่ยง ความรับผิดชอบต่อตนเอง การรู้จักวางแผน และตระหนักว่าตนเองจะต้องกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่แสดงถึงการเห็นความสำคัญของคนอื่น การสนับสนุนให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ความรับผิดชอบ การกล้าแสดงออก ความสุขุมรอบคอบ การรู้จักแบ่งปัน ไม่เอาเปรียบเพื่อน เต็มใจทำงานเต็มความสามารถ การเป็นผู้ฟังที่ดีและโต้แย้งอย่างมีเหตุผล การปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง การติดตามความรู้ความเปลี่ยนแปลงของความรู้และการมองทุกอย่างเป็นเรื่องของการเรียนรู้

4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่แสดงถึงความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต การใช้คอมพิวเตอร์ ในการศึกษาค้นคว้าสิ่งที่เรียนรู้ พิมพ์รายงาน จัดเก็บข้อมูล สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่แสดงถึงการเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ความอยากรู้อยากเห็น ความตั้งใจ กล้าคิดริเริ่ม ความเพียรพยายาม รักการอ่านหนังสือ ชอบบันทึกในสิ่งที่ตนเองได้อ่าน ได้ฟังหรือได้ประสบพบเห็น และการใช้เหตุผลในการแสวงหาความรู้ การเรียน และในการทำสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งสามารถศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง

Cropley (1977) ได้เสนอว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังนี้

1. ได้รับการจัดเตรียมให้มีเครื่องมือทางปัญญาและการคิดเป็นอย่างดี ได้แก่ มีความคุ้นเคยกับสาขาวิชาต่าง ๆ รวมทั้งทักษะที่หลากหลาย มีความคุ้นเคยกับการสร้างความรู้และไม่ยึดติดกับข้อเท็จจริง มีทักษะในการปรับเครื่องมือในการเรียนรู้และโครงสร้างของเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมในการใช้งานใหม่ ๆ และมีความตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการคิด การใช้ปัญญากับชีวิตจริง

2. เป็นผู้มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดียิ่ง ได้แก่ มีกลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้เป็นกลุ่ม การเรียนรู้ตามลำพัง มีเครื่องมือที่เป็นทักษะการเรียนรู้ที่ดี เช่น ทักษะการอ่าน และทักษะการฟัง รวมทั้งสามารถเข้าใจการสื่อสารแบบไม่ใช้วาจาได้ มีเครื่องมือที่เป็นทักษะทางปัญญาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างดี เช่น การให้เหตุผล การคิดแบบมีวิจารณญาณ และการแปลความหมายข้อมูล และมีทักษะพื้นฐานในการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ เช่น เครื่องพิมพ์ คอมพิวเตอร์ สื่อและชุดการสอนต่าง ๆ

3. เป็นผู้มีความแรงใจที่จะดำเนินการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ตระหนักในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งผลของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ความรู้ และทักษะในการทำงาน ตระหนักว่าการเรียนในโรงเรียนเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ในชีวิตเท่านั้น ตระหนักว่าเป็นความรับผิดชอบของตนเองที่จะต้องแสวงหาความรู้ ทักษะ และเจตคติใหม่ ๆ และตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการสร้างความก้าวหน้าและการพัฒนาบุคคลและสังคม

Candy et al. (1994) ได้เสนอนักเรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีคุณสมบัติหรือบุคลิกดังต่อไปนี้

1. มีจิตใจรักการแสวงหาความรู้ (An inquiring mind)

- 1.1) รักที่จะเรียนรู้
- 1.2) ช่างสงสัย อยากรู้ อยากเห็น
- 1.3) ชอบวิเคราะห์ วิจัย
- 1.4) รู้จักประเมินตนเองอยู่เสมอ

2. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

- 2.1) สามารถเชื่อมโยงความรู้ในสาขาต่าง ๆ
- 2.2) ตระหนักถึงวิธีการนำความรู้ไปใช้ในเชิงสร้างสรรค์
- 2.3) สามารถขยายวิสัยทัศน์กว้างไกล

3. มีความรู้สารสนเทศ

- 3.1) รู้จักแหล่งเรียนรู้
- 3.2) สามารถตั้งคำถาม
- 3.3) สามารถสรุปความและขยายความ
- 3.4) ตรวจสอบข้อมูล

3.5) สามารถอ่านข้อมูลจากหลากหลายรูปแบบ เช่น สถิติ กราฟ แผนผัง แผนภาพ และตาราง

3.6) สามารถประเมินวิเคราะห์ข้อมูลได้

4. มีความสามารถในการดูแลตนเอง

4.1) ทำงานด้วยตนเอง

4.2) มีทักษะการจัดการตนเอง (จัดการเวลา ตั้งเป้าหมาย ฯลฯ)

5. มีทักษะการเรียนรู้

5.1) รู้จุดแข็ง จุดอ่อนของแต่ละรูปแบบการเรียนรู้แต่ละประเภท

5.2) มีกลยุทธ์แบบต่างๆ เพื่อใช้ในการเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างกัน

5.3) เข้าใจความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบผิวเผินกับเชิงลึก

Knapper and Cropley (2000) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะในอุดมคติของการที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่

1. ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริง

2. ตระหนักในความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. มีทัศนส่วนตัวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การประยุกต์ใช้ความรู้ การประเมินการเรียนรู้ของตนเอง ทักษะในการค้นหาข้อมูล ทักษะการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลายในบริบทต่าง ๆ ทักษะในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ความสามารถในการใช้และการตีความเนื้อหาความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นต้น

Kiley and Cannon (2000) ได้กล่าวถึงผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง

2. ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

3. เรียนรู้จากทั้งจากการศึกษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4. เรียนรู้จากบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน เป็นต้น

5. บูรณาการความรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ

6. ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่ต่างกันสำหรับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

Honey (2001) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยต้องประกอบไปด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่

1. มีความอยากที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีเจตคติการเห็นคุณค่าของการเรียน ได้แก่ มีความกระตือรือร้น เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ มีการแสดงออกถึงความกระหายใคร่รู้ในทุกสิ่ง

อย่าง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้
ต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. มีความสามารถในการเรียนรู้ โดยต้องสามารถจัดการตนเอง ประเมินความต้องการของ
ตนเองและวางแผนการเรียนรู้ของตนเองได้

3. มีพลังใจในการเรียนรู้

Watson (2003) กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีแรงจูงใจและความสามารถที่จะเรียนรู้ใน
ทุกสถานการณ์ จากครูทุกรูปแบบหรือแม้กระทั่งด้วยตัวเอง รวมทั้งจะเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วย
ตนเอง

Bryce (2006) กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมองตัวเอง
เป็นนักเรียน โดยมีความสมบัติ เช่น กระหายใคร่รู้ ช่างสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ เป็นต้น
รวมทั้งต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้ที่พัฒนาความสามารถของตนอยู่เสมอและไม่ปล่อยโอกาสใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ให้
หลุดลอยไป

2. มีความรู้สารสนเทศ คือ สามารถรับรู้ได้ว่าเมื่อไหร่ที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูล สามารถใช้
เทคโนโลยีด้วยความมั่นใจ รู้ว่าจะเข้าถึงแหล่งข้อมูลผ่านเทคโนโลยีได้อย่างไรและรู้ว่าจะจัดการกับ
ข้อมูลที่ได้มาอย่างไร

3. สามารถสังเคราะห์ วิเคราะห์และประเมินข้อมูลดิบที่ได้มา

4. สามารถขัดเกลาข้อมูลจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ เป็นความรู้เฉพาะด้านที่มีหลากหลายแง่มุม
ตามความสนใจ

5. สามารถเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียนและมุ่งความเข้าใจอย่าง
ลึกซึ้งในสาขาต่าง ๆ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

6. มีการมองการณ์ไกล คือ ความสามารถที่จะเข้าใจความเป็นไปของรูปแบบและกระแส
ต่าง ๆ จึงสามารถฝึกฝนทักษะและเรียนรู้ข้อมูลไว้ล่วงหน้าได้ และเตรียมพร้อมสำหรับการ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแทบตลอดเวลา

7. มีทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลาย

Harvey et al. (2006) ได้สรุปคุณลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตว่า ประกอบด้วย

1) สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น 2) มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ 3) สามารถกำกับควบคุมตนเอง และ
4) มีความกระหายใคร่รู้

Hojat et al. (2006) ได้สรุปคุณลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตว่า ประกอบด้วย

1) มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ 2) มีกิจกรรมทางวิชาการ 3) มีความพยายามเรียนรู้ในทุกโอกาส
และ 4) มีทักษะในการค้นหาข้อมูลข่าวสาร

Lewis (2007 อ้างถึงใน สุบิน ไชยยะ, พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล, 2558) กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะมีลักษณะเป็นผู้ที่อยากรู้อยากเห็นและสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความเชื่อมั่นในความสามารถและมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งพร้อมที่จะยอมรับความผิดพลาดในการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังต้องมีแรงจูงใจในการแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เป็นประจำ ตลอดจนมีความอดทนอดกลั้นที่จะเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ตนเองได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

Kirby et al. (2010) กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพจะมีเป้าหมาย ประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ สามารถชี้นำตนเอง ประเมินตนเอง รับทราบข้อมูลและปรับกลยุทธ์การเรียนรู้ของตนให้เข้ากับเงื่อนไขต่าง ๆ

Wang and Hu (2012) กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้เรียนรู้

Kashinath (2013) ได้กล่าวว่าผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีคุณลักษณะ ได้แก่

1. เป็นผู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมักจะแสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้หรือโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง
2. เป็นผู้เรียนทางสังคม โดยจะเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากบุคคลอื่น จากการชั้นเรียนหรือจากกลุ่มบุคคล
3. มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์หรือประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียน
4. รู้จักแบ่งปันความรู้ โดยเรียนรู้ตลอดชีวิตมักจะเผยแพร่สิ่งที่ตนรู้ เนื่องจากการเผยแพร่จะทำให้บุคคลสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น

จากการศึกษาคุณลักษณะการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) นิตยา สำเร็จผล (2547) อาชัญญา รัตนอุบล (2557) ขนธรส ไชยสุต และคณะ (2559) ขจี พงศธรวิบูลย์ (2559) จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) Cropley (1977) Candy et al. (1994) Knapper & Cropley (2000) Kiley & Cannon (2000) Honey (2001) Watson (2003) Bryce (2006) Harvey et al. (2006) Hojat et al. (2006) Lewis (2007) Kirby et al. (2010) Kashinath (2013) พบว่า ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ตายตัวว่าการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีคุณลักษณะอะไรบ้างและอย่างไร แต่จากการพิจารณาคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของนักการศึกษาทั้ง 18 คน ข้างต้นนั้นจะเห็นว่ามีหลากหลาย แต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์คุณลักษณะที่มีมากมายข้างต้นให้มีความชัดเจนและครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย (Inductive Content Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกัน มีความสอดคล้องกันหรือมีความหมายไปใน

ทิศทางเดียวกัน จัดเข้าเป็นกลุ่มหมวดหมู่เดียวกัน อันนำไปสู่ข้อสรุปรวมที่อยู่ภายใต้ประเด็นเดียวกัน ดังนี้

ด้านที่ 1 คุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้ที่กล่าวถึงความเชื่อหรือความคิดเห็นหรือความรู้สึกส่วนบุคคลเกี่ยวกับการเรียนรู้ เช่น มองการเรียนรู้เป็นสิ่งท้าทาย (นิตยา สำเร็จผล, 2547) ตระหนักรู้ในความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Knapper & Cropley, 2000) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ (Honey, 2001) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้เหล่านี้จะกล่าวไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งล้วนแต่เป็นความเชื่อ ความคิดหรือความรู้สึกของบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับความหมายของเจตคติ ดังที่ Hogg (1998) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เจตคติคือความเชื่อ ความรู้สึกและการแสดงพฤติกรรม ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งในที่นี้คือการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดเข้าไประหว่างหมวดหมู่หรือองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้

ด้านที่ 2 คุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้ที่เป็นสิ่งที่จะช่วยผลักดันให้บุคคลอยากที่จะเรียนรู้ เช่น มีใจปรารถนาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) กระหายใฝ่รู้ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2557) ช่างสงสัย อยากรู้ อยากเห็น (Candy et al., 1994) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้เหล่านี้จะกล่าวไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งล้วนแต่เป็นแรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายในตัวบุคคลที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลอยากที่จะเรียนรู้ โดยสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับความหมายของแรงจูงใจ ดังที่ Brown (1980) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจคือแรงหรือพลังงานผลักดัน กระตุ้นหรือเร้าความรู้สึกของบุคคลให้มีความสนใจ มีความเต็มใจในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นสิ่งที่ชี้ทิศทางของพฤติกรรม ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายตามที่บุคคลนั้นคาดหวังเอาไว้ ซึ่งในที่นี้คือการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดเข้าไประหว่างหมวดหมู่หรือองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้

ด้านที่ 3 คุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้ที่กล่าวถึงทักษะที่ใช้สำหรับการเรียนรู้ เช่น มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสังเคราะห์ คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ (ชนธรรส ไชยสุต และคณะ, 2559) สามารถสังเคราะห์ วิเคราะห์และประเมินข้อมูล (Bryce, 2006) สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Harvey et al., 2006) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้เหล่านี้จะกล่าวไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งล้วนแต่เป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการเรียนรู้ โดยสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับความหมายของความสามารถ ดังที่ Cambridge University (2009) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสามารถคือ ทักษะที่จำเป็นต่อการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งในที่นี้คือการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดเข้าไประหว่างหมวดหมู่หรือองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้

ด้านที่ 4 คุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้ที่กล่าวถึงความสามารถของบุคคลที่ใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น มีทักษะการแสวงหาและจัดการข้อมูล (นิตยา สำเร็จผล, 2547) เรียนรู้และทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Cropley, 1977) วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง (Kiley & Cannon, 2000) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้เหล่านี้จะกล่าวไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งล้วนแต่เป็นทักษะที่สำคัญ

ในการเรียนรู้ในปัจจุบันที่มีความรู้มากมาย ซึ่งการเรียนรู้ในโรงเรียนคงไม่เพียงพอ บุคคลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการอาศัยทักษะเหล่านี้ในการเรียนรู้ โดยสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับความหมายของทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังที่ จงจิตร เลิศวัฒนาพร (2551) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองคือการแสดงออกของผู้เรียนในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและสามารถสร้างความรู้ใหม่เพิ่มเติม จากการศึกษา ทดลอง ค้นคว้าและปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดเข้าไปอยู่ภายใต้หมวดหมู่หรือองค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ด้านที่ 5 คุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้ที่กล่าวถึงทักษะในการรับและส่งสารข้อมูลความรู้ เช่น มีทักษะในการสื่อสาร (ขจี พงศธรวิบูลย์, 2559) มีความสามารถในการสื่อสาร (จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560) สามารถตั้งคำถาม (Candy et al., 1994) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้เหล่านี้จะกล่าวไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งล้วนแต่เป็นการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิดเห็น อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับความหมายของความสามารถในการสื่อสาร ดังที่ Nice to fit (2561) ได้ให้ความหมายไว้ว่าความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดเข้าไปอยู่ภายใต้หมวดหมู่หรือองค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร

โดยจากการสังเคราะห์คุณลักษณะทั้งหมดสามารถสรุปเป็นคุณลักษณะหรือองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ 3) องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ 4) องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และ 5) องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร ดังตารางที่ 1

[illegible]

[illegible]

[illegible]

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยสังเคราะห์คุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของนักการศึกษาท่านต่าง ๆ โดยสรุปเป็นองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ได้ 5 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความหมายดังนี้

1. องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ หมายถึง การที่บุคคลเห็นความสำคัญและคุณค่าของการเรียนรู้ โดยตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยในการพัฒนาตนเองและบุคคลอื่นจึงสนับสนุนให้ผู้อื่นเรียนรู้ รวมทั้งตระหนักถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้กับชีวิตจริงและมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย (นิตยา สำเร็จผล, 2547; ขจี พงศธรวิบูลย์, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560; Cropley, 1977; Knapper & Cropley, 2000; Honey, 2001; Bryce, 2006)

2. องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ หมายถึง การที่บุคคลมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ โดยมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้สำเร็จ มีเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและมีความรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งมีความกระหายใคร่รู้ อยากที่จะเรียนรู้เพื่อหาคำตอบ รักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ กระตือรือร้น มีความพยายามที่จะเรียนรู้ แสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่ทางการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอยู่เสมอ รักการอ่านและชอบบันทึกความรู้ที่ได้จากการอ่าน รวมทั้งชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้และชอบร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546; นิตยา สำเร็จผล, 2547; อาชัญญา รัตนอุบล, 2557; ขนธรส ไชยสุต และคณะ, 2559; ขจี พงศธรวิบูลย์, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560; Candy et al., 1994; Knapper & Cropley, 2000; Kiley & Cannon, 2000; Honey, 2001; Watson, 2003; Bryce, 2006; Harvey et al., 2006; Hojat et al., 2006; Lewis, 2007; Kirby et al., 2010; Kashinath, 2013)

3. องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ หมายถึง การที่บุคคลมีทักษะความสามารถในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลข้อมูลความรู้ รวมทั้งสามารถสรุปประเด็นความรู้ที่ได้รับ สามารถใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ มีความสามารถในการอ่านและเขียน รวมทั้งมีความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (นิตยา สำเร็จผล, 2547; ขนธรส ไชยสุต และคณะ, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560; Cropley, 1977; Candy et al., 1994; Knapper & Cropley, 2000; Kiley & Cannon, 2000; Bryce, 2006; Harvey et al., 2006; Lewis, 2007; Kirby et al., 2010; Kashinath, 2013)

4. องค์ประกอบด้านทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การที่บุคคลสามารถสืบค้นข้อมูล สามารถใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถใช้เทคโนโลยี รวมทั้งสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการการเรียนรู้และประเมินการเรียนรู้ของตนเอง (นิตยา สำเร็จผล, 2547; อาชัญญา รัตนอุบล, 2557; ขนธรส ไชยสุต และคณะ, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560; Cropley, 1977; Candy et al., 1994; Knapper &

Cropley, 2000; Kiley & Cannon, 2000; Honey, 2001; Watson, 2003; Hojat et al., 2006; Kirby et al., 2010)

5. องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ โดยมีความสามารถในการฟัง การพูด การแสดงท่าทาง รวมทั้งสามารถตั้งคำถามและสรุปตีความสิ่งที่สื่อสารได้ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร (นิตยา สำเร็จผล, 2547; ขจี พงศธรวิบูลย์, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560; Cropley, 1977; Candy et al., 1994)

จากองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้จากการสังเคราะห์คุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของนักการศึกษาท่านต่าง ๆ ดังที่ได้สรุปข้างต้นนั้นผู้วิจัยจะใช้เป็นกรอบในการวิจัย การกำหนดประเด็นในการสร้างเครื่องมือเพื่อทำการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่ชัดเจนต่อไป รวมทั้งข้อมูลในส่วนนี้ยังเป็นกรอบสำหรับการอ้างอิงเชื่อมโยงกับการวิจัยอีกด้วย อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้มานั้นจะมาจากการสังเคราะห์จากแนวคิดของนักการศึกษาของทั้งไทยและต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านบริบทเชิงพื้นที่ (Spatial Context) และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Context) ที่แตกต่างกัน แต่ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในเชิงปริมาณนั้นจะช่วยตรวจสอบและยืนยันให้เห็นว่า องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้เป็นองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

การที่ผู้เรียนจะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้หรือเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้นขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัยที่จะช่วยหล่อหลอมให้บุคคลนั้นมีคุณลักษณะหรือเกิดการประพฤติปฏิบัติที่นำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติของบุคคลล้วนเป็นผลมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกบุคคล (Bandura, 1986) สำหรับนักเรียน ปัจจัยภายในคือตัวนักเรียนซึ่งเป็นลักษณะส่วนบุคคล สอดคล้องกับที่ สุบิน ไชยยะ, พงษ์ ศิริบรรณพิทักษ์, และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล (2558) ได้กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะเกิดขึ้นมาจากตัวบุคคล อันมีผลมาจากปัจจัยภายในของตนเอง (จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560) ส่วนปัจจัยภายนอกคือ สิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียนซึ่งตามแนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological Theory) ของ Urie Bronfenbrenner เชื่อว่าบริบทแวดล้อมมีผลต่อตัวบุคคลหรือเด็ก โดยครอบครัวและโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของบริบทแวดล้อมในระบบจุลภาค (microsystem) ในโมเดลเชิงนิเวศวิทยาที่ (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) ซึ่งเป็นระบบที่อยู่ใกล้ชิดที่สุดจึงส่งผลต่อเด็กโดยตรง (จริยา ทรงนิพิฐกุล, 2562) ประกอบกับจากการศึกษาวิจัยที่

ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนนั้น ดังเช่น การศึกษาของจุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 3 ปัจจัย ประกอบด้วยปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียนและปัจจัยด้านส่วนบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบปัจจัยตามแนวคิดทฤษฎีและตามการศึกษาของนักการศึกษาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัยสำคัญหรือปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านนักเรียน โดยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนพบว่า ในแต่ละปัจจัยหลักนั้นต่างมีปัจจัยย่อยหรือตัวแปรย่อยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยด้านโรงเรียน

ในแต่ละวันสำหรับเด็กวัยเรียนจะใช้เวลาถึงหนึ่งในสามของวัน หรือประมาณ 8 ชั่วโมงในการอยู่ที่โรงเรียนและร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ (นันทวัน สมสุข, 2558) โรงเรียนจึงเป็นสถาบันสำคัญที่มีหน้าที่อบรมและให้การเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยให้การปลูกฝังและการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน (ทัศนีย์ ผลเนืองมา, 2556) โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านแห่งที่สองที่ผู้เรียนต้องใช้ชีวิตหลายชั่วโมงในแต่ละวันในโรงเรียน (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2558) โรงเรียนจึงมีส่วนในการหล่อหลอมและกล่อมเกลาก่อนอุปนิสัยของเด็ก (งามตา วนิชทานนท์, 2535 อ้างถึงใน ปรีชา โยธี, 2551) รวมทั้งปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน (พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒนะ, 2558) ส่งผลให้โรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กได้ (อุมพร ตรังคมบดี, 2543) โรงเรียนจึงนับเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคน โดยมีหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝังนิสัยให้เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่เล็ก เนื่องจากเมื่อเด็กออกจากโรงเรียนไปแล้ว นิสัยที่ดีต่าง ๆ เช่น รักการอ่าน อ่านออกเขียนได้ เป็นต้น ยังคงติดตัวเด็กต่อไป (พวงเพชร เอี่ยมสกุล และเกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559) โดยปัจจัยด้านโรงเรียนประกอบด้วยตัวแปรย่อยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 บรรยากาศในชั้นเรียน

ความหมายของบรรยากาศในชั้นเรียน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) กล่าวว่า บรรยากาศการเรียนรู้อ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้อำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยของผู้เรียน

สันติ บุญภิรมย์ (2557) กล่าวว่า บรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน ซึ่งประกอบด้วย 1) บรรยากาศทางกายภาพ เป็นลักษณะภายในชั้นเรียนที่ทำให้ชั้นเรียน

คู่มือสาระ มั่นคงและแข็งแรง โต๊ะและเก้าอี้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็น กระดานดำ ป้ายนิเทศ มุมแสดงผลงาน มุมหนังสือ ตู้เก็บอุปกรณ์ ตู้เก็บหนังสือ รวมถึงอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 2) บรรยากาศทางจิตวิทยา เป็นการสร้างความรู้สึกอบอุ่น สบายใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพื่อให้เรียนอย่างมีความสุข

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2558) ได้สรุปความหมายของบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การเรียนมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) บรรยากาศทางกายภาพ เป็นสภาพแวดล้อมในห้องเรียนทั้งการจัดห้องเรียน ที่นั่ง วัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวดตลอดไปถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เสริมความรู้ เช่น ป้ายนิเทศ มุมวิชาการ ชั้นวางหนังสือ โต๊ะ เป็นต้น และ 2) บรรยากาศทางด้านจิตใจ เป็นการสร้างความรู้สึกสบายใจให้กับผู้เรียน ให้มีความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและมีความรักศรัทธาต่อผู้สอน ตลอดจนมีอิสระในความกล้าแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน

นิภาภรณ์ บุญนาว่า (2560) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง บรรยากาศที่ครูแสดงออกถึงความสนใจต่อนักเรียน นักเรียนมีความเป็นมิตรต่อกัน ในชั้นเรียนมีการจัดกิจกรรม การเรียนที่มีจุดประสงค์เพื่อวิชาการ นักเรียนและครูมีส่วนร่วมในการเรียน นักเรียนมีระเบียบวินัย มีการทำงานหรือทำกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างมีขั้นตอนเป็นระบบและมีบรรยากาศการแข่งขันทางการเรียน

จินตนา ศิริธัญญารัตน์ และนันทน์ภัส นิยมทรัพย์ (2561) กล่าวว่า บรรยากาศชั้นเรียนมีความหมายรวมทั้งบรรยากาศทางกายภาพและบรรยากาศทางจิตวิทยา โดยบรรยากาศทางกายภาพเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมด้านห้องเรียน โดยให้มีลักษณะและขนาดห้องเรียนที่ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป มีโต๊ะเก้าอี้ที่มีขนาดเหมาะสมกับผู้เรียน มีประตูหน้าต่างมากพอให้อากาศถ่ายเทได้อย่างสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ โปร่งสบายและมีความระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งมีสื่อวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน และมีสิ่งต่าง ๆ ที่เสริมความรู้ เช่น ป้ายนิเทศ มุมวิชาการ ชั้นวางหนังสือ เป็นต้น ส่วนบรรยากาศทางจิตวิทยาเป็นการสร้างความรู้สึกให้นักเรียนเกิดความสบายใจในการเรียน ปราศจากความกลัวและวิตกกังวล มีบรรยากาศของสร้างสรรค์ เราความสนใจให้นักเรียนร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข

Good (1973) กล่าวว่าบรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึงสภาพแวดล้อมทางการเรียนในชั้นเรียน ซึ่งไม่ใช่เพียงสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงระดับของอารมณ์และความรู้สึกด้วย

Moos and Moos (1978) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศในชั้นเรียนไว้หมายถึงสภาพการณ์ที่ครูผู้สอนสร้างขึ้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายของบรรยากาศในชั้นเรียนสามารถสรุปได้ว่า บรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง สภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนให้สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยบรรยากาศในชั้นเรียนจะมีทั้งบรรยากาศด้านกายภาพประกอบไปด้วยขนาดห้องเรียน แสงสว่าง ความระเบียบเรียบร้อย รวมไปถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เสริมความรู้และอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ และบรรยากาศด้านจิตใจ เป็นการสร้างความรู้สึกให้นักเรียนเกิดความสบายใจในการเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและจิตใจของผู้เรียน ช่วยสร้างความสนใจใฝ่เรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

ความสำคัญของบรรยากาศในชั้นเรียน

สภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศของชั้นเรียนเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียน (กิริติ คุวานนท์, 2560) โดยในแต่ละวันนักเรียนต้องใช้เวลาอยู่ในชั้นเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง ชั้นเรียนจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน (จินตนา ศิริธัญญรัตน์ และ นันทน์ภัส นิยมทรัพย์, 2561) และมีอิทธิพลมากพอที่จะปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ต้องการให้เกิดขึ้นได้ เช่น รู้จักแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นต้น (ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526) ซึ่งบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สันติ บุญภิรมย์, 2557) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้จึงนับว่ามีส่วนสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน หากครูผู้สอนสามารถที่จะจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนรอบ ๆ ตัวนักเรียนให้สามารถส่งเสริมการเรียนการสอนได้ก็เท่ากับว่าการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนได้เข้าใกล้ความสำเร็จไปอีกขั้นหนึ่ง (ปรีชา โยธี, 2551) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากความช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยต้องอาศัยบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การเรียนรู้เกิดขึ้น รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา การจัดสถานการณ์ที่ท้าทายและการกระตุ้นที่เร้าแรงทำให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

บรรยากาศในห้องเรียนหรือสภาพแวดล้อมในห้องเรียนนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ซึ่งมีอิทธิพลที่จะช่วยเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนให้สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาให้แก่ผู้เรียน (พงษ์ลิขิต เพชรผล, 2559) สอดคล้องกับที่ ภควรรณ โทมา (2554) และ จินตนา ศิริธัญญรัตน์ และ นันทน์ภัส นิยมทรัพย์ (2561) ที่กล่าวว่า บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่นักเรียน ซึ่งการจัดบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาให้แก่นักเรียน ซึ่งหมายรวมถึงสังคม อารมณ์ และลักษณะทางกายภาพ โดยบรรยากาศนั้นเป็นหนึ่งในปัจจัยที่จะเอื้อและส่งเสริมการเรียนรู้

(ແລ້ມ ອິນວາຣີ, 2552) ສິ່ງບຸກຄລຈະເກີດການຮຽນຮູ້ຫຼືອື່ນໆ ສ່ວນໜຶ່ງເກີດຈາກສະພາບແວດລ້ອມໂດຍອບ
 ຫາກບຣຣຍາກາດເອື້ອຫຼືສັນນຸນການຮຽນຮູ້ຈະເກີດຂຶ້ນ (ສມຄິດ ອິສຣະວັດນ໌, 2543) ແລະຍ່ອມຈະເປັນ
 ແຮງຈູງໃຈກາຍນອກທີ່ກະຕຸ້ນໃຫ້ນັກຮຽນເກີດຄວາມຮູ້ສຶກກັກການຮຽນ ໄຟຮູ້ ໄຟຮຽນ
 ອີກທັງຍັງຊ່ວຍສ້າງເຈດຕະນາທີ່ດີຕໍ່ການຮຽນ (ຈິນຕນາ ສິຣິຣັຖຍຸວາຣັດນ໌ ແລະ ນັນທ໌ນັກສ ນິຍມທຣ໌ພຣ໌, 2561)
 ໂດຍຈະມີອິທິພົນໃຫ້ຜູ້ຮຽນມີຄວາມສຸຂ ຮູ້ສຶກສຸກສະນັກກັບການຮຽນ ຮ່ວມທັງຍັງສ່ຽມເສຣີມໃຫ້ຜູ້ຮຽນເກີດ
 ຄວາມກະຕືອຣ້ອນ ມີເຈດຕະນາທີ່ດີຕໍ່ການຮຽນ ພ້ອມທີ່ຈະສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຫາຄວາມຮູ້ດ້ວຍຕົນເອງ (ຈິນຕນາ
 ດັນສຸວຣຣນນ໌ ແລະ ປິຍະນຸຂ ເພີຍຣັດນ໌ພິມລ, 2552) ອີກທັງສະພາບບຣຣຍາກາດທີ່ເອື້ອປະໂຫຍຊນຕໍ່ການຈັດ
 ກິດກຣມການຮຽນຮູ້ຍ່ອມສ່ຽມຜົນໃຫ້ນັກຮຽນເກີດການຮຽນຮູ້ໄດ້ຢ່າງມີປະສິທິຣາທ (ກັລຢາພຣ ຈຽກທຣ໌ທຣ໌ພຣ໌
 ແລະ ພັຊຣາວລັຍ ມິທຣ໌ພຣ໌, 2558) ໃນທາງຕຣກັນຂ້າມຫາກບຣຣຍາກາດໄມ່ເອື້ອອຳນວຍກໍຈະເປັນອຸປະສຣກຫຼື
 ສິ່ງທີ່ຂັດຂວາງໄມ່ໃຫ້ຄວາມຮູ້ເກີດຂຶ້ນໄດ້ເຊັ່ນກັນ (ສມຄິດ ອິສຣະວັດນ໌, 2543) ສອດຄ່ຳລຳກັບທີ່ ສມພຣ ສຸທຣ໌ນິຍ໌
 (2525 ອ້າງຄຶງໃນ ສຣາຍຸທຣ ເພັຊຣຊິກ, 2553) ໄດ້ຄ່ຳວ່າ ບຣຣຍາກາດໃນຫ້ອງຮຽນເປັນສິ່ງສຳຄັນທີ່ຈະ
 ສ່ຽມເສຣີມການຮຽນຮູ້ ຫາກບຣຣຍາກາດໃນຫ້ອງຮຽນມີການຜ່ອນປຣນ ໄມ່ຕຶງເຄຣີຍດເກີນໄປ ນັກຮຽນຈະຮຽນໄດ້
 ມີຄວາມສະບາຍໃຈໃນການຮຽນ ແຕ່ຫາກບຣຣຍາກາດຕຶງເຄຣີຍດ ເຂັ້ມຈຽດກຽດຂັນ ນັກຮຽນຈະເກີດຄວາມຮູ້ສຶກໄມ່
 ອຢາກຮຽນແລະເປື່ອນຳຍການຮຽນໃນທີ່ສຸດ

ດັ່ງນັ້ນບຣຣຍາກາດຂອງຂັ້ນຮຽນຈຶ່ງເປຣຣິບເສມືອນກຸ່ມຂອງສັງຄມທີ່ມີອິທິພົນຕໍ່ສິ່ງທີ່
 ນັກຮຽນຮຽນຮູ້ ໂດຍອາຈສ່ຽມຜົນຕໍ່ຜູ້ຮຽນທັງທາງບວກແລະທາງລບແລະມີຜົນກະທົບຕໍ່ປະສິທິຣາທແລະ
 ປະສິທິຜົນການຮຽນຮູ້ຂອງຜູ້ຮຽນ (ອຣພັນຣ໌ ປະສິທິຣັດນ໌, 2533) ຈຶ່ງນັບເປັນປັຈຈັຍທີ່ມີສ່ຽມສຳຄັນຢ່າງໃນ
 ການໃຫ້ນັກຮຽນເກີດຄວາມພຶງພອໃຈໃນການຮຽນ ມີຄວາມກະຕືອຣ້ອນ ອຢາກຮຽນອຢາກຮູ້ (ທວິຣິລປ໌
 ສາຣເສນ, 2543) ຈຶ່ງສາມາດນັບໄດ້ວ່າບຣຣຍາກາດການຮຽນການສອນເປັນຕົວແປໜຶ່ງທີ່ຊ່ວຍສ່ຽມເສຣີມ
 ສັນນຸນໃຫ້ການຮຽນການສອນມີປະສິທິຣາທແລະມີອິທິພົນຕໍ່ຕົວຜູ້ຮຽນ ບຣຣຍາກາດການຮຽນການສອນ
 ທີ່ດີຍ່ອມໃຫ້ຜູ້ຮຽນມີຄວາມສຸຂ ສຸກກັບການຮຽນ ສ່ຽມເສຣີມໃຫ້ຜູ້ຮຽນເກີດຄວາມກະຕືອຣ້ອນ ມີເຈດຕະນາທີ່ດີ
 ຕໍ່ການຮຽນ (ຈິນຕນາ ດັນສຸວຣຣນນ໌ ແລະ ປິຍະນຸຂ ເພີຍຣັດນ໌ພິມລ, 2552) ສອດຄ່ຳລຳກັບທີ່ ປຣິຍາກຣນ໌
 ດັ່ງຄຸມນັ້ນດ໌ (2558) ຄ່ຳວ່າ ບຣຣຍາກາດໃນຂັ້ນຮຽນໃຫ້ຜູ້ຮຽນມີຄວາມສຸຂໃນການຮຽນ ອີກທັງຍັງເປັນ
 ອຸປະສຣກທີ່ສຳຄັນປະກາດໜຶ່ງທີ່ຈະສ້າງຄຸນລັກສະນະຂອງການຮຽນຮູ້ ການມີນິສັຍຣັກການຮຽນຮູ້

ຈາກຄວາມສຳຄັນຂອງບຣຣຍາກາດໃນຂັ້ນຮຽນທີ່ຄ່ຳວ່າຂ້າງດັນ ສາມາດສຸປໄດ້ວ່າ ຫ້ອງຮຽນ
 ຫຼືຂັ້ນຮຽນເປັນສິ່ງແວດລ້ອມທີ່ຈັດທຳຂຶ້ນເພື່ອການຮຽນການສອນ ບຣຣຍາກາດໃນຂັ້ນຮຽນຈຶ່ງມີສ່ຽມໃຫ້
 ການຮຽນການສອນສາມາດດຳເນີນໄປຢ່າງມີປະສິທິຣາທ ໂດຍຫາກບຣຣຍາກາດໃນຂັ້ນຮຽນດັ່ງນັ້ນຈະຊ່ວຍ
 ສ້າງຄວາມສະນໃຈຮຽນຮູ້ໃຫ້ເກີດຂຶ້ນກັບຜູ້ຮຽນ ອີກທັງຍັງມີສ່ຽມໃຫ້ຜູ້ຮຽນມີຄວາມສຸຂ ສຸກກັບການຮຽນ
 ເກີດຄວາມກະຕືອຣ້ອນແລະມີເຈດຕະນາທີ່ດີຕໍ່ການຮຽນ ໃນທາງຕຣກັນຂ້າມຫາກບຣຣຍາກາດໃນຂັ້ນຮຽນໄມ່ດີ
 ຈະເປັນອຸປະສຣກຂັດຂວາງໄມ່ໃຫ້ຄວາມຮູ້ເກີດຂຶ້ນໄດ້ເຊັ່ນກັນ ແສດຊ໌ໃຫ້ເຫັນວ່າບຣຣຍາກາດໃນຂັ້ນຮຽນຈຶ່ງເປັນ
 ປັຈຈັຍທີ່ສ່ຽມເສຣີມການຮຽນຮູ້ຂອງນັກຮຽນໃຫ້ບຣຣລຸຕາມເປົ້າໝາຍຂອງການສຶກສາ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในชั้นเรียน พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของจุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นหนึ่งในปัจจัยด้านโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้บรรยากาศในชั้นเรียนยังส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านต่าง ๆ ในองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต กล่าวคือ ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ จากศึกษาของประเมศว วัฒนโอภาส, นภาพร วัฒนโอภาส และ นิทรา ปัญจมาศ (2548) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วาสุกี และการศึกษาของภัทราวจิตร มณีประเสริฐ (2554) ทำการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า บรรยากาศการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ สอดคล้องกับที่ นิภาภรณ์ บุญนา (2560) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ซึ่งพบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ -0.33 และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ เกวรี แลใจ (2556) ได้ทำการวิเคราะห์ห้พระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งพบว่า บรรยากาศทางการเรียนส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ โดยอธิบายความแปรปรวนของคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ร้อยละ 41.3 นอกจากนี้การศึกษาของศรัณย์พร ยินดีสุข (2559) ที่ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความใฝ่รู้และแนวทางในการพัฒนาความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาของปจรรย์ ทรงเสรี และ วิชุดา กิจธรรรม (2560) เรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ต่างก็พบว่า บรรยากาศในการเรียนรู้สามารถทำนายระดับความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ยิ่งไปกว่านั้นจากการศึกษาของรัตติมา บุญสวน (2554) ที่ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 2 พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความ

ไฝ่เรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ โสภิตา เพชรกุล (2559) ได้ทำการศึกษาปัจจัยพระดับที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 1 ซึ่งพบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิสัยรักการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองก็ได้รับอิทธิพลจากบรรยากาศในชั้นเรียนเช่นเดียวกัน ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของจินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และ ปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล (2552) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และ วลภา ศรีบุญพิมพ์สวย (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี ซึ่งพบว่า บรรยากาศการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ นอกจากนี้จากการศึกษาของปณิดา ทวีชาติ, ประเสริฐ เรือนนະการ, และ เข้าว อินไย (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ได้พบว่า บรรยากาศการเรียนรู้มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สอดคล้องกับที่ ฉัฐวิณั สิริศิริอรธ (2553) ทำการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า บรรยากาศในการเรียนเป็นหนึ่งในปัจจัยสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.56

ในแง่ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้านความสามารถในการเรียนรู้ ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของราตรี ศรีคุณลา (2558) เรื่องปัจจัยพระดับที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 ซึ่งพบว่า บรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้จากการศึกษาของกัลยาพร จงภักทรทรัพย์ และ พัชราวลัย มีทรัพย์ (2558) ที่ทำการศึกษาพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ซึ่งพบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน โดยสรุปพบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2.1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ไพบูลย์ สุทธะ (2548) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูไว้ หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่ การให้ความเคารพ เชื่อฟัง และการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และการปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ ความเอาใจใส่ การให้ความรัก ความเอ็นดู ให้ความเป็นกันเอง ยอมรับความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษาทั้งด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว

ธิดา จิตพิพานิชยางกูร (2550) ได้กล่าวถึงความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูไว้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ครูปฏิบัติกับนักเรียนและพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อครู

อาจารย์ ช่างประดับ (2550) ได้กล่าวถึงความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูไว้หมายถึง การปฏิบัติตัวของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่ การให้ความเคารพ เชื่อฟังคำสั่งสอน ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูและการตั้งใจเรียน และการปฏิบัติตัวของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ การให้การอบรมสั่งสอน ความเมตตาปราณี รวมทั้งการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนทั้งเรื่องการเรียนรู้และเรื่องส่วนตัว การให้ความรักความอบอุ่น การเอาใจใส่ การยอมรับความคิดเห็นและให้ความเป็นกันเอง

พรพนทิภา คำพรหม (2551) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา หมายถึง การรับรู้ของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อการแสดงออกของอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยให้การสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งได้เมื่อนิสิตนักศึกษาต้องการ

อรรณพ เจาะประโคน (2551) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างครูกับนักเรียนที่ปฏิบัติต่อกัน ทั้งในด้านการเรียนการสอนและการปกครองที่นักเรียนรับรู้ได้

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2558) กล่าวว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง ครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม ครูให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ให้นักเรียนมีอิสระและมีความสุขสบายใจในการทำกิจกรรม

จากความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง การปฏิบัติที่มีต่อกันระหว่างนักเรียนกับครูเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี โดยการปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่ การให้ความเคารพ การเชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ส่วนการปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ การดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำปรึกษาทั้งด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว การให้ความรัก การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและซักถามความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน

ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

เมื่อเด็กอยู่ในโรงเรียน บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดรองจากพ่อแม่คือ ครู ครูจึงเป็นบุคคลภายนอกครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ จิตใจและพฤติกรรมของเด็ก และเป็นบุคคลที่นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเด็กเป็นอย่างมาก (ประหยัด ทองมาก, 2536 อ้างถึงใน ดรุณี ขอเจริญ, 2546) เนื่องจากครูมีบทบาทสำคัญที่จะเป็นผู้สร้างชีวิตของเด็ก เป็นที่พึ่ง เป็นผู้ที่จะดำเนินการต่าง ๆ ให้สามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างจริงจัง (พวงเพ็ชร เอี่ยมสกุล และเกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559) และยังมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุถึงวัตถุประสงค์ ทำให้เด็กพัฒนาในด้านการเรียนรู้และอารมณ์ ตลอดจนลักษณะอันพึงประสงค์ (ทัศนีย์ ผลเนืองมา, 2556) สอดคล้องกับที่ ยุภาพร เทพสุริยานนท์ (2559) กล่าวว่า ครูถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญสำหรับนักเรียนนอกเหนือจากผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนประถมศึกษา ครูจะดูแลและแสดงออกกับนักเรียนเหมือนเป็นแม่ของนักเรียน โดยจะชี้แนะทุกสิ่งทุกอย่างให้กับนักเรียน ดังนั้นครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว (วสนันท์ หมวดเอียด, 2556) แสดงให้เห็นว่า ในโรงเรียนครูนับเป็นบิดามารดาคนที่สองของนักเรียน หากนักเรียนจะเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ครูก็คือ กุญแจสำคัญในการสร้างความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียน (ปริญญา เรื่องทิพย์, 2550) และเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียน (พวงเพ็ชร เอี่ยมสกุล และเกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559)

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ (กิริติ คุวานนท์, 2560) นับเป็นหัวใจสำคัญหรือปัจจัยพื้นฐานในการเรียนของผู้เรียนที่เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จและความล้มเหลวในการเรียนรู้ (นิติตประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู รุ่น 1 กลุ่ม 5 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ที่เด็กได้รับจากครูสามารถส่งเสริมศักยภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เพิ่มพูนมากขึ้นหรืออาจทำให้เสื่อมคลายหรือชะงักลงได้ (ฉันทนา ภาคบงกช, 2540) โดยสัมพันธภาพที่เป็นมิตรระหว่างครูกับนักเรียนจะทำให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้น ยิ่งนักเรียนกับครูมีความสัมพันธ์ต่อกันมากเท่าไร ผู้เรียนก็ยิ่งมีโอกาสพัฒนาความพร้อมในการเรียนรู้ให้สูงถึงขีดสูงสุดเท่านั้น โดยสัมพันธภาพของนักเรียนกับครูจะมีอิทธิพลต่อความสนใจในวิชาเรียน นักเรียนมีความศรัทธาในตัวครูซึ่งจะช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอันจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น (Cogen, 1975) อีกทั้งยังจะทำให้เด็กกล้าถามและกล้าแสดงความคิดเห็น และเมื่อครูมองนักเรียนในแง่ดีมีความคาดหวังว่านักเรียนทำได้ นักเรียนก็จะพยายามทำตามความคาดหวังนั้น ๆ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543) นอกจากนี้หากนักเรียนมีความรู้สึกดีกับครูจะทำให้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้นในการเรียน (กิริติ คุวานนท์, 2560) และจะมีผลทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น อันจะช่วยส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนในที่สุด (กฤษฎาพร พวงซ้อย, 2552) รวมทั้งนักเรียนจะมีความสุข เมื่อมี

ความสัมพันธ์ที่ดีกับครูสอน (นันทวัน สมสุข, 2558) ยิ่งไปกว่านั้นสัมพันธภาพอันดีระหว่างนักเรียนกับครูนั้นมีอิทธิพลยิ่งต่อการปรับตัว โดยถ้าเกิดปฏิสัมพันธ์ในทางบวกก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับตัวที่ดี ในทางตรงกันข้ามหากเกิดปฏิสัมพันธ์ในทางลบก็จะทำให้นักเรียนเกิดความคับข้องใจ วิตกกังวลและปรับตัวไม่ได้ (Yee, 1971) และจะส่งผลให้เกิดความหวาดกลัว ไม่เคารพครู หรือแม้แต่การที่ครูไม่สนใจนักเรียนทั้งในเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว ทั้งหมดล้วนจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้ (วสนันท์ หมวดเอียด, 2556)

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสูงสุดที่เหมาะสมในการพัฒนาเยาวชนให้เจริญเติบโตและมีการศึกษา มีความรับผิดชอบและเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมต่อไป (ยุภาพร เทพสุริยานนท์, 2559) โดยมีงานวิจัยจำนวนมากที่บ่งชี้ว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับบุคคลอื่นในโรงเรียน โดยเฉพาะกับครูผู้สอนนั้น นับเป็นสิ่งแวดลอมทางการเรียนที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทั้งในทางวิชาการและทางสังคมและอารมณ์ได้ ดังนั้น การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนและครูจึงมีความสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ (นันทวัน สมสุข, 2558)

จากความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุป ได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เพิ่มพูนมากขึ้นหรือให้ลดน้อยลงได้ โดยหากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูเป็นไปในทางที่ดีก็จะส่งผลทำให้ผู้เรียนสนใจเรียน มีความศรัทธาในตัวครู อันจะช่วยให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน รวมทั้งยังทำให้ผู้เรียนกล้าถามและกล้าแสดงความคิดเห็นกับครู โดยครูก็ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียน ซึ่งทั้งหมดล้วนมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามหากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูเป็นไปในทางที่ไม่ดีก็จะส่งผลทำให้นักเรียนเกิดความเกรงกลัวและความอึดอัดกับครู ซึ่งจะนำไปสู่การไม่เคารพครูและศรัทธาในตัวครู ประกอบกับครูไม่สนใจนักเรียนทั้งในเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว ความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูที่ส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในหลาย ๆ องค์ประกอบ โดยในองค์ประกอบย่อยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ดังจะเห็นได้ว่า จากผลการศึกษาของกฤษฎาพร พวงซ้อย (2552) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสาธิตน้ำทิพย์ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของประเมศว วัฒนโอภาส, นภาพร วัฒนโอภาส, และนิทรา ปัญจมาศ (2548) ที่ทำการศึกษปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยาสุกรี และ ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ (2554) ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาสาขาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่างพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ส่วนในองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของ ศรีณย์ รื่นณรงค์ (2553) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียน วิชาพลศึกษาของนักเรียน

นอกจากนี้ในด้านขององค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของสุธาสินี ใจเย็น (2545) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระบบการศึกษาทางไกลในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของจินตนา ดันสุวรรณนนท์ และ ปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล (2552) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าทางจิตลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และการศึกษาของวัลภา ศรีบุญพิมพ์สวย (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนคร อุตรธานี โดยทั้งหมดต่างพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษา กับอาจารย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 อีกทั้งจากการศึกษาของฉัฐวิณั สิทธิศิริวรรณ (2553) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเชิงเหตุและผลของการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาส่งผลทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.56

อีกทั้งในด้านขององค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านความสามารถในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของบังเอิญ เชื้อทอง (2551) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าที่ส่งผลต่อทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูส่งผลต่อทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของพรรณทิภา คำพรหม (2551) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของ

นิสิตนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์: การวิเคราะห์ถดถอยแบบกำหนดลำดับชั้น ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนิสิตนักศึกษากับครูส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังส่งผลต่อ ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของราตรี ศรีคุณลา (2558) ที่ศึกษาปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ซึ่งพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นปัจจัยระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนโดยสรุปพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

พัชรี มะแสงสม (2544) กล่าวถึงความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนว่าหมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียน ในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ในด้านปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ห่วงใยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันและร่วมมือระหว่างกันทั้งด้านวิชาการและด้านทั่วไป

ไพบูลย์ สุตะระ (2548) และ ธิดา ฐิติพานิชยางกูร (2550) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนไว้ว่าหมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนและเพื่อนที่ปฏิบัติต่อกันเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเรียน ความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนม ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันด้วยความรักและสามัคคี

กมลวรรณ จินหน่อ (2553) และ ศรัณย์ รื่นณรงค์ (2553) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนและเพื่อนที่มีต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านการเรียน การทำงานและด้านส่วนตัว การรู้จักให้และการยอมรับเคารพในสิทธิของเพื่อน สนใจในความรู้สึกของเพื่อน การห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน และ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

วสนันท์ หมวดเอียด (2556) ได้สรุปความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนไว้ว่าหมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งด้านส่วนตัวและการเรียนเพื่อให้

เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในด้านการใช้วาจา การแสดงกิริยาท่าทาง การเคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักการให้ และการยอมรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันและกัน และการทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรักและความสามัคคี

จากความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง การปฏิบัติตนที่มีต่อกันระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ได้แก่ การยอมรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำกิจกรรมร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน การรู้จักให้และความห่วงใยซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของกันและกัน

ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

เด็กที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันมีความสนใจและมีอุดมคติคล้ายคลึงกันก็มักจะรวมกันเป็นกลุ่ม เด็กในวัยนี้จะมีความรู้สึกว่าการคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญมากและกลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลต่อตนเองมากเช่นเดียวกัน (สมชาย ธีธัญกุล, 2526 อ้างถึงใน อภิญา สุวรรณพิมพ์, 2545) โดยในแต่ละวันเด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษา เพื่อนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่นับเป็นประโยชน์ที่เอื้อต่อวิชาการ โดยการร่วมมือกันแสวงหาความรู้ สัมพันธอันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (สมคิด อิศระวัฒน์, 2542) แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ (กิริติ คุวานนท์, 2560) โดยความสัมพันธ์กับเพื่อนจะมีความสำคัญต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียน (ทฤษฎีปัญญา, 2560) ซึ่งนักเรียนที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน สังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดีจะส่งผลให้มีแนวโน้มในการเรียนสูงกว่าเด็กนักเรียนที่ประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม (สุเมธ พงษ์เกตุรา, 2553)

ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนจึงเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อนักเรียนทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนและทำให้นักเรียนเกิดความสุข (Prescott, 1963) สอดคล้องกับที่ สุชีรา วิบูลย์สุข และ นิตยาภรณ์ บุญสวัสดิ์ (2558) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ของเพื่อนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ๆ จะทำให้นักเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุขไม่มีเรื่องวิตกกังวล สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้รับการกระตุ้นในการเรียนรู้จากกัน (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543) สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับเพื่อนจะส่งผลทำให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ดีของนักเรียน นักเรียนจะมีความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ (อรรณพ มากสุข, 2556) แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนจึงมีผลทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน มีความสุขในการมาเรียน (วสนันท์ หมวดเอียด, 2556)

รวมทั้งยังจะส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีพฤติกรรมทางการเรียนที่เหมาะสมด้วย (กฤษฎาพร พวงซ้อย, 2553)

จากความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเรียนของผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยจะช่วยเหลือส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งจะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และมีพฤติกรรมทางการเรียนที่เหมาะสม อันจะส่งผลทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในหลาย ๆ องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบย่อยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้จะเห็นได้จากการศึกษาของกฤษฎาพร พวงซ้อย (2552) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสายน้ำทิพย์ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียน นอกจากนี้จากผลการศึกษาของประเมศร์ วัฒนโอภาส, นภาพร วัฒนโอภาส, และ นิธรา ปัญจมาศ (2548) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วาสูกี และการศึกษาของภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ (2554) ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาสาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่างก็พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ สมลักษณ์ ขาวเจริญ (2548) ทำการศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ซึ่งพบว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยิ่งไปกว่านั้น ปาจริย์ ทรงเสรี และ วิชุดา กิจธรรม (2560) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นหนึ่งในปัจจัยทางสังคมที่ร่วมกันทำนายพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 41.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังที่

เห็นได้จากการศึกษาของพสนัน นิรมิตรไชนน (2549) ที่ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และการศึกษาของจินตนา ต้นสุวรรณนันท และ ปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล (2552) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และการศึกษาของสวรรณ ศรีประไหม และ สุวีร์ ศิวะแพทย์ (2556) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน และการศึกษาของสุชีรา วิบูลย์สุข และ วิรงรอง สิตไทย (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล รวมทั้งการศึกษาของวัลภา ศรีบุญพิมพ์สว (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี ซึ่งต่างก็พบว่าสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ยิ่งไปกว่านั้นจากการศึกษาของฉัฐวิณ ลิทธิศิริอรธ (2553) ปัจจัยเชิงเหตุและผลของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นหนึ่งในปัจจัยสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาส่งผลทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.56 นอกจากนี้จากการศึกษาของหนึ่งหทัย ชัยอากร (2559) ที่ทำการวิเคราะห์เส้นทางของปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ก็พบเช่นเดียวกันว่า การมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนเป็นตัวแปรเหตุที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.9111

นอกจากนี้ปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนยังส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของศรีณย์ รื่นณรงค์ (2553) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน โดยสรุปพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2.1.4 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ให้ความหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดว่าเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

สำลี รักสุทธี และคณะ (2544) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดเป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมทางการศึกษา การลงมือปฏิบัติจริง ครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะให้ความรู้อย่างเดียวเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักเรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้เลือกเรียนและทำกิจกรรมตรงตามความรู้และตรงตามระดับความสามารถที่มุ่งเน้นให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง ซึ่งมีวิธีการที่หลากหลายทั้งกระบวนการกลุ่มและการศึกษาด้วยตนเอง

กิริติ คุวานนท์ (2560) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ กระบวนการเรียนการสอนที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนักเรียนจะถูกวางไว้เป็นแกนหลักในกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิดเห็น ความสามารถของตนเอง ฝึกความรับผิดชอบ และฝึกสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนเอง โดยการเรียนรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นโดยตัวของผู้เรียนผ่านแหล่งความรู้ ทั้งที่ผู้เรียนเสาะหาด้วยตัวเองและแหล่งข้อมูลที่ผู้สอนจัดเตรียมให้ ในขณะที่ผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุนและช่วยเหลือผู้เรียนมากกว่าการเป็นศูนย์กลางของความรู้

Driscoll (1994) มองการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับการเรียนการสอนที่ผู้อื่นออกแบบให้เท่านั้น แต่พวกเขาจะต้องเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นในการกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนและวิธีการที่จะทำให้ความต้องการเหล่านั้นสัมฤทธิ์ผลด้วย

Lang, Mcbath and Hebert (1995) ได้เสนอหลักในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวว่า เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาครบถ้วนด้วยวิธีการของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันไป เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

จากความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้

นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้ปฏิบัติ รวมทั้งได้มีบทบาทสำคัญในการเลือกวิธีการเรียนรู้หรือวิธีการแสวงหาความรู้ที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียน

ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นความคิดเชิงปรัชญาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีความหมายเดียวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือ ยึดผู้เรียนเป็นหลัก (สุจินต์ ไชยกระจำ, 2553) ซึ่งปัจจุบันแวดวงการศึกษาและวิชาการมีการให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันเป็นลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุดในกระบวนการเรียนรู้ เคารพผู้เรียนแต่ละบุคคลและความแตกต่างของผู้เรียน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2561)

ในอดีตความรู้ต้องหาจากครูผู้สอน จากการอ่านตำราหนังสือหรือเอกสารที่ครูเขียน ซึ่งความรู้ที่ครูสอนวันนี้อาจล้าสมัย อีกทั้งความรู้ล้วนแต่มีเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ไม่มีทางที่จะสอนได้หมด ประกอบกับปัจจุบันความรู้มีอยู่ทั่วไปในอากาศ ไม่ว่าจะอยู่ตรงไหนก็สามารถหาความรู้ได้ตลอดเวลา ดังนั้นครูต้องมีการปรับตัว ปรับกระบวนการทัศน์และปรับพฤติกรรมในการสอน (ประนอม บุพศิริ, 2554) ซึ่งนับว่าเป็นการพลิกโฉมการเรียนการสอนแบบเดิมที่เด็กหรือผู้เรียนมีหน้าที่เพียงแค่ฟัง ท่องจำและปฏิบัติตามที่ครูผู้สอนบอก โดยมีครูเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนการสอน แต่เปลี่ยนมาเรียนแบบผู้เรียนศูนย์กลางที่ให้ความสำคัญที่ตัวเด็กและยึดถือการพัฒนาผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ (รักลูก, ม.ป.ป) อันเป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน โดยครูผู้สอนหรือผู้จัดการเรียนรู้จะพยายามหารูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่จะให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ซึ่งนับว่าเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากกว่าการให้ผู้เรียนฟังครูบรรยายตลอดบทเรียน บนฐานความคิดว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ด้วยการเรียนอย่างมีส่วนร่วม (Active) มากกว่าการเรียนแบบรับฟัง (Passive) ฟังหรือรับรู้จากสิ่งที่ครูสอนเป็นเวลานาน การเรียนอย่างมีส่วนร่วม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าที่จะพยายามเข้าใจความรู้ที่ครูนำมาสอน (เอียน สมิต และ อนงค์ วิเศษสุวรรณ, 2550) ทั้งนี้เป้าหมายสูงสุดของการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (ประนอม บุพศิริ, 2554) สอดคล้องกับที่ พิชญ์สินี ชมภูคำ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและแนวทางการปฏิบัติตนสู่การเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังนับเป็นวิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากเป็น

การจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ (วัฒนาพร กระจับทุกซ์, 2542) ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนตามความถนัด ความสนใจ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สุจินต์ ใจกระจ่าง, 2553)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ในด้านต่าง ๆ โดยในด้านแรงจูงใจ ผู้เรียนนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งผลต่อแรงจูงใจของผู้เรียน ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของจุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ที่ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพงษ์เทพ ปลื้มใจ (2555) ที่ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และผลการศึกษาของกนกวรรณ ปัจจวงษ์ (2559) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ต่างพบว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านความสามารถในการเรียนรู้ ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของธัญธิดา เหมหัทธ, รณิดา เขยชุม, และ วัณญา วิศาลาภรณ์ (2555) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบบนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ยิ่งไปกว่านั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของฉัฐวิณั ลิขิตศิริอรอด (2553) ที่ทำการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของการ

เรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งพบกันว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งผลทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.56

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนโดยสรุปพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

จากการศึกษาปัจจัยด้านโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

2.2 ปัจจัยด้านครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกของมนุษย์ (Primary Group) ถือได้ว่าเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของสังคม แต่มีความสำคัญที่สุดและมีอิทธิพลยิ่งใหญ่ที่สุดต่อพฤติกรรมของเด็กที่จะตามมาในอนาคต และเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยบิดามารดาอันถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นเพื่อนที่ดีที่สุด สภาพของครอบครัวและบิดามารดาจึงถือว่าเป็นสังคมแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด (เดชา ศิริเจริญ, 2555) สอดคล้องกับที่ อรุณี หรดาล และ ชนิพรรณ จาติเสถียร (2557) ได้กล่าวไว้ว่า

ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมากต่อเด็ก ซึ่งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับจะดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับครอบครัวเป็นสำคัญ นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นพื้นฐานแรกในการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจากครอบครัวเป็นแหล่งหล่อหลอมคุณค่าชีวิตและบ่มเพาะคุณลักษณะที่งดงามของความเป็นมนุษย์ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

ทั้งนี้เด็กจะต้องใช้เวลาอยู่ในครอบครัวนานนับสิบปีกว่าจะก้าวไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (สรายุทธ เพ็ชรชีก, 2553) ครอบครัวจึงนับเป็นสถาบันที่มีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด (วัชรภรณ์ อมรศักดิ์, 2556) และเป็นสถาบันที่เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเด็กอย่างแท้จริง (สรายุทธ เพ็ชรชีก, 2553) เนื่องจากการเรียนรู้และปรับตัวทางสังคมของเด็กมิได้เกิดขึ้นเองได้โดยธรรมชาติ แต่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแห่งแรกที่เด็กมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดในเบื้องต้นของชีวิตที่ช่วยสร้างนิสัย ความคิด ความเชื่อถือ ค่านิยมและทัศนคติต่างๆ อิทธิพลของครอบครัวจึงมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาบุคลิกของเด็กทั้งกายและใจ (เดชา ศิริเจริญ, 2555) ครอบครัวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพื้นฐานของการเรียนรู้ ค่านิยมของครอบครัวต่อการเรียนรู้เป็นกุญแจสำคัญและรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Frigo, 2001) ซึ่งนับได้ว่าครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543) แสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะสร้างเด็กให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพแก่สังคมและประเทศชาติ (สมิธ วุฒิสวัสดิ์, 2552) ดังนั้นหากต้องการให้เด็กมีลักษณะนิสัยเป็นแบบไหน ต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อหล่อหลอมเด็กให้มีพื้นฐานจิตใจและนิสัยที่ดี (มนัท สูงประสิทธิ์, 2560) ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

ความหมายของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

อังคนานุช บุญผดุง (2546) และ Hurlock (1984) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมี 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย คือ ผู้ปกครองปฏิบัติกับเด็กให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุนหรือไม่ได้รับคำแนะนำ โดยสามารถทำอะไรได้ตามใจชอบ ปฏิบัติสิ่งใดโดยไม่ต้องมีกฎระเบียบ
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ การที่ผู้ปกครองปฏิบัติกับเด็กให้เกิดความรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับการรักความอบอุ่น ได้รับการยอมรับความสามารถ ความคิดเห็นและรับฟังเหตุผล อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามโอกาสอันควร โดยที่ผู้ปกครองมีความอดทนไม่ตามใจและเข้มงวดกวดขันกับเด็กมากจนเกินไป

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน คือ การที่ผู้ปกครองปฏิบัติกับเด็กให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับอิสระในการทำสิ่งที่ตนเองต้องการ ไม่ได้รับความยุติธรรม ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้ ต้องถูกบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยและความต้องการของผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ รวมทั้งให้ความรักความอบอุ่นน้อย

สอดคล้องกับที่ อัจฉรา ประไพตระกูล (2539) ได้จำแนกวิธีการเลี้ยงดูของครอบครัวออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น ความยุติธรรม การตัดสินใจใด ๆ ในครอบครัวเกิดขึ้นจากลงความเห็นชอบจากสมาชิกทุกคนและเด็กมีโอกาสได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีโอกาสคิดริเริ่มและตัดสินใจ ผู้ปกครองไม่ตามใจและไม่เข้มงวดจนเกินไป

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองไม่ให้อิสระแก่เด็กเท่าที่ควร ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองกำหนดจุดมุ่งหมายหรือกฎเกณฑ์ทุกอย่างที่เข้มงวด เด็กเป็นผู้ปฏิบัติตามและต้องเชื่อฟังผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด หากไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ ไม่ให้การสนับสนุนหรือคำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร เด็กไม่มีโอกาสได้เรียนรู้หรือรับการฝึกฝนให้มีคุณธรรมและความดีต่าง ๆ ไม่มีระเบียบวินัยและไม่มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีเวลาอยู่ร่วมกับผู้ปกครองน้อยและมีอิสระมากเกินไป

อรุณี หรดาล และชนิพรรณ จาติเสถียร (2557) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบที่บิดามารดาเป็นใหญ่ มีอำนาจเด็ดขาดในการเลี้ยงดูเด็กและกิจกรรมทุกอย่างในครอบครัว โดยมีความเข้มงวดกวดขันมากกับกิจวัตรประจำวัน ตลอดจนการกระทำทุก ๆ อย่างของเด็ก อีกทั้งบิดามารดายังควบคุมเด็กอย่างใกล้ชิด เด็กจึงไม่มีโอกาสได้เป็นอิสระหรือตัวของตัวเอง ไม่มีโอกาสตัดสินใจด้วยตัวเอง เนื่องจากบิดามารดาจะออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามจนกระทั่งเด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเองต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับและระเบียบวินัยต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ซึ่งหากเด็กทำได้ไม่ดีจะด้วยเหตุใดก็ตาม บิดามารดามักแสดงความผิดหวังหรือทำโทษเด็ก

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง หมายถึง วิธีการเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล บิดามารดาจะไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนเด็ก ไม่เคยชี้แนะทางที่ถูกต้องทำให้เด็ก โดยปล่อยให้เด็กมีอิสระมากเกินไป เด็กจึงทำตามใจตนเอง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอม ปกป้องหรือรักมากเกินไป หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาคอยเอาใจใส่ปกป้องช่วยเหลือเด็กมากเกินไป ไม่ให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจ เด็กไม่เคยได้รับความลำบาก ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้การพึ่งพาตนเอง

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดา ร่วมกันมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้โอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ มีส่วนรับรู้รับผิดชอบต่อกิจกรรมของครอบครัว อีกทั้งบิดามารดาคอยแนะนำแนวทางที่ถูกต้องด้วยเหตุผล

Baumrind (1971) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองสนับสนุน ให้เด็กมีอิสระพอสมควร แต่ในขณะเดียวกันก็จะกำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็ก โดยให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้อย่างมีเหตุผล ถึงแม้ว่าจะมีการควบคุมสูง แต่ก็ให้ความรัก ความอบอุ่นและใส่ใจต่อเด็ก โดยการเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง รับฟังเหตุผลจากเด็กและสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองมีความควบคุมสูง โดยมีการวางกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และใช้อำนาจควบคุมด้วยวิธีการบังคับและการลงโทษ โดยที่ให้ความรักความอบอุ่นน้อยและมักจะไม่ฟังหรือยอมรับความต้องการหรือความคิดของเด็ก

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองปล่อยให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการหรือการตัดสินใจของเด็กโดยไม่มีการกำหนดขอบเขต ไม่ควบคุมพฤติกรรมเด็ก ดังนั้นเด็กจึงสามารถแสดงออกถึงความเป็นตนเองได้อย่างเปิดเผย

Rogers (1972) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป มีเหตุผลยอมรับความสามารถและความคิดเห็น ตลอดจนให้ความรัก ความเอาใจใส่เป็นกันเองและให้ความร่วมมือตามโอกาสเหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่ตนเองถูกละเลย ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุนหรือให้คำแนะนำเท่าที่ควร โดยมักจะปล่อยให้ทำตามความต้องการอย่างอิสระ ปราศจากความสนใจ รวมทั้งความรักความอบอุ่น

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่ตนเองไม่ได้รับอิสระ โดยไม่ได้ทำตามที่ต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง แต่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะถูควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

จากการศึกษารูปแบบการเลี้ยงดูของครอบครัวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่มีการแบ่งรูปแบบหรือวิธีการเลี้ยงดูของครอบครัวไปในทิศทางเดียวกัน แตกต่างกันเพียงชื่อที่ใช้เรียกเท่านั้น จึงสามารถสรุปได้ว่ รูปแบบการเลี้ยงดูของครอบครัว หมายถึง วิธีการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ หมายถึง วิธีการดูแลเด็กของผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่ถูกบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและความต้องการของผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ โดยเด็กจึงไม่สามารถกระทำตามความต้องการของตน ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ รวมทั้งให้ความรักความอบอุ่นน้อย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้การปกป้อง หมายถึง วิธีการดูแลเด็กของผู้ปกครองที่ให้ความคุ้มครองป้องกันและให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา โดยดูแลควบคุมให้อยู่ในสายตาเพื่อไม่ให้มีอะไรมากระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเด็กต้องพึ่งพาผู้ปกครองตลอดเวลาจึงไม่มีโอกาสได้เรียนรู้การพึ่งพาตนเอง รวมทั้งไม่เคยต้องเผชิญกับความลำบาก

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการดูแลเด็กของผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่ได้รับความรักและการยอมรับจากผู้ปกครองทั้งความคิดและการกระทำอย่างมีเหตุผล รวมทั้งให้การสนับสนุนในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยไม่ถูกตามใจหรือถูกควบคุมจนเกินไป

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการดูแลเด็กของผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่และความรักจากผู้ปกครอง ซึ่งมักจะถูกปล่อยให้ทำตามความต้องการอย่างอิสระโดยไม่ได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือใด ๆ ทั้งสิ้น

ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกเริ่มในการทำหน้าทึอบรมเลี้ยงดูบุตร (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) ซึ่งตามปญญาสากล่าวว่ด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนขององค์การสหประชาชาติในข้อที่ 6 ที่กำหนดว่เด็กและเยาวชนพึงได้รับความรักและความเข้าใจ อันจะ

ช่วยพัฒนาบุคลิกของตน โดยเติบโตอยู่ในความรับผิดชอบของบิดามารดาของตัวเอง (สถานสงเคราะห์เด็กหญิงอุดรธานี, 2560) และในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ปกครองและบุคคลผู้เกี่ยวข้องให้ต้องปฏิบัติต่อเด็กที่เหมาะสมไว้อย่างชัดเจน โดยผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2549) แสดงให้เห็นว่าเด็กต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือครอบครัวที่ให้ความรักและความเข้าใจเพื่อเป็นฐานในการเสริมสร้างพัฒนาการทุกด้าน (สรายุทธ เพ็ชรซีก, 2553) ดังนั้นครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการเติบโตของเด็กทั้งทางจิตใจและร่างกาย สถิติปัญหา บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย (สุนน อมรวิวัฒน์, 2540) ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างองค์รวม (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์, 2550) สอดคล้องกับที่ อรุณี หรดาล และชนิพรรณ จาติเสถียร (2557) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นหน่วยที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพของคนและบุคลิกภาพ รวมถึงค่านิยม เจตคติและพฤติกรรมของเด็ก

โดยนักจิตวิทยามีความเชื่อว่าเด็กมีความแตกต่างกันเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันในวัยเด็ก การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็กจะมีผลต่อลักษณะนิสัยที่จะติดตัวเด็กไปตลอดชีวิต โดยบิดามารดาจะมีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูจะทำให้เกิดการก่อตั้งคุณลักษณะและพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานของบุคคลและนำไปสู่บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ถาวรในตัวบุคคลต่อไป ซึ่งเชื่อกันว่าบุคคลจะมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยอย่างนั้นเป็นผลมาจากรูปแบบของการอบรมสั่งสอนที่เขาได้รับมาจากช่วงต้นของชีวิต (ธัญธิดา เหมหัก, 2555) สอดคล้องกับที่ อรุณี หรดาล และ ชนิพรรณ จาติเสถียร (2557) กล่าวว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีผลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างยิ่ง เด็กจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่ในส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุก ๆ ด้านของเด็ก เด็กที่ได้รับความรักความอบอุ่นจะเกิดความพอใจและมีความสุขเมื่ออยู่ใกล้ชิดกับผู้เลี้ยงดูอีกทั้งเด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูโดยไม่รู้ตัว

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหากเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องด้วยความรักและความเอาใจ ใส่เป็นอย่างดีก็สามารถช่วยกล่อมเกล้าให้เด็กเจริญเติบโตสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีบุคลิกภาพที่มั่นคงและเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับสังคมต่อไป (สมิธ วุฒิสวัสดิ์, 2552) ในทางตรงกันข้ามการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างผิด ๆ จะทำให้เด็กมีการพัฒนาบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม มีปัญหาสุขภาพจิตและนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (กระทรวงการ

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) ดังนั้นวิธีการหรือรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวย่อมส่งผลต่อเด็กอย่างมหาศาล ดังที่เห็นได้จากลักษณะของเด็กที่ผ่านการถูกอบรมเลี้ยงดูจากรูปแบบต่าง ๆ เช่น หากบิดามารดาหรือผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักมากเกินไป ย่อมทำให้เด็กต้องพึ่งพิงผู้อื่นตลอดเวลา ส่งผลทำให้เด็กจะมีแรงจูงใจและพฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ และไม่มุ่งมั่นในการเรียน ในขณะที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองอบรมที่เลี้ยงดูแบบที่บิดามารดาเป็นใหญ่ เข้มงวดกวดขันในทุกเรื่องก็จะทำให้เด็กรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อถอย ไม่เชื่อมั่นและไม่สนใจการเรียนเท่าที่ควร เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อพัฒนาการ บุคลิกภาพ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของเด็กแตกต่างกันไป (อรุณี หรดาล และชนิพรรณ จาติเสถียร, 2557) แสดงให้เห็นว่า สภาพการเลี้ยงดูรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านชีววิทยาและการเรียนของมนุษย์ (คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561)

จากความสำคัญของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุก ๆ ด้านของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยต่าง ๆ ของผู้เรียน ซึ่งจะติดตัวไปตลอดชีวิต รวมทั้งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเช่นกัน โดยหากผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมก็จะส่งผลทำให้ผู้เรียนเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ในทางตรงกันข้ามหากผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสมก็จะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่เชื่อมั่นตนเอง ไม่สนใจการเรียนและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของจิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา (2551) ที่ทำการศึกษาลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีสุดท้าย ซึ่งพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษามากกว่าวิธีการเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองยังส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของเกรวี แลใจ (2556) ที่ทำการวิเคราะห์หุ้ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 และจากการศึกษาของรัตติมา บุญสวน (2554) ที่ทำศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 2 โดยต่างพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของจุลศักดิ์ สุขสabay (2560) ที่ทำการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน นอกจากนี้จากการศึกษาของอุทัยวรรณ ปัญญาวัน (2553) ที่ทำการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับพฤติกรรมตั้งใจเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งจากผลการศึกษาของสันติกา ดวงจิต (2552) ที่ทำการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเป็นตัวแปรที่ส่งผลโดยตรงและโดยทางอ้อมต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียน สอดคล้องกับที่ พิศมัย ขวาชัยวี (2553) ได้ทำการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางอ้อมต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

สำหรับองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านความสามารถในการเรียนรู้ก็ได้รับผลจากการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเช่นเดียวกัน ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของธัญธิดา เหมหัก, รณิดา เขยขุ่ม, และ วัณญา วิศาลาภรณ์ (2555) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ซึ่งพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครองกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของกัลยาพร จงภักดิ์ทรัพย์ และ พัชรารัตน์ มีทรัพย์ (2558) ที่ทำการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ซึ่งพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ยิ่งไปกว่านั้นจากผลการศึกษาของราตรี ศรีคุณลา (2558) ที่ศึกษาปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ยิ่งไปกว่านั้นองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองก็ได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองด้วยเช่นกัน ดังที่เห็นได้จาก

การศึกษาของหนึ่งหทัย ชัยอากร (2559) ที่ทำการวิเคราะห์เส้นทางของปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งพบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นตัวแปรเหตุที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.8582

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนโดยสรุปพบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2.2 การสนับสนุนของครอบครัว

ความหมายของการสนับสนุนของครอบครัว

ครองทรัพย์ อดุลนาม (2553) และ นิภาภรณ์ บุญนาวา (2560) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนของครอบครัว หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอารมณ์ สิ่งของ ข้อมูลข่าวสาร เงินทอง แรงงานจากครอบครัว ได้แก่ บิดามารดา ญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองและเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

สันฐิติ แสงจันทร์เลิศ (2554) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนของครอบครัวไว้หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกได้รับความเห็นใจ ความเอาใจใส่ความห่วงใยและการช่วยเหลือโดยตรงในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ เงิน เวลา การแบ่งเบาภาระงาน รวมทั้งได้รับคำแนะนำ การสอนงานและข้อมูลที่ช่วยในการประเมิน และปรับปรุงผลการปฏิบัติงานจากสมาชิกในครอบครัว ซึ่งได้แก่ บิดามารดา คู่สมรส บุตร และญาติสนิท

ศิริพรรณ นาคจ้อย (2558) กล่าวว่า การสนับสนุนของครอบครัว หมายถึง กิจกรรมหรือวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนในการแสวงหาความรู้ของนักเรียน ได้แก่

1. การสนับสนุนทางด้านจิตใจ หมายถึง กิจกรรมหรือวัตถุประสงค์ที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองให้การสนับสนุนนักเรียนในการแสวงหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ การให้กำลังใจ และรวมถึงการให้เสรีภาพในการคิดและตัดสินใจที่จะค้นคว้าหาความรู้

2. การสนับสนุนทางด้านร่างกาย หมายถึง กิจกรรมหรือวัตถุประสงค์ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้การสนับสนุนส่งเสริม ในด้านพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย สนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและเหมาะสมต่อการแสวงหาความรู้

King, Rosenbaum and King (1996) ได้กล่าวถึงการสนับสนุนของครอบครัวว่าประกอบด้วย การสนับสนุน 2 ด้าน ได้แก่

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional sustenance) คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่เป็นการกระตุ้นและส่งเสริม เข้าใจ เอาใจใส่ ให้กำลังใจ เต็มใจที่จะรับฟัง ให้คำแนะนำและมีทัศนคติทางบวก รวมถึงดูแล ห่วงใย ให้ความสนใจในสิ่งที่สมาชิกทำอยู่

2. การสนับสนุนด้านทรัพยากร (Instrumental support) คือ การที่สมาชิกในครอบครัวแสดงทัศนคติและพฤติกรรมในการจะช่วยเหลือครอบครัวด้านสิ่งของ เงินทอง หรือแรงงาน รวมถึงมีความเต็มใจที่จะแบ่งเบาภาระในบ้าน

สอดคล้องกับ Kaplan, Cassel and Gore (1977) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนของครอบครัวเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1. การสนับสนุนด้านความรู้สึกทางสังคม (Socio-Emotional Aid) ได้แก่ การได้รับความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจ การยอมรับและเห็นค่าจากบุคคลที่ตนให้ความสำคัญ

2. การสนับสนุนด้านทรัพยากร (Instrumental Aid) ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับความปรึกษา การแบ่งเบาความรับผิดชอบหรือการช่วยเหลือด้านทรัพย์สินเงินทอง

จากความหมายของการสนับสนุนของครอบครัวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การสนับสนุนของครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการให้การส่งเสริมหรือความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมและสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งการสนับสนุนของครอบครัวนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. การสนับสนุนของครอบครัวด้านทรัพยากร คือ พฤติกรรมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือผู้เรียนในด้านอุปกรณ์การเรียน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเรียนรู้ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและเหมาะสมต่อการแสวงหาความรู้กับผู้เรียน

2. การสนับสนุนของครอบครัวด้านจิตใจ พฤติกรรมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือผู้เรียนในด้านการเอาใจใส่ การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำและการให้เสริมภาพในการคิดตัดสินใจที่จะเรียนรู้กับผู้เรียน

ความสำคัญของการสนับสนุนของครอบครัวที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ยาวนานและยากลำบากสำหรับเด็ก ซึ่งส่งผลให้เด็กขาดความสนใจและความผูกพันในการเรียน นอกจากจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้ปกครอง ประกอบกับการที่เด็กไม่สามารถทำให้ตนเองบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาและพัฒนาตนเองเพียงลำพังได้ แต่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมจากบิดามารดาและบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว แสดงให้เห็นว่า

ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนเด็กเพื่อพัฒนาการศึกษา (Bloom, 1976 อ้างถึงใน สรายุทธ เพ็ชรชิก, 2553)

บทบาทการสนับสนุนของครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะและการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเป็นสถาบันที่ปลูกฝังคุณลักษณะและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพจิตใจ สิ่งของ หรือข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีและการประสานงานกับทางโรงเรียน เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป (นิภาภรณ์ บุญนา, 2560) เนื่องจากการสนับสนุนของครอบครัวทำให้เด็กมีโอกาสนเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น ซื้อหนังสือให้อ่าน พาออกไปพิพิธภัณฑสถาน ไปดูนิทรรศการ เป็นต้น จะช่วยให้เด็ก มีความรู้กว้างขวาง มีข้อมูลสะสมไว้มาก ซึ่งจะเป็นสิ่งที่เสริมให้การเรียนรู้ขึ้นต่อ ๆ ไปดีขึ้น (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543) แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียน ซึ่งครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ให้การดูแลเอาใจใส่ พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนในการเรียน นักเรียนก็จะเกิดความสนใจและเห็นความสำคัญของการเรียน (กฤษฎาพร พวงซ้อย, 2552)

ดังนั้นการที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จได้นั้นก็เนื่องมาจากการได้รับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลต่อนักเรียนที่จะต้องคอยดูแลสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างถูกต้องและเหมาะสมในการแสวงหาความรู้ (มุกซ์ดา ผดุงยาม, 2547) หากผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนให้ความสนใจ ให้การสนับสนุนและให้ความหวังในการเรียน นักเรียนก็อยากจะทำให้ผู้ปกครองสมหวังและมีความสุขความสบายใจโดยการตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง อยากให้ผู้ปกครองสมหวังและภาคภูมิใจในตนเองจึงได้หาวิธีการที่จะเรียนให้ประสบความสำเร็จโดยการมีพฤติกรรมตั้งใจเรียน ซึ่งจะเป็นการส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้ ส่วนนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่สนใจด้านการเรียน ไม่มีการส่งเสริมสนับสนุน ไม่เห็นความสำคัญของการเรียน ไม่ให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนหนังสือเรียน แบบฝึกหัด หรือสื่อต่าง ๆ ที่เด็กต้องการจะทำให้เด็กไม่อยากมาเรียน ไม่อยากทำงานส่งครู เพราะมีปัญหาด้านอุปกรณ์การเรียนไม่ครบ ขาดความพร้อมในการเรียน ทำให้ไม่อยากเรียนไม่อยากทำกิจกรรม เกิดความรู้สึกขี้เกียจ โดยเมื่อเด็กไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเรียนจะทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ เกิดปัญหาทางการเรียน ไม่สามารถแก้ปัญหาเองได้ เนื่องจากเด็กยังต้องพึ่งพาอาศัยการสนับสนุนจากผู้ปกครองอยู่ ทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ ขาดที่พึ่งพิง ทำให้ไม่อยากเรียนและนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน (อุทัยวรรณ ปัญญาวัน, 2553)

จากความสำคัญของการสนับสนุนของครอบครัวที่กล่าวไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการสนับสนุนของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะและการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครอบครัวที่ให้การสนับสนุนกับผู้เรียนจะเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็ม

ความสามารถ รวมทั้งมีพฤติกรรมตั้งใจเรียน อันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป ในทางตรงกันข้ามหากครอบครัวไม่ให้สนับสนุนกับผู้เรียนจะส่งผลทำให้ผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการเรียน ก็จะนำไปสู่การเกิดปัญหาทางการเรียนและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนของครอบครัว

การสนับสนุนของครอบครัวเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่เห็นได้จากการศึกษาเอกสารของชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ที่ทำการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน ซึ่งพบว่า การสนับสนุนจากผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมบุคคลให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ยังพบว่าการสนับสนุนของครอบครัวเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในหลาย ๆ ด้าน โดยในด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้จะเห็นได้จากการศึกษาของพิทักษ์ วงแหวน (2546) ที่ทำการศึกษาระดับที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดศรีสะเกษ และการศึกษาของวัฒนา พาผล (2551) ที่ทำการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และการศึกษาของครองทรัพย์ อุดนาม (2553) ที่ทำการศึกษาระดับที่สัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 และการศึกษาของเกรวี แลใจ (2556) ที่ทำการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้นักเรียนชนเผ่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 และการศึกษาของพงษ์เทพ ปลื้มใจ (2555) ที่ทำการศึกษาระดับปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และการศึกษาของกนกวรรณ ปัจจงษ์ (2559) ที่ทำการศึกษาระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่เรียนรู้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และการศึกษาของนิภาภรณ์ บุญนาว่า (2560) ที่ทำการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชนเผ่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ซึ่งทั้งหมดต่างพบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของปาจริย์ ทรงเสรี และ วิชุดา กิจธรรม (2560) ที่ทำการศึกษาระดับปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้อะไรสักอย่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวเป็นหนึ่งในปัจจัยทางสังคมสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรม

ไฝ่เรียนรู้ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นไปในทิศทางเดียวกับ อุทัยวรรณ ปัญญาวัน (2553) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ระดับช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ซึ่งพบว่า การสนับสนุนทางการเรียนจากผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับพฤติกรรมตั้งใจเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ โสภิตา เพชรกุล (2559) ได้ทำการศึกษาปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 1 ซึ่งพบว่า การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิสัยรักการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการศึกษาของสันติกา ดวงจิต (2552) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การสนับสนุนของครอบครัวเป็นตัวแปรที่ส่งผลทั้งทางตรงและโดยทางอ้อมต่อนิสัยรักการอ่าน

ส่วนองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองก็ได้มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของสุรสาสินี ใจเย็น (2545) ที่ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระบบการศึกษาทางไกลในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า การสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของพสนัน นิรมิตรไชยนนท์ (2549) ที่ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งพบว่า การสนับสนุนทางการเรียนรู้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากผลการศึกษาของฉัฐวิณั สิทธิศิริอรอด (2553) ที่ทำการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้จากผู้ปกครอง ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในครอบครัวนั้นส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11

ยิ่งไปกว่านั้นการสนับสนุนของผู้ปกครองยังส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของศรัณย์ รื่นณรงค์ (2553) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เขตจตุจักรกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า การสนับสนุนทางการเรียนวิชาพลศึกษาของผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนของครอบครัวที่ส่งผลต่อการเป็น ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนโดยสรุปพบว่า การสนับสนุนของครอบครัวมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มี อิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2.2.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง

ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง

พิมพใจ ไมตรีเปรม (2543) กล่าวว่า เป็นสัมพันธภาพที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน โดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ร่วมกัน 2) มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 3) มีการยอมรับซึ่ง กันและกัน 4) ไม่มีความขัดแย้งบาดหมางกัน 5) มีการช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน และ 6) มีความสัมพันธ์ รักใคร่ทางความรู้สึกและอารมณ์ที่ดีต่อกัน

ไพบูลย์ สุตะระ (2548) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง ไว้หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อผู้ปกครองหรือบิดามารดา ได้แก่ การเคารพเชื่อฟัง การ ปฏิบัติตามคำสั่งสอน การช่วยเหลืองานภายในบ้าน และการปฏิบัติตนของผู้ปกครองหรือบิดามารดา ต่อนักเรียน ได้แก่ การให้ความรัก ความเอาใจใส่ การดูแลสุขภาพ

วสนันท์ หมวดเอียด (2556) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองเป็น การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน ซึ่งมีลักษณะของความรักใคร่ ผูกพัน คอยเป็นกำลังใจ เป็นที่ปรึกษา เป็นแบบอย่างที่ดี ให้คำแนะนำ ดูแลเอาใจใส่และช่วยเหลือกัน และกัน

จากความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองข้างต้น สามารถสรุป ได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง หมายถึง การปฏิบัติที่มีต่อกันระหว่างนักเรียนกับ บิดามารดาหรือผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี โดยการปฏิบัติตนที่ดีของนักเรียนต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ได้แก่ การเคารพเชื่อฟัง การปฏิบัติตามคำสั่งสอนและการช่วยเหลืองาน ส่วนการ ปฏิบัติตนที่ดีของบิดามารดาหรือผู้ปกครองต่อนักเรียน ได้แก่ การให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ การ เป็นแบบอย่างที่ดี การให้คำแนะนำและการให้กำลังใจ

ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง

ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเจริญเติบโต ขึ้นมาเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติได้ เนื่องจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี เด็กจะ ได้รับความรักความอบอุ่น มีความมั่นคงทางจิตใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์อันมีผลต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็ก โดยเฉพาะความรัก ความอบอุ่น ความเมตตาจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองจึง

นับเป็นอาหารทางใจของเด็ก (Emotional Satisfaction) (เดชา ศิริเจริญ, 2555) สัมพันธภาพของนักเรียนกับผู้ปกครองจึงนับเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากเด็กจะสังเกตพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่แสดงและค่อย ๆ เรียนรู้จนซึมซับกลายเป็นพฤติกรรมของตนเอง (อรุณี หรดา และชนิพรรณ จาติเสถียร, 2557) โดยการที่ผู้เรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในครอบครัวสูงจะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้นด้วย ดังที่เห็นได้จากผลการวิจัยของฉัฐวิณ สิริธีรอรธร (2552) ที่พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมในครอบครัวส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเฉพาะสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับสมาชิกในครอบครัว โดยเด็กที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมักมาจากครอบครัวที่บิดามารดาที่มีเจตคติที่ดีต่อลูกและที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ถ้าเด็กมีบิดา มารดาที่เอาใจใส่ ดูแลเข้าใจ ให้ความรัก ความอบอุ่นแล้วจะทำให้เด็กเรียนได้เต็มที่และประสบความสำเร็จในการเรียน (Cronbach, 1970 อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เณรแขก, 2546) เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบิดามารดากับลูกจะทำให้เด็กมีจิตใจสบาย มีสมาธิและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามความสัมพันธ์ที่ไม่ดีจะทำให้เด็กเกิดปัญหาทางจิตใจ มีอารมณ์เศร้าวิตกกังวลและอาจมีปัญหาด้านพฤติกรรมต่าง ๆ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543) เด็กที่ขาดความรักจากบิดามารดามักจะหนีโรงเรียน ไม่เอาใจใส่ในการเรียน เกียจคร้าน ไม่ชอบสังคมและจะกลายเป็นักเรียนทำสายสังคม (พวงเพชร เอี่ยมสกุล และเกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559) นอกจากนี้เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีนั้นมักจะประสบปัญหาทางด้านจิตใจ ปรับตัวได้ไม่ดีไปด้วย มักมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ก่อให้เกิดผลเสียต่อตัวเด็กเอง รบกวนบรรยากาศในการเรียนรู้ การศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ ขาดเรียนบ่อย หนีเรียน ลักขโมย พุดบด ก้าวร้าว มีปัจจัยส่งเสริมให้ปัญหาคงอยู่มากที่สุดคือ สัมพันธภาพในครอบครัวที่ผิดปกติ (จำเนียร สตาเขตร์, 2541) ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ล้วนแล้วมาจากการขาดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวทั้งสิ้น ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของบิดามารดากับลูกเป็นหนึ่งในองค์ประกอบย่อยด้านความรักที่มีผลต่อนักเรียนทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนและทำให้นักเรียนเกิดความสุข (Prescott, 1963) นอกจากนี้ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนมีรากฐานทางครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่เข้มแข็งก็จะช่วยให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวได้ดีตลอดทั้งชีวิต (Shalhevet, et al., 2009)

จากความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองดังที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองเป็นความเกี่ยวข้องผูกพันกันระหว่างบิดามารดาหรือผู้ปกครองกับผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยหากผู้เรียนมีสัมพันธภาพกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองดีก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น เนื่องจากผู้เรียนรู้สึกจิตใจสบาย มีสมาธิในการเรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนให้ความสนใจกับการเรียนได้อย่างเต็มที่และประสบความสำเร็จในการเรียน ในทางตรงกันข้ามหากผู้เรียนมีสัมพันธภาพกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ดี ผู้เรียนจะประสบปัญหาทางด้านจิตใจ ปรับตัวได้ไม่ดี มีปัญหาในการควบคุมอารมณ์

และความต้องการของตนเองทำให้ขาดความตั้งใจ ไม่มีสมาธิในการเรียนและประสบความล้มเหลวในการเรียนในที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

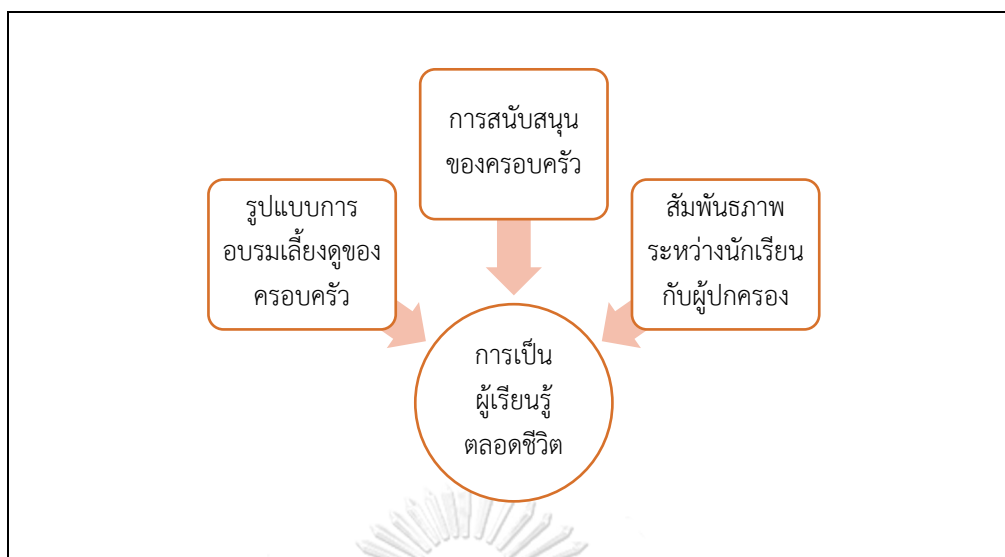
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่เห็นได้จากการศึกษาของฉัฐวิณั ลิทธิศิริอรธร (2559) ที่พบว่า ความผูกพันต่อครอบครัวและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสัมพันธ์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของความผูกพันต่อครอบครัว

จากการศึกษายังพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองยังเป็นตัวแปรที่ส่งต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในหลาย ๆ ด้าน โดยในด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ จะเห็นได้จากการศึกษาของสมลักษณ์ ขาวเจริญ (2548) ที่ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 และการศึกษาของกฤษฎาพร พวงซ้อย (2552) ที่ทำการศึกษปัจจัยที่ส่งต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสายน้ำทิพย์ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ (2554) ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาสาขาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

นอกจากนี้สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองยังส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของฉัฐวิณั ลิทธิศิริอรธร (2553) เรื่องปัจจัยเชิงเหตุและผลของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งพบว่า สัมพันธภาพของนักเรียนกับบุคคลในครอบครัวเป็นหนึ่งในปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนโดยสรุปพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า ปัจจัยด้านครอบครัวส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

2.3 ปัจจัยด้านนักเรียน

ปัจจัยด้านนักเรียนเป็นปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนอีกปัจจัยหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะทางจิตวิทยา (Psychological Characteristics) หรือจิตลักษณะ (Psychological Traits) ซึ่งมีหลายประเภท เช่น สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ แรงจูงใจ ทักษะ คุณธรรม ค่านิยม และจริยธรรม (โกศล มีคุณ, 2556) ทั้งนี้ จิตลักษณะของบุคคลมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลมากกว่าปัจจัยภายนอกหรือลักษณะของสภาพการณ์แวดล้อม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548) จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า คุณลักษณะทางจิตวิทยาหรือจิตลักษณะที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ มีหลายด้านที่สำคัญ ได้แก่ ความเชื่อ อำนาจในตน การมุ่งอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเองและการรู้จักตนเอง โดยมีรายละเอียดทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำเสนอไปตามลำดับดังต่อไปนี้

2.3.1 ความเชื่ออำนาจในตน

ความหมายความเชื่ออำนาจในตน

อุษา ธนาบุญฤทธิ์ (2544) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อหรือการรับรู้ว่าการกระทำหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากทักษะ ความชำนาญ ความเพียรพยายาม ความสามารถและการกระทำของตนเอง

วัฒนา พาผล (2551) ได้ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่เชื่อว่าผลของการกระทำทั้งดีและร้ายเกิดขึ้นจากทักษะ ความสามารถและความพยายามของตนโดยไม่มีเรื่องโชคกลางมาเกี่ยวข้อง

พิศมัย ขวาชัยวี (2553) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความคิดหรือการรับรู้ที่เชื่อว่าเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตน ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว เป็นผลมาจากการกระทำ ทักษะความชำนาญ ความเพียรพยายาม ความสามารถและการกระทำของตนเอง

เจียรชัย พันธคง และคณะ (2554) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง การรับรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตนได้รับเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง ซึ่งส่งผลให้บุคคลเชื่อว่าเมื่อประสบความสำเร็จเป็นเพราะทักษะ ความรู้ความสามารถและความพยายามอย่างเต็มที่ของตนเอง และเมื่อประสบความล้มเหลวเป็นเพราะใช้ความพยายามน้อยเกินไป

นิภาภรณ์ บุญนาวา (2560) ได้ให้ความหมายของความเชื่อในอำนาจในตน หมายถึง ความคิดของนักเรียนที่เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเป็นผลมาจากความพยายาม ความสามารถ ทักษะหรือการกระทำของตนเอง

Strickland (1977 อ้างถึงใน สุภาภรณ์ เพาะบุญ, 2546) ได้ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจในตนเอง หมายถึง ความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองได้รับเกิดจากการกระทำของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในด้านดีหรือในด้านร้ายก็ตาม

Rotter (1996) ได้ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจในตนว่า หมายถึง ความคิดที่เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะหรือการกระทำของตนเอง

จากความหมายของความเชื่ออำนาจในตนที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความคิดและการยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวล้วนเป็นผลมาจากทักษะ ความเพียรพยายาม หรือความสามารถที่เกิดจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น

ความสำคัญของความเชื่ออำนาจในตน

ความเชื่อมีอิทธิพลโดยตรงต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใด ความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติตามสิ่งที่ตนเชื่อ (นิภาภรณ์ บุญนาวา, 2560) อันจะเป็นพลังสำคัญประการหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ จนบรรลุเป้าหมายนั้นคือ ความเชื่อที่ว่า “ความสำเร็จเกิดจากความพยายามของตน” และความเชื่อที่ว่า “ยิ่งตนทุ่มเทมากเท่าใดก็ยิ่งประสบความสำเร็จมากด้วย” (ดุจเดือน พันธมนาวิน, 2558) ทั้งนี้ความเชื่อ

ดังกล่าวเป็นลักษณะพื้นฐานทางจิตใจของบุคคลที่มาจากทฤษฎีของ Rotter (1966) ที่ได้อธิบายว่า การที่บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกันนั้นมีผลจากความเชื่อของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอำนาจควบคุมตนเอง โดยความเชื่ออำนาจของบุคคลแบ่งได้เป็น 2 ประเภท โดยบุคคลที่เชื่อว่าผลดีหรือผลเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นมีสาเหตุสำคัญมาจากการกระทำของตนเอง ตนเองสามารถควบคุมได้ บุคคลเหล่านี้จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตน (Belief in internal locus of control of reinforcement) ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จะมีภาวะกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อม มีความพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ มีการแสวงหาข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนบุคคลอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีความเชื่อว่าผลดีหรือผลเสียที่เกิดขึ้นกับตนนั้นมีสาเหตุที่สำคัญมาจากโชคเคราะห์ ความบังเอิญ อำนาจของคนอื่นหรือสาเหตุอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของตน บุคคลประเภทนี้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกตน (Belief in external locus of control of reinforcement) หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ โดยบุคคลประเภทนี้เมื่อมีผลเสียเกิดขึ้นกับตนก็มักจะกล่าวโทษผู้อื่นหรือสาเหตุอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การกระทำของตนว่าเป็นต้นเหตุของผลเสียนั้น

ความเชื่ออำนาจในตนนับเป็นจิตลักษณะที่สำคัญยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเกิดจากการรับรู้ผลจากการกระทำว่าเป็นผลมาจากตนเองหรือจากผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่ไม่สามารถอธิบายได้ (เจียร์ซีย์ พันธัง และคณะ, 2554) แสดงให้เห็นว่าความเชื่ออำนาจในตนนับเครื่องมือบ่งบอกถึงความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและถือเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้และยังเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาบุคคลมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้ (ราตรี ศรีคุณลา, 2557) เนื่องจากความเชื่อในอำนาจในตนจะทำให้บุคคลมีความหวังในความสำเร็จของพฤติกรรมที่จะทำต่อไปขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเอง (Lefcourt, 1980) โดยบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมสูงกว่าบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ (พรพรรณ อุทัยวิ, 2544) เช่น นักเรียนที่มีพฤติกรรมตั้งใจเรียนมากจะพบในกลุ่มนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจในตนมาก (วัชรภรณ์ อมรศักดิ์, 2556) เป็นต้น นอกจากนี้ความเชื่ออำนาจในตนยังเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะนำทางให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างประสบความสำเร็จและมีความสุข (จุเดือน พันธมนาวิน, 2558) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนนั้นจะช่วยเป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้อย่างปกติสุข (พิศมัย ขวาชัยวิ, 2553) เนื่องจากบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะเป็นผู้ที่กระฉับกระเฉง ว่องไว เห็นคุณค่าของกาลเวลา สามารถปรับตัวได้กับทุกสถานการณ์และมีความวิตกกังวลน้อย (Platt & Eisenman, 1968)

จากความสำคัญของความเชื่ออำนาจในตนที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่ออำนาจในตนมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากมีผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน

นับเป็นแรงผลักดันให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมาตามความเชื่อที่ตนมี โดยผู้เรียนที่มีความเชื่อในอำนาจของตนสูงจะเชื่อว่าผลดีหรือผลเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุสำคัญมาจากการกระทำของตนเอง ซึ่งความสำเร็จของตนเองจะขึ้นอยู่กับความสามารถของตน ส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความพยายามและมีความสามารถในการปรับตัวได้กับทุกสถานการณ์ ในทางตรงกันข้ามผู้เรียนที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำจะเชื่อว่าผลดีหรือผลเสียที่เกิดขึ้นกับตนนั้นมีสาเหตุที่สำคัญมาจาก โชคเคราะห์ ความบังเอิญ อำนาจของคนอื่นหรือสาเหตุอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของตน ส่งผลทำให้เมื่อเกิดผลเสียกับผู้เรียนกลุ่มนี้จึงมักที่จะกล่าวโทษผู้อื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจในตนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

ความเชื่ออำนาจในตนเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่เห็นได้จากการศึกษาเอกสารของชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ที่ทำการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอธยาศัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน ซึ่งพบว่า ความเชื่ออำนาจในตนมีผลต่อการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ยังพบว่า ความเชื่ออำนาจในตนเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในหลาย ๆ ด้าน โดยในด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้จะเห็นได้จากการศึกษาของพิทักษ์ วงแหวน (2546) ที่ทำการศึกษปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งพบว่า ความเชื่ออำนาจในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของวัฒนา พาผล (2551) ที่ได้วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้รับอิทธิพลจากความเชื่ออำนาจในตน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ .127 ในการรับอิทธิพลทางตรง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .101 และการรับอิทธิพลทางอ้อม โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .026 แล้วเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ นิภาภรณ์ บุญนาวา (2560) ได้ทำการศึกษปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชนเผ่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 ซึ่งพบว่า ความเชื่อในอำนาจของตนมีความสัมพันธ์ต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียน โดยมีค่า -0.08 เช่นเดียวกันกับที่ รัตติมา บุญสวน (2554) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 2 ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความใฝ่เรียนรู้ของนักเรียน คือ ความเชื่ออำนาจภายในตน อีกทั้งจากการศึกษาของสันติกา ดวงจิต (2552) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 ในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งก็พบว่า ความเชื่ออำนาจในตนส่งผลโดยตรงต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียน สอดคล้องกับที่ พิสมัย ขวาชัยวี (2553) ได้พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนมากที่สุดคือ ความเชื่ออำนาจในตน

นอกจากนี้ความเชื่ออำนาจในตนยังส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านความสามารถในการเรียนรู้ ดังที่เห็นได้จาก ราตรี ศรีคุณลา (2558) ได้ทำการศึกษาปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ซึ่งพบว่า ความเชื่ออำนาจในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สุกัญญา บุญหยาด (2559) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ความเชื่ออำนาจในตนมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียน

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจในตนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยสรุปพบว่า ความเชื่ออำนาจในตนมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2.3.2 การมุ่งอนาคต

ความหมายของการมุ่งอนาคต

ปองสุข ศรีชัย (2545) ให้ความหมายของการมุ่งอนาคตไว้ว่าการมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล เล็งเห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น รู้จักอดได้รอได้ เพื่อไปถึงจุดมุ่งหมายในอนาคตที่ดีกว่าตลอดจนสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกัน ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งมีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคอันจะเกิดขึ้นต่อไปด้วย

เจษฎา หนูรุ่น (2551) สรุปความหมายของการมุ่งอนาคตไว้หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลจากการกระทำเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน สามารถวางแผนด้านการเรียนของตนเองในอนาคตได้ และมองเห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความเพียรพยายามปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้และสามารถอดทนรอได้ในผลการปฏิบัตินั้น

เสียรชัย พันธคง และคณะ (2554) ได้ให้ความหมายของการมุ่งอนาคต หมายถึง การที่บุคคลให้ความสำคัญแก่ผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการกระทำในปัจจุบัน โดยมีวางแผนเพื่อให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายในอนาคตที่ดี

พิชญภา ชัยงาม (2559) ได้ให้ความหมายของการมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต ตามที่มุ่งหวัง ทั้งผลดี ผลเสียที่เกิดจากการกระทำในปัจจุบันของตนเองและสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่เกิดขึ้นในอนาคต

Meade (1971) กล่าวว่า การมุ่งอนาคตเป็นความสามารถของบุคคลในการคาดเดาเกี่ยวกับตนเองในอนาคต

Mischel (1974) กล่าวว่า การมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นความสำคัญของผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจึงดำเนินการวางแผนเพื่อปฏิบัติและดำเนินควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามที่วางแผนไว้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต

จากความหมายของการมุ่งอนาคตที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต โดยเล็งเห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งวางแผนและปฏิบัติตามแผนเพื่อให้จะไปถึงเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต

ความสำคัญของการมุ่งอนาคต

การมุ่งอนาคตเป็นการวางโครงสร้างของปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมในอนาคตของบุคคล และเป็นลักษณะที่สำคัญที่แสดงถึงการเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจเรื่องเวลา สามารถคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ข้างหน้าได้ ผู้ที่มุ่งอนาคตจะสามารถวางแผนและมองเห็นความเป็นไปได้ในอนาคตจากสภาพการณ์ปัจจุบัน ดังนั้นบุคคลบางคนจึงอาศัยความสามารถของตนเองและเวลาปัจจุบันเป็นรากฐานที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตของตนเองได้ (สันติกา ดวงจิต, 2552) ซึ่งการมุ่งอนาคตจะช่วยให้บุคคลสามารถเตรียมความพร้อมให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังจะช่วยทำให้บุคคลมีความเพียรพยายาม (สุนิสา สิริวิพันธ์, 2541 อ้างถึงใน พิชญภา ชัยงาม, 2559) สอดคล้องกับที่ Raynor (1978 อ้างถึงใน บัวลอย มธุรสวรรค์, 2560) ได้กล่าวว่า การมุ่งอนาคตเป็นลักษณะที่เป็นพลังผลักดันให้กระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันอย่างขยันขันแข็งที่สุดเพื่อที่ผลงานนี้จะจุดเริ่มต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนในปัจจุบันเพื่อจะได้งานดีมีชีวิตก้าวหน้าและสบายในอนาคต เป็นต้น นอกจากนี้การมุ่งอนาคตเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนมีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ และสามารถวางแผนด้วยตนเองดำเนินการ เพื่อผลที่จะเกิดในอนาคตอย่างเหมาะสม (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528 อ้างถึงใน วัชรวิทย์ สิทธิศิริอรอด, 2553) โดยผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะเป็นผู้ที่สามารถคาดการณ์ไกล วางแผนเพื่อเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต มีแนวโน้มในการแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจเลือกกระทำได้

อย่างเหมาะสม มีความเพียรพยายามและอดได้ รอได้เพื่อความสำเร็จในอนาคต (พรทิพย์ เจนจริยานนท์, 2542) โดยผู้ที่มีการมุ่งอนาคตสูงจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ขยันมากกว่าผู้ที่มีการมุ่งอนาคตต่ำ (เจียรชัย พันธคง และคณะ, 2554) ดังนั้นการมุ่งอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียนและส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (Bandura, 1986) อันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่สังคมไทยปรารถนาให้เกิดขึ้นกับเด็กเยาวชนของประเทศให้มานะอดสาหะเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการศึกษาและการทำงานในอนาคต (คณะกรรมการกระทรวงศึกษาธิการ, 2546 อ้างถึงใน อรทัย ภูอกิจ และ สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2559)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งอนาคตที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

การมุ่งอนาคตเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่เห็นได้จากการศึกษาเอกสารของชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ที่ทำการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอักษาศักดิ์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน ซึ่งพบว่า การมุ่งอนาคตมีผลต่อการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ยังพบว่าการมุ่งอนาคตเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในหลาย ๆ ด้าน โดยในด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้จะเห็นได้จากผลการศึกษาของกฤษฎาพร พวงซ้อย (2552) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสายน้ำทิพย์ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า การมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ สอดคล้องกับที่ เกรวี แลใจ (2556) ทำการวิเคราะห์หุ้ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้พบว่า การมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ รุติยะห์ หะ (2560) ทำการพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีหลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพบว่าการมุ่งอนาคตมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียน ยิ่งไปกว่านั้นผลการศึกษาของปาจริย์ ทรงเสรี และ วิชุดา กิจธรรม (2560) ที่ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร พบว่า การมุ่งอนาคตเป็นหนึ่งในตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 41.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งจากการศึกษาของอุทัยวรรณ ปัญญาวัน (2553) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามูลราชธานี

เขต 5 ยังพบว่า การมุ่งอนาคต ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวพยากรณ์นั้นมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับพฤติกรรมตั้งใจเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้จากการศึกษาของพิศมัย ขวาชัยวี (2553) ที่ทำการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และ สันติกา ดวงจิต (2552) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดศรีสะเกษ ต่างพบว่า หนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ การมุ่งอนาคต โดย ประดิษฐา เสถียรมงคลกิจ (2549) ได้ทำการศึกษาจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักการอ่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อ.เมือง จ.ขอนแก่น ซึ่งก็พบว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีพฤติกรรมรักการอ่านสูงกว่ากลุ่มที่มีปัจจัยดังกล่าวในระดับต่ำ และตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตสูงเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมรักการอ่านของนักเรียนได้

อีกทั้งการมุ่งอนาคตยังส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านความสามารถในการเรียนรู้ ดังที่เห็นได้จาก สุธาสินี ใจเย็น (2545) ที่ทำการศึกษาวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระบบการศึกษาทางไกลในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า การมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งอนาคตที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนโดยสรุปพบว่า การมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2.3.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง

ความหมายของการเห็นคุณค่าของตนเอง

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2543) ได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองไว้หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ส่งผลทำให้บุคคลมีความมั่นใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

กัมปนาท บริบูรณ์ (2550) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่าเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีความเข้มแข็ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ อีกทั้งยังปรารถนาที่จะเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ในสายตาผู้อื่น

แววดาว ดวงจันทร์ (2551) ได้กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดีเกิดจากการที่สามารถทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือเห็นว่าตนเองเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและสังคม

Rogers (1961) ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองว่าเป็นความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเองและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในแง่บวก ซึ่งจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองตามมาและเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลไปสู่การเป็นบุคคลที่สมบูรณ์

Maslow (1970) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความเข้มแข็ง มีสมรรถภาพในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีความเชี่ยวชาญ และมีความสามารถ

Branden (1981) ได้กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเองว่าเป็นลักษณะของความเชื่อมั่น และมีความนับถือแห่งตนเอง โดยมีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีคุณค่า มีความมั่นใจว่าตนมีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จตามความพอใจได้

Coopersmith (1981) ได้ให้ความหมาย การรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง ซึ่งเกิดจากการประเมินตัดสินคุณค่าของตนในเรื่องความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จแล้วแสดงออกให้เห็นในรูปของทัศนคติที่มีต่อตนเอง มีความเคารพ ยอมรับในตนเองว่ามีความสำคัญ มีคุณค่าและมีความสำคัญในการกระทำต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ตลอดทั้งมีความเชื่อมั่นในคุณค่าแห่งตน

จากความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเองในทางที่ดีหรือในแง่บวก ซึ่งจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญ มีคุณค่า อันเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่สำคัญยิ่ง โดยจากลำดับขั้นความต้องการของตามทฤษฎีของ Maslow (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2554) จะเห็นได้ว่าความต้องการเห็นคุณค่าในตนเองจัดเป็นความต้องการในขั้นที่ 4 จากทั้งหมด 5 ขั้น ซึ่งมีผลทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาหรือสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าได้ (ธีระ ชัยยุทธยรรยง, 2544) นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ชีวิตมีความสุขและประสบความสำเร็จ และยังเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับการมีชีวิตที่สมบูรณ์ (Branden, 1981)

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรม ความรู้สึกและความคิดของบุคคล (กัมปนาท บริบูรณ์, 2550) รวมทั้งบุคลิกภาพของบุคคล เนื่องจากการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมุ่งมั่น มีความมานะพยายามในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ เป็นผู้ที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น (ประเทิน มหาจันทร์ 2536; เกียรติวรรณ อมาตยกุล 2543) รวมทั้งยังมีผลอย่างมากต่ออารมณ์และสังคม รวมทั้งกระบวนการคิด ความปรารถนาของตนเอง (Branden, 1981) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อตัวเด็กในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านทัศนคติ ด้านความสามารถในการตัดสินใจหรือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้านการเผชิญหน้ากับสิ่งใหม่ ๆ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความสามารถในการไปถึงเป้าหมาย ด้านบุคลิกภาพ รวมทั้งด้านการศึกษาหรือด้านการประสบความสำเร็จในโรงเรียน (โรงพยาบาลเวชธานี, 2561) ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพเด็กนักเรียน

เมื่อเด็กเห็นคุณค่าในตนเองจะทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการเข้าสังคมและในการแก้ปัญหาทางการเรียน เด็กจะมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตือรือร้นในการเรียนสูงและมีความพยายามที่จะเรียนรู้ อีกทั้งยังอยากที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (Lawrence, 2006) และจะมองตนในแง่ดี ชื่นชมกับความสามารถที่มีและพร้อมที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป (ธเนตร ตัญญวงษ์ และคณะ, 2554) รวมทั้งยังกล้าแสดงความคิดเห็น แม้ว่าความคิดเห็นนั้นจะแย้งกับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ก็ตาม อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ไม่ได้เชื่อในทุกอย่างที่ผู้อื่นสอนและปฏิบัติ แต่มีการนำมาพิจารณาด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรเชื่อสิ่งใดไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรปฏิบัติตาม สิ่งใดไม่ควรปฏิบัติตาม และสามารถตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2543) และจะมองตนเองในด้านบวกจึงเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตลอดชีวิตอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545)

ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ขาดการเห็นคุณค่าในตนเองหรือเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะขาดความมั่นใจและไม่เชื่อในความสามารถของตนเอง โดยมักจะหลีกเลี่ยงที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง (Lawrence, 2006) จึงมักจะประสบความล้มเหลวทางด้านการเรียน ด้านการทำงาน ด้านมนุษยสัมพันธ์ และความล้มเหลวในชีวิตทุกด้าน การขาดการเห็นคุณค่าในตนเองจึงเปรียบเสมือนความพิการบกพร่อง (ประเทิน มหาจันทร์, 2536) อันจะนำไปสู่การเกิดความรู้สึกไม่ดีต่อตนเอง ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวจะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น ซึมเศร้า ตียาเสพติด เกเร เฉื่อยชา ไม่ยอมเรียนหนังสือ เป็นต้น (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543) และที่สำคัญเด็กที่มีเห็นคุณค่าในตนเองต่ำนั้นมักจะหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมใหม่ ๆ หรือไม่คุ้นเคย (โรงพยาบาลเวชธานี, 2561) ซึ่งนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงมากมายและ

ต้องสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้เท่าทันกับสังคมที่แปรเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง

จากความสำเร็จที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญต่อตัวเด็กเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคล และเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การเผชิญหน้ากับปัญหาและความสำเร็จ ยิ่งไปกว่านั้นอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับ การเห็นคุณค่าในตนเอง โดยหากเด็กมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เด็กก็จะมีภาพพจน์ในทางที่ดีกับตนเอง เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ มีความสามารถ มีความเชื่อมั่นอันจะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุขและประสบความสำเร็จในการเรียน ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ไม่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีภาพพจน์ด้านลบกับตนเองทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดีต่อตนเอง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจิตใจและพฤติกรรมในแง่ลบ อันจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตและการเรียน การเห็นคุณค่าของตนเองจึงเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการเรียนและการพัฒนาอย่างไม่มีสิ้นสุดของเด็ก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าของตนเองที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองส่งผลต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ดังที่เห็นได้จากวัฒนา พาผล (2551) ได้ทำการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ครองทรัพย์ อุดนาม (2553) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 และ พงษ์เทพ ปลื้มใจ (2555) ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และ กนกวรรณ ปัจจงษ์ (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่เรียนรู้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยทั้งหมดต่างก็พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความใฝ่รู้ใฝ่เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 สอดคล้องกับที่ นิภาภรณ์ บุญนา (2560) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชนเผ่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยิ่งไปกว่านั้นจากการศึกษาของศรัณย์พร ยินดีสุข (2559) ที่ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความใฝ่รู้และแนวทางในการพัฒนาความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถทำนายระดับความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้การเห็นคุณค่าในตนเองยังส่งต่อองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังที่เห็นได้จากผลการศึกษาของณัฐวิณัสิทธิ์ศิรอรธ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นหนึ่งในปัจจัยจิตลักษณะซึ่งปัจจัยด้านดังกล่าวได้ส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.71

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าของตนเองที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนโดยสรุปพบว่า การเห็นคุณค่าของตนเองมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

2.3.4 การรู้จักตนเอง

ความหมายของการรู้จักตนเอง

กุณฑลี จริยาปยุกต์เลิศ และคณะ (2540) ได้ให้ความหมายของการรู้จักตนเองคือ การพยายามที่จะรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบุคคลนั้น ๆ

สุชา จันทน์เอม (2541) กล่าวว่าไว้ว่าการรู้จักตนเองคือ การค้นหาตนเองว่าเป็นคนอย่างไร มีความสามารถใด มีความสนใจและมีความต้องการอะไร จุดเด่นและจุดด้อยคืออะไร เพื่อที่จะพยายามหาทางส่งเสริมจุดดีและปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องให้สามารถมีจุดหมายของชีวิตได้เหมาะสมกับความเป็นจริง

วสิกาล ญาณสาร (2550) กล่าวว่า การรู้จักตนเองเป็นความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ทั้งในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก พฤติกรรม ตลอดจนทักษะความสามารถ บุคลิกภาพ ค่านิยมและความสนใจที่มีอยู่ภายในตนเอง โดยอาศัยการมุ่งความสนใจเข้าสู่ตนเองและการมุ่งความสนใจออกสู่ภายนอก จากการสำรวจ วิเคราะห์ พิจารณาและมองตนเอง

แพง ชินพงศ์ (2554) กล่าวว่า การรู้จักตนเอง หมายถึง การมองเห็นตนเองในสภาพของความเป็นจริงว่าตนมีจุดเด่นจุดด้อยในเรื่องอะไร มีความสามารถและมีข้อจำกัดในเรื่องใดบ้าง

สมาร์ท ไบรท์ (2555) กล่าวว่า การรู้จักตนเองไม่ใช่การรู้จักแค่ผิวเผิน แต่เป็นการรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือเป็นการรู้จักจิตใจ รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง รู้ว่าตนเองเป็นคนอย่างไร เป็นต้น

ญาณนี ศิริวงศ์ ณ ออยุธยา และ วันทนีเย์ เจียรสุนันท์ (2560ค) ให้ความหมายของการรู้จักตัวเอง หมายถึง ความสามารถในการที่จะค้นหาเพื่อรู้จักและเข้าใจตนเอง เช่น รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการ และสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง เป็นต้น

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) (1994 อ้างถึงใน ยอดแก้ว แก้วมหิงสา, 2557) กล่าวว่า การรู้จักตนเองเป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจจุดเด่น จุดด้อย

ของตนเอง และความแตกต่างจากบุคคลอื่นในด้านต่างๆ เช่น เพศ วัย ระดับการศึกษา ความสามารถ เป็นต้น

Greenberg and Sweeney (2006) ให้ความหมายของการรู้จักตนเอง หมายถึง การทำความเข้าใจกับความรู้สึกของตนเองและรับรู้ว่าจิตใจของตนเองเป็นอย่างไร

Kalaiyarasan and Daniel Solomon (2016) ให้ความหมายของการรู้จักตนเอง คือ การตระหนักรู้ใน “ตัวตน” ที่แท้จริงของตนเอง

Hannah and Lucy (n.d.) กล่าวว่า การรู้จักตนเองคือการที่บุคคลหนึ่งมีความเข้าใจในความสามารถ จุดเด่น เป้าหมาย ค่านิยม ความเชื่อและความปรารถนาของตนเอง

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund: UNICEF) (n.d.) ได้ให้ความหมายของการรู้จักตนเองไว้คือ ความสามารถในการทำความเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน คุณค่า บุคลิกภาพ ความต้องการ ความปรารถนา แรงบันดาลใจและทุกอย่างที่เป็นตัวตน ซึ่งการรู้จักกับตัวเองเป็นสิ่งที่ยากที่สุด เนื่องจากต้องใช้ความกล้าหาญที่จะเผชิญกับความจริงเกี่ยวกับตัวเรา ลักษณะ ข้อบกพร่อง เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ทำได้ดีและที่ไม่สามารถทำได้

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปความหมายของการรู้จักตนเองได้ว่า การรู้จักตนเอง หมายถึง การที่บุคคลรับรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับสภาพความจริงตามธรรมชาติของบุคคลนั้น อันได้แก่ จุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความต้องการ ค่านิยม ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิสัย ความชอบและบุคลิกภาพ ทั้งนี้เพื่อจะได้จะได้เข้าใจตนเองได้อย่างแท้จริง

ความสำคัญของการรู้จักตนเอง

การรู้จักตนเองไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นไปได้ว่าบุคคลบางคนตลอดชีวิตก็ยังไม่รู้จักตนเอง (ปิยะมิตน์ รังสีเทียนไชย, 2551) โดยที่หากตนเองยังไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักจุดอ่อน จุดแข็งของตนเองคงจะไม่สามารถพัฒนาหรือปรับปรุงให้ตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของครอบครัว สังคมและประเทศชาติได้อย่างแน่นอน (จุดมุ่งหมายของตนเอง, ม.ป.ป.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การรู้จักตนเองจึงเป็นหนึ่งในความพร้อมที่ช่วยให้สามารถก้าวไปสู่อนาคตได้อย่างแท้จริง (จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี, 2542) เช่นเดียวกับที่ Coopersmith (1981) กล่าวว่า การรู้จักตนเองจะช่วยให้มองเห็นภาพที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งการที่บุคคลเข้าใจตนเองนั้นจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาตน

จากการศึกษาพบว่า การรู้จักตนเองนั้นเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์และเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุดที่จะต้องสร้างขึ้นเพื่อที่จะสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (กรกช เกื้ออนุกุล และคณะ, 2546; George, 2015; Jerus, 2015; Hannah & Lucy, n.d.) และเป็นหนึ่งในสี่องค์ประกอบของทักษะชีวิตตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป.) อีกทั้งการรู้จักตนเองยังเป็นหนึ่งองค์ประกอบของทฤษฎีพหุปัญญาหรืออัจฉริยภาพหลายประการของ Howard Gardner ซึ่งนับว่ามีความสำคัญที่สุดในกระบวนการอัจฉริยภาพทั้งหมดที่บุคคลจะพึงมีได้ (วนิษา เรช, 2550) และที่สำคัญยังเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่จะช่วยเสริมสร้างการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย (UNESCO Public Library Manifesto, 2004) ดังที่ คิวบิกครีเอทีฟ (Cubic Creative Company Limited) (ม.ป.ป.) เป็นองค์กรเยาวชนแห่งการเรียนรู้ได้กล่าวว่า การรู้จักตนเองคือ จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้การรู้จักตนเองยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพอีกด้วย (Hannah & Lucy, n.d.) ดังที่ Bill George ได้รายงานไว้ว่า 75 สมาชิกของ Stanford Graduate School of Business Advisory Council ซึ่งเกือบเป็นเอกฉันท์ที่เลือกการรู้จักตนเองเป็นความสามารถที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้นำในการพัฒนา (Graffeo, 2018) อีกทั้งการรู้จักตนเองยังเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์อีกด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546; อุทัย ดุลยเกษม, 2560) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรู้จักตนเองนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งจึงทำให้นักวิชาการหลากหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการรู้จักตนเองไว้มากมาย ดังนี้

นันทนา ธรรมบุศย์ (2540) กล่าวว่า การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาตนเอง บุคคลที่ไม่รู้จักตนเองย่อมไม่รู้ว่าตนเองคือใคร มีข้อดีข้อบกพร่องตรงไหน มีหน้าที่ความรับผิดชอบอะไร ซึ่งการไม่รู้จักตนเองจึงนับเป็นอุปสรรคที่ขวางกั้นไม่ให้บุคคลเจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ ในทางกลับกันบุคคลที่รู้จักตนเองย่อมสามารถกำหนดแนวทางของชีวิตให้อยู่ในทิศทางที่ตนเองต้องการ อีกทั้งการรู้จักตนเองยังช่วยให้เห็นถึงข้อดีหรือข้อบกพร่องของตนเองทำให้สามารถรู้จุดที่จะปรับปรุงตนเอง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ ทศนีย์ สุริยะไชย (2554) ได้กล่าวว่าการรู้จักตนเองมีความสำคัญในการทำความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงในเรื่องความคิด อารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรม อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลได้ตระหนักถึงความบกพร่องหรือจุดด้อยของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและนำไปสู่การสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกกับผู้อื่น

ทั้งนี้การรู้จักตนเองนั้นจึงนับเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญที่ควรศึกษาเรียนรู้เป็นอันดับแรกสุดในชีวิต อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งกว่าการเรียนรู้ใด ๆ เนื่องจากการรู้จักตนเองจะนำไปสู่ความสุขและความสำเร็จในการดำเนินชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558ก)

นอกจากนี้นักวิทยาศาสตร์ได้กล่าวว่า ความสามารถส่วนใหญ่ของบุคคลถูกทอดทิ้งให้สูญเปล่าไปถึงร้อยละ 99 การรู้จักตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยดึงศักยภาพที่ซ่อนเร้นภายในตัวบุคคล (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2534) และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนแรงจูงใจภายใน (Graffeo, 2018) และเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ ดังที่ ภาศิเพื่อการศึกษาไทย (2561) ได้กล่าวว่า คนที่รู้จักตนเอง และได้เรียนรู้ในสิ่งที่รักย่อมมีพลังไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเห็นได้จากการที่บุคคล

หากบุคคลต้องทำในสิ่งที่ตนไม่ชอบยอมทำแบบจำใจทำ เกิดความเบื่อหน่าย ไม่ทุ่มเท ซึ่งเมื่อไม่ทุ่มเท ไม่รักในสิ่งที่ทำ ความก้าวหน้าย่อมไม่มี (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2542) ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่ผู้เรียนมีใจรักที่จะศึกษาค้นคว้า เพราะตนเองมีความต้องการ บุคคลนั้นก็จะดำเนินการศึกษาต่อเนื่องโดยไม่มีใครต้องบอก อีกทั้งยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งวิธีดังกล่าวก็จะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) (สมพิศ แสงศิริรักษ์, 2545) สอดคล้องกับ Senge (1996) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนทุกคนต้องมีความรู้จักตนเองเพื่อที่จะเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการรู้จักตนเองคือพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คนที่รู้จักตนเองในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสามารถเพื่อบรรลุเป้าหมายใด ๆ ที่ต้องการ พวกเขาจะหมั่นพัฒนาตนเองและค้นหาตนเองเพื่อหาสิ่งที่จะต่อยอดการเรียนรู้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่านักการศึกษาหลากหลายท่านต่างกล่าวไปในทิศทางเดียวกันที่ว่า การรู้จักตนเองมีความสำคัญที่เปรียบเสมือนเป็นสะพานที่นำไปสู่การพัฒนาตนเอง

การรู้จักตนเองนอกจากจะเป็นเครื่องมือที่ชี้นำชีวิตแล้ว การรู้จักตนเองยังเป็นเสมือนสื่อเกราะที่ทำให้บุคคลสามารถเผชิญหน้ากับแรงกดดันต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิต ซึ่งหากบุคคลรู้จักตนเองก็จะสามารถควบคุมชีวิตแทนที่จะให้ผู้อื่นมาควบคุมชีวิตเหมือนกับต้นไม้ที่มีรากแข็งแรงทนทานพายุที่โหมกระหน่ำได้ ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลไม่รู้จักตนเองก็จะมีจุดยืนของตนเองและจะเป็นเสมือนใบไม้ที่ปลิวไปตามสายลม (ตีนเถิด, 2554) สอดคล้องกับที่ Steiner (2014) กล่าวว่าหากไม่มีการรู้จักตน กระบวนการคิดอาจบิดเบือนจากการหลอกลวงตัวเอง (Self-deception) ซึ่งสามารถชักนำให้บุคคลเข้าใจผิด มองตัวเองด้วยภาพที่ไม่เป็นจริง ขัดกับบุคลิกภาพของตนเอง และที่สำคัญจะขัดขวางการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับความรู้ที่ถูกต้องและความหมายเกี่ยวกับตนเอง โดยหากมีความเชื่อในแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาย่อมต้องยอมรับคุณค่าของการรู้จักตนเองว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประสิทธิผลในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองนั้นอาศัยการสะสมความรู้เกี่ยวกับตนในฐานะบุคคล การขาดการรู้จักตนเองอาจทำลายกระบวนการเรียนรู้และผลลัพธ์ได้

จากความสำคัญของการรู้จักตนเองดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ว่า การรู้จักตนเองมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นับเป็นพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นจะต้องจะเรียนรู้เป็นอันดับแรกมากกว่าทักษะอื่นใด และเป็นองค์ประกอบของทักษะสำคัญต่าง ๆ โดยการรู้จักตนเองจะช่วยให้รู้รายละเอียดเกี่ยวกับตนเองอันเป็นส่วนประกอบที่รวมความเป็นตัวตนเองบุคคลนั้นๆ ซึ่งจะอยู่คู่กับบุคคลนั้นไปตลอดชีวิต การรู้จักตนเองจึงทำให้เข้าใจตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยการลดจุดด้อยหรือพฤติกรรมหรือตัวตนที่ไม่เหมาะสม และเพิ่มจุดเด่นหรือสร้างพฤติกรรมหรือตัวตนที่ดีให้เพิ่มขึ้นและคงอยู่ตลอดไป อีกทั้งการ

รู้จักตนยังเปรียบเสมือนเป็นเข็มทิศที่นำพาชีวิตไปสู่ทางที่เหมาะสมกับตนเองอันจะทำให้ประสบความสุขและความสำเร็จในชีวิตของบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักตนเองที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ายังไม่มีงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการรู้จักตนเองกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน แต่จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องพบว่า การรู้จักตนเองและการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน โดยการรู้จักตนเองจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่เห็นได้จากที่นักการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ให้แนวคิดที่บ่งชี้ว่าการรู้จักตนเองจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

สถาบันเสริมทักษะ อาয়เลเวล ประเทศไทย (2560) กล่าวว่า วิธีสอนให้เด็กสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้นจะต้องมุ่งพัฒนา “เด็กแต่ละคน” ให้รู้จักตนเองก่อน

ภาคีเพื่อการศึกษาไทย (2561) กล่าวว่า เด็กที่รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง รู้สิ่งที่ชอบ รู้เป้าหมายที่ตนเองอยากไปให้ถึงจะเป็นบันไดก้าวแรกของการมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คิวบิกครีเอทีฟ (Cubic Creative Company Limited) (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การรู้จักตนเองคือ จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

MissConsult (2558) กล่าวว่า การรู้จักตนเองมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากทำให้เข้าใจตนเองได้อย่างแท้จริง อันจะทำให้ใช้ชีวิต รวมทั้งใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างมีจุดมุ่งหมาย และทำให้เกิดความมั่นใจในการเรียนรู้ต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

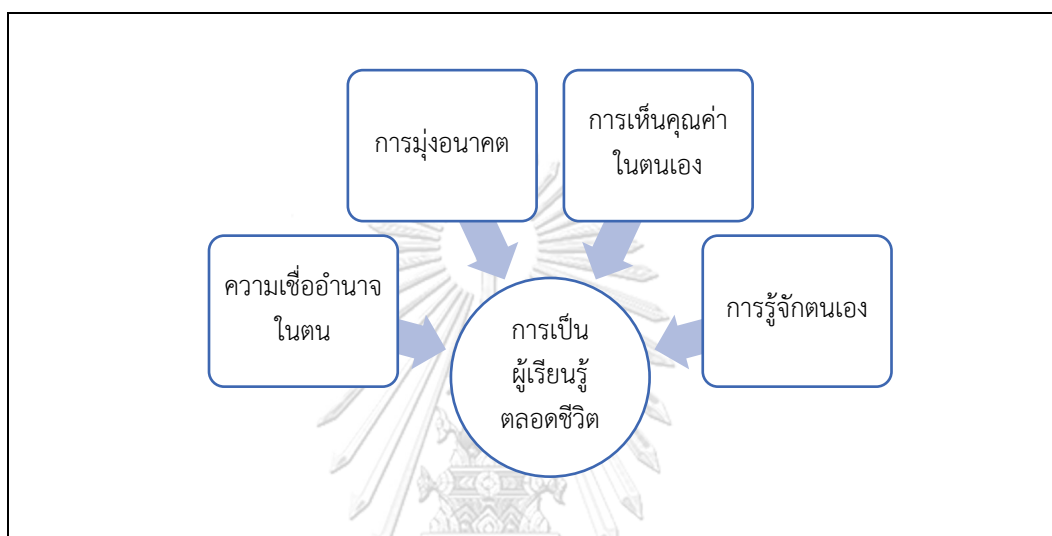
Senge (1996) กล่าวว่า ผู้เรียนทุกคนต้องมีความรู้จักตนเองในระดับหนึ่งเพื่อที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการรู้จักตนเองคือ พื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ที่รู้จักตนเองในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสามารถเพื่อบรรลุเป้าหมายใด ๆ ที่ต้องการ พวกเขาจะหมั่นพัฒนาตนเองและค้นหาตนเองเพื่อหาสิ่งที่จะต่อยอดการเรียนรู้

Steiner (2014) กล่าวว่า ถ้ามีความเชื่อในแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนานั้นจะต้องยอมรับคุณค่าของการรู้จักตนเองว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประสิทธิผลในการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรู้จักตนกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามความเห็นของนักการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมานั้นชี้ให้เห็นว่า การรู้จัก

ตนเองมีความสัมพันธ์ / ส่งผล / มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

จากการศึกษาปัจจัยด้านนักเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า ปัจจัยด้านนักเรียนส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านนักเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

จากที่ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนประกอบไปด้วยปัจจัยหลัก และปัจจัยย่อยต่าง ๆ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านโรงเรียน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) บรรยากาศในชั้นเรียน 2) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู 3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และ 4) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว 2) การสนับสนุนของครอบครัว และ 3) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง
3. ปัจจัยด้านนักเรียน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความเชื่ออำนาจในตน 2) การมุ่งอนาคต 3) การเห็นคุณค่าในตนเอง และ 4) การรู้จักตนเอง

โดยปัจจัยแต่ละด้านทั้งปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยดังกล่าวมีงานวิจัยรองรับว่าส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนโดยตรงหรือบางองค์ประกอบหรือองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยหลัก ปัจจัยย่อยและงานวิจัยที่รองรับว่าส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนหรือองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย	งานวิจัยที่รองรับว่าส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตหรือองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน
1. ปัจจัยด้านโรงเรียน	1.1 บรรยากาศในชั้นเรียน	ประเมศว วัฒนโอภาส นภาพร วัฒนโอภาส และนิทรา ปัญจมาศ (2548) จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล (2552) ฉัฐวิณ สิริศิริอรธร (2553) ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ (2554) รัตติมา บุญสวน (2554) เกวรี แลใจ (2556) วัลภา ศรีบุญพิมพ์สวย (2557) กัลยาพร จงภัทรทรัพย์ และพัชรารัตน์ มีทรัพย์ (2558) ราตรี ศรีคุณลา (2558) ศรัณย์พร ยินดีสุข (2559) โสภิตา เพชรกุล (2559) จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) นิภาพรณ บุนนาวา (2560) ปาจริย ทรวงเสรีย์ และวิชุดา กิจธรรม (2560) ปนิตา ทวีชาติ, ประเสริฐ เรือนนการ และเชาว์ อินใย (2560)
	1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	สุธาสินี ใจเย็น (2545) ประเมศว วัฒนโอภาส นภาพร วัฒนโอภาส และนิทรา ปัญจมาศ (2548) จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล (2552) บังเอิญ เชื้อทอง (2551) พรรณทิภา คำพรหม (2551) กฤษฎาพร พวงซ้อย (2552) ฉัฐวิณ สิริศิริอรธร (2553) ศรัณย์ รื่นณรงค์ (2553) เป็ญจพร ภิรมย์ และสมศักดิ์ ลีลา (2554) ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ (2554) วัลภา ศรีบุญพิมพ์สวย (2557) ราตรี ศรีคุณลา (2558)
	1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	ประเมศว วัฒนโอภาส นภาพร วัฒนโอภาส และนิทรา ปัญจมาศ (2548) สมลักษณ์ ขาวเจริญ (2548) พสนัน นิมิตรไชยนนท์ (2549) จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล (2552) กฤษฎาพร พวงซ้อย (2552) ฉัฐวิณ สิริศิริอรธร (2553) ศรัณย์ รื่นณรงค์ (2553) ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ (2554) สวรรค์

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย	งานวิจัยที่รองรับว่าส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตหรือองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน
		ศรีประไหม และสุวรี ศิวะแพทย์ (2556) วไลยา ศรีบุญพิมพ์สวย (2557) หนึ่งหทัย ชัยอากร (2559) ปาจริย์ ทรงเสรี และวิชุดา กิจจรธรรม (2560) สุชีรา วิบูลย์สุข และวิรงรอง สิตไทย (2560)
	1.4 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ฉัฐวิณั สิริศิริอรธร (2553) ธัญธิดา เหมหัก รณิดา เขยชุม และวิญญา วิศาลาภรณ์ (2555) พงษ์เทพ ปลื้มใจ (2555) กนกวรรณ ปัจจวงษ์ (2559) จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560)
2. ปัจจัยด้านครอบครัว	2.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว	จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา (2551) สันติกา ดวงจิต (2552) พิศมัย ขวาชัยวี (2553) อุทัยวรรณ ปัญญาวัน (2553) รัตติมา บุญสวน (2554) ธัญธิดา เหมหัก รณิดา เขยชุม และวิญญา วิศาลาภรณ์ (2555) เกวรี แลใจ (2556) กัลยาพร จงภักทรทรัพย์ และพัชรวาลย์ มีทรัพย์ (2558) ราตรี ศรีคุณลา (2558) หนึ่งหทัย ชัยอากร (2559) จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560)
	2.2 การสนับสนุนของครอบครัว	พิทักษ์ วงแหวน (2546) สุธาสินี ใจเย็น (2545) พสชนัน นิรมิตร ไชยนนท์ (2549) วัฒนา พาผล (2551) สันติกา ดวงจิต (2552) ครองทรัพย์ อุตนาม (2553) ฉัฐวิณั สิริศิริอรธร (2553) ศรีณย์ รื่นณรงค์ (2553) อุทัยวรรณ ปัญญาวัน (2553) พงษ์เทพ ปลื้มใจ (2555) เกวรี แลใจ (2556) ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) กนกวรรณ ปัจจวงษ์ (2559) ไสภิดา เพชรกุล (2559) นิภาภรณ์ บุญนาวา (2560) ปาจริย์ ทรงเสรี และวิชุดา กิจจรธรรม (2560)
	2.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	สมลักษณ์ ขาวเจริญ (2548) กฤษฎาพร พวงชัย (2552) ฉัฐวิณั สิริศิริอรธร (2553) ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ (2554) ฉัฐวิณั สิริศิริอรธร (2559)
3. ปัจจัยด้านนักเรียน	3.1 ความเชื่ออำนาจในตน	พิทักษ์ วงแหวน (2546) วัฒนา พาผล (2551) สันติกา ดวงจิต (2552) พิศมัย ขวาชัยวี (2553) รัตติมา บุญสวน (2554) ราตรี ศรีคุณลา (2557) ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) สุกัญญา บุญหยาด (2559) นิภาภรณ์ บุญนาวา (2560)

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย	งานวิจัยที่รองรับว่าส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตหรือองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน
	3.2 การมุ่งอนาคต	สุธาสิณี ใจเย็น (2545) ประดิษฐา เสถียรมงคล (2549) กฤษณาพร พวงซ้อย (2552) สันติกา ดวงจิต (2552) พิศมัย ขวาชัยวี (2553) อุทัยวรรณ ปัญญาวัน (2553) เกวรี แลใจ (2556) ชุศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) รุติยะห์ หะ (2560) ปาจริย์ ทรงเสรี และ วิชิตา กิจธรรรม (2560)
	3.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง	วัฒนา พาผล (2551) ครองทรัพย์ อดุลนาม (2553) ฉัฐวิณ สิทธิศิริอรธ (2553) พงษ์เทพ ปลื้มใจ (2555) กนกวรรณ ปัจจวงษ์ (2559) ศรัณย์พร ยินดีสุข (2559) นิภาภรณ์ บุญนาวา (2560)
	3.4 การรู้จักตนเอง	ไม่มีงานวิจัยที่รองรับ แต่มีแนวคิดของนักการศึกษาหลากหลายท่านที่บ่งชี้ว่าการรู้จักตนเองจะส่งผลหรือมีความสัมพันธ์การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ สถาบันเสริมทักษะ อายุเลเวล ประเทศไทย (2560) ภาควิชาการศึกษาไทย (2561) คิวบิกครีเอทีฟ (Cubic Creative Company Limited) (ม.ป.ป.) MissConsult (2558) Senge (1996) Steiner (2014)

จากปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามที่ได้จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยของนักการศึกษาท่านต่าง ๆ ดังที่ได้สรุปข้างต้นนั้นผู้วิจัยจะใช้เป็นกรอบในการวิจัย การกำหนดประเด็นในการสร้างเครื่องมือเพื่อทำการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาต่อไป

ตอนที่ 3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี

เด็กคือ อนาคตของชาติและเป็นทรัพยากรที่เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ บ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า (สงบ ประเสริฐพันธ์, 2543) นับเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าอันสำคัญยิ่งของประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า ในอนาคตของประเทศชาติจะเป็นอย่างไรต่อไปส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็กในวันนี้ที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เด็กของประเทศนั้น ๆ เป็นอย่างไรสามารถมองเห็นภาพในอนาคตได้ว่าผู้ใหญ่ของประเทศนั้น ๆ ย่อมมีลักษณะเช่นนั้น (สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์,

2551) ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับเด็กด้วยการส่งเสริมพัฒนาให้มีคุณภาพตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กวัยเรียน (School age children) ที่เป็นเด็กในช่วงอายุ 6-12 ปีหรือเด็กที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา (หัตยา ดำรงค์ผล, 2560) ซึ่งเป็นช่วงวัยนี้แห่งการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกายอารมณ์ สังคมและสติปัญญา และเป็นช่วงวัยแห่งการพัฒนาการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะชีวิต และทักษะทางวิชาการ (ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา, 2560) อีกทั้งเป็นช่วงที่เด็กเรียนรู้ได้ทุกด้านความสามารถที่เพิ่มขึ้นทุกอย่างจะกระตุ้นการทำงานและการพัฒนาการของสมองได้เป็นอย่างดี (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2560) ทั้งนี้ในการที่จะส่งเสริมพัฒนาเด็กในวัยดังกล่าวให้มีคุณภาพนับเป็นเรื่องสำคัญที่จำเป็นจะต้องศึกษาทำความเข้าใจกับลักษณะธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กในวัยนี้เพื่อที่จะได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีพัฒนาการไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเด็กในช่วงวัยนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวเด็ก สังคมและประเทศชาติ

3.1 ลักษณะธรรมชาติของนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี

ช่วงเวลา 6 ปีแรกของชีวิตที่เด็กอยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่ตลอดเวลาเริ่มแปรเปลี่ยนไปเมื่อเด็กเดินทางเข้าสู่ช่วงวัยเรียน นับเป็นช่วงชีวิตที่ขยับจากเด็กวัยอนุบาลกลายเป็นเด็กวัยเรียนชั้นประถมศึกษา (ญาณนี ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และ วันทนี เจียรสุนันท์, 2560) ซึ่งมีลักษณะธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการรู้จักและเข้าใจธรรมชาติของเด็กวัยเรียนจะช่วยให้สามารถส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้และมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัย (สถาบันราชานุกูล, 2559) ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กวัยเรียนไว้ดังนี้

วัลนิกา ฉลากบาง (2537) ได้สรุปลักษณะของเด็กวัยประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น เด็กประถมศึกษาเป็นนักสำรวจโดยธรรมชาติ ช่างซักถามและต้องการค้นพบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
2. เด็กมีความสนใจในระยะสั้น ไม่ชอบอยู่นิ่ง
3. เด็กเรียนรู้จากการกระทำ วัยเด็กเป็นวัยของความกระฉับกระเฉง มีพลังสูง เด็กจึงชอบสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
4. เด็กชอบทำงานเป็นกลุ่ม ดังนั้นเพื่อนจึงมีอิทธิพลเป็นอย่างมาก
5. เด็กชอบการแข่งขัน โดยการแข่งขันจะช่วยกระตุ้นความสนใจในกิจกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก
6. เด็กชอบแสดงตน โดยจะพยายามให้เป็นที่ยอมรับ ยกย่อง ชมเชย
7. เด็กชอบเล่น ซึ่งการเล่นนับเป็นกิจกรรมตามธรรมชาติของเด็กที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และความสนุกสนาน

8. เด็กชอบสะสม ซึ่งควรจะส่งเสริมให้เด็กสะสมสิ่งที่มีประโยชน์อันจะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทางด้านการคิดและความรู้

9. เด็กต้องการมีส่วนร่วมวางแผนและทำกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่

10. เด็กแต่ละคนมีแบบฉบับของการพัฒนาความคิดรวบยอดเป็นของตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เด็กแต่ละคนจึงแตกต่างกัน

11. เด็กสนใจการอ่าน การพูดและมีจินตนาการกว้างขวาง

12. เด็กต้องการความสำเร็จและฐานะในสังคม

นอกจากนี้ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2551) ได้กล่าวว่าลักษณะของเด็กวัยเรียนหรือเด็กประถมศึกษาานั้น ร่างกายกำลังเจริญเติบโต มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากประสบการณ์ของเด็กเอง จากบุคคลและสิ่งต่าง ๆ จึงช่างซักช่างถามและชอบลองทำสิ่งที่ท้าทายความสามารถ ต้องการเพื่อน เล่นเป็นกลุ่ม ชอบแข่งขัน ชอบออกกำลังกายและแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ต้องการให้ผู้อื่นสนใจ ชอบคนยกย่องชมเชยรวมทั้งการยอมรับจากครูและเพื่อน

ส่วนสถาบันราชานุกูล (2552) ได้กล่าวถึงลักษณะธรรมชาติของเด็กวัยเรียนว่ามีลักษณะไม่อยู่นิ่ง ชอบเล่น มีความคล่องแคล่วว่องไว ชอบอาสา ชอบทำกิจกรรมเป็นกลุ่มและชอบที่จะแข่งขัน โดยในช่วงวัยนี้ลักษณะความสนใจของเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงเริ่มที่จะแตกต่างกัน โดยเด็กผู้ชายชอบเล่นซุกซน เด็กผู้หญิงชอบทำงานประดิษฐ์ นอกจากนี้ยังมีความอ่อนไหวง่ายต่อการตำหนิ การเยาะเย้ย การชมเชยและการยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเพื่อน เนื่องจากกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อเด็กจึงต้องการเป็นคนเด่นดังและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

ญาณิ ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และ วันทนีย์ เจียรสุนันท์ (2560ข) กล่าวว่า เด็กวัยเรียนจะมีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น ร่าเริง อยากแสดงความสามารถของตัวเองอย่างเต็มที่ และมีพลังมาก ชอบที่จะทำกิจกรรมเคลื่อนไหวกลางแจ้ง ชอบการเคลื่อนไหวคล่องแคล่ว รวดเร็ว ตื่นเต้น กระตือรือร้นเมื่อมีอุปสรรคท้าทาย อีกทั้งยังเป็นวัยที่ชอบการแข่งขันและชอบเปรียบเทียบความสามารถของตัวเองกับเพื่อน เนื่องจากเป็นวัยที่อยากจะพิสูจน์ความสามารถของตัวเอง

จากลักษณะธรรมชาติของนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนข้างต้นสามารถสรุปได้ว่านักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนเป็นวัยที่มีพลังกำลังสูงส่งผลให้มักไม่อยู่นิ่งจึงชอบที่จะเล่นและทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และความสนุกสนาน โดยมักจะชอบทำกิจกรรมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่มีการแข่งขันจะช่วยกระตุ้นความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี เนื่องจากชอบแข่งขันเพื่อที่จะพิสูจน์ความสามารถของตัวเองและเพื่อที่จะได้รับความสนใจ การยกย่องชมเชยและการยอมรับจากผู้อื่น เช่น ครู เพื่อน เป็นต้น ประกอบกับเป็นช่วงวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็นจึงชอบที่จะซักถามและลองทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อที่จะเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของตนเอง

3.2 พัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี

ช่วงเวลาของนักเรียนประถมศึกษาเป็นช่วงที่เด็กใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่จึงต้องปรับตัวทั้งด้านการเรียน กฎระเบียบและปรับตัวให้เข้ากับครูและเพื่อน โดยเด็กจะพัฒนาความสามารถอย่างรวดเร็ว โดยนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้จนมีความมั่นใจในตนเอง มีพื้นฐานอารมณ์มั่นคงและสามารถดำเนินชีวิตในโรงเรียนได้อย่างมีความสุขและสบายใจ แต่ถ้าพัฒนาการในวัยนี้หยุดชะงักหรือมีปัญหาที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจะส่งผลต่อการเข้าระยะวัยรุ่นและกลายเป็นปัญหาสะสมเรื้อรังต่อไปในอนาคต (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2560) โดยพัฒนาการของเด็กวัยเรียนสามารถแบ่งย่อยออกเป็น 2 ช่วงตามคำจำกัดความที่ หัตยา ดำรงค์ผล (2560) ได้กล่าวไว้ว่าเด็กวัยเรียนเป็นเด็กในช่วงอายุ 6-12 ปี หรือเด็กที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็นเด็กวัยเรียนตอนต้นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 (อายุ 6-8 ปี) และเด็กวัยเรียนตอนปลายคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 (อายุ 9-12 ปี) ซึ่งทั้งสองช่วงจะมีการพัฒนาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้พัฒนาการที่เกิดขึ้นในช่วงวัยนี้คือการเตรียมตัวเพื่อเติบโตเป็นเด็กวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ที่พร้อมจะเผชิญและรับผิดชอบต่อตนเองในทุก ๆ ด้าน (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2559) โดยในช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสังคมและพัฒนาการทางด้านสติปัญญา โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 เด็กวัยเรียนตอนต้นคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 (อายุ 6-8 ปี)

พัฒนาการทางด้านร่างกาย

ร่างกายของเด็กในช่วงนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงหรือเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเหมือนอย่างที่เกิดขึ้นในวัยเด็กเล็ก แต่จะเป็นไปแบบสม่ำเสมอ โดยร่างกายจะเริ่มขยายออกทางด้านส่วนสูง สัดส่วนรูปร่างจะเปลี่ยนแปลง (ญานนี ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และ วันทนีย์ เจียรสุนันท์ (2560ก)) ซึ่งนอกจากรูปร่างที่เปลี่ยนไปแล้ว ใบหน้าของเด็กจะเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการมีหน้าตาอ้วนกลมแบบเด็กเล็ก ๆ เป็นใบหน้าที่ผอมและแคบลง อีกทั้งฟันน้ำนมจะเริ่มหลุดและมีฟันแท้ขึ้นแทนที่ (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2550) แต่สายตายังไม่เจริญเต็มที่ โดยในช่วงนี้จะมีสายตายาวเห็นไกล (พวงเพชร เอี่ยมสกุล และ เกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559) ส่งผลทำให้การประสานงานระหว่างตาและมือจึงยังไม่สมบูรณ์ (วัลนิกา ฉลากบาง, 2535) อย่างไรก็ตามในช่วงนี้จะมีการเจริญเติบโตของข้อต่อต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ข้อมือ ข้อเท้า เข่า เป็นต้น (พวงเพชร เอี่ยมสกุล และ เกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559) ส่งผลทำให้เด็กจะมีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่างกายได้ดีขึ้นกว่าเดิม สามารถควบคุมอวัยวะต่าง ๆ ให้ทำงานประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในช่วงนี้เด็กจึงมักทำกิจกรรมการเรียนและกีฬาได้เป็นอย่างดี (พาสนา จุรัตน์, 2548)

พัฒนาการทางด้านอารมณ์

เด็กในวัยนี้เริ่มจะเข้าโรงเรียนทำให้ต้องเรียนรู้การปรับตัวจากประสบการณ์เดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่ เช่น ครู บทเรียน สถานที่ ระเบียบวินัย เป็นต้น สิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ เหล่านี้ส่งผลทำให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ (สุชา จันทน์เอม, 2540) โดยอาจจะอ่อนไหวง่ายต่ออารมณ์ต่อความต้องการและต่อความเครียดที่เกิดจากพ่อแม่และครู (พวงเพ็ชร เอี่ยมสกุล และ เกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559) อย่างไรก็ตามเด็กจะมีการพัฒนาทางด้านอารมณ์ได้ดีขึ้นกว่าเมื่อก่อน เห็นได้จากหากรู้สึกไม่พอใจจะแสดงอารมณ์โกรธในรูปแบบที่ดีกว่าในช่วงวัยเด็กเล็ก เช่น เปลี่ยนจากการลงมือลงเท้ามาเป็นควบคุมความรู้สึก ไม่พูดทำหน้าบึ้งแทน เป็นต้น (วัลนิกา ฉลากบาง, 2535) โดยจะพยายามควบคุมอารมณ์เพื่อให้ผู้อื่นยอมรับ เนื่องจากต้องการความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคงจากครอบครัวและแสวงหาการยอมรับ ชื่นชมจากครูและเพื่อน (ญานนี ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และ วันทนีย์ เจียรสุนันท์ (2560) นอกจากนี้ลักษณะสำคัญของพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้คือ การได้รับความสนุกสนาน ร่าเริง เมื่อได้เล่นหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงเรียกเด็กในช่วงวัยนี้ว่าเป็นวัยสนุกสนาน (พาสนา จุลรัตน์, 2548)

พัฒนาการทางด้านสังคม

ในช่วงวัยนี้เด็กบางคนอาจมีปัญหาด้านการปรับตัวที่โรงเรียน เนื่องจากขาดการเตรียมความพร้อมจากครอบครัวที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้ได้เล่นกับเด็กคนอื่น ๆ เด็กจึงเกิดความกลัวและจะเล่นกับเพื่อนในสมมติอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลทำให้เด็กไม่พร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่และปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก จึงมักจะเอาแต่ใจตัวเองและต้องการเป็นที่หนึ่งหรือศูนย์กลางแต่เพียงผู้เดียว (สุชา จันทน์เอม, 2540) แต่เมื่อเด็กได้ไปโรงเรียนจะทำให้ได้เริ่มเรียนรู้บทบาท กฎระเบียบและเพื่อนใหม่จึงจะเริ่มที่จะเรียนรู้ โดยเปลี่ยนจากการยึดตนเองเป็นสำคัญมาเป็นยึดกลุ่มเพื่อนและระเบียบที่ยอมรับในกลุ่มลดความเอาแต่ใจ และความดื้อรั้นลดน้อยลง (วัลนิกา ฉลากบาง, 2535) อีกทั้งยังเริ่มที่จะช่วยเหลือคนอื่นและเรียนรู้ที่จะทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อนทั้งเพศชายและหญิง โดยไม่มีการแบ่งกลุ่มตามเพศ ทำให้เด็กสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ ทั้งนี้เพื่อนในวัยเดียวกันจึงเริ่มที่จะมีบทบาทต่อทัศนคติและความคิดของเด็กมากขึ้น (พาสนา จุลรัตน์, 2548)

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

เด็กจะเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวก่อน ในช่วงนี้พัฒนาการทางด้านภาษาจะพัฒนาอย่างรวดเร็ว รู้คำมากขึ้น สามารถใช้ภาษาแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เมื่อเด็กโตขึ้นจะได้รับประสบการณ์ใหม่ผ่านภาพยนตร์ โทรทัศน์ การ์ตูนต่าง ๆ ที่ช่วยกระตุ้นให้มีกิจกรรมทางสมองเพิ่มมากขึ้น (สุชา จันทน์เอม, 2540) ดังนั้นในช่วงนี้เด็กเริ่มที่จะเรียนรู้และมีประสบการณ์มากขึ้น รู้จักใช้การคิดอย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบมากขึ้น สามารถ

จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เรียงลำดับตัวเลขได้ รู้จักสีและสามารถบอกสีได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม (พาสนา จุลรัตน์, 2548) โดยในช่วงนี้นับเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดของการจดจำและการเรียนรู้ กิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ที่ดีที่สุดคือ การลงมือทำด้วยตัวเองตั้งแต่การวางแผน ปฏิบัติและแก้ไขจนสำเร็จ เด็กวัยนี้สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาด้วยตัวเอง รู้จักรอคอยและยอมรับกับผลที่ออกมา (ญาณนี ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และวันทนี เจียรสุนันท์ (2560ค))

3.2.2 เด็กวัยเรียนตอนปลายคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 (อายุ 9-12 ปี)

พัฒนาการทางด้านร่างกาย

ในช่วงนี้เด็กจะเริ่มกลับมา มีการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วขึ้น โดยเด็กผู้หญิงจะเจริญเติบโตเร็วกว่าเด็กผู้ชาย (พาสนา จุลรัตน์, 2548) โดยพัฒนาการทางร่างกายที่เห็นได้ชัดคือ สัดส่วนและน้ำหนักที่เพิ่มมากขึ้น กระดูกและฟันเจริญเติบโต เซลล์ประสาทพัฒนาเต็มที ระบบหายใจและระบบย่อยอาหารขยายมากขึ้น (วัลนิกา ฉลากบาง, 2535) ยิ่งไปกว่านั้นร่างกายจะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นหนุ่มสาว โดยมีลักษณะทางเพศปรากฏเด่นชัดขึ้น เช่น เด็กผู้ชายมีหนวดขน เด็กผู้หญิงมีสะโพก ทรวงอก เป็นต้น (อรชา ตูลานันท์ และสมพงษ์ จิตระดับ, ม.ป.ป.) นอกจากนี้เด็กจะมีพัฒนาการของกล้ามเนื้อดีขึ้นกว่าเดิม กล้ามเนื้อตา มือ และเท้าเจริญมากขึ้น (พวงเพ็ชร เอี่ยมสกุล และ เกรียง กิรติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559) ส่งผลทำให้เกิดการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเด็กจะใช้ประสิทธิภาพของร่างกายทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (พาสนา จุลรัตน์, 2548)

พัฒนาการทางด้านอารมณ์

จากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายส่งผลต่ออารมณ์ของเด็ก เนื่องจากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่รูปร่างสัดส่วนขยายใหญ่ขึ้นและลักษณะทางเพศที่ชัดเจนมากขึ้นส่งผลทำให้เด็กบางคนเกิดความวิตกกังวล โดยกลัวว่าจะมีความผิดปกติในร่างกายหรือรู้สึกหงุดหงิดไม่พอใจกับร่างกายของตนและเกิดความรู้สึกว่าตนไม่เหมือนผู้อื่น หากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวช้าหรือเร็วกว่าผู้อื่น (วัลนิกา ฉลากบาง, 2535) ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกกังวลไม่สบายใจเมื่อถูกเปรียบเทียบ อีกทั้งจะเกิดความรู้สึกอ่อนไหวต่อความรู้สึกของคนอื่นที่มีต่อตนเอง (ญาณนี ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และ วันทนี เจียรสุนันท์ (2560ก) และอ่อนไหวกับความรู้สึกสำเร็จหรือล้มเหลว ซึ่งนับเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่เด็กควรรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ มีความสำเร็จ สามารถภาคภูมิใจในตนเอง เริ่มควบคุมตนเองได้ มีความพยายาม อันจะนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่มั่นคง สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี ในทางตรงข้ามถ้าเด็กรู้สึกล้มเหลวจะมีผลต่อภาพลักษณ์ของตนเองและการปรับตัวที่ไม่ดี อันจะนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมในภายหลัง (สถาบันราชานุกูล, 2552) อีกทั้งยังเริ่มที่จะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนและการได้รับการยอมรับของเพื่อน ซึ่งอาจจะแสดงพฤติกรรมหรืออารมณ์ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ซึม ไม่ตั้งใจ

เรียน โกรธ ใช้กำลังต่อสู้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามในช่วงนี้เด็กจะมีการพัฒนาทางด้านอารมณ์ได้ดีขึ้น สามารถควบคุมอารมณ์ได้มากขึ้น โดยเริ่มที่จะเรียนรู้ว่าการแสดงออกถึงอารมณ์รุนแรงโดยไม่มี การควบคุมนั้นจะถูกตำหนิและไม่เป็นที่ยอมรับ (พาสนา จุลรัตน์, 2548)

พัฒนาการทางด้านสังคม

เด็กในวัยนี้ต้องการเพื่อนมาก โดยเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทักษะคิดและค่านิยม ของเด็ก (พาสนา จุลรัตน์, 2548) ดังนั้นกลุ่มเพื่อนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยจะรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความซื่อสัตย์ต่อกลุ่มเพื่อน โดยจะแสดงพฤติกรรมทั้งการแสดงออกทางกาย วาจาและการแต่งกาย เหมือนกับกลุ่มเพื่อน (สุชา จันทน์เอม, 2540) และที่สำคัญในช่วงนี้เด็กจะเริ่มรวมกลุ่มกับเพื่อนเพศเดียวกัน แยกหญิงชาย ดังนั้นการทำกิจกรรมจึงมักจะแบ่งตามเพศ รวมทั้งจะเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะกับเพศของตนเอง (พาสนา จุลรัตน์, 2548)

พัฒนาการทางสติปัญญา

จากระบบประสาทที่พัฒนาเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ส่งผลทำให้ความสามารถทางสมองเพิ่มมากขึ้น เด็กจึงเริ่มมีสติปัญญากว้างขวางขึ้น โดยมีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้มากขึ้น เริ่มสนใจอ่านหนังสือเพื่อที่จะร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อน (สุชา จันทน์เอม, 2540) นอกจากนี้เด็กจะสามารถคิดเล็กที่ซับซ้อนขึ้น มีความสามารถใช้ภาษาและคิดเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น (พาสนา จุลรัตน์, 2548) ประกอบกับจะเริ่มมีความสามารถในการใช้เหตุผลและการเข้าใจความหมายของสิ่งที่เป็นนามธรรม ความดี ความงาม ควบคุมตัวเองได้ดีขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ มีเป้าหมาย เด็กวัยนี้มักอยากได้อิสระในการคิดและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเอง (ญาณิ ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และวันทนี เจียรสุนันท์ (2560ก)

จากพัฒนาการของเด็กวัยเรียนข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการของเด็กวัยเรียนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ พัฒนาการช่วงเด็กวัยเรียนตอนต้นและพัฒนาการช่วงเด็กวัยเรียนตอนปลาย ซึ่งจะมีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านร่างกาย เด็กวัยเรียนตอนต้นจะมีอวัยวะกำลังเจริญเติบโตแต่ยังไม่เต็มที่ ทำให้อวัยวะบางอย่าง เช่น ตาและมือจึงยังไม่ประสานกันดี ร่างกายเริ่มยืดสูงขึ้นและมีพัฒนาการในการเคลื่อนไหวที่คล่องแคล่วกว่าเดิม โดยพัฒนาการทางด้านร่างกายในช่วงนี้จะมีอัตราที่ช้า แต่เมื่อก้าวเข้าสู่เด็กวัยเรียนตอนปลายอัตราการเจริญเติบโตจะมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยอวัยวะและกล้ามเนื้อจะเจริญเติบโตเต็มที่ จึงสามารถควบคุมการทำงานของร่างกาย เช่น ตา มือ เท้า เป็นต้น ทำให้เกิดการประสานงานกันได้อย่างดี ซึ่งทำให้มีความคล่องตัวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าวัยเรียนตอนต้น นอกจากนี้ยังมีการเจริญเติบโตที่แสดงออกถึงลักษณะทางเพศ เช่น

เด็กผู้หญิงจะมีการขยายออกทางสะโพก ทรวงอก ส่วนเด็กผู้ชายจะไหล่ มือและเท้าที่ขยายใหญ่ขึ้น เป็นต้น

2. ด้านอารมณ์ เด็กวัยเรียนตอนต้นจะมีลักษณะอารมณ์ที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน สามารถ และเริ่มที่จะควบคุมอารมณ์ได้บ้าง เนื่องจากเริ่มเข้าโรงเรียนทำให้เรียนรู้การปรับตัวที่แสดง อารมณ์ได้ดีกว่าช่วงวัยก่อน แต่ยังคงมีความอ่อนไหวต่ออารมณ์ ความต้องการและความเครียดบ้าง เล็กน้อย แต่เมื่อเด็กก้าวเข้าสู่ช่วงวัยเรียนตอนปลายจะเริ่มมีความวิตกกังวลเรื่องต่าง ๆ สูง เช่น การเรียน การได้รับการยอมรับจากเพื่อน เป็นต้น ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น หงุดหงิด ไม่ตั้งใจเรียน ซึมเศร้า เป็นต้น อีกทั้งมีความรู้สึกอ่อนไหวต่อคำวิพากวิจารณ์และความรู้สึก สำเร็จหรือล้มเหลว ดังนั้นจึงเป็นช่วงสำคัญที่เด็กควรรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ มีความสำเร็จ แต่หาก เด็กไม่ได้รับรู้ว่าจะส่งผลให้เกิดความล้มเหลวจนส่งผลให้เกิดอารมณ์รุนแรงได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้เด็กจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้มากขึ้นและเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์เพื่อให้สังคม ยอมรับ

3. ด้านสังคม เด็กวัยเรียนตอนต้นเริ่มที่จะเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ซึ่งการ ปรับตัวได้เร็วหรือช้าขึ้นขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เด็กจะเริ่มลดการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง แห่งความคิดและการกระทำลง โดยที่จะเริ่มให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน เล่นและทำกิจกรรมกับเพื่อน ทุกคน โดยยังไม่มีแบ่งกลุ่มทางเพศ แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ช่วงวัยเรียนตอนปลายจะมีการแบ่งกลุ่ม ระหว่างเพศอย่างเด่นชัด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เห็นได้ชัดระหว่างเพศชายและหญิง และจะเลือกทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจตามเพศของตนเอง โดยในช่วงนี้เพื่อนจะมีอิทธิพล ต่อความคิดและการกระทำมาก

4. ด้านสติปัญญา เด็กวัยเรียนตอนต้นเริ่มเรียนรู้และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น โดยรู้จักที่จะใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบมากขึ้น สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ดีขึ้น สามารถ เรียงลำดับตัวเลขได้และรู้จักแยกแยะสีได้มากกว่าเดิม แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ช่วงวัยเรียนตอนปลายจะมี พัฒนาการความสามารถทางสมองเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งจะทำให้สามารถคิดได้ซับซ้อนมากขึ้น สามารถเปรียบเทียบได้และเข้าใจในความสัมพันธ์ของตัวเลขมากขึ้น

ทั้งนี้จากพัฒนาการที่สรุปข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นรายละเอียดของพัฒนาการของเด็ก ประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนตอนต้นและพัฒนาการของเด็กวัยเรียนตอนปลายที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งในเด็กวัยเรียนตอนปลายจะมีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เด่นชัดมากกว่า ในช่วงวัยเรียนตอนต้น และเป็นวัยที่เชื่อมต่อสู่วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญอย่างยิ่งของช่วง ชีวิตต่อไป ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษากับเด็กวัยเรียนตอนปลาย คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 การส่งเสริมพัฒนาในนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนกลุ่มอายุ 6-12 ปี

อนาคตเด็กคือ อนาคตของชาติ ทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของเด็ก (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2556) เนื่องจากเด็กเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของประเทศชาติ ประเทศใดก็ตามที่มีต้นทุนทางสังคมดี ประเทศนั้นก็จะสามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ในอนาคต (แนวหน้า, 2561) ดังนั้นเพื่อความเจริญก้าวหน้าในอนาคตจึงต้องให้ความสำคัญยิ่งในการส่งเสริมศักยภาพให้กับเด็กให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพโดยการส่งเสริมพัฒนาเด็กวัยเรียน ซึ่งมีทั้งนโยบาย แผนและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ จากสถาบันหลักของชาติและสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งนักการศึกษามากมายที่ได้กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนาเด็กในวัยเรียนชั้นประถมศึกษา ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2561) จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) โดยในยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งสำหรับช่วงวัยเรียนนั้นเน้นปลูกฝังความเป็นคนดี มีวินัย พัฒนาทักษะความสามารถการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความยืดหยุ่นทางความคิด รวมถึงทักษะด้านภาษา ศิลปะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจ

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์นั้นมุ่งพัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน โดยปรับกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงสอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย และสนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ในขณะที่คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติได้จัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 โดยในยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชนนั้นได้กล่าวถึงการพัฒนาคูณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนแต่ละช่วงวัยให้สอดคล้องตามพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมทั้งมุ่งส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ให้กับเด็ก ได้แก่ ทักษะการกีฬา ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เสริมสร้าง

คุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคม และเสริมสร้างให้มีจิตสำนึก มีทักษะการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และมีความสามารถในการดำรงชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมโลก (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561)

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2555) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเด็กซึ่งสรุปได้ว่า วัยเรียนพื้นฐาน (5-14 ปี) นั้นต้องส่งเสริมให้เด็กในวัยดังกล่าวมีความสุขในการเรียน รักการเรียนรู้เป็นนิสัยไปตลอดชีวิต รวมทั้งต้องส่งเสริมให้ค้นหาความถนัดของตนเอง พัฒนาทักษะการใช้ชีวิตคุณลักษณะที่พึงงาม ทักษะการคิด เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน

นอกจากสถาบันหลักของชาติแล้วยังมีสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งนักรักศึกษาที่ได้กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2558) กล่าวว่า การจะพัฒนาเด็กในวัยเรียนนั้นไม่ควรมุ่งความสนใจเฉพาะพัฒนาทักษะความรู้ด้านวิชาการเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพัฒนาเด็กอย่างสมดุล ทั้งด้านการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ และการพัฒนาจิตใจ เพื่อเด็กจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป ดังนั้นจึงควรสนับสนุนผู้เรียนมีเสรีภาพในการเรียนรู้ สอดแทรกกิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละวิชา ส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาความสามารถและค้นหาความถนัดของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองให้ได้เลือกเรียนตามศักยภาพ ได้ทำในสิ่งที่สนใจและมีพื้นที่ฝึกฝนและแสดงออกในความสามารถของตน

ภาคีเพื่อการศึกษาไทย (2561) กล่าวว่า สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับการส่งเสริม ได้แก่ การรู้จักตนเอง การเป็นเจ้าของการเรียนรู้ การทำงานเป็นกลุ่ม การเป็นพลเมืองและการเก่งทันเทคโนโลยี นอกจากนี้ในเด็กวัยประถมศึกษานั้นยังจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างทักษะชีวิต ในการดูแลตัวเอง ความรับผิดชอบและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

อรชา ตูลานันท์ และ สมพงษ์ จิตระดับ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า สิ่งสำคัญของเด็กวัยประถมศึกษาคือการพัฒนาความรู้สึกว่า “ฉันสามารถทำได้” โดยในช่วงวัยนี้เป็นช่วงเวลาสำคัญที่บุคคลรอบตัวเด็กจะต้องช่วยสนับสนุนและพัฒนาให้เด็กทั้งด้านการใช้สติปัญญา การเห็นคุณค่าของตนเองและการมีความสามารถเพื่อเป็นฐานในการก้าวไปสู่การเป็นวัยรุ่นต่อไป

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมนักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนนั้นต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กให้สอดคล้องตามพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา อีกทั้งยังต้องส่งเสริมให้เด็กมีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการเรียนรู้ ทักษะในศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิต เป็นต้น และต้องเสริมสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น รวมทั้งยังต้องส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยการค้นหาตนเอง อันจะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาความรู้สึกว่า “ฉันสามารถทำได้” อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญของการส่งเสริมพัฒนา คือ การพัฒนาเด็กตามศักยภาพ ตามความสามารถ ตามความสนใจและตามความถนัด

ของเด็กเพื่อจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างมีความสุขแล้ว ยังช่วยพัฒนาให้เด็กรักการเรียนรู้ เป็นนิสัยไปตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งนับเป็นการส่งเสริมพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกับนโยบาย แผนและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ จากสถาบันหลักของชาติและสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งนักการศึกษาดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีนักการศึกษาหลากหลายท่านได้ทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544 อ้างถึงใน อารักษ์ อินทร์พยุง, 2554) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 572 คน พบว่า ตัวแปรอิสระที่อธิบายความแตกต่างของเจตคติต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ 1) เพศ โดยเพศชายมีแนวโน้มจะมีเจตคติสูงกว่าเพศหญิง ($p < .05$) 2) อายุ โดยครูที่อายุน้อยจะมีเจตคติที่ดีกว่าครูสูงอายุ ($p < .01$) 3) ระดับการศึกษา โดยครูที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีเจตคติที่ดีกว่าครูที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ($p < .01$) 4) ระดับการศึกษาของพ่อแม่ โดยครูที่มีระดับการศึกษาของพ่อแม่สูงกว่าจะมีเจตคติที่ดีกว่าครูที่พ่อแม่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ($p < .05$, $.01$) 5) อาชีพของพ่อ โดยครูที่มีพ่อแม่มีอาชีพเป็นเกษตรกรรมมีเจตคติต่ำกว่าครูที่พ่อแม่ไม่ได้มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการเกษตร ($p < .05$) 6) อาชีพของแม่ โดยครูที่แม่ไม่ได้ทำงานจะมีเจตคติสูงกว่าครูที่แม่ทำงานนอกบ้าน ($p < .05$) 7) อาชีพของคู่ครอง โดยครูที่คู่สมรมีอาชีพครูเช่นเดียวกันจะมีเจตคติที่ต่ำกว่าครูที่คู่สมรสทำงานอาชีพอื่น

จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา (2551) ศึกษาลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา ระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้ายนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้ายที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนจำนวน 412 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบกำหนดตัวแปรและแบบขั้นตอนผล พบว่า ลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้ายประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้านได้แก่ ทักษะด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล จิตใจรักการแสวงหาความรู้ ดำเนินภารกิจต่าง ๆ ด้วยการพึ่งตนเอง วิสัยทัศน์กว้างไกลทักษะด้านการเรียนรู้และทักษะด้านการใช้ภาษา

ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน (2554) ได้ทำการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 2,714 คน พบว่า แบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย แบบวัดมาตรฐานประมาณค่าแบบลิเคิร์ตและแบบวัดสถานการณ์ ซึ่งแบบวัดทั้ง 2 ฉบับ มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) การบริหารจัดการเรียนรู้ที่ดี และ 3) แรงจูงใจและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

อารักษ์ อินทร์พยุ (2554) ได้ทำการการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบและด้านหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 21 คน และกลุ่มผู้ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 448 คน พบว่า ตัวบ่งชี้การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพและหลักการจัดการศึกษา 2) ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน 3) กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) ปัจจัยเกื้อหนุนการจัดการศึกษา โดยในองค์ประกอบที่ 2 ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนนั้น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ทักษะในการแสวงหาความรู้และการพัฒนาตนเอง เจตคติที่ดีต่อการเรียน ความรู้พื้นฐานและความสามารถที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การประกอบอาชีพบนพื้นฐานและประสบการณ์ การใช้ทักษะชีวิตจัดการกับปัญหาและสิ่งท้าทายต่าง ๆ และการพัฒนาสังคมและชุมชน

ณิชาพัฒน์ รัตนเวชชาพัฒน์ (2555) ได้ทำการศึกษาลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตมีลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน 6 ด้าน คือ จิตใจรักการแสวงหาความรู้ วิสัยทัศน์กว้างไกล การพึ่งตนเอง ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะด้านการเรียนรู้และทักษะการใช้ภาษาอยู่ในระดับมาก และได้ทำการเปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจำแนกตามตัวแปรเพศ ชั้นปี กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งพบว่า ตัวแปรเพศ กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่างกันมีลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเพียงแค่ตัวแปรชั้นปีเท่านั้นที่ทำให้ลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตแต่ละชั้นปีไม่แตกต่างกัน

บุญเลี้ยง ทุมทอง และ เฉลิมชัย โสสุทธิ์ (2555) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านภูมิหลังและลักษณะส่วนตัว และด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนกับศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาและเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาพบว่า ศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียง 3 อันดับแรกคือ ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล ด้านทักษะการใช้ภาษาและด้านทักษะการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรพยากรณ์กับศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวก คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และผลการวิเคราะห์โดยการตั้งตัวพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์ออกจากสมการถดถอย พบว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 35.28 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 37.39

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและได้พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน โดยได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จและเงื่อนไขของรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายที่พัฒนาขึ้น และนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบาย พบว่า คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนิสัยและพฤติกรรม ด้านเจตคติ ด้านทักษะและด้านความรู้ ส่วนรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นนั้นมียอดประกอบ ได้แก่ หลักการส่งเสริมการเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทรัพยากรส่งเสริมการเรียนรู้และวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบาย โดยความใฝ่เรียนรู้ของเยาวชน การสนับสนุนของเครือข่ายการเรียนรู้ ความหลากหลายและความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยและความเป็นอิสระทางด้านเวลานั้นเป็นปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบฯ ส่วนเงื่อนไขของรูปแบบฯ นั้น ได้แก่ นโยบายรัฐที่ขาดการสนับสนุน แหล่งเรียนรู้ขาดความหลากหลายและไม่ครอบคลุมกับกลุ่มเป้าหมาย เยาวชนไม่มีความพร้อมในการเรียนรู้ ความไม่ต่อเนื่องในการส่งเสริมการเรียนรู้ และการส่งเสริมการเรียนรู้ขัดต่อหลักคุณธรรมและจริยธรรม สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายฯ นั้นประกอบด้วย นโยบายภาครัฐ นโยบายภาคเอกชน นโยบายภาคประชาสังคม นโยบายทางสถาบันทางสังคม

จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ได้ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า 1) องค์ประกอบคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ 3.1) พ่อแม่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้เอื้อกับการเรียนรู้ ส่งเสริมการอ่านและอ่านหนังสือกับลูก ตลอดจนร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน 3.2) โรงเรียนและครู ต้องพัฒนาหลักสูตร จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน พัฒนาคุณภาพของครู และจัดโครงการส่งเสริมการรักการอ่าน จัดทำคู่มือการดูแลนักเรียนให้กับพ่อแม่ผู้ปกครอง และจัดสัมมนาให้พ่อแม่ และ 3.3) ด้านนักเรียนและกลุ่มเพื่อน นักเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาเจตคติที่ถูกต้องในด้านการเรียน การเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง การใช้กลุ่มเพื่อนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมเจตคติด้านการเรียนรู้และให้นักเรียนเล่าเรื่องที่ภาคภูมิใจหน้าชั้นเรียน

Maobe (2014) ได้ทำการศึกษาก่อนหน้านี้นักศึกษามหาวิทยาลัยได้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตพบว่า กระบวนการที่จะพัฒนาให้นักศึกษามหาวิทยาลัยได้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกี่ยวกับวิธีการสอนและวิธีการเรียน อาจารย์ต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้เปลี่ยนแปลง ชี้นำนักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง นักศึกษาก็ต้องกระตือรือร้นบริหารเวลาให้ดี ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ กระจายความรู้และเป็นนักคิด

Dindar and Bayrakci (2015) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยศึกษาปัจจัยด้านเพศ อายุ หลักสูตรที่เรียน ชั้นปีและรายได้ของครอบครัว พบว่าเพศไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยทั่วไป ยกเว้นความ “ช่างสงสัย” ที่นักศึกษาผู้หญิงมีมากกว่านักศึกษาผู้ชายอย่างมีนัยสำคัญ อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาปริญญาตรีแตกต่างกันก็คือ หลักสูตร ในขณะที่อายุ ชั้นปีและรายได้ครอบครัวไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะ ศักยภาพ ทักษะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และส่วนใหญ่จะทำการศึกษากับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและนิสิตนักศึกษา มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ทำการศึกษากับนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งงานวิจัยในประเทศเท่าที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าพบว่า มีเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่ทำการศึกษากับเด็กในระดับนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมนักเรียนประถมศึกษา

นักเรียนประถมศึกษาหรือเด็กวัยเรียนช่วงอายุ 6-12 ปี นับเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่าอย่างยิ่งสำหรับประเทศ ซึ่งในช่วงนี้เป็นช่วงเวลาที่เด็กเรียนรู้ได้ทุกด้าน (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2560) หากในช่วงนี้นักเรียนได้รับการส่งเสริมจะส่งผลให้

เกิดการเจริญเติบโตและพัฒนาเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ ทั้งนี้การเจริญเติบโตและการพัฒนาของนักเรียนนั้นได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อม โดย Urie Bronfenbrenner นักจิตวิทยาพัฒนาการได้พัฒนาทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา (the ecological systems theory) เพื่อใช้ในการอธิบายพัฒนาการของเด็กนักเรียน โดยเชื่อว่าการพัฒนานั้นเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถแบ่ง “ชั้น” (layers) ของสิ่งแวดล้อมออกเป็น 4 ชั้น ได้แก่ ระบบจุลภาค (micro-system) ระบบกลาง (meso-system) ระบบภายนอก (exo-system) และระบบมหภาค (macro system) โดยสิ่งแวดล้อมแต่ละชั้นจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กตามลำดับ อย่างไรก็ตามระบบจุลภาคเป็นระบบแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาของเด็ก เพราะเป็นระบบที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด จึงส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กโดยตรง (จริยา ทรงนิพิฐกุล, 2562) ซึ่งระบบจุลภาคจะประกอบไปด้วยครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและกลุ่มคนที่นับถือศาสนาเดียวกัน (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) แสดงให้เห็นว่าบริบทเหล่านี้จะมีความเกี่ยวข้องในการพัฒนาส่งเสริมนักเรียนประถมศึกษาจึงได้มีงานวิจัยที่ทำการส่งเสริมนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้บริบทที่เกี่ยวข้องเหล่านี้เป็นแนวทางในการส่งเสริม ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

อัญชลี ธารสุข (2557) ได้ทำการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในกรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาจากเอกสาร การสังเกตและการสัมภาษณ์กับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในกรุงเทพมหานคร 6 โรงเรียน พบว่า แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศประกอบไปด้วย 1) การพัฒนาบุคลากรในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยผู้บริหารและครูได้รับการอบรมพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถจากการศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่มีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เพื่อนำมาความรู้และประสบการณ์มาต่อยอดเพิ่มขึ้น รวมทั้งโรงเรียนมีการส่งนักเรียนไปเป็นตัวแทนทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนหรือหน่วยงานเอกชนที่ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 2) การรณรงค์ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยสนับสนุนให้นักเรียน ครู รวมทั้งผู้บริหารอ่านหนังสือและแลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับการอ่าน รณรงค์ส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาแหล่งการอ่านและวัสดุอุปกรณ์การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบูรณาการอ่านในแต่ละวิชาในหลักสูตร การสร้างหนังสือ แบบฝึกการอ่านเป็นของโรงเรียนเองอย่างเหมาะสม และผู้บริหารต้องพัฒนาห้องสมุดให้มีคุณภาพและทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ และ 4) ด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถในการอ่าน โดยการเน้นการอ่านและบูรณาการสอนการอ่านในทุกกลุ่มสาระ และมีการคัดกรองนักเรียนที่ยังมีทักษะการอ่านที่ไม่มากเข้ารับการปรับปรุงการอ่านอย่างใกล้ชิด ส่วนนักเรียนที่มีทักษะการอ่านที่ดีครูก็จะส่งเสริมให้ดูแลการอ่านของเพื่อนหรือรุ่นน้อง รวมทั้งให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินทักษะความสามารถการอ่านของนักเรียนด้วยและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่โรงเรียนด้วย

กัญญาพร อามาตย์ (2560) ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวแทนครูผู้สอน กลุ่มคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานและกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 113 คน พบว่า แนวทางในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ประกอบด้วย 1) ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยทางโรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ทั้งกิจกรรมนอกหลักสูตรและกิจกรรมในหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ควรมีการร่วมกันวางแผนจากหลาย ๆ ฝ่าย เช่น คณะครูในโรงเรียน คณะกรรมการสถานักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนและสังคมจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ และ 3) ด้านการอบรมเลี้ยงดู ผู้ปกครองควรให้ความสนใจเอาใจใส่บุตรหลานของตนให้มากขึ้น เปิดใจยอมรับความคิดเห็นของบุตรหลาน ให้กำลังใจและสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ตามใจมากเกินไป ไม่เข้มงวดเกินไป เข้าใจและให้เวลากับบุตรหลานให้มากขึ้น

จักรพันธ์ หลงสุข และ สิรินาถ จงกลกลาง (2561) ได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 พบว่าแนวทางในการส่งเสริม ได้แก่ ครูและโรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดให้มีการแข่งขันเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากอ่าน ต้องจัดห้องสมุดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน สะดวกต่อการใช้บริการ น่าสนใจ มีคอมพิวเตอร์/ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไว้อำนวยความสะดวกในการค้นหาข้อมูล และจัดหาหนังสือใหม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

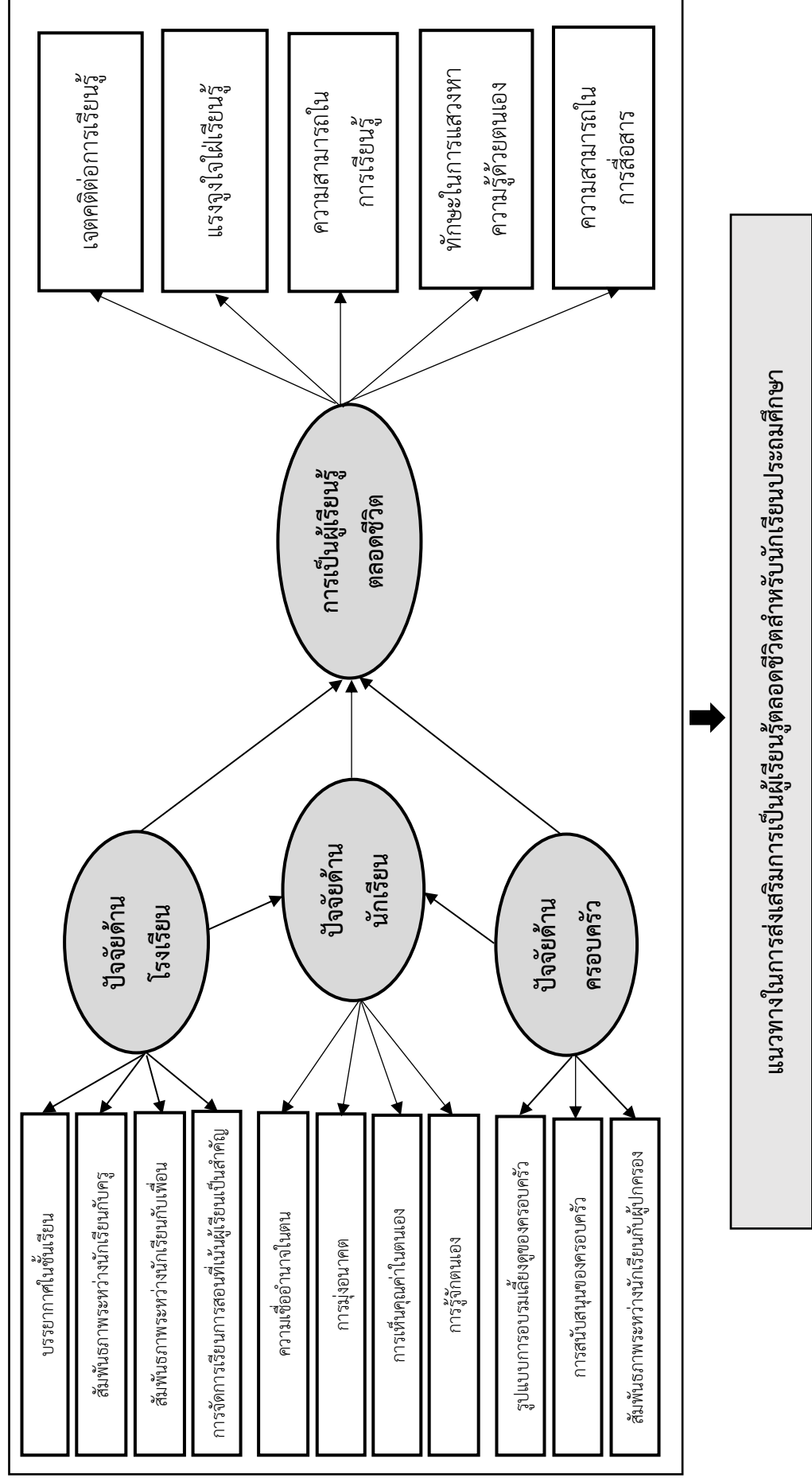
กณิกัญญา พวงเพชร และ กิรติ คุุสานนท์ (2563) ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 37 คน และครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 222 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการส่งเสริมประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านครูผู้สอน 3) ด้านผู้ปกครอง และ 4) ด้านชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อจิตสาธารณะเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ครูผู้สอนควรสอดแทรกจิตสาธารณะในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสร้างเครือข่ายร่วมมือกับผู้ปกครอง ตลอดจนการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาจิตสาธารณะ

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมนักเรียนประถมศึกษาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าแนวทางที่ได้จากการวิจัยจะมีบริบทหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งจะมีบทบาทในการส่งเสริมหรือเป็นผู้ที่ใช้แนวทางการส่งเสริมนักเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครอง แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองได้พิจารณานำไปดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายต่อไป

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาแล้วในตอนที 1 – ตอนที่ 4 ผู้วิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนเชิงอรรถาธิบาย (เชิงอธิบาย) แบบ Explanatory Design: Participant Selection Model โดยผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) โดยการดำเนินการวิจัยเริ่มต้นด้วยการใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณและตามด้วยการใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพที่ได้รับการออกแบบที่เชื่อมต่อกับผลจากการวิจัยในระยะแรก โดยใช้ผลการวิจัยในเชิงปริมาณเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาในเชิงคุณภาพต่อไป (Creswell and Plano Clark, 2007) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 และในระยะที่ 2 เป็นการดำเนินการวิจัยในเชิงปริมาณ ส่วนการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การวิจัยในระยะนี้เป็นการมุ่งเน้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งการดำเนินการวิจัยในระยะนี้เป็นการดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา เพื่อให้ได้ (ร่าง) องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยจัดทำ (ร่าง) องค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณสมบัติคือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตมาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กนักเรียนประถมศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนประถมศึกษาและเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาประถมศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการศึกษาและเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาวิจัยการศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง องค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมมากที่สุด
 4 หมายถึง องค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมมาก
 3 หมายถึง องค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมปานกลาง
 2 หมายถึง องค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมน้อย
 1 หมายถึง องค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้เชี่ยวชาญพร้อมกับนำแบบประเมินความเหมาะสมและหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านด้วยตนเอง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน และแปลความหมายโดยนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ตามวิธีการของ Best (1981) เพื่อแปลผลคะแนน ดังนี้

- 4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าองค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
 3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าองค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
 2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าองค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
 1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าองค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
 1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าองค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยเลือกเอาเฉพาะองค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.50 จากนั้นผู้วิจัยสรุปข้อมูลและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้องค์กรประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยทำการสร้างแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,404 คน (กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,313 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากโรงเรียนจำนวน 34 โรงเรียน ซึ่งใช้เป็นฐานในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) (ค่าความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนได้ 5%) ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 34 โรงเรียน และใช้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนทั้ง 34 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการจับสลากชื่อโรงเรียนที่ต้องการคัดออกจำนวน 3 โรงเรียน และคัดออกแบบเจาะจง 1 โรงเรียน เพื่อให้มีจำนวนนักเรียนมากพอที่จะใช้สำหรับการทดลองใช้ (Try out) เครื่องมือ ซึ่งกำหนดไว้ที่จำนวน 50-60 คน โดยได้จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียน 34 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 3,313 คน

ทั้งนี้ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ดำเนินการดังนี้

ช่วง 40 – 35 มีประชากรเพิ่มขึ้น 5 หน่วย ตัวอย่างเพิ่มขึ้น = $36 - 32 = 4$ หน่วย

ช่วง 37 – 35 มีประชากรเพิ่มขึ้น 2 หน่วย ตัวอย่างเพิ่มขึ้น = 1.6 หน่วย

ดังนั้น ณ ที่ประชากร 37 หน่วย จะได้ตัวอย่าง = $32 + 1.6 = 33.6 \approx 34$ หน่วย

อนึ่งในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบตามแนวคิดของ Comrey and Lee (1992, อ้างถึงใน เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย, 2549) ได้เสนอไว้ว่าขนาดตัวอย่างจำนวน 500 คน ถือว่ามาก (as excellent) และ Hais et al., (1998, อ้างถึงใน เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย, 2549) เสนอแนะว่าการกำหนดน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ที่ .30 และนัยสำคัญที่ .05 จำนวนกลุ่มตัวอย่างควรเท่ากับ 350 คนขึ้นไป

อย่างไรก็ตามการใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่มแล้วใช้จำนวนนักเรียนทั้งหมดของโรงเรียนทั้ง 34 โรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างก็เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่มีขนาดโต ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผลการวิจัยสามารถสรุปอ้างอิงไปยังประชากรหรือวางนัยสรุปทั่วไป (Generalization) ได้อย่างน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นความตรงภายนอกของผลการวิจัย (External Validity) ประกอบกับการดำเนินการในขั้นตอนนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งหาข้อเท็จจริงและข้อสรุปในเชิงปริมาณจึงเน้นข้อมูลที่เป็นตัวเลขและเน้นการเก็บข้อมูลจากคนจำนวนมาก (เววดาว พรหมเสน, 2554) ซึ่งหากใช้จำนวนนักเรียนจาก 37 โรงเรียน จำนวน 3,404 คน เป็นประชากรหรือหน่วยของการสุ่มโดยตรงจะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย โดยหากคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ณ ความเชื่อมั่นที่ 95% หรือความคลาดเคลื่อนที่ 5% จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 357.97 หรือ 358 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อย (เมื่อใช้เกณฑ์ขนาดตัวอย่างตามแนวคิดของ Comrey and Lee) ดังนั้นเพื่อให้เป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการให้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่มเพื่อให้ได้จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความแกร่งและผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มีจำนวน 5 ระดับ ประกอบด้วย มาก ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3.3.2 ผู้วิจัยจัดทำ (ร่าง) แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กนักเรียนประถมศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย จำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ Index of Item – Objective Congruence (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.71-1.00 จากนั้นผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญต่อไป

3.3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 คน แล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาทำการหาค่าความ

เที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวมมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.91 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (n=57)

แบบสอบถาม	จำนวนข้อ	ค่าความเที่ยง
แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวม	33	0.91
เจตคติต่อการเรียนรู้	5	0.65
แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	9	0.78
ความสามารถในการเรียนรู้	8	0.71
ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	7	0.80
ความสามารถในการสื่อสาร	4	0.61

3.3.5 ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามจนสมบูรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน โดยเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) และเติมข้อความลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ตัวเลือก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะมากที่สุด/นักเรียนมีทำพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นประจำ หรือปฏิบัติบ่อยที่สุด
- 4 หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะมาก/นักเรียนมีทำพฤติกรรมนั้น ๆ เกือบเป็นประจำ หรือปฏิบัติบ่อยมาก
- 3 หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะปานกลาง/นักเรียนมีทำพฤติกรรมนั้น ๆ พอสมควร หรือปฏิบัติเป็นครั้งคราว
- 2 หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะน้อย/นักเรียนมีทำพฤติกรรมนั้น ๆ นาน ๆ ครั้งหรือปฏิบัติน้อยมาก
- 1 หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะน้อยที่สุด/นักเรียนมีแทบจะไม่เคยทำพฤติกรรมนั้น ๆ เลยหรือปฏิบัติน้อยที่สุด

3.3.6 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลจริงกับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,313 คน

3.3.7 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.4.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยโดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.4.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,313 คน ตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

3.4.4 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบของแบบสอบถามทุกชุด ได้แบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 2,990 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.25 ของแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 3,313 ชุด ซึ่งเป็นอัตราการตอบกลับที่ยอมรับได้และอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ดังที่ Berdie et al. (1986) กำหนดไว้ว่าควรมีอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ร้อยละ 50 และถ้าอัตราการตอบกลับที่ร้อยละ 60 -70 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก

3.4.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่

3.5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง โดยใช้โปรแกรม SPSS

3.5.2 สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis: S-CFA) โดยใช้โปรแกรม LISREL โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum

Likelihood: ML)) ซึ่ง พูลพงษ์ สุขสว่าง (2556) ได้กล่าวว่า ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย

1) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square statistics: χ^2) ค่าสถิติไค-สแควร์ยังมีค่าต่ำมากเท่าใด หรือมีค่าใกล้เคียงกับองศาอิสระ (Degree of Freedom: DF) แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5) ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square of Error approximation: RMSEA) มีค่าต่ำกว่า 0.05 ลงมา แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

6) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual: SRMR) มีค่าต่ำกว่า 0.05 ลงมา แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ระยะที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การวิจัยในระบายนีเป็นการมุ่งเน้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 คือ เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา เพื่อให้ได้ (ร่าง) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยจัดทำ (ร่าง) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กนักเรียนประถมศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนประถมศึกษาและเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาประถมศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการศึกษาและเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาวิจัยการศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามีความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มี
ความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มี
ความเหมาะสมน้อยที่สุด

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้เชี่ยวชาญพร้อมทั้งนำแบบประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาและหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านด้วยตนเอง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน และแปลความหมายโดยนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ตามวิธีของ Best (1981) เพื่อแปลผลคะแนน ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง

2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยเลือกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.50 จากนั้นผู้วิจัยจะสรุปข้อมูลและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยทำการสร้างแบบสอบถามของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,404 คน (กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,313 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากโรงเรียนจำนวน 34 โรง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนที่ 3 ของการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 (การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา) ดังกล่าวนี้นี้ เป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 ของการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 (การศึกษารายละเอียดประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา) ซึ่งมีรายละเอียดในการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,313 คนนี้ ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนแล้วในข้อ 3.2 (กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย) ของการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 (การสร้างแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา) ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มีจำนวน 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านนักเรียน) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3.3.2 ผู้วิจัยจัดทำ (ร่าง) แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กประถมศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ Index of Item – Objective Congruence (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.71-1.00 จากนั้นผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญต่อไป

3.3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 คน โดยดำเนินการในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2562 แล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาทำการหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยพบว่า แบบสอบถามส่วนปัจจัยด้านโรงเรียนมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.86 แบบสอบถามส่วนปัจจัยด้านครอบครัวมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.88 แบบสอบถามส่วนปัจจัยด้านนักเรียนมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน
ประถมศึกษา (n=57)

แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของ นักเรียนประถมศึกษา	จำนวนข้อ	ค่าความเที่ยง
แบบสอบถามส่วนปัจจัยด้านโรงเรียน	28	0.86
บรรยากาศในชั้นเรียน	7	0.78
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	6	0.63
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	10	0.77
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	5	0.59
แบบสอบถามส่วนปัจจัยด้านครอบครัว	15	0.88
การสนับสนุนของครอบครัว	7	0.75
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	8	0.81
แบบสอบถามส่วนปัจจัยด้านนักเรียน	17	0.85
ความเชื่ออำนาจแห่งตน	2	0.45
การมุ่งมั่นอนาคต	3	0.41
การเห็นคุณค่าในตนเอง	4	0.68
การรู้จักตนเอง	8	0.82

3.3.5 ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามจนสมบูรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ส่วน
ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน โดยเป็นข้อคำถามแบบ
ตรวจสอบรายการ (Checklists) และเติมข้อความลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านโรงเรียน

ส่วนที่ 3 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านครอบครัว

ส่วนที่ 4 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านนักเรียน

โดยในส่วนที่ 2 3 และ 4 นั้นมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating
Scales) ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ตัวเลือก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน
ดังนี้

5 หมายถึง นักเรียนเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความจริงมากที่สุด/นักเรียนทำ
พฤติกรรมนั้นเป็นประจำหรือปฏิบัติบ่อยที่สุด

- 4 หมายถึง นักเรียนเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความจริงมาก/นักเรียนทำพฤติกรรมนั้น
เกือบเป็นประจำหรือปฏิบัติบ่อยมาก
- 3 หมายถึง นักเรียนเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความจริงปานกลาง/นักเรียนมีทำ
พฤติกรรมนั้นพอสมควรหรือปฏิบัติเป็นครั้งคราว
- 2 หมายถึง นักเรียนเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความจริงน้อย/
นักเรียนทำพฤติกรรมนั้นนานๆ ครั้งหรือปฏิบัติน้อยมาก
- 1 หมายถึง นักเรียนเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความจริงน้อยที่สุด/
นักเรียนแทบจะไม่เคยทำพฤติกรรมนั้นเลยหรือปฏิบัติน้อยที่สุด

3.3.6 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจริงกับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,313 คน

3.3.7 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน
ประถมศึกษา (ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านนักเรียน) มาทำการวิเคราะห์
ข้อมูลทางสถิติต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยจากคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้
แบบสอบถามกับนักเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.4.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความ
ร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.4.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,313 คน
ตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

3.4.4 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบของแบบสอบถามทุกชุด ได้แบบสอบถามจำนวนทั้งหมด
2,990 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.25 ของแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 3,313 ชุด ซึ่งนับเป็นอัตราการตอบ
กลับที่ยอมรับได้และอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ดังที่ Berdie et al. (1986) กำหนดไว้ว่าควรมีอัตราการตอบ
กลับของแบบสอบถามที่ร้อยละ 50 และ 60 - 70 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

3.4.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่

3.5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และค่าความโด่ง

3.5.2 สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) และการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ด้วยโปรแกรมลิสเรล ซึ่ง พูลพงศ์ สุขสว่าง (2556) ได้กล่าวว่า ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย

1) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square statistics: χ^2) ค่าสถิติไค-สแควร์ยังมีค่าต่ำมากเท่าใด หรือมีค่าใกล้เคียงกับองศาอิสระ (Degree of Freedom) แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ขึ้นไป แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5) ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square of Error approximation: RMSEA) มีค่าต่ำกว่า 0.05 ลงมา แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

6) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual: SRMR) มีค่าต่ำกว่า 0.05 ลงมา แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การดำเนินการในระยะนี้เป็นการมุ่งหาคำตอบของวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 3 คือ เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งการดำเนินการวิจัยในระยะนี้เป็นการดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้นำผลในระยะที่สองมาเป็นประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองเพื่อได้มาซึ่งแนวทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาแล้วจึงประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางและดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งเพื่อตรวจ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการในระยะนี้ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากระยะที่ 2 มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม โดยจะนำปัจจัยที่มีน้ำหนักหรือมีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามากที่สุดมาเป็นประเด็นหลักในการหาแนวทางในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 1 เป็นเกณฑ์ในการเลือก โดยเลือกจากโรงเรียนที่นักเรียนมีค่าคะแนนระดับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด 5 โรงเรียนแรก ประกอบด้วย โรงเรียนวัดโสมนัส โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม โรงเรียนวัดนาครปรก โรงเรียนวัดหนึ่งและโรงเรียนวัดช่างเหล็ก โดยผู้วิจัยกำหนดให้มีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียน (ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน) ครู (ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) และผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน

1.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับวิธีการที่จะช่วยส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานกับทางโรงเรียน เพื่อทำการนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ เพื่อนัดสัมภาษณ์รายบุคคล

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็น (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้เลือก ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 1 คน และผู้ปกครอง จำนวน 1 คน ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณสมบัติคือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต และเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตมาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กประถมศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนประถมศึกษา และเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาประถมศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา และเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในสาขาวิชาบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี

- ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตหรือมหาบัณฑิต และเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่นักเรียนมีค่าคะแนนระดับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุดจาก 5 โรงเรียนแรก

- ครูโรงเรียนประถมศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือปริญญาตรี และเป็นผู้ประจำชั้นในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่นักเรียนมีค่าคะแนนระดับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุดจาก 5 โรงเรียนแรก

- ผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษา คุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่เป็นบิดาหรือมารดาของนักเรียนในโรงเรียนที่นักเรียนมีค่าคะแนนระดับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุดจาก 5 โรงเรียนแรก

2.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางมีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางมีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางมีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางมีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยจะดำเนินการติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมกับนำแบบประเมินความเหมาะสมและหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านด้วยตนเอง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริม

การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และแปลความหมายโดยนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ตามวิธีของ Best (1981) เพื่อแปลผลคะแนน ดังนี้

- 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าแนวทางมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด
- 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าแนวทางมีความเหมาะสมในระดับน้อย
- 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าแนวทางมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าแนวทางมีความเหมาะสมในระดับสูง
- 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นว่าแนวทางมีความเหมาะสมในระดับสูงมาก

โดยเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินความเหมาะสมนั้นต้องพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (Mean) ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งจะต้องมีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.50 จึงยอมรับ (ร่าง) แนวทางว่ามีความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อการตรวจสอบและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อผู้วิจัยจะได้พัฒนาปรับปรุงข้อเสนอแนวทาง ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมที่ทำการประเมิน (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในขั้นตอนที่ 2

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม 2 ประเด็น ได้แก่

1. ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าข้อเสนอแนวทางแต่ละข้อในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางหลักแต่ละด้านเกี่ยวกับปัจจัยด้านนักเรียนตามที่ได้นิยามไว้มากน้อยเพียงใด
2. ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาแต่ละด้าน อย่างไรบ้าง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำส่ง (ร่าง) แนวทางฯ และเพื่อทำการนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และผู้วิจัยดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์

ในการดำเนินการวิจัยระยะต่าง ๆ เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงแต่ละขั้นตอนการดำเนินการและผลที่ได้รับชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนผัง ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แผนผังสรุปวิธีดำเนินการวิจัย

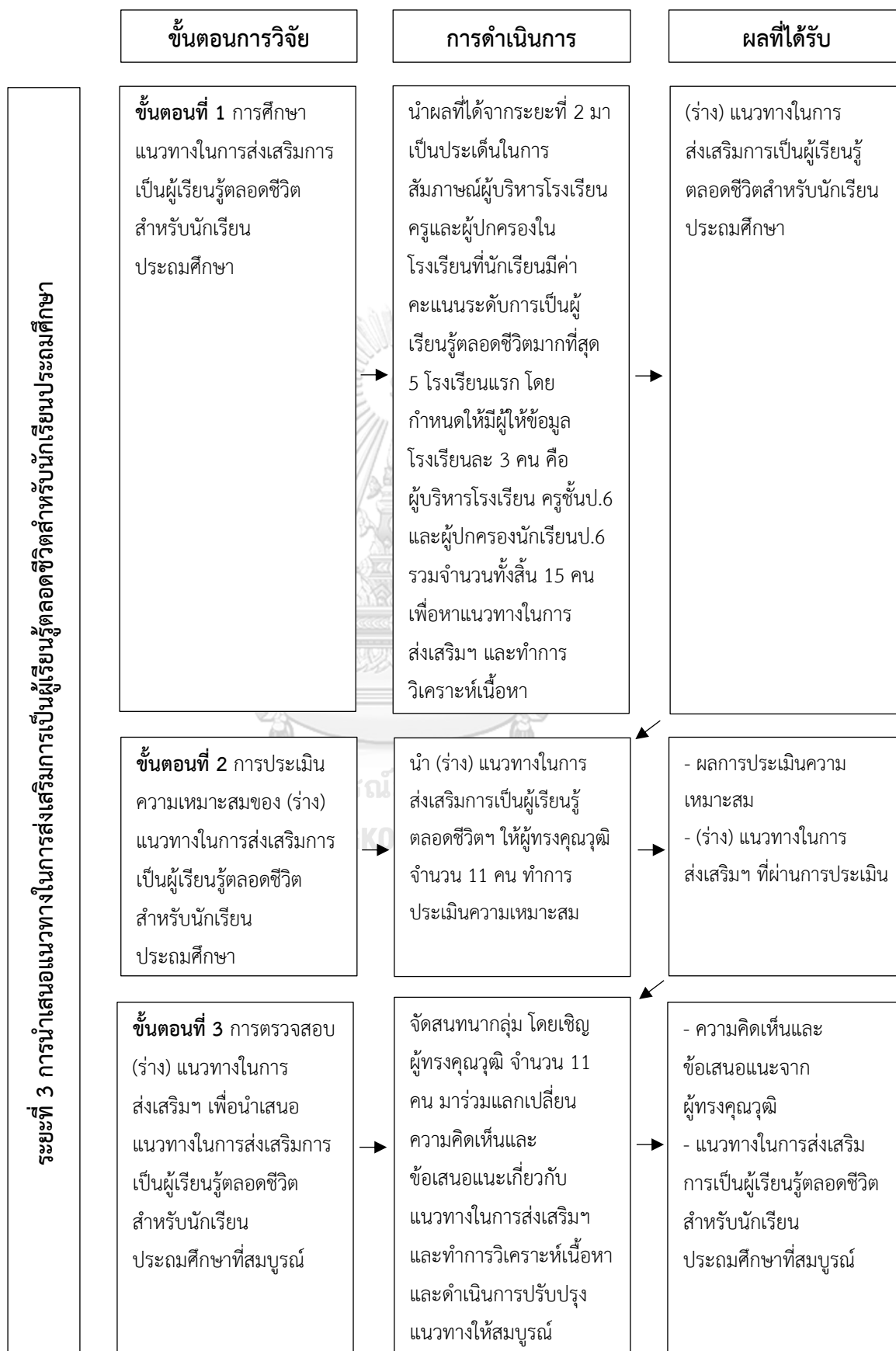

แผนผังสรุปวิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ระยะที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

แผนผังสรุปวิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2) พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา และ 3) นำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2) การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 3) ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนประถมศึกษา 4) ค่าสถิติพื้นฐานของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 5) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการตรวจสอบความเหมาะสมของความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาก่อนนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และ 6) การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตอนที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2) การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 3) ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 4) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านโรงเรียน 5) การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านโรงเรียน 6) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านนักเรียน 7) การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านนักเรียน 8) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านครอบครัว 9) การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านครอบครัว 10) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 11) การวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 12) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา และ 13) การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การศึกษาแนวทางในการ

ส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา 2) การประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และ 3) การตรวจสอบ (ร่าง) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ง่ายต่อความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

n	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
SK	แทน ค่าความเบ้ (Skewness)
KU	แทน ค่าความโด่ง (Kurtosis)
p	แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p-value)
χ^2	แทน ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square)
df	แทน ระดับแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
t	แทน ค่าสถิติทดสอบที (t-value)
b	แทน ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนดิบ (Unstandardize Beta)
SE	แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนดิบ (The Standard Error for the Unstandardized Beta)
FS	แทน ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficient Matrix)
SC	แทน ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเป็นรายองค์ประกอบ (Completely Standardized Solution in Multiple Groups)
CR	แทน ค่าความแปรผันร่วม (Covariation) หรือความแปรปรวนร่วม (Covariance)
KMO	แทน ค่าดัชนีไกเซอร์ เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy)
GFI	แทน ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)

CFI แทน ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index)

RMSEA แทน ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน

โดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation)

SRMR แทน ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ

(Standard Root Mean Square Residual)

DE แทน อิทธิพลทางตรง (Direct Effect)

IE แทน อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect)

TE แทน อิทธิพลรวม (Total Effect)

R^2 แทน ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared Multiple Correlation)

ตัวอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดตัวอักษรย่อที่ใช้แทนองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ย่อย ดังนี้

LAT แทน เจตคติต่อการเรียนรู้

LAT1 แทน การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้

LAT2 แทน ความตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาตนเองได้

LAT3 แทน ความตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการเรียนรู้กับชีวิตจริง

LAT4 แทน ความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย

LM แทน แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้

LM1 แทน ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

LM2 แทน ความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง

LM3 แทน ความกระหายใคร่รู้

LM4 แทน การมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

LM5 แทน การแสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

LM6 แทน การมีนิสัยรักการอ่าน

LM7 แทน การมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้

LAK แทน ความสามารถในการเรียนรู้

LAK1 แทน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

LAK2 แทน ความสามารถในการสังเคราะห์

LAK3 แทน ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้

- LAK4 แทน ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย
- LAK5 แทน ความสามารถในการอ่านและการเขียน
- LAK6 แทน ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
- KAS แทน ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
- KAS1 แทน ความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ
- KAS2 แทน ความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- KAS3 แทน ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- CA แทน ความสามารถในการสื่อสาร
- CA1 แทน ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ
- CA2 แทน ความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ
- CA3 แทน ความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร
- SF แทน ปัจจัยด้านโรงเรียน
- CAT แทน บรรยากาศในชั้นเรียน
- RST แทน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
- RSF แทน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
- LCA แทน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- STF แทน ปัจจัยด้านนักเรียน
- ILC แทน ความเชื่ออำนาจในตน
- FO แทน การมุ่งอนาคต
- SEF แทน การเห็นคุณค่าในตนเอง
- SA แทน การรู้จักตนเอง
- FF แทน ปัจจัยด้านครอบครัว
- PS แทน การสนับสนุนของครอบครัว
- FSS แทน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง

ตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 6 ส่วน คือ 1.1) การสังเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 1.2) การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 1.3) ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนประถมศึกษา 1.4)

ค่าสถิติพื้นฐานของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 1.5) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการตรวจสอบความเหมาะสมของความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาก่อนนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และ 1.6) การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยทำการศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1.1 องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ (Cropley, 1977; Knapper & Cropley, 2000; Honey, 2001; Bryce, 2006; นิตยา สำเร็จผล, 2547; ขจี พงศธรวิบูลย์, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560)

1.1.2 องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (Candy et al., 1994; Knapper & Cropley, 2000; Kiley & Cannon, 2000; Honey, 2001; Watson, 2003; Bryce, 2006; Harvey et al., 2006; Hojat et al., 2006; Lewis, 2007; Kirby et al., 2010; Kashinath, 2013; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546; นิตยา สำเร็จผล, 2547; อาชัญญา รัตนอุบล, 2557; ขจี พงศธรวิบูลย์, 2559; ฆนรรส ไชยสุต และคณะ, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560)

1.1.3 องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ (Cropley, 1977; Candy et al., 1994; Knapper & Cropley, 2000; Kiley & Cannon, 2000; Harvey et al., 2006; Lewis, 2007; Kirby et al., 2010; Kashinath, 2013; นิตยา สำเร็จผล, 2547; ฆนรรส ไชยสุต และคณะ, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560)

1.1.4 องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Cropley, 1977; Candy et al., 1994; Knapper & Cropley, 2000; Kiley & Cannon, 2000; Honey, 2001; Watson, 2003; Hojat et al., 2006; Kirby et al., 2010; นิตยา สำเร็จผล, 2547; อาชัญญา รัตนอุบล, 2557; ฆนรรส ไชยสุต และคณะ, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560)

1.1.5 องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร (Cropley, 1977; Candy et al., 1994; นิตยา สำเร็จผล, 2547; ขจี พงศธรวิบูลย์, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560)

1.2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

จากการที่ผู้วิจัยนำ (ร่าง) องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษาในข้างต้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ การเป็น

ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ทำให้ได้ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=7)

องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้	4.72	0.64	มากที่สุด
การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้	4.29	1.50	มาก
ความตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาตนเองได้	5.00	0.00	มากที่สุด
ความตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการเรียนรู้กับชีวิตจริง	4.71	0.76	มากที่สุด
ความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย	4.86	0.38	มากที่สุด
องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	4.84	0.23	มากที่สุด
ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ	4.57	0.79	มากที่สุด
ความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง	4.86	0.38	มากที่สุด
ความกระหายใคร่รู้	5.00	0.00	มากที่สุด
การมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	4.86	0.38	มากที่สุด
การแสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ	4.86	0.38	มากที่สุด
การมีนิสัยรักการอ่าน	4.86	0.38	มากที่สุด
การมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้	4.86	0.38	มากที่สุด
องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้	4.74	0.32	มากที่สุด
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	4.57	0.79	มากที่สุด
ความสามารถในการสังเคราะห์	4.43	0.79	มาก
ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย	4.71	0.76	มากที่สุด
ความสามารถในการอ่านและการเขียน	4.86	0.38	มากที่สุด
ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น	4.86	0.38	มากที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต	\bar{X}	S.D.	ระดับ
องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.05	0.10	มาก
ความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ	3.86	1.68	มาก
ความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.14	1.86	มาก
ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.14	1.86	มาก
องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร	4.76	0.06	มากที่สุด
ความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ	4.71	0.49	มากที่สุด
ความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ	4.86	0.38	มากที่สุด
ความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร	4.71	0.49	มากที่สุด
ความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวม	4.62	0.32	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.62 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32 และมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมแต่ละองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 4.05-4.84 โดยทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีความสอดคล้อง โดยองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุดเท่ากับ 4.84 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23 รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.06 องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32 องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.72 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 และองค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมต่ำสุดเท่ากับ 4.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 ตามลำดับ

จากการสังเคราะห์และการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา สามารถสรุปได้ว่า การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีจำนวน 5 องค์ประกอบ และมีตัวบ่งชี้จำนวน 23 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ความตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยในการพัฒนาตนเองได้ ความตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการเรียนรู้กับชีวิตจริง และความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย
2. องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ประกอบด้วย ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ ความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง ความกระหายใคร่รู้ การมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การแสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การมีนิสัยรักการอ่าน และการมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้
3. องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการสังเคราะห์ ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้ ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ความสามารถในการอ่านและการเขียน และความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
4. องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย ความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร ประกอบด้วย ความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ และความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร

เมื่อได้ข้อมูลขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการสร้างแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา จากนั้นนำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และทดลองใช้ (Try out) ก่อนนำไปใช้จริง

1.3 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการหาจำนวนและร้อยละ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนประถมศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	1,510	50.50
หญิง	1,480	49.50
รวม	2,990	100.00
2. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว		
การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน	233	7.80
การอบรมเลี้ยงดูแบบให้การปกป้อง	241	8.10
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	2,442	81.70
การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย	74	2.50
รวม	2,990	100.00
3. โรงเรียน		
โรงเรียนโสตตโมสร	94	3.14
โรงเรียนทีปังกรวิทยาพัฒน์ (วัดโบสถ์) ในพระราชูปถัมภ์	60	2.01
โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ	95	3.18
โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 75 เฉลิมพระเกียรติ	61	2.04
โรงเรียนบางบัว (เพ่งตั้งตรงจิตวิทยาการ)	106	3.55
โรงเรียนบ้านหนองบอน (นัยนานนท์อนุสรณ์)	85	2.84
โรงเรียนประถมทวีธาภิเศก	68	2.27
โรงเรียนประถมนนทรี	47	1.57
โรงเรียนพญาไท	201	6.72
โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ	77	2.58
โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)	186	6.22
โรงเรียนพิบูลย์อุปถัมภ์	94	3.14
โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวินิต	34	1.14
โรงเรียนราชวินิต	346	11.57
โรงเรียนราชวินิตประถมบางแค	29	0.97
โรงเรียนวัดเจ้ามูล	26	0.87
โรงเรียนวัดชนะสงคราม	26	0.87

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนประถมศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม	20	0.67
โรงเรียนวัดช่างเหล็ก	19	0.64
โรงเรียนวัดนาคปรก	23	0.77
โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส	84	2.81
โรงเรียนวัดพลับพลาชัย	103	3.44
โรงเรียนวัดมหาบุศย์ (พิทักษ์ถาวรคุณ)	55	1.84
โรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาวาส	83	2.78
โรงเรียนวัดโสมนัส	25	0.84
โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม	36	1.20
โรงเรียนวัดหนัง	70	2.34
โรงเรียนวัดอมรินทราราม	171	5.72
โรงเรียนวัดอุทัยธาราม	20	0.67
โรงเรียนสายน้ำทิพย์	144	4.82
โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์เวชม์	164	5.48
โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง	143	4.75
โรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก	56	1.87
โรงเรียนอนุบาลสามเสน	140	4.68
รวม	2,990	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า นักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.50 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 49.50 โดยนักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวแบบประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 81.70 รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้การปกป้อง คิดเป็นร้อยละ 8.10 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน คิดเป็นร้อยละ 7.80 และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย คิดเป็นร้อยละ 2.50 และนักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนราชวินิต คิดเป็นร้อยละ 11.57 รองลงมาคือ โรงเรียนพญาไท คิดเป็นร้อยละ 6.72 โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) คิดเป็นร้อยละ 6.22 และโรงเรียนวัดช่างเหล็กมีจำนวนต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.64 ตามลำดับ

1.4 ค่าสถิติพื้นฐานของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มาทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าสถิติพื้นฐานของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)

การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	\bar{X}	S.D.	SK	KU	ระดับ
เจตคติต่อการเรียนรู้	4.32	0.57	-1.35	3.60	สูง
การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้	4.42	0.74	-1.26	1.85	สูง
ความตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาตนเองได้	4.38	0.75	-1.31	2.44	สูง
ความตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการเรียนรู้กับชีวิตจริง	4.22	0.82	-0.94	0.78	สูง
ความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย	4.24	0.70	-1.08	1.83	สูง
แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	3.81	0.63	-0.68	0.92	สูง
ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ	4.04	0.84	-0.72	0.49	สูง
ความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง	3.91	0.92	-0.60	0.03	สูง
ความกระหายใคร่รู้	3.85	0.81	-0.64	0.39	สูง
การมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	4.03	0.92	-0.71	0.05	สูง
การแสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ	4.03	0.81	-0.87	0.74	สูง
การมีนิสัยรักการอ่าน	3.20	1.05	-0.11	-0.39	ปานกลาง
การมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้	3.60	1.04	-0.38	-0.40	สูง
ความสามารถในการเรียนรู้	3.88	0.66	-0.67	0.82	สูง
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	3.74	0.88	-0.45	0.12	สูง
ความสามารถในการสังเคราะห์	3.71	0.92	-0.43	-0.09	สูง
ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้	3.70	0.90	-0.37	-0.11	สูง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	\bar{X}	S.D.	SK	KU	ระดับ
ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย	3.94	0.79	-0.64	0.23	สูง
ความสามารถในการอ่านและการเขียน	3.86	0.81	-0.65	0.33	สูง
ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น	4.34	0.87	-1.41	1.97	สูง
ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.15	0.61	-1.12	2.11	สูง
ความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ	4.37	0.72	-1.47	2.80	สูง
ความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.18	0.69	-1.11	1.75	สูง
ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.91	0.78	-0.60	0.38	สูง
ความสามารถในการสื่อสาร	3.87	0.74	-0.60	0.26	สูง
ความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่างๆ	3.78	0.84	-0.61	0.16	สูง
ความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ	3.99	0.90	-0.69	0.16	สูง
ความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร	3.84	1.01	-0.65	-0.05	สูง
การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวม	4.01	0.54	-0.89	1.90	สูง

จากตารางที่ 7 พบว่า นักเรียนประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวมเท่ากับ 4.01 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 อยู่ในระดับสูง ซึ่งการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีการกระจายข้อมูลใกล้เคียงปกติ มีความเบ้ซ้ายและมีความโด่งมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า เจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 รองลงมาคือ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 ความสามารถในการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 และแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ตามลำดับ และสามารถพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อยได้ดังนี้

เจตคติต่อการเรียนรู้ พบว่า การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.42 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ส่วนความตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการเรียนรู้กับชีวิตจริง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82

แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ พบว่า ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84 ส่วนการมีนิสัยรักการอ่าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.20 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05

ความสามารถในการเรียนรู้ พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.34 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87 ส่วนความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.90

ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พบว่า ความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.37 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ส่วนความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.91 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78

ความสามารถในการสื่อสาร พบว่า ความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.99 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.90 ส่วนความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84

1.5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการตรวจสอบความเหมาะสมของความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาจนนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามาทำการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และทำการตรวจสอบเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) โดยใช้สถิติทดสอบของบาร์ทเลทท์ (Bartlett's Test) และหาค่าความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้ว่ามีมากเพียงพอหรือเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์หองค์ประกอบต่อไปได้หรือไม่ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการตรวจสอบความเหมาะสมของความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาศึกษาก่อนนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (n=2,990)

ตัวชี้วัด	LAT1	LAT2	LAT3	LAT4	LM1	LM2	LM3	LM4	LM5	LM6	LM7	LAK1	LAK2	LAK3	LAK4	LAK5	LAK6	KAS1	KAS2	KAS3	CA1	CA2	CA3
LAT1	1.00																						
LAT2	0.51**	1.00																					
LAT3	0.46**	0.44**	1.00																				
LAT4	0.40**	0.41**	0.41**	1.00																			
LM1	0.38**	0.38**	0.36**	0.43**	1.00																		
LM2	0.34**	0.34**	0.36**	0.43**	0.46**	1.00																	
LM3	0.33**	0.31**	0.31**	0.44**	0.37**	0.45**	1.00																
LM4	0.34**	0.32**	0.29**	0.41**	0.38**	0.39**	0.43**	1.00															
LM5	0.35**	0.34**	0.35**	0.41**	0.37**	0.42**	0.40**	0.45**	1.00														
LM6	0.31**	0.26**	0.31**	0.32**	0.41**	0.37**	0.38**	0.36**	0.37**	1.00													
LM7	0.26**	0.25**	0.24**	0.35**	0.35**	0.33**	0.39**	0.39**	0.38**	0.46**	1.00												
LAK1	0.33**	0.31**	0.30**	0.38**	0.43**	0.38**	0.38**	0.41**	0.37**	0.41**	0.43**	1.00											
LAK2	0.33**	0.30**	0.29**	0.37**	0.42**	0.39**	0.40**	0.41**	0.39**	0.44**	0.42**	0.61**	1.00										
LAK3	0.36**	0.33**	0.31**	0.36**	0.42**	0.40**	0.41**	0.39**	0.38**	0.44**	0.40**	0.56**	0.62**	1.00									
LAK4	0.39**	0.37**	0.35**	0.44**	0.43**	0.45**	0.43**	0.47**	0.49**	0.41**	0.44**	0.54**	0.57**	0.57**	1.00								
LAK5	0.36**	0.34**	0.34**	0.39**	0.40**	0.39**	0.39**	0.41**	0.41**	0.43**	0.39**	0.49**	0.54**	0.53**	0.61**	1.00							
LAK6	0.31**	0.30**	0.33**	0.34**	0.28**	0.31**	0.28**	0.27**	0.35**	0.22**	0.22**	0.29**	0.33**	0.32**	0.39**	0.44**	1.00						
KAS1	0.30**	0.33**	0.31**	0.36**	0.33**	0.31**	0.34**	0.32**	0.34**	0.26**	0.33**	0.36**	0.35**	0.33**	0.48**	0.44**	0.45**	1.00					
KAS2	0.39**	0.39**	0.37**	0.42**	0.41**	0.40**	0.41**	0.42**	0.42**	0.37**	0.42**	0.46**	0.48**	0.46**	0.55**	0.52**	0.44**	0.65**	1.00				
KAS3	0.38**	0.39**	0.37**	0.39**	0.42**	0.42**	0.38**	0.40**	0.43**	0.42**	0.41**	0.48**	0.51**	0.49**	0.57**	0.52**	0.37**	0.43**	0.63**	1.00			
CA1	0.35**	0.34**	0.34**	0.39**	0.40**	0.39**	0.38**	0.35**	0.40**	0.37**	0.38**	0.48**	0.50**	0.49**	0.50**	0.50**	0.39**	0.37**	0.48**	0.55**	1.00		
CA2	0.31**	0.32**	0.28**	0.35**	0.31**	0.34**	0.30**	0.35**	0.33**	0.30**	0.31**	0.39**	0.41**	0.39**	0.43**	0.43**	0.36**	0.32**	0.41**	0.44**	0.55**	1.00	
CA3	0.30**	0.28**	0.29**	0.32**	0.31**	0.32**	0.37**	0.33**	0.35**	0.33**	0.31**	0.37**	0.40**	0.39**	0.41**	0.40**	0.29**	0.28**	0.38**	0.45**	0.49**	0.41**	1.00

Bartlett's Test: $\chi^2/df = 115.55$ p=0.00, KMO=0.96, Measure of Sampling Adequacy (MSA) 1.00 อยู่ระหว่าง 0.92-0.97

**p<.01

จากตารางที่ 8 พบว่า การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.22-0.65 โดยทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ (KAS1) กับความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย (KAS2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.65 ส่วนการมีนิสัยรักการอ่าน (LM6) กับความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (LAK6) และการมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้ (LM7) กับความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (LAK6) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากันเท่ากับ 0.22 และสามารถพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.40-0.51 โดยการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ (LAT1) กับความตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาตนเองได้ (LAT2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.51 ส่วนการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ (LAT1) กับความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย (LAT4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.40

องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.33-0.46 โดยความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ (LM1) กับความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง (LM2) และการมีนิสัยรักการอ่าน (LM6) กับการมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้ (LM7) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.46 ส่วนความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง (LM2) กับการมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้ (LM7) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.33

องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.29-0.62 โดยความสามารถในการสังเคราะห์ (LAK2) ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้ (LAK3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.62 ส่วนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (LAK1) กับความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (LAK6) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.29

องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.43-0.65 โดยความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ (KAS1) กับความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย (KAS2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.65 ส่วนความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ (KAS1) กับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (KAS3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.43

องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.41-0.55 โดยความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ (CA1) กับความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ (CA2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

สูงสุดเท่ากับ 0.55 ส่วนความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ (CA2) กับความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร (CA3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.41

ส่วนผลการตรวจสอบความเหมาะสมของความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาจนนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไป นั้น พบว่า ตัวบ่งชี้การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไม่เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะ แสดงว่า ตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: ค่า $x^2/df=115.55$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อยมีค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) เท่ากับ 0.96 (ค่า $KMO \geq 0.9$ แสดงว่าข้อมูลชุดนี้สามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดีมาก สายชล สันสมบูรณ์ทอง, 2559) และความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.92-0.97 แสดงว่า ตัวบ่งชี้การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามีความสัมพันธ์กันเหมาะสมดีมาก สามารถที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไปได้ดีมาก

1.6 การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มาทำการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลการเป็นผู้เรียนรู้ตลอด ชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับ โมเดลใหม่ ด้วยการลากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวบ่งชี้ จนข้อมูลมีความ ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีเปรียบเทียบของโมเดลการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
ของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล	ผลการ พิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือสัดส่วน χ^2 / df ไม่เกิน 2.00	$\chi^2=134.66$ df=125 p=.26 134.66/125=1.07	ผ่านเกณฑ์ ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.00	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 9 พบว่า โมเดลการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยในดัชนีในกลุ่มสัมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 134.66 df=125 p=.26 หรือค่า $\chi^2/df=1.07$, ค่า GFI=1.00, ค่า AGFI=0.99, ค่า RMSEA=0.00, ค่า SRMR=0.00 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่า โมเดลการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และ องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร ดังผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา
(n=2,990)

องค์ประกอบการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					CR
	b	SE	t	FS	SC	
องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้	0.52	0.02	28.95**	-	0.83	0.70
การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้	1.00	-	-	0.11	0.62	0.39
ความตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้ ในการพัฒนาตนเองได้	0.94	0.04	26.44**	0.08	0.59	0.35
ความตระหนักถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของการเรียนรู้กับชีวิตจริง	0.94	0.04	25.26**	0.10	0.59	0.35
ความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ สนุกและท้าทาย	1.11	0.04	25.19**	0.19	0.69	0.47
องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	0.56	0.02	32.26**	-	0.93	0.87
ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุ จุดมุ่งหมายที่ต้องการ	1.00	-	-	0.06	0.60	0.36
ความเชื่อมั่นในความสามารถ ทางการเรียนรู้ของตนเอง	1.02	0.04	28.69**	0.06	0.61	0.38
ความกระหายใคร่รู้	1.05	0.04	26.85**	0.09	0.63	0.40
การมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	1.07	0.04	27.46**	0.09	0.64	0.41
การแสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้ง จากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ	1.04	0.04	27.14**	0.07	0.63	0.40
การมีนิสัยรักการอ่าน	0.96	0.04	26.99**	0.04	0.58	0.34
การมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับ การเรียนรู้	1.00	0.04	26.56**	0.07	0.60	0.36

ตารางที่ 10 (ต่อ)

องค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ ตลอดชีวิต	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					CR
	b	SE	t	FS	SC	
องค์ประกอบด้านความสามารถ ในการเรียนรู้	0.65	0.02	38.14**	-	0.96	0.92
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	1.00	-	-	0.05	0.68	0.46
ความสามารถในการสังเคราะห์	1.06	0.03	40.06**	0.07	0.72	0.52
ความสามารถในการสรุปประเด็น	1.05	0.03	37.41**	0.08	0.71	0.50
ความรู้						
ความสามารถในการหาวิธีในการ เรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่ หลากหลาย	1.20	0.03	37.37**	0.17	0.81	0.65
ความสามารถในการอ่านและการ เขียน	1.09	0.03	34.78**	0.10	0.74	0.54
ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับ ผู้อื่น	0.71	0.03	22.98**	0.00	0.48	0.23
องค์ประกอบด้านทักษะในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	0.55	0.02	30.03**	-	0.91	0.82
ความสามารถในการค้นหาข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ	1.00	-	-	0.07	0.61	0.37
ความสามารถในการใช้สื่อการ เรียนรู้ที่หลากหลาย	1.28	0.04	34.79**	0.14	0.78	0.60
ความสามารถในการเรียนรู้ด้วย ตนเอง	1.34	0.05	28.57**	0.21	0.81	0.66
องค์ประกอบด้านความสามารถใน การสื่อสาร	0.70	0.02	41.21**	-	0.90	0.80
ความสามารถในการพูดถ่ายทอด ความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ	1.00	-	-	0.25	0.78	0.61

ตารางที่ 10 (ต่อ)

องค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ ตลอดชีวิต	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					CR
	b	SE	t	FS	SC	
ความสามารถในการฟังเพื่อรับ ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ	0.85	0.02	34.79**	0.14	0.66	0.43
ความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อ ความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร	0.80	0.03	30.33**	0.12	0.63	0.39
$\chi^2/df=1.07$ $p=.26$, GFI=1.00, AGFI=0.99, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00						

** $p<.01$

จากตารางที่ 10 พบว่า การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.83-0.96 โดยทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.96 มีความแปรผันร่วมกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 92) รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.93 มีความแปรผันร่วมกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 87) องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.91 มีความแปรผันร่วมกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 82) องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.90 มีความแปรผันร่วมกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 80) และองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.83 มีความแปรผันร่วมกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 70) ตามลำดับ และสามารถพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.59-0.69 โดยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.69 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 47) รองลงมาคือ การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.62 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39) และความตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาตนเองได้และความตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการเรียนรู้กับชีวิตจริง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากันเท่ากับ 0.59 มี

ความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 34) ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.58-0.64 โดยการมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.64 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 41) รองลงมา คือ ความกระหายใคร่รู้และการแสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากันเท่ากับ 0.63 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 40) ความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.61 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38) ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการและการมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากันเท่ากับ 0.60 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 36) และการมีนิสัยรักการอ่าน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.58 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 34) ตามลำดับ

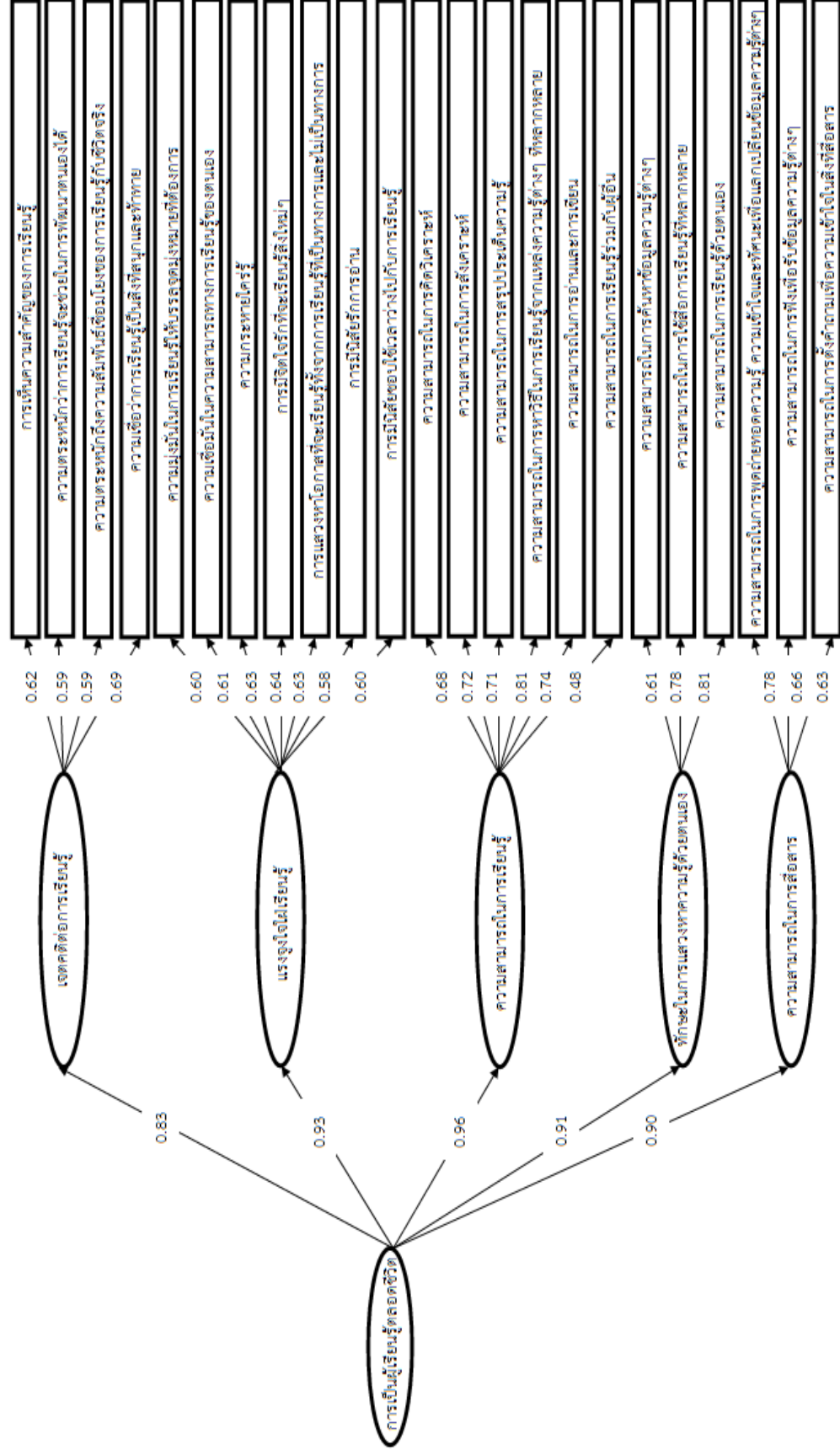
องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.48-0.81 โดยความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.81 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 65) รองลงมาคือ ความสามารถในการอ่านและการเขียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.74 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 54) ความสามารถในการสังเคราะห์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.72 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 52) ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.71 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 50) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.68 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 46) และความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.48 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ในระดับต่ำ (ร้อยละ 23) ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.61-0.81 โดยความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.81 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่

ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 66) รองลงมาคือ ความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.78 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 60) และความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.61 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 37) ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.63-0.78 โดยความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.78 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61) รองลงมาคือความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.66 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 43) และความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.63 มีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาตามตารางที่ 10 สังเคราะห์เป็นโมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานได้ ดังภาพที่ 7

$$x^2/df=1.07 \quad p=.26, \quad GFI=1.00, \quad AGFI=0.99, \quad CFI=1.00, \quad RMSEA=0.00, \quad SRMR=0.00$$

ภาพที่ 7 โมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์

ตอนที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นผลการวิจัยในเชิงปริมาณ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 13 ส่วน คือ 2.1) การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2.2) การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2.3) ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2.4) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านโรงเรียน 2.5) การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านโรงเรียน 2.6) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านนักเรียน 2.7) การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านนักเรียน 2.8) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านครอบครัว 2.9) การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านครอบครัว 2.10) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 2.11) การวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 2.12) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา และ 2.13) การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1 การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีดังนี้

2.1.1 ปัจจัยด้านโรงเรียน มีดังนี้

2.1.1.1 บรรยายภาคในชั้นเรียน (ประเมศว วัฒนโอภาส นภาพร วัฒนโอภาส และนิทรา ปัญจมาศ, 2548; จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และ ปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล, 2551; ฉัฐวิณ สิริศิริอรธร, 2553; ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ, 2554; เกวรี แลใจ, 2555; วไลภา ศรีบุญพิมพ์สวาย, 2557; กัลยาพร จงภักทรทรัพย์ และ พัทธราวัลย์ มีทรัพย์, 2558; ราตรี ศรีคุณลา, 2558; นิภาภรณ์ บุญนาวา, 2559; ศรัณย์พร ยินดีสุข, 2559; โสภิตา เพชรกุล, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560; ปาจริย์ ทรงเสรี และ วิชุดา กิจธรรม, 2560; ปนิตา ทวีชาติ, ประเสริฐ เรือนนະการ และ เขาว์ อินโย, 2560; รัตติมา บุญสวน, ม.ป.ป.)

2.1.1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (สุธาสินี ใจเย็น, 2547; ประเมศว วัฒนโอภาส นภาพร วัฒนโอภาส และ นิทรา ปัญจมาศ, 2548; จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และ ปิยะนุช

เพียรรัตน์พิมล, 2551; บังเอิญ เชื้อทอง, 2551; พรรณทิภา คำพรหม, 2551; กฤษฎาพร พวงซ้อย, 2552; ฉัฐวิณ สัทธีศิริอรธร, 2553; ศรัณย์ รื่นณรงค์, 2553; เบญจพร ภิรมย์ และ สมศักดิ์ ลิลา, 2554; ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ, 2554; วลภา ศรีบุญพิมพ์สวย, 2557; ราตรี ศรีคุณลา, 2558)

2.1.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (ประเมศวร์ วัฒนโอภาส นภาพร วัฒนโอภาส และ นิทรา ปัญจมาศ, 2548; สมลักษณ์ ขาวเจริญ, 2548; พสนัน นิมิตรไชยนนท์, 2549; จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และ ปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล, 2551; กฤษฎาพร พวงซ้อย, 2552; ฉัฐวิณ สัทธีศิริอรธร, 2553; ศรัณย์ รื่นณรงค์, 2553; ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ, 2554; สวรรค์ ศรีประไหม และ สุวีร์ ศิวะแพทย์, 2556; วลภา ศรีบุญพิมพ์สวย, 2557; หนึ่งหทัย ชัยอากร, 2559; ปาจริย์ ทรงเสรี และ วิชุดา กิจจรธรรม, 2560; สุชีรา วิบูลย์สุข และ วิรครอง สิตไทย, 2560)

2.1.1.4 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ฉัฐวิณ สัทธีศิริอรธร, 2553; ธัญธิดา เหมหัก รณิดา เขยชุ่ม และ วัญญา วิศาลาภรณ์, 2555; พงษ์เทพ ปลื้มใจ, 2555; กนกวรรณ ปัจจวงษ์, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560)

2.1.2 ปัจจัยด้านนักเรียน

2.1.2.1 ความเชื่ออำนาจในตน (พิทักษ์ วงแหวน, 2546; วัฒนา พาผล, 2551; สันติกา ดวงจิต, 2552; พิศมัย ขวาชัยวี, 2553; ราตรี ศรีคุณลา, 2557; ชุศักดิ์ เอื้องโชคชัย, 2558; นิภาภรณ์ บุญนาวา, 2559; สุกัญญา บุญหยาด, 2559; รัตติมา บุญสวน, ม.ป.ป.)

2.1.2.2 การมุ่งอนาคต (สุธาสินี ใจเย็น, 2547; ประดิษฐา เสถียรมงคล, 2549; กฤษฎาพร พวงซ้อย, 2552; สันติกา ดวงจิต, 2552; พิศมัย ขวาชัยวี, 2553; อุทัยวรรณ ปัญญาวัน, 2553; เกวรี แลใจ, 2555; ชุศักดิ์ เอื้องโชคชัย, 2558; รุติยะห์ หะ, 2559; ปาจริย์ ทรงเสรี และ วิชุดา กิจจรธรรม, 2560)

2.1.2.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง (วัฒนา พาผล, 2551; ครองทรัพย์ อดทนาม, 2553; ฉัฐวิณ สัทธีศิริอรธร, 2553; พงษ์เทพ ปลื้มใจ, 2555; กนกวรรณ ปัจจวงษ์, 2559; นิภาภรณ์ บุญนาวา, 2559; ศรัณย์พร ยินดีสุข, 2559)

2.1.2.4 การรู้จักตนเอง (จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการรู้จักตนเองกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต แต่จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ Senge, 1996; Steiner, 2014; MissConsult, 2558; สถาบันเสริมทักษะ อายเลเวล ประเทศไทย, 2560; ภาศิเพื่อการศึกษาไทย, 2561; คิวบิกครีเอทีฟ, ม.ป.ป.) ต่างได้ชี้ให้เห็นว่าการรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้)

2.1.3 ปัจจัยด้านครอบครัว

2.1.3.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว (จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, 2551; สันติกา ดวงจิต, 2552; พิศมัย ขวาชัยวี, 2553; อุทัยวรรณ ปัญญาวัน, 2553; เกวรี แลใจ, 2555; ธัญธิดา เหมหัก รัตนดา เขยชุ่ม และ วัณญา วิศาลาภรณ์, 2555; กัลยาพร จงภัทรทรัพย์ และ พัชรารัตน์ มีทรัพย์, 2558; ราตรี ศรีคุณลา, 2558; หนึ่งหทัย ชัยอากร, 2559; จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560; รัตติมา บุญสวน, ม.ป.ป)

2.1.3.2 การสนับสนุนของครอบครัว (พิทักษ์ วงแหวน, 2546; สุธาสินี ใจเย็น, 2547; พสนัน นรมิตรไชนนท, 2549; วัฒนา พาผล, 2551; สันติกา ดวงจิต, 2552; ครองทรัพย์ อุตนาม, 2553; ฉัฐวิณ สิริศิริอรธ, 2553; ศรีณย์ รื่นณรงค์, 2553; อุทัยวรรณ ปัญญาวัน, 2553; เกวรี แลใจ, 2555; พงษ์เทพ ปลื้มใจ, 2555; กนกวรรณ ปัจจวงษ์, 2559; นิภาภรณ์ บุญนาวา, 2559; โสภิตา เพชรกุล, 2559; ปาจริย ทรวงเสรี และ วิชุดา กิจธรรม, 2560)

2.1.3.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง (สมลักษณ์ ขาวเจริญ, 2548; กฤษฎาพร พวงช้อย, 2552; ฉัฐวิณ สิริศิริอรธ, 2553; ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ, 2554; ฉัฐวิณ สิริศิริอรธ, 2559)

จากการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า มีปัจจัยโรงเรียน ปัจจัยด้านนักเรียน และปัจจัยด้านครอบครัว

2.2 การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาในข้างต้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน
ประถมศึกษา (n=7)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ปัจจัยด้านโรงเรียน	4.82	0.55	มากที่สุด
บรรยากาศในชั้นเรียน	4.67	1.15	มากที่สุด
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	5.00	0.00	มากที่สุด
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	4.86	0.00	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.76	0.19	มากที่สุด
ปัจจัยด้านนักเรียน	4.98	0.13	มากที่สุด
ความเชื่ออำนาจในตน	4.93	0.26	มากที่สุด
การมุ่งมั่นอนาคต	5.00	0.00	มากที่สุด
การเห็นคุณค่าในตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
การรู้จักตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
ปัจจัยด้านครอบครัว	4.80	0.11	มากที่สุด
รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว	4.71	0.20	มากที่สุด
การสนับสนุนของครอบครัว	4.86	0.00	มากที่สุด
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	4.83	0.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 11 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีค่าความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 4.80-4.98 โดยปัจจัยด้านนักเรียน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุดเท่ากับ 4.98 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.13 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 และปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมต่ำสุดเท่ากับ 4.80 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.11 ตามลำดับ

จากการสังเคราะห์และประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีปัจจัยจำนวน 3 ปัจจัย และมีตัวบ่งชี้จำนวน 3 ตัว ดังนี้

1. ปัจจัยด้านโรงเรียน ประกอบด้วย บรรยากาศในชั้นเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ปัจจัยด้านนักเรียน ประกอบด้วย ความเชื่ออำนาจในตน การมุ่งมั่นอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเอง และการรู้จักตนเอง

3. ปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบด้วย รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การสนับสนุนของครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง

2.3 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มาทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน และค่าความโด่ง ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	\bar{X}	S.D.	SK	KU	ระดับ
ปัจจัยด้านโรงเรียน	4.09	0.57	-1.07	2.00	สูง
บรรยากาศในชั้นเรียน	3.99	0.66	-0.89	1.26	สูง
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	4.22	0.67	-1.22	1.97	สูง
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	4.06	0.65	-1.01	1.49	สูง
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.11	0.69	-0.98	1.19	สูง
ปัจจัยด้านนักเรียน	4.17	0.57	-1.16	2.47	สูง
ความเชื่ออำนาจในตน	4.26	0.74	-1.15	1.48	สูง
การมุ่งอนาคต	4.25	0.68	-1.16	1.66	สูง
การเห็นคุณค่าในตนเอง	3.86	0.80	-0.79	0.57	สูง
การรู้จักตนเอง	4.32	0.62	-1.37	3.00	สูง
ปัจจัยด้านครอบครัว	4.16	0.62	-1.13	1.91	สูง
การสนับสนุนของครอบครัว	4.14	0.67	-1.12	1.75	สูง
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	4.18	0.65	-1.12	1.75	สูง
การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	4.01	0.54	-0.89	1.90	สูง
เจตคติต่อการเรียนรู้	4.32	0.57	-1.35	3.60	สูง
แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	3.81	0.63	-0.68	0.92	สูง
ความสามารถในการเรียนรู้	3.88	0.66	-0.67	0.82	สูง
ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.15	0.61	-1.12	2.11	สูง
ความสามารถในการสื่อสาร	3.87	0.74	-0.60	0.26	สูง

จากตารางที่ 12 พบว่า แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.81-4.32 โดยข้อมูลมีความแปรปรวนและมีความโด่งมาก แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลมีการกระจายข้อมูลใกล้เคียงปกติ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ดังนี้

แบบสอบถามปัจจัยด้านโรงเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ส่วนบรรยากาศในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.99 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66

แบบสอบถามปัจจัยด้านนักเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 และเมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบ พบว่า การรู้จักตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 ส่วนการเห็นคุณค่าในตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80

แบบสอบถามปัจจัยด้านครอบครัวโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.18 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 ส่วนการสนับสนุนของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67

แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 อยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า เจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ส่วนแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ตามลำดับ

2.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านโรงเรียน

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านโรงเรียน ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านโรงเรียน (n=2,990)

ปัจจัย ด้านโรงเรียน	CAT	RST	RSF	LCA
CAT	1.00			
RST	0.63**	1.00		
RSF	0.59**	0.55**	1.00	
LCA	0.62**	0.69**	0.61**	1.00

Bartlett's Test: $\chi^2/df=936.025$ p=.00, KMO=0.81
 Measure of Sampling Adequacy (MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.79-0.85

**p<.01

จากตารางที่ 13 พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.55-0.69 โดยสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (RST) กับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (LCA) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.69 ส่วนสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (RST) กับสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (RSF) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.55

ส่วนการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของปัจจัยด้านโรงเรียน พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ แสดงว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: ค่า $\chi^2/df=936.025$ p=.00) เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ย่อยมีค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) เท่ากับ 0.81 และความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.79-0.85 แสดงว่าปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไปได้

2.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านโรงเรียน

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านโรงเรียน ดังตารางที่ 14

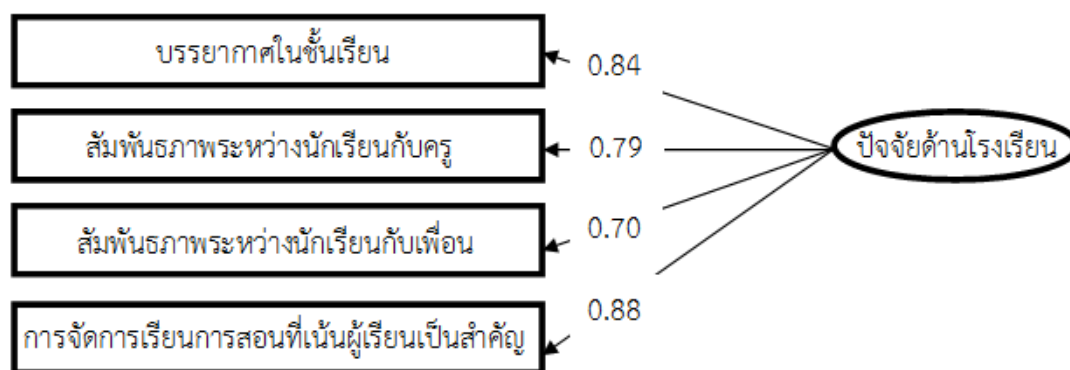
ตารางที่ 14 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านโรงเรียน (n=2,990)

ปัจจัยด้านโรงเรียน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				CR
	SC	SE	t	FS	
บรรยากาศในชั้นเรียน	0.84	0.02	48.35**	0.38	0.70
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู	0.79	0.02	47.35**	0.17	0.62
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	0.70	0.02	41.44**	0.10	0.49
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	0.88	0.02	52.80**	0.47	0.77
$\chi^2/df=0.78$ p=.37, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, RMSEA=0.00					

**p<.01

จากตารางที่ 14 พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df=0.78$ p=.37, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, RMSEA=0.00) โดยปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.70-0.88 ซึ่งทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.88 มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยด้านโรงเรียนอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 77) รองลงมาคือ บรรยากาศในชั้นเรียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.84 มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยด้านโรงเรียนอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 70) ส่วนสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.79 และ 0.70 มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยด้านโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 62 และร้อยละ 49) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านโรงเรียนตามตารางที่ 14 สังเคราะห์เป็นโมเดลการวัดปัจจัยด้านโรงเรียนตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานได้ ดังภาพที่ 8

$$x^2/df=0.78 \quad p=.37, \quad GFI=1.00, \quad AGFI=1.00, \quad CFI=1.00, \quad RMSEA=0.00, \quad RMSEA=0.00$$

ภาพที่ 8 โมเดลการวัดปัจจัยด้านโรงเรียน (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน)

2.6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านนักเรียน

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านนักเรียน ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านนักเรียน (n=2,990)

ปัจจัยด้าน นักเรียน	ILC	FO	SEF	SA
ILC	1.00			
FO	0.55**	1.00		
SEF	0.45**	0.56**	1.00	
SA	0.46**	0.56**	0.51**	1.00

Bartlett's Test: $x^2/df=627.85 \quad p=.00, \quad KMO=0.79$

Measure of Sampling Adequacy (MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.76-0.81

**p<.01

จากตารางที่ 15 พบว่า ปัจจัยด้านนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.45-0.56 โดยการมุ่งอนาคต (FO) กับการเห็นคุณค่าในตนเอง (SEF) การมุ่งอนาคต (FO) กับการรู้จักตนเอง (SA) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.56 ส่วนความเชื่ออำนาจในตน (ILC) กับการเห็นคุณค่าในตนเอง (SEF) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.45

ส่วนการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของปัจจัยด้านนักเรียน พบว่า ปัจจัยด้านนักเรียนไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ แสดงว่า ปัจจัยด้านนักเรียนมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: $x^2/df=627.85$ $p=.00$) เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ย่อยมีค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) เท่ากับ 0.79 และความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.76-0.81 แสดงว่าปัจจัยด้านนักเรียนมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไปได้

2.7 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านนักเรียน

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านนักเรียน ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยด้านนักเรียน (n=2,990)

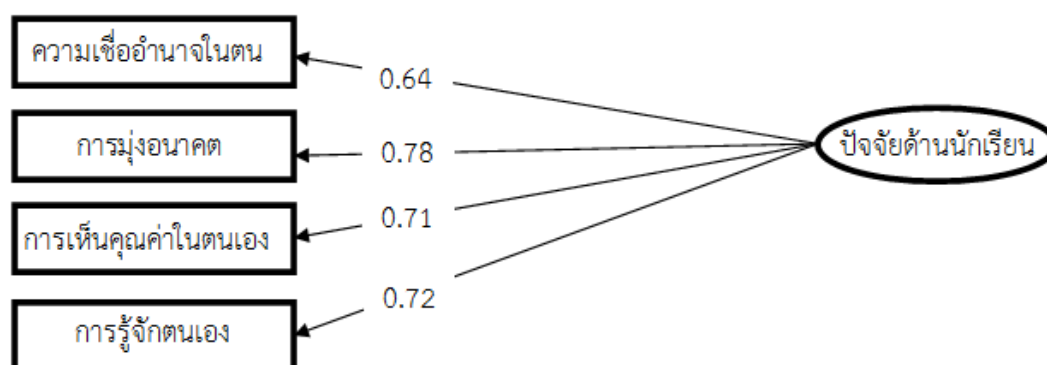
ปัจจัยด้านนักเรียน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				CR
	SC	SE	t	FS	
ความเชื่ออำนาจในตน	0.64	0.02	32.27**	0.18	0.41
การมุ่งอนาคต	0.78	0.02	42.42**	0.37	0.61
การเห็นคุณค่าในตนเอง	0.71	0.02	39.18**	0.28	0.50
การรู้จักตนเอง	0.72	0.02	39.61**	0.28	0.51

$x^2/df=0.29$ $p=.59$, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00

** $p<.01$

จากตารางที่ 16 พบว่า โมเดลการวัดปัจจัยด้านนักเรียนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($x^2/df=0.29$ $p=.59$, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00) โดยปัจจัยด้านนักเรียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.64-0.78 โดยทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมุ่งอนาคต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.78 มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยด้านนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61) รองลงมาคือ การรู้จักตนเองและการเห็นคุณค่าในตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.72 และ 0.71 มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยด้านนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51 และ ร้อยละ 50) ส่วนความเชื่ออำนาจในตน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.64 มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยด้านนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 41) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของของปัจจัยด้านนักเรียนตามตารางที่ 16 สังเคราะห์เป็นโมเดลการวัดปัจจัยด้านนักเรียนตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานได้ ดังภาพที่ 9

$\chi^2/df=0.29$ $p=.59$, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00

ภาพที่ 9 โมเดลการวัดปัจจัยด้านนักเรียน (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน)

2.8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านครอบครัว

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านครอบครัว ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านครอบครัว (n=2,990)

ปัจจัยด้านครอบครัว	PSS	FSS
PSS	1.00	
FSS	0.75**	1.00

Bartlett's Test: $\chi^2/df=2552.20$ $p=.00$, KMO=0.50
Measure of Sampling Adequacy (MSA) เท่ากับ 0.50

** $p<.01$

จากตารางที่ 17 พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว การสนับสนุนของครอบครัวกับสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.75

ส่วนการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของปัจจัยด้านครอบครัว พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวไม่เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะ แสดงว่า ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: $\chi^2/df=2552.20$ $p=.00$) เมื่อพิจารณาค่าดัชนี

ไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) เท่ากับ 0.50 และความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) มีค่าเท่ากับ 0.50 แสดงว่าปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไปได้

2.9 การวิเคราะห์หองค์ประกอบของปัจจัยด้านครอบครัว

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบของปัจจัยด้านครอบครัว ดังตารางที่ 18

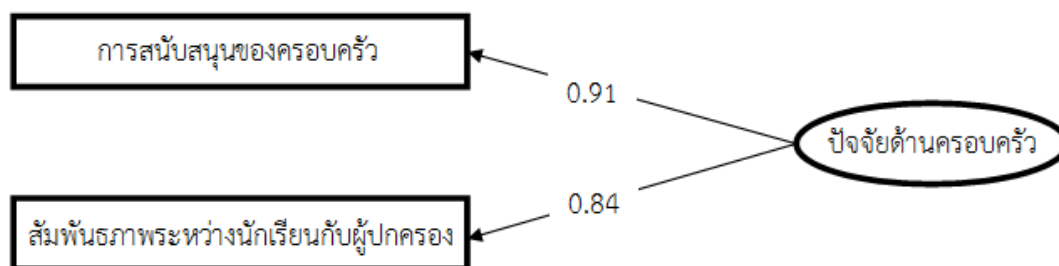
ตารางที่ 18 การวิเคราะห์หองค์ประกอบของปัจจัยด้านครอบครัว (n=2,990)

ปัจจัยด้านครอบครัว	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				CR
	SC	SE	t	FS	
การสนับสนุนของครอบครัว	0.91	0.01	63.52**	0.64	0.82
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	0.84	0.02	55.24**	0.35	0.70
$\chi^2/df=0.05$ p=.83, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00					

**p<.01

จากตารางที่ 18 พบว่า โมเดลการวัดปัจจัยด้านครอบครัวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df=0.05$ p=.83, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00) โดยปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.84-0.91 โดยการสนับสนุนของครอบครัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.91 มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยด้านครอบครัวอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 82) ส่วนสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.84 มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยด้านครอบครัวอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 70) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบของปัจจัยด้านครอบครัวตามตารางที่ 18 สังเคราะห์เป็นโมเดลการวัดปัจจัยด้านนักเรียนตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานได้ ดังภาพที่ 10

$$x^2/df=0.05 \text{ } p=.83, \text{ GFI}=1.00, \text{ AGFI}=1.00, \text{ CFI}=1.00, \text{ RMSEA}=0.00, \text{ SRMR}=0.00$$

ภาพที่ 10 โมเดลการวัดปัจจัยด้านครอบครัว (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน)

2.10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (n=2,990)

องค์ประกอบ การเรียนรู้ตลอด ชีวิต	LAT	LM	LAK	KAS	CA
LAT	1.00				
LM	0.66**	1.00			
LAK	0.60**	0.73**	1.00		
KAS	0.57**	0.64**	0.72**	1.00	
CA	0.53**	0.61**	0.68**	0.61**	1.00

Bartlett's Test: $x^2/df=871.08 \text{ } p=.00, \text{ KMO}=0.87$

Measure of Sampling Adequacy (MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.84-0.90

** $p<.01$

จากตารางที่ 19 พบว่า องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.53-0.73 โดยองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (LM) กับองค์ประกอบด้าน

ความสามารถในการเรียนรู้ (LAK) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.73 ส่วนองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ (LAT) กับองค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร (CA) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.53

ส่วนการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ตัวบ่งชี้การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) แสดงว่า ตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: $\chi^2/df=871.08$ $p=.00$) เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้มีค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลกิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) เท่ากับ 0.87 และความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.84-0.90 แสดงว่า ตัวบ่งชี้การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไปได้

2.11 การวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

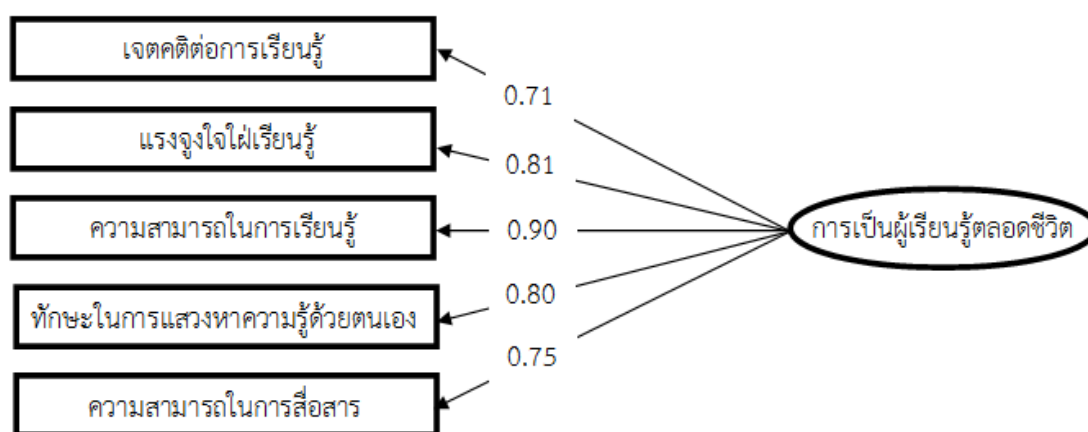
ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดลการวัดองค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
($n=2,990$)

องค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอด ชีวิต	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				CR
	SC	SE	t	FS	
องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้	0.71	0.02	40.42**	0.13	0.51
องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	0.81	0.02	51.87**	0.18	0.66
องค์ประกอบด้านความสามารถในการ เรียนรู้	0.90	0.01	60.59**	0.44	0.81
องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง	0.80	0.02	50.75**	0.19	0.64
องค์ประกอบด้านความสามารถในการ สื่อสาร	0.75	0.02	46.93**	0.16	0.57
$\chi^2/df=1.14$ $p=.32$, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00					

** $p<.01$

จากตารางที่ 20 พบว่า โมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df=1.14$ $p=.32$, GFI=1.00, AGFI=1.00, CFI=1.00, RMSEA=0.00, SRMR=0.00) โดยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.71-0.90 โดยทุกองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.90 มีความแปรผันร่วมกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 81) รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และองค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.81 0.80 และ 0.75 มีความแปรผันร่วมกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 66 ร้อยละ 64 และร้อยละ 57) ส่วนองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.71 มีความแปรผันร่วมกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 51) ตามลำดับ โดยสามารถสังเคราะห์เป็นโมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานได้ ดังภาพที่ 11

$$\chi^2/df=1.14 \quad p=.32, \text{ GFI}=1.00, \text{ AGFI}=1.00, \text{ CFI}=1.00, \text{ RMSEA}=0.00, \text{ SRMR}=0.00$$

ภาพที่ 11 โมเดลการวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน)

2.12 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามาทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อนำมาใช้เป็นสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)

ตัว ปัจจัย	CAT	RST	RSF	LCA	ILC	FO	SEF	SA	PS	FSS	LAT	LM	LAK	KAS	CA
CAT	1.00														
RST	0.63**	1.00													
RSF	0.59**	0.55**	1.00												
LCA	0.62**	0.69**	0.61**	1.00											
ILC	0.42**	0.40**	0.44**	0.42**	1.00										
FO	0.46**	0.46**	0.50**	0.46**	0.55**	1.00									
SEF	0.43**	0.39**	0.55**	0.46**	0.45**	0.56**	1.00								
SA	0.42**	0.47**	0.51**	0.45**	0.46**	0.56**	0.51**	1.00							
PS	0.49**	0.47**	0.54**	0.52**	0.42**	0.50**	0.51**	0.45**	1.00						
FSS	0.49**	0.49**	0.55**	0.53**	0.45**	0.56**	0.54**	0.49**	0.76**	1.00					
LAT	0.47**	0.47**	0.50**	0.49**	0.42**	0.49**	0.43**	0.45**	0.45**	0.45**	1.00				
LM	0.48**	0.44**	0.54**	0.49**	0.41**	0.50**	0.50**	0.46**	0.47**	0.48**	0.65**	1.00			
LAK	0.52**	0.47**	0.57**	0.53**	0.44**	0.50**	0.52**	0.49**	0.49**	0.49**	0.60**	0.73**	1.00		
KAS	0.48**	0.44**	0.54**	0.50**	0.41**	0.49**	0.46**	0.51**	0.48**	0.47**	0.57**	0.64**	0.71**	1.00	
CA	0.54**	0.48**	0.57**	0.51**	0.42**	0.48**	0.53**	0.45**	0.50**	0.49**	0.52**	0.61**	0.68**	0.60**	1.00

Bartlett's Test: $\chi^2/df=261.67$ $p=.00$, KMO=0.95, Measure of Sampling Adequacy (MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.91-0.96

* $p<.01$

จากตารางที่ 21 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.39-0.76 ซึ่งทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการสนับสนุนของครอบครัว (PS) กับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง (FSS) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.76 ส่วนสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (RST) กับการเห็นคุณค่าในตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.39 ซึ่งสามารถพิจารณาเป็นรายปัจจัยและผลได้ดังนี้

ปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.55-0.69 โดยสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (RST) กับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (LCA) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.69 ส่วนสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (RST) กับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (RSF) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.55

ปัจจัยด้านนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.45-0.56 โดยการมุ่งอนาคต (FO) กับการเห็นคุณค่าในตนเอง (SEF) การมุ่งอนาคต (FO) กับการรู้จักตนเอง (SA) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากันเท่ากับ 0.56 ส่วนความเชื่ออำนาจในตน (ILC) กับการเห็นคุณค่าในตนเอง (SEF) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.45

ปัจจัยด้านครอบครัว การสนับสนุนของครอบครัว (PS) กับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง (FSS) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.76

การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.57-0.73 โดยแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (LM) กับความสามารถในการเรียนรู้ (LAK) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.73 ส่วนเจตคติต่อการเรียนรู้ (LAT) กับทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (KAS) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.57

ส่วนผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไม่เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะ แสดงว่า ตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: $\chi^2/df=261.67$ $p=.00$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อยมีค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) เท่ากับ 0.95 และความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.91-0.96 แสดงว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างต่อไปได้

2.13 การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผู้วิจัยได้นำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดลใหม่ ด้วยการลากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวบ่งชี้ จนข้อมูลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีเปรียบเทียบของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	$\chi^2=57.56$ df=44 p=.08	ผ่านเกณฑ์
	หรือสัดส่วน χ^2 / df ไม่เกิน 2.00	57.56/44=1.30	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.01	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.00	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 22 พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยในดัชนีในกลุ่มสัมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 57.56 df=44 p=.08 หรือค่า $\chi^2/df=1.30$, ค่า GFI=1.00, ค่า AGFI=0.99, ค่า RMSEA=0.01, ค่า SRMR=0.00 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมได้ ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้อัตโนมัติของนักเรียนประถมศึกษา (n=2,990)

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ	ความสัมพันธ์เชิงผล					
	ปัจจัยด้านนักเรียน			การเป็นผู้เรียนรู้อัตโนมัติ		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ปัจจัยด้านโรงเรียน	0.36**	-	0.36**	0.29**	0.19**	0.48**
ปัจจัยด้านนักเรียน	-	-	-	0.53**	-	0.53**
ปัจจัยด้านครอบครัว	0.51**	-	0.51**	0.11**	0.27**	0.38**
R ²	0.64			0.72		
x ² /df=1.30 p=.08, GFI=1.00, AGFI=0.99, CFI=1.00, RMSEA=0.01, SRMR=0.00						

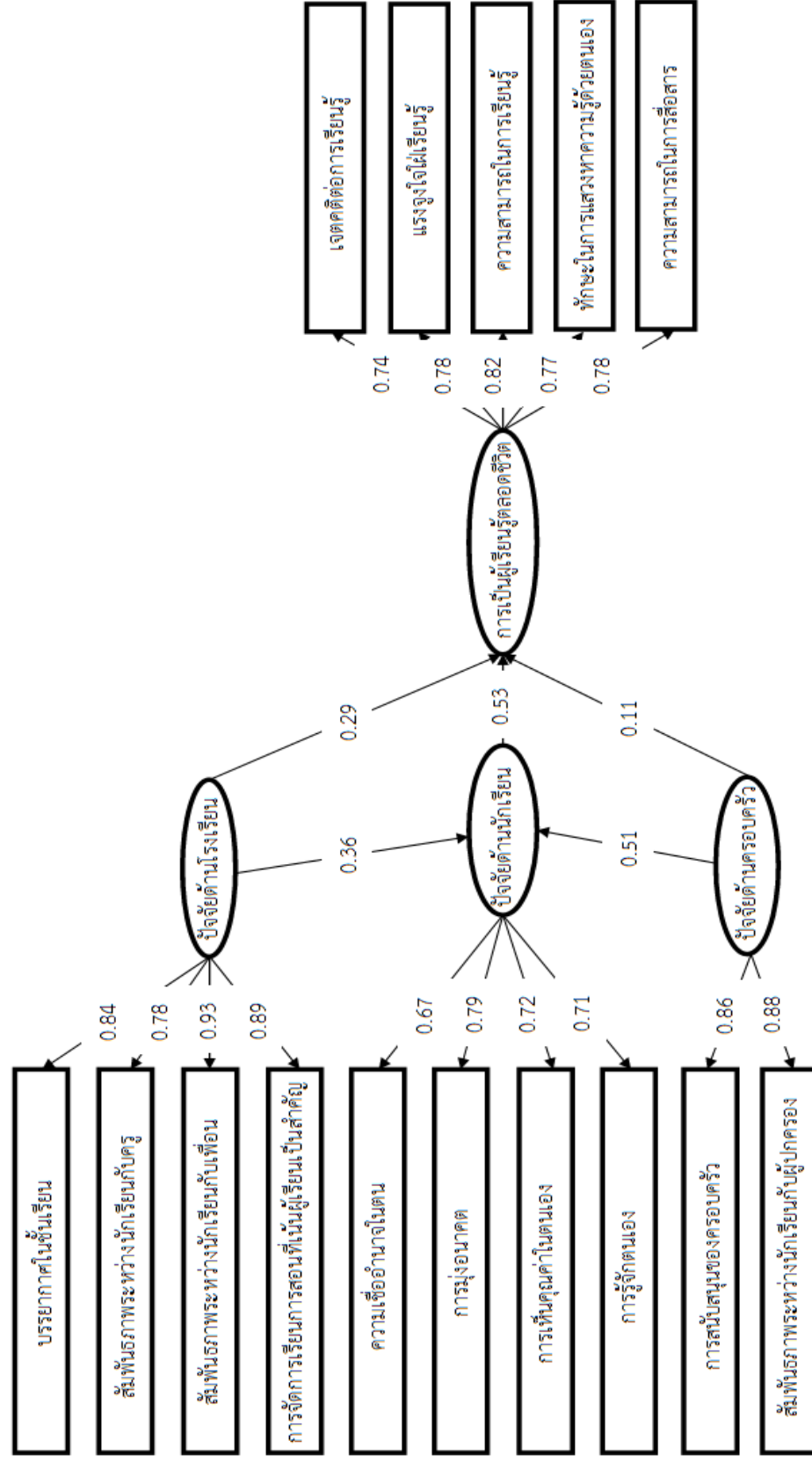
** $p<.01$

จากตารางที่ 23 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้อัตโนมัติของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า การเป็นผู้เรียนรู้อัตโนมัติได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.53 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.29 และปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกต่ำสุดเท่ากับ 0.11 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.27 และปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกต่ำสุดเท่ากับ 0.19 และสามารถพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านนักเรียน มีดังนี้

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.51 ส่วนปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกต่ำสุดเท่ากับ 0.36 ตามลำดับ

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านนักเรียน และปัจจัยด้านครอบครัวร่วมกับอธิบายการเป็นผู้เรียนรู้อัตโนมัติได้ร้อยละ 72 ($R^2=0.72$) ส่วนปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านครอบครัวร่วมกับอธิบายปัจจัยด้านนักเรียนได้ร้อยละ 64 ($R^2=0.64$)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 21 และตารางที่ 23 พัฒนาเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้อัตโนมัติของนักเรียนประถมศึกษาได้ ดังภาพที่ 12

$$x^2/df = 1.30 \quad p = .08, \quad GFI = 1.00, \quad AGFI = 0.99, \quad CFI = 1.00, \quad RMSEA = 0.01, \quad SRMR = 0.00$$

ภาพที่ 12 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นนักเรียนตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นผลการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ 3.1) การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา 3.2) การประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และ 3.3) การตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์

3.1 การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 2 หรือผลที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยได้นำปัจจัยที่มีน้ำหนักหรือมีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามากที่สุด คือ ปัจจัยด้านนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การมุ่งอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเอง และความเชื่ออำนาจในตน มาเป็นประเด็นหลักในการหาแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โรงเรียน ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 1 หรือผลที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาเป็นเกณฑ์ ในการเลือก โดยเลือกจากโรงเรียนที่นักเรียนมีค่าคะแนนระดับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด 5 โรงเรียนแรก จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 34 โรงเรียน ซึ่งได้โรงเรียนที่นักเรียนมีค่าคะแนนระดับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุดเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ โรงเรียนวัดโสมนัส วัดหงส์รัตนาราม วัดนาครปรก วัดหนึ่ง และวัดช่างเหล็ก

จากข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการปฏิบัติจริงของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียน โดยผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ควรดำเนินการปลูกฝังให้กับนักเรียนใน 4 ด้าน คือ การมุ่งอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเองและความเชื่อในอำนาจในตน ซึ่งข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาแต่ละด้านดังกล่าวมีข้อเท็จจริงที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนที่ให้สัมภาษณ์ได้ปฏิบัติจริงกับนักเรียนเป็นกรณีตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มุ่งอนาคต” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ภายใต้คำนิยาม “การมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต โดยเล็งเห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งวางแผนและปฏิบัติตามแผนเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต” จากข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งอนาคต เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตดังกล่าว ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะทางที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนควรดำเนินการด้านการมุ่งอนาคตของนักเรียนได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรยกตัวอย่างบุคคลที่มุ่งอนาคตที่ประสบความสำเร็จให้นักเรียนเห็นเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีเป้าหมาย การวางแผนและการดำเนินการตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้สื่อออนไลน์หรือการเล่าประวัติของบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ เช่น นักกีฬาทีมชาติ นักร้อง ศิษย์เก่าดีเด่นของโรงเรียน คนในครอบครัว เป็นต้น รวมทั้งยกตัวอย่างบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการไม่มุ่งอนาคตเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้คิดพิจารณาเปรียบเทียบ เพื่อเป็นแรงเสริมที่กระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งอนาคต ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การยกตัวอย่างคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งด้านการเรียนและการทำงาน เปิดวิดีโอประกอบให้นักเรียนดู ทำให้นักเรียนมองเห็นภาพความสำเร็จและสามารถวางแผนการเรียนของตนเองในอนาคตได้ ซึ่งการเปิดวิดีโอโดยเฉพาะคนดังที่ประสบความสำเร็จ เมื่อนักเรียนได้ดูจะเกิดแรงผลักดัน ทำให้มีความคิดและความฝันอยากทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นให้สำเร็จ โดยอันดับแรกตอนนี้นักเรียนอยู่ในวัยเรียนต้องเริ่มต้นด้วยการตั้งใจเรียน ขยันศึกษาหาความรู้อยู่เสมอสม่ำเสมอ ซึ่งครูก็จะอธิบายเพิ่มเติมหลังจากที่ได้ดูคลิปจบ”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“หัดให้รู้จักมีเป้าหมายในชีวิต โดยยกตัวอย่างคนในครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ และล้มเหลว เพื่อให้เขาเห็นว่า คนเราจำเป็นต้องมีการวางแผนเป้าหมาย วางแผนและทำตาม แผนเพื่อให้เป้าหมายสำเร็จ เช่น พี่เอ เขาอยากเป็นหมอ เขาจึงพยายามจึงสอบติดหมอ ในขณะที่พี่บี เล่นเกมไปวัน ๆ เพราะไม่มีเป้าหมายในชีวิต”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ยกตัวอย่างคนที่มุ่งมั่นอนาคตให้แก่นักเรียน เช่น ศิษย์เก่า เพื่อให้นักเรียนเห็นเป็น แบบอย่างที่ดี”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ใช้สื่อจาก YouTube เป็นตัวอย่าง เพื่อให้นักเรียนปรับกระบวนการคิดให้มุ่งมั่น อนาคต นักเรียนจะได้ตั้งใจเล่าเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่ออนาคตที่สดใส”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“สอนผ่านตัวอย่างข่าวสารจากสื่อออนไลน์ ทำให้นักเรียนทราบผลดีของการเป็นคน ที่มุ่งมั่นอนาคต เช่น นักกีฬาฝึกฝนจนได้เข้าเป็นตัวแทนทีมชาติไปแข่งระดับโลก และทราบ ผลเสียของการเป็นคนไม่มุ่งมั่นอนาคต เช่น คนไม่เรียนหนังสือ ไม่มีงานทำ ต้องไปขโมยของ เป็นต้น การเห็นตัวอย่างจะทำให้นักเรียนเกิดการเปรียบเทียบ ได้คิดและเห็นถึงความสำคัญ ของการมุ่งมั่นอนาคต”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“ยกตัวอย่างข่าวประเด็นสังคมเป็นตัวอย่างให้นักเรียนคิดวิเคราะห์”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“แนะนำให้ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญและบุคคลที่ประสบความสำเร็จในสาขา วิชาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะบุคคลในสาขาที่ลูกเราชอบ เพื่อให้ลูกได้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดี เป็น แรงกระตุ้นทำให้ลูกมุ่งมั่นในอนาคต”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากคนที่มีเป้าหมาย โดยยกตัวอย่างเล่าเรื่องเล่าประวัติของคน ที่ประสบความสำเร็จหลาย ๆ คน เช่น นักกีฬา หรือแม่แต่นักร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักร้อง เกาหลีมามากมาย ที่มีเป้าหมายอยากเป็นนักร้องชื่อดังตั้งแต่เด็ก เขาก็ต้องเข้าไปเรียนรู้ ฝึกซ้อม ร้องเต้นอย่างหนักในค่ายเพลง เพื่อจะได้เป็นนักร้องชื่อดังในอนาคต การศึกษาจากตัวอย่าง

คนดังเหล่านี้จะทำให้นักเรียนเห็นถึงการมีเป้าหมาย การวางแผนและดำเนินการตามเป้าหมายเพื่ออนาคตของตนเอง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

“เปรียบเทียบยกตัวอย่างให้ลูกเห็นว่าคนที่เรียนหนังสือสูง ๆ ประสบความสำเร็จอย่างไร ในขณะที่พ่อเรียนน้อย ถึงต้องรับจ้างทุกอย่างที่ทำได้ เพื่อที่จะให้เขาตั้งใจเรียนมุ่งมั่นอนาคตที่ดี”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

2. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกตั้งเป้าหมายในระยะสั้นและชี้ให้เห็นความสำคัญของการเรียนเพื่ออนาคต โดยครูให้นักเรียนลองตั้งเป้าหมายในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นเรียนในชั่วโมงแรกหรือเริ่มต้นปีการศึกษา ผู้ปกครองให้นักเรียนลองตั้งเป้าหมายในช่วงปิดภาคเรียน รวมทั้งให้นักเรียนคิดวางแผนการดำเนินการเพื่อให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และลองดำเนินการตามแผนที่ตนเองได้วางไว้ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนย้ำเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนเพื่ออนาคต ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ให้นักเรียนวิเคราะห์เกี่ยวกับตนเองว่านักเรียนแต่ละคนมีความสำเร็จอะไรบ้าง และมีสิ่งใดที่คิดว่าตนเองยังทำไม่สำเร็จ และนักเรียนจะทำอย่างไรเพื่อให้สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จนั้นประสบผลสำเร็จ จะเป็นการให้นักเรียนลองฝึกวางแผนเป้าหมายและดำเนินการตามแผนเพื่ออนาคต”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“เราต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่าการมุ่งอนาคตคืออะไร มีความสำคัญต่อนักเรียนอย่างไร นักเรียนต้องสามารถคิดวางแผน คิดคาดการณ์ มีการตั้งเป้าหมายในชีวิตความเป็นไปได้ในอนาคต ความสมเหตุสมผล สามารถเล็งเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนสามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามที่วางแผนไว้เพื่อไปสู่เป้าหมายตามที่ตนเองต้องการ รวมทั้งเตรียมพร้อมรับมือหรือหาแนวทางป้องกันแก้ไขหรือเตรียมทางเลือกอื่น หากสิ่งที่ปฏิบัติ/กระทำไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เช่น ในการจัดการเรียนการสอน ครูจะให้นักเรียนทุกคนได้เขียนความคาดหวัง (ในชั่วโมงแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน) ซึ่งนักเรียนทุกคนจะเขียนสิ่งที่ตนเองคาดหวังว่าหลังจากจบปีการศึกษาแล้ว ผลการเรียนรู้ของตนจะเป็นอย่างไร พร้อมทั้งเขียนขั้นตอน/วิธีการที่จะทำให้ตนเองไปสู่เป้าหมายนั้นโดยสังเขป รวมถึงแนวทางการพัฒนา/แก้ไขตนเอง หากพบว่าการปฏิบัติของตน

อาจส่งผลให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งให้นักเรียนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น/เสนอแนะสิ่งที่มีประโยชน์ และหลังจากการเรียนรู้ตลอดปีการศึกษา พบว่า นักเรียนร้อยละ 70 สามารถทำในสิ่งที่ตนเองคาดหวังไว้ได้ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง นักเรียนมีความสุขและมีความมั่นใจที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ส่งเสริมให้ลูกเรียนรู้ผ่านการฝึกคิดและลงมือทำด้วยตัวเอง จากประสบการณ์จริงจากชีวิตประจำวัน โดยให้ลูกได้ลองวางเป้าหมายระยะสั้น ๆ และฝึกวางแผนการเพื่อให้แผนสำเร็จ โดยที่พ่อแม่จะไม่ไปปิดกั้นความคิดของลูก ให้เขาได้เรียนรู้ ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง โดยมีพ่อแม่อยู่ไม่ห่างจากลูก และจะเป็นเพียงผู้เสนอแนะและให้คำปรึกษาลูก ทั้งคอยเพิ่มเติมในสิ่งที่พ่อแม่มีประสบการณ์มาก่อน เช่น อยู่ที่บ้านช่วงปิดเทอมจะให้ลูกฝึกวางแผนเป้าหมายในช่วงปิดเทอม และวางแผนกิจกรรมของตนเอง ในการทำการบ้าน การเรียนพิเศษ การทำงานอื่นและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“กำหนดทิศทางร่วมกันทุกชั้นเรียนในการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียน ให้รู้จัก 1) การตั้งเป้าหมาย 2) วางแผนการพัฒนาตนเอง (โรงเรียนจัดโปรแกรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผ่านกิจกรรมชุมนุมและกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยการนำทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (constructivist) มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอน ด้วยกระบวนการ M – TEA – KE ที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ (Doing) หรือสร้าง (Making) สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่หรือข้อมูลใหม่ แล้วสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง จำนวน 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย Motivation สร้างแรงจูงใจ Transfer ถ่ายโอนความรู้เดิม Explore เพิ่มเติมประสบการณ์ใหม่ Action learning ใส่ใจปฏิบัติ Knowledge รวบรวมจัดองค์ความรู้ และ Exhibition สู่การนำเสนอ ผลงานทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพของตนเอง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“สอนให้นักเรียนรู้จักวางแผน โดยเริ่มจากพื้นฐานง่าย ๆ เช่น วางแผนการใช้เงิน มีเท่าไร ใช้เท่าไร เก็บเท่าไร เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติเป็นแล้วจึงพัฒนาให้นักเรียนลงมือวางแผนการเรียนเพื่ออนาคตของตนเอง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“กิจกรรมโฮมรูม ให้นักเรียนมองว่าถ้านักเรียนอยากมีผลการเรียนที่ดี นักเรียนต้องทำอย่างไรเพื่อให้เป้าหมายสำเร็จ โดยที่ครูจะคอยแนะนำ คอยสนับสนุน”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนึ่ง)

“จัดกิจกรรมการเรียนให้นักเรียนได้ฝึกวางแผนเป้าหมายในระยะสั้น กลางและไกล เช่น ในภาคเรียนหน้า ฉันจะ..... ในระดับชั้นปีหน้า ฉันจะ..... ใน 3 ปีหน้า ฉันจะ..... และ ให้นักเรียนได้คิดต่อว่าแล้วจะทำอย่างไรจะทำให้เป้าหมายสำเร็จได้ เราจะต้องเรียนรู้หรือทำอะไรบ้าง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

“ให้ลูกเรียนรู้กับประสบการณ์จริง เรียนกับสิ่งที่พบเห็นจริง โดยให้ฝึกมองเป้าหมายในระยะสั้นและเรียนรู้สิ่งที่จะพาไปสู่เป้าหมาย”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

3. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรให้นักเรียนฝึกตั้งเป้าหมายในระยะยาว โดยใช้คำถามกระตุ้นเกี่ยวกับอาชีพในอนาคตเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดเกี่ยวกับการมุ่งอนาคตของตนเอง ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“กิจกรรมอาชีพในฝัน อยากรู้เป็นอะไร เช่น นักบิน ก็จะให้นักเรียนคิดต่อว่าการที่จะเป็นนักบินได้ต้องเรียนอะไร ทำอะไรบ้าง เพื่อที่จะไปถึงตรงนั้น”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ผอ.พบนักเรียน พูดคุยถึงอนาคตว่านักเรียนอยากเป็นอะไร ประกอบอาชีพอะไร และจะไปสู่เป้าหมายเพื่อประสบความสำเร็จได้อย่างไร”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส)

“ถามเขาว่าโตขึ้นอยากทำอะไร ให้เขาลองคิด ลองวางแผน”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“กิจกรรมบันทึกอาชีพในฝัน คือ การให้นักเรียน ได้ค้นหาอาชีพที่สนใจ ทำให้นักเรียนค้นพบและรู้จักตนเองประกอบการตัดสินใจวางแผนอนาคตและวางแผนการเตรียมตัวเข้าสู่การฝึกฝนให้มีความเชี่ยวชาญสามารถเป็นแนวทางที่จะประกอบอาชีพของนักเรียนในอนาคต”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“สำหรับเด็ก ๆ แล้วเป้าหมายว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร มักจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ แต่อย่างน้อยก็นับว่าเป็นการฝึกให้ลูกได้คิดถึงสิ่งที่อยากเป็น เป็นการฝึกวางแผนเป้าหมาย โดยทุก ๆ ปีเดอมจะถามลูกว่าตอนนี้อยากเรียนเป็นอะไร ซึ่งถ้าลูกตอบว่าอยากเป็นนักข่าวก็จะให้เขาคิดว่าการจะเป็นนักข่าวได้ต้องทำอะไรบ้างและให้ลูกได้ลองทำ ลูกก็จะเรียนรู้วิธีที่จะทำให้ตนเองไปสู่เป้าหมายได้ ถึงแม้ว่าเป้าหมายของลูกจะเปลี่ยนแปลงไปเสมอทุกปีเดอมก็ตาม”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“เชิญวิทยากรหลากหลายอาชีพมาพูดคุยประสบการณ์ให้ความรู้ว่าจะทำอาชีพนี้ได้ต้องทำอะไร จะต้องเดินไปทางไหน นักเรียนเขาจะได้มีเป้าหมายว่าโตขึ้นนักเรียนอยากเป็นอะไร ต้องทำอะไรเพื่อที่อนาคตจะได้เป็นตามเป้าหมาย”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

4. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ โดยการพูดคุยอธิบายและให้ข้อมูลความรู้เพื่อสร้างความตระหนักว่าการศึกษาเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เด็กนักเรียนมีอนาคตที่ดี นอกจากนี้โรงเรียนยังส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการจัดสอนเสริมและจัดสื่อการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และผู้ปกครองยังต้องส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจเรียน ทบทวนบทเรียนล่วงหน้าและศึกษาหาความรู้จากสื่อออนไลน์อย่างสม่ำเสมอทุกวัน ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ให้ข้อมูล ให้ความรู้ ให้เจตคติที่ดีกับนักเรียนว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศจะพัฒนาได้การศึกษาของประชาชนจะต้องมีคุณภาพ ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่บนพื้นฐานของการศึกษา การศึกษาจะทำให้คุณภาพชีวิตของเราดีขึ้น ซึ่งผู้บริหารสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของการตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่ออนาคต และสร้างความรู้ความเข้าใจถึงเส้นทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยทางโรงเรียนจึงส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้โดยจัดซื้อ

เครื่องคอมพิวเตอร์ให้ห้องสมุดเพิ่ม 6 เครื่อง เพื่อให้นักเรียนเข้าไปสืบค้นข้อมูลศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งโรงเรียนจัดสอนเสริมใน 4 วิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน เป็นเวลา 1 ปีการศึกษา เพื่อเสริมศักยภาพให้กับนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถศึกษาต่อในระดับสูงได้อย่างมีคุณภาพ เพื่ออนาคตที่ดีของนักเรียน”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส)

“สอนให้เห็นความสำคัญของการเรียนเพื่ออนาคตของตนเอง”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“พูดให้เห็นความสำคัญของการเรียน โดยจะให้ลูกทบทวนบทเรียนล่วงหน้าอยู่เสมอ ทุกวันนี้มีสื่อออนไลน์มากมาย จะแบ่งเวลาให้ลูกได้ศึกษาผ่านสื่อเหล่านี้ทุกวัน วันละ 1-2 ชั่วโมง เป็นประจำสม่ำเสมอ”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“ให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน โดยเมื่อเข้ามาเรียนครูผู้สอนจะสร้างแรงจูงใจในการเรียน ให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดเวลา เรียนเพื่ออนาคตที่ดี”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนัง)

“อบรมหน้าเสาธงช่วงเช้าแถวในตอนเช้าเกี่ยวกับการมุ่งอนาคต โดยให้เห็นความสำคัญของการเรียนเพื่ออนาคต”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

3.1.2 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้เห็นคุณค่าในตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ภายใต้คำนิยาม “การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อตนเอง ในทางที่ดีหรือในแง่บวก ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการกระทำการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญหรือมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น” จากข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ตามคำนิยามดังกล่าว ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะแนวทางที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนควรดำเนินการด้านการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมหน้าเสาธงชื่นชมนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดี โดยให้รางวัลหรือเกียรติบัตรยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อสร้างความรู้สึภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โรงเรียนจัดโครงการต่าง ๆ ที่ให้การชื่นชมนักเรียนหน้าเสาธง ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ เช่น โครงการ “เด็กดีศรีโสมนัส” ทุกปี โดยครูที่เป็นครูประจำชั้นจะทำหน้าที่คัดกรองนักเรียนในแต่ละห้องที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์เด็กดีศรีโสมนัสที่คณะกรรมการร่วมกันสร้างเกณฑ์ขึ้นเพื่อให้ได้รับเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติและมอบหน้าเสาธง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแต่งกายดี ด้านความประพฤติ ด้านความกตัญญู และด้านความซื่อสัตย์ และ โครงการ “ของหายได้คืน” นักเรียนเก็บเงินหรือสิ่งของได้นำมาส่งที่ครูและจะมีการประกาศหน้าเสาธงให้นักเรียนชื่นชมผู้ทำความดี นอกจากนี้โรงเรียนส่งเสริมการมีจิตอาสา โดยติดต่อกับ 904 วปร. มาทำการมอบหมวกและผ้าพันคอพระราชทานให้กับนักเรียนทุกคน และโรงเรียนก็นำนักเรียนทำจิตอาสาที่วัด ชุมชน โรงเรียนเป็นประจำ ทำให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าที่ได้ช่วยชุมชนของตนเอง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส)

“จัดอบรมเรื่อง ความดี พร้อมยกตัวอย่าง นักเรียนที่ทำความดีพร้อมมอบรางวัลเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ในโรงเรียน และนักเรียนที่เป็นตัวอย่างก็จะมีคามภูมิใจในตนเอง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ชื่นชมความดีของนักเรียนหน้าเสาธงทุกวันด้วยความเต็มใจ และโรงเรียนจัดกิจกรรม พี่อ่านให้น้องฟัง โดยรับอาสาสมัครนักเรียนที่เชื่อมั่นตนเองในการอ่านคล่อง เพื่อช่วยสอนน้องอ่านหนังสือยามเช้า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอนน้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 พี่ 1 คน ต่อน้อง 2 คน เมื่อสอนน้องจนมั่นใจว่าน้องอ่านได้แล้วไปทดสอบกับครู เมื่อนักเรียนสอนน้องอ่านออกอ่านได้ นักเรียนก็จะเกิดความภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“ทางโรงเรียนจะสอดแทรกตลอดในกิจกรรมแนะแนว ในระบบดูแลนักเรียน และการให้ขวัญกำลังใจ โดยมอบเป็นรางวัล การแสดงเชิดชูเกียรติจากทางโรงเรียน เป็นต้น”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนัง)

“ให้ครูอบรม ชื่นชมนักเรียนที่ทำความดีหน้าเสาธงช่วงเช้าแถวในตอนเช้า”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดช้างเหล็ก)

2. ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้บรรยายเล่าเรื่องความสำเร็จหรือความภาคภูมิใจของตนเองหน้าชั้นเรียน และให้เพื่อน ๆ ร่วมกันชื่นชม เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ครูจะมีกิจกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกโอกาส คือ กิจกรรม “I am.....” เป็นกิจกรรมที่นักเรียนชื่นชอบ เพราะนักเรียนสามารถทำได้ด้วยตนเอง รูปแบบกิจกรรมคือ ให้นักเรียนกล่าวคำพูดเชิงบวกหรือคำพูดที่เป็นการเสริมแรงให้แก่ตนเอง ซึ่งนักเรียนสามารถทำได้ทั้งวาจาหรือถ่ายทอดผ่านการเขียน และนักเรียนหลายคนมีพฤติกรรมทางวาจาที่ดีขึ้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่านักเรียนบางคนไม่ได้ทำเป็นประจำ แต่จากบริบทแวดล้อมที่นักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติ ทำให้ภาพโดยรวมเป็นไปในทิศทางที่ดี นักเรียนหลายคนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมและการปฏิบัติตนดีขึ้นด้วย”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“มีกิจกรรมโฮมรูมเพื่อสะท้อนความรู้สึก โดยให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องที่ตนภูมิใจ เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเมื่อฟังเรื่องของเพื่อนก็จะเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในผู้อื่นด้วยเช่นกัน”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“สอนให้นักเรียนรักในตัวเอง พอใจในตนเอง โดยต้องให้นักเรียนตระหนักถึงข้อดีและความสำเร็จของนักเรียน โดยให้นักเรียนได้เล่าเรื่องราวความสำเร็จและความผิดหวังของตนเองที่ผ่านมาหน้าชั้นเรียน และให้เพื่อน ๆ ช่วยกันหาทางแก้ไข และกล่าวชื่นชมเมื่อเพื่อนในห้องเรียนผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ได้ จะเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้น”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“ครูจะเสริมแรงทางบวกให้นักเรียนเกิดการสนใจอยากจะเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองเพื่อให้มีการพัฒนาตนเอง ไม่ว่าจะอยู่ในห้องเรียน ที่บ้าน ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยอาจให้นักเรียนเล่าสิ่งต่าง ๆ ที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้ให้เพื่อน ๆ หรือครูฟัง เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนัง)

“ฝึกให้นักเรียนรู้จักการแสดงความคิดเห็นต่างๆ และฝึกให้นักเรียนนำเสนอผลงานต่างๆ ของนักเรียน หรือสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ให้ครูและเพื่อน ๆ การนำเสนอจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจที่ตนเองทำได้”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“จัดกิจกรรมให้นักเรียนนำเสนอหน้าชั้นเรียน เล่าเรื่อง สิ่งทีภาคภูมิใจในตนเอง 1 เรื่อง เมื่อนำเสนอเสร็จจะให้เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนปรบมือกล่าวชื่นชม ให้กำลังใจ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช้างเหล็ก)

3. ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองควรให้การเสริมแรงทางบวกกับนักเรียนด้วยการกล่าวชื่นชมทุก ๆ สิ่งทีนักเรียนทำ เช่น ตั้งใจเรียน สอบผ่าน ทำอะไรได้สำเร็จ เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจหรือคุณค่าให้กับนักเรียน และหากนักเรียนทำสิ่งใดผิดหรือไม่สำเร็จจะไม่มีเสริมแรงทางลบด้วยการต่อว่า ตำหนิ แต่จะพูดสอนให้นักเรียนเข้าใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแก้ไขตนเอง ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ควรชื่นชมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งเสริมแรง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ครูจะใช้คำชื่นชมหรือคำพูดเพื่อให้นักเรียนรู้สึกดีกับตนเองเสมอ หากนักเรียนทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ครูจะบอกและสอนสิ่งที่นักเรียนควรทำให้ถูก รวมทั้งอธิบายให้เข้าใจแทนการตำหนิหรือพูดร้ายในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ไม่ต่อว่าเมื่อลูกทำผิด แต่จะสอนและคอยพูดชื่นชมเมื่อลูกทำถูกหรือทำดี”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“โรงเรียนดำเนินการพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองผ่านโครงการระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน ครูเยี่ยมบ้าน นำสภาพปัญหาที่เป็นจุดเร่งพัฒนาของนักเรียนแต่ละบุคคลมาจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดการศึกษาบนพื้นฐานความแตกต่าง เช่น นักเรียนมีสติปัญญาแตกต่างกัน การมอบหมายภาระงานต้องแตกต่างกันตามความสามารถ ครูต้องให้กำลังใจเสริมแรง ใช้คำพูดเชิงบวก ไม่ดูด่านักเรียนเมื่อทำไม่ได้”

นอกจากนี้โรงเรียนจะไม่ดูค่านักเรียนอย่างไม่มีเหตุผล แต่ใช้วิธีการทักทายด้วยการโอบกอด และแสดงออกซึ่งความรักตามแผ่นป้ายรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“ทำดีก็ชม แต่ถ้าทำผิดก็จะไม่ต่อว่า แต่จะใช้วิธีพูดคุย รับฟัง ร่วมกันแก้ไขปัญหา”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“การที่ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเองนั้น โรงเรียนได้มีการพัฒนา ส่งเสริมนักเรียน ตลอดเวลาทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน โดยครูผู้สอนแต่ละวิชาจะเป็นผู้สังเกต เสริมแรง กระตุ้น ให้นักเรียนเรียนรู้และแสดงพฤติกรรมทั้งในทางด้านบวกและลบออกมาแล้ว ครูจะเป็นผู้สอน ว่าสิ่งใดถูก ก็จะเสริมแรงให้กับนักเรียนด้วยการชื่นชม ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญมาก ส่วนถ้าสิ่งใด ผิด ครูจะแนะนำ โดยให้นักเรียนยอมรับข้อผิดพลาดและหาแนวทางแก้ไขต่อไป นักเรียนก็จะ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและจำไว้เป็นบทเรียน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเห็น ข้อผิดพลาดต่าง ๆ ด้วยตนเอง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนัง)

“กล่าวชมเชย ให้กำลังใจในทุก ๆ สิ่งที่ลูกทำ เช่น ลูกสอบผ่าน ลูกได้ดาวจาก โรงเรียน ลูกทำอะไรสำเร็จ หรือแม้แต่ลูกช่วยงานบ้าน ก็จะกล่าวว่า เก่งมาก พ่อแม่ภูมิใจใน ตัวลูกมาก ก็จะเป็นการสร้างคุณค่าให้กับลูก”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“บอกลูกเสมอว่า คนอื่นทำได้ เราต้องทำได้ และคอยพูดให้กำลังใจลูก ชื่นชมลูก เสมอ ๆ และเมื่อลูกทำผิดพลาด หรือทำอะไรไม่สำเร็จ จะบอกว่า สิ่งเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ จะไม่ต่อว่า แต่จะพูดสอนและชี้แนะ และจะช่วยลูกคิดว่าต้องแก้ไขอย่างไร และเมื่อลูกแก้ไข ได้ก็จะพูดชมเชยลูกว่า เก่งมาก”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

4. ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดบวก โดยชี้ให้เห็นว่านักเรียนแต่ละ คนมีศักยภาพที่แตกต่างกันไป ให้ภูมิใจในสิ่งที่ตนเป็น ศักยภาพที่ตนเองมี และขณะเดียวกันต้องชี้ให้ นักเรียนเห็นว่าศักยภาพด้านที่นักเรียนไม่มีหรือไม่แก่นั้นสามารถพัฒนาให้มีหรือให้ดีขึ้นได้ด้วยการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“นักเรียนทุกคนย่อมมีความแตกต่างกัน บางคนเก่งด้านวิชาการ เก่งคณิต คิดคำนวณ ในขณะที่นักเรียนบางคนเก่งทางด้านภาษาและการสื่อสาร เก่งศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ คุณครูจะดึงจุดเด่นของนักเรียนแต่ละคนออกมาและสนับสนุนในสิ่งที่พวกเขามีความถนัด ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นออกมาได้ดี”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ต้องมองตามความเป็นจริงของเด็ก ตามศักยภาพที่ได้ก็มี โดยไม่กดดันรู้ว่าต้องเก่งทุกอย่าง สอนให้เขามองในทางบวกว่า คนเราเก่งไม่เหมือนกัน”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“สอนนักเรียนให้มองโลกในแง่บวก เราไม่เก่งด้านนี้ แต่เราก็มีดีด้านอื่น”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“จะสอนลูกเสมอว่า ทุกคนเกิดมาต้นทุนไม่เท่ากัน จงภูมิใจกับสิ่งที่เรามี สิ่งที่เราเป็น อย่างเรื่องเรียนถ้าเราเรียนไม่เก่งวิชาใด เราต้องหมั่นทบทวนแล้วจะเก่งขึ้น ลูกก็จะภูมิใจตัวเอง”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“ในขณะที่สอนจะเห็นศักยภาพของนักเรียนว่านักเรียนแต่ละคนถนัดในด้านใดและไม่ถนัดในด้านใด ครูจะทำการส่งเสริมในสิ่งที่นักเรียนถนัดและจะคอยช่วยชี้แนะในสิ่งที่นักเรียนไม่ถนัดจนประสบความสำเร็จ ประกอบกับให้นักเรียนบอกจุดดีของตนเองคืออะไร จุดบกพร่องมีอะไรบ้าง แล้วให้อาจุดดีมาลบล้างจุดด้อย “ฉันอ้วน แต่ฉันก็เรียนเก่ง” กล่าวคือ ต้องทำให้นักเรียนภูมิใจในสิ่งที่นักเรียนมี นักเรียนเป็น”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนึ่ง)

“ครูจะชี้ให้นักเรียนเห็นข้อดีข้อเสียของตนเอง บางคนเก่งเลข แต่ไม่เก่งภาษาไทย ถ้าเราเห็นคุณค่าในตนเอง ครูจะไม่มองนักเรียนในแง่ลบและจะไม่ต่อว่าว่านักเรียนไม่เก่งภาษาไทย แต่จะชี้แจงว่ามันสามารถพัฒนาตนเองได้ ซึ่งการพัฒนานั้นคือการเรียนรู้ตลอดเวลา และครูจะให้นักเรียนมองว่าตัวนักเรียนก็มีด้านอื่นที่เก่งที่ถนัดกว่าเช่นกัน จะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

5. ครูและผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนหรือเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความต้องการหรือความชอบของนักเรียน โดยเมื่อนักเรียนได้เรียนหรือได้ทำในสิ่งที่ชอบเรียนรู้จะส่งผลให้สามารถทำออกมาได้ดี ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเองและอยากที่จะทำหรือเรียนรู้ในสิ่งนั้นไปอย่างต่อเนื่อง ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ซื้อหนังสือการ์ตูนความรู้เรื่องที่เขาสงใจให้อ่าน หรือส่งเสริมการเรียนด้านที่เขาชอบเรียนรู้ เมื่อเรียนได้คะแนนดีในเรื่องนั้น ๆ ทำให้ได้ภูมิใจและมั่นใจในตัวเอง และอยากอ่านหนังสือความรู้เพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการเรียนต่อไป”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ให้นักเรียนได้เรียนรู้หรือฝึกปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือสนใจ นักเรียนก็จะสามารถทำสิ่งเหล่านั้นได้อย่างดีเยี่ยมและเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนทำ”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ให้ลูกตัดสินใจและเลือกทำในสิ่งที่ลูกถนัดและชื่นชอบ โดยจะถามลูกว่า ลูกทำอะไรแล้วมีความสุข ไม่เดือดร้อนคนอื่นหรือไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ก็จะทำให้ลูกทำ เมื่อเขาได้ทำในสิ่งที่ชอบเขาก็จะทำได้ดี และที่สำคัญมันจะทำให้เขาได้รู้ว่าตัวเองมีคุณค่า และค้นพบสิ่งที่ชอบได้จากตัวเอง โดยไม่ได้บังคับลูก”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ในฐานะครูต้องพยายามจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ค้นพบตนเองมากที่สุด ชอบอะไร ถนัดอะไร มีความสุขในการทำสิ่งใด เมื่อนักเรียนชอบในสิ่งนั้น ครูส่งเสริมสนับสนุน เพื่อดึงศักยภาพนักเรียนออกมาให้ได้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเอง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาครปรก)

“เปิดโอกาสให้ลูกได้เลือกทำในสิ่งที่รัก ถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีและถูกต้อง จะไม่ห้ามลูก และจะคอยส่งเสริม เพื่อที่เขาจะได้ประสบความสำเร็จและภูมิใจตัวเอง แต่หากเห็นว่าอะไรไม่ดีก็จะแนะนำด้วยความสุภาพและหาเหตุผลมายกตัวอย่าง”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาครปรก)

“เราจะรู้ว่าลูกของเราชอบเรียนเรื่องอะไร ก็ส่งเสริมเรื่องนั้นเป็นหลัก ทำให้พัฒนาตัวเองได้ดี ส่งผลให้เขารู้สึกภูมิใจที่ตนเองทำได้ดี”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“ด้านกิจกรรม ให้ลูกเลือกตามความสนใจ เช่น ถ้าลูกชอบเล่นบาสเก็ตบอล เราก็ส่งเสริมหรือสนับสนุน เขาก็จะเห็นว่าเราเข้าใจในสิ่งที่เขาชอบ เขาก็จะอยากทำออกมาให้ดีให้เราภูมิใจ และตัวเขาก็จะภูมิใจตัวเองเช่นเดียวกัน”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช้างเหล็ก)

6. ผู้บริหารโรงเรียนและครูควรจัดการแข่งขันหรือหาเวทีการแข่งขันให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้นกับนักเรียน รวมทั้งสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการส่งประกวดแข่งขันต่าง ๆ”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส)

“ครูส่งเสริมสนับสนุนความถนัดของนักเรียน เช่น นักเรียนมีทักษะทางการเต้นรำไทย ก็ฝึกฝนให้และส่งเสริมโดยการส่งประกวดในเวทีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ควรสร้างหรือหาพื้นที่ในการแข่งขันทางวิชาการ ให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพ ใช้ความรู้ ความถนัด ในเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างการยอมรับ และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องต่อไป”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียนให้เชื่อมั่นในตนเองจนสามารถเข้าร่วมการแข่งขันตามความสนใจและความถนัดและมีความพยายามในการฝึกฝนด้วยความร่วมมือของผู้ปกครอง เช่น ด้านการร้องเพลง การวาดภาพ การเล่นนิทาน”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

7. ผู้บริหารโรงเรียนและครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ความสำเร็จจากการปฏิบัติจริง เช่น ผลิตสินค้าและจัดจำหน่าย เป็นต้น โดยเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้จนประสบความสำเร็จ จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ในวิชาการงานอาชีพ ครูจะฝึกนักเรียนประกอบอาชีพ หารายได้ระหว่างเรียน โดยการทำอาหารจำหน่าย ทำบัญชี รับ-จ่าย เพื่อดำเนินรอยตามพระบรมราโชบายด้านการมีอาชีพ มีงานทำ นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขกับการทำงาน”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส)

“ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมตลาดนัดหัดขายเพื่อให้ครูประจำชั้นสอนให้นักเรียนผลิตสินค้าและมาฝึกขายในกิจกรรมนี้ โดยเป็นแนวทางในการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน เมื่อนักเรียนทำสำเร็จ ขายได้ นักเรียนจะรู้สึกดีใจและภาคภูมิใจในตนเอง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

3.1.3 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้รู้จักตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ภายใต้คำนิยาม “การรู้จักตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับสภาพความจริงตามธรรมชาติของตนเอง อันได้แก่ การรู้จักจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิัยและความชอบของนักเรียน เพื่อจะได้เข้าใจตนเองได้อย่างแท้จริง” จากข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ตามคำนิยามดังกล่าว ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะแนวทางที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนควรดำเนินการด้านการรู้จักตนเองของนักเรียนได้ดังต่อไปนี้

1. ครูควรจัดกิจกรรมในช่วงโฮมรูมและวิชาแนะแนว โดยให้นักเรียนสำรวจเกี่ยวกับตัวตนของตนเองในด้านต่าง ๆ ของตนเองและเล่าบรรยายหรือเขียนบรรยายในรูปแบบของแผนผังความคิด (Mind Mapping) และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อน ๆ ช่วยแสดงความคิดเห็นเพื่อเสริมตัวตนของนักเรียนเพิ่มเติมในด้านที่นักเรียนอาจไม่ทราบ รวมทั้งนำผลทั้งหมดไปสะท้อนพูดคุยกับครู ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ให้ครูประจำชั้นจัดกิจกรรมในช่วงโฮมรูม และวิชาแนะแนวจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้รู้จักตนเองว่า ตนมีความถนัด ความชอบในการเรียนวิชาอะไร มีความสามารถพิเศษอะไร แนวทางในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ซึ่งอาจจะเป็นการให้นักเรียนออกมาเล่าเกี่ยวกับตัวเอง และให้เพื่อน ๆ คอยช่วยเติมในส่วนที่ขาดที่นักเรียนอาจจะไม่รู้เกี่ยวกับตนเอง”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส)

“มีการแนะแนวนักเรียนทั้งในคาบโฮมรูม และวิชาแนะแนว เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตนเองมากยิ่งขึ้น”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“สอดแทรกลงในวิชาแนะแนว โดยครูจะให้นักเรียนทำกิจกรรม Mind Mapping เกี่ยวกับตนเอง คือ ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเองในรูปแบบแผนผังความคิด ซึ่งนักเรียนแต่ละคนสามารถเขียนได้หลากหลายตามความรู้ ความเข้าใจของแต่ละคน โดยจะมีทั้งสิ่งที่เป็นเชิงบวกและลบ จากนั้นนักเรียนแต่ละคนจะได้ถ่ายทอดข้อความที่เขียนกับครูในเวลาว่าง เพื่อจะได้ปรับในสิ่งที่ควรปรับให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น กิจกรรมนี้นักเรียนจะมีมนุษยสัมพันธ์ ต่อครูที่ดียิ่งขึ้น เกิดความเชื่อใจและกล้าที่จะเปิดใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อกัน อันจะนำไปสู่สิ่งที่ดีในอนาคต”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“โรงเรียนดำเนินการให้ข้อมูลข่าวสารกับนักเรียน และให้นักเรียนค้นหาตนเองว่าสนใจอยากทำอะไร ไม่เน้นเก่งแต่ในห้อง เน้นการพัฒนาตัวเองตลอดชีวิต สอนให้นักเรียนรู้จักตนเองให้ถ่องแท้ผ่านกิจกรรมโฮมรูม โดย ครูประจำชั้นจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง การรู้จักผู้อื่น เช่น ให้นักเรียนพูดหรือเขียนเกี่ยวกับตนเอง และครูกับเพื่อนในห้องเรียนจะคอยเสริมเกี่ยวกับตัวตนของนักเรียนเพิ่มเติม”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“จัดกิจกรรมแนะแนว โดยการพัฒนาให้นักเรียนรู้จักตนเอง โดยให้นักเรียนเขียนลักษณะของตัวเองด้านต่าง ๆ ในรูปแบบของ Mind Mapping และให้ออกมานำเสนอหน้าห้อง ซึ่งต้องให้มีการสะท้อนกลับจากเพื่อนในห้อง จากครูและจากผู้ปกครอง นักเรียนจะได้รู้จักตัวเองมากยิ่งขึ้น และเมื่อครูรู้จักนักเรียนของตนเองแล้ว ดูว่ามีความสามารถในด้านใดจะได้พัฒนาไปในทางที่ถูกตามตัวตนของนักเรียน”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนัง)

“ในชั่วโมงโฮมรูมจะให้นักเรียนแต่ละคนนำเสนอเกี่ยวกับตนเองว่านักเรียนแต่ละคนมีจุดเด่นในตนเองอย่างไร และชอบในสิ่งใด”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

2. ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง นักเรียนได้ลองเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายมาก ทำให้ค้นพบตัวตนและศักยภาพต่าง ๆ ของตนเอง ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“มีกิจกรรมหลากหลายให้ทำ”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“หากิจกรรมให้เขาทำไปเรื่อย ๆ เปลี่ยนไปเรื่อยทำให้เขาได้ลองทำ ลองเรียนรู้จนค้นพบตัวเอง พบศักยภาพของตนเอง เขาได้รู้ว่าอะไรที่เขาชอบ อะไรที่เขาไม่ชอบ อะไรที่เขาสนใจ”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ผ่านกระบวนการฝึกปฏิบัติจริง นักเรียนจะได้ค้นพบความชอบ ความสนใจและตัวตนของตนเอง โดยกระตุ้นนักเรียนอย่างสม่ำเสมอในการทำกิจกรรมและให้นักเรียนทำกิจกรรมในแต่ละวันเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ วิชาการต่าง ๆ นักเรียนจะได้ลองทำ ลองเรียนรู้แล้วจะได้รู้ว่าตนเองสนใจแบบไหน ชอบหรือไม่ นักเรียนจะได้รู้จักตนเอง เพราะหากนักเรียนได้เรียนรู้หรือฝึกปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือสนใจ นักเรียนก็จะสามารถทำสิ่งเหล่านั้นได้อย่างดีเยี่ยมและเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนทำ”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ให้ลูกฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา เช่น การอ่านหนังสือที่ลูกชอบ เล่นกีฬาที่ถนัด เพื่อให้ลูกได้ค้นพบตัวเอง”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“พาลูกออกไปทำกิจกรรมที่หลากหลาย จะได้ว่าเขาชอบอะไร เช่น เตะฟุตบอล ศิลปะ หรือแม้แต่การอ่านหนังสือก็ให้ลูกเลือกมาหลากหลายจะได้รู้ว่าชอบอ่านประเภทไหนสนใจแนวใด”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ให้นักเรียนได้ลองหลาย ๆ อย่าง ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนแต่ละคนแสดงตัวตนออกมาให้เห็น หากนักเรียนไม่

เหมาะกับกิจกรรมนี้ก็จะมียกกิจกรรมอื่นให้ทำ เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบสิ่งที่เขาชอบ สิ่งที่เขาทำได้ดี เช่น นักเรียนบางคนไม่ชอบศิลปะ แต่ชอบคำนวณ ซึ่งครูจะไม่ push ให้นักเรียนเก่งทุกอย่าง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

“หาโอกาสให้ลูกได้ทำอะไรหลากหลายอย่าง เขาจะรู้ว่าชอบอะไร ไม่ชอบอะไร และเมื่อเจอสิ่งที่ชอบทำอะไรก็ให้ทำสิ่งนั้น”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

3. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความชอบหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก
ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“จัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนตามความสนใจของนักเรียน โดยยึดนักเรียนเป็นหลัก”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ให้นักเรียนเลือกในสิ่งที่อยากทำ อยากเรียน โดยไม่กำหนดหรือบังคับเลือก”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเลือกหัวข้อที่สนใจ ให้นักเรียนศึกษา นำเสนอ และออกมาอธิบายหน้าชั้นเรียน จะช่วยนักเรียนค้นพบความชอบของตนเองจริง ๆ โดยครูจะคอยสนับสนุน ชี้แนะและไม่บังคับ”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“มอบหมายงานตามความสนใจ โดยไม่บังคับว่านักเรียนต้องทำรายงานเรื่องนี้ แต่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกศึกษาตามความชอบ ความสนใจของนักเรียน เมื่อนักเรียนได้ศึกษาเรื่องที่ชอบก็จะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ นับว่าเป็นแรงเสริมที่ทำให้อยากเรียนรู้ศึกษาไปเรื่อย ๆ ไม่มีเบื่อ และเป็นการสร้างแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

4. ผู้ปกครองควรให้อิสระกับนักเรียนในการเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการบังคับหรือตีกรอบตัวตนของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ค้นหาตัวตนผ่านการเรียนรู้ ซึ่งผู้ปกครองจะเป็น

ผู้คอยชี้แนะและเป็นผู้สนับสนุนทั้งทางจิตใจและการเงินอย่างเต็มที่ ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“พยายามสอนให้เลือกทำในสิ่งที่ตัวเองชอบ ตัวเองสนใจจริง ๆ ไม่ควรทำตามเพื่อน พยายามให้เขาคิดว่าอยากเป็นอาชีพอะไร เพราะอะไร ใช้ตัวตนที่แท้จริงไหม และหา Idol ที่เขาอยากมีชีวิตแบบนั้น”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ให้อิสระในการเรียนรู้หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ลองเรียนตามที่เขอยากหรือสนใจ โดยที่ทุกอย่างไม่บังคับลูก และพ่อแม่จะคอยสนับสนุนการทำกิจกรรมทุก ๆ อย่างและคอยแนะนำเขาให้ลงมือทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตามความสนใจจริง ๆ ของลูกเอง ไม่ใช่จากพ่อแม่”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“จะรับฟัง ส่งเสริมในสิ่งที่ลูกคิดและอยากทำ โดยไม่บังคับ เพราะนั่นหมายถึงว่าเขา กำลังค้นหาตนเอง”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาครปรก)

“จะไม่บังคับลูก เพราะถ้าเราบังคับเราก็จะไม่เห็นศักยภาพหรือตัวตนของลูกจริง ๆ จึงต้องปล่อยให้ลูกเป็นอิสระ เช่น ลูกอยากเรียนเทควันโด แต่เราไม่ให้เพราะคิดว่ามันอันตรายและกลัวว่าเขาจะบาดเจ็บจากการเรียนได้เลยให้เรียนดนตรีแทน ปรากฏว่า เรียนได้ 2 อาทิตย์ เลิกเรียน ในขณะที่พอให้ลูกได้เรียนในสิ่งที่เขาอยากเรียนกลับปรากฏว่าเขาชอบ เล่นอยากเรียนไปต่อเอง”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“ไม่บังคับลูก ให้อิสระกับลูกได้เรียนรู้โดยให้เขาเลือกเอง เขาจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง โดยไม่ไปปิดกรอบตัวตนของเขา แต่จะคอยส่งเสริมสนับสนุนในสิ่งที่เขาชอบเรียนรู้ ทั้งเรื่องเงินและเรื่องกำลังใจ”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

5. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรสังเกต ใส่ใจรายละเอียดของนักเรียนแต่ละคน จะได้ทำความรู้จักนักเรียนของตนเองและจะได้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเองด้วย โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อที่จะได้จัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับนักเรียนแต่ละคน ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ครูคอยสังเกตนักเรียนแต่ละคนว่าชอบหรือสนใจแบบไหน และเมื่อครูรู้ว่านักเรียนชอบอะไรก็ส่งเสริมสิ่งนั้น”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ให้ความสำคัญกับนักเรียนทุกคน โดยใส่ใจรายละเอียดและคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อที่จะได้ดำเนินการค้นหาความสามารถในเด็กแต่ละคน”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“โรงเรียนส่งเสริมให้ครูนั้นได้ให้โอกาสอย่างเท่าเทียมกัน โดยคอยสังเกตและสนับสนุนในสิ่งที่นักเรียนถนัดและทำได้ดี จะทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ และมีความพยายามที่จะทำสิ่งที่ตัวเองชอบและทำได้ดี เปลี่ยนบทบาทของครูเป็นผู้ที่ฟังนักเรียนฟังอย่างตั้งใจ เพื่อจะรู้ว่านักเรียนคิดอย่างไร นักเรียนอยากทำอะไร โดนครูทำหน้าที่เป็นโค้ชหรือผู้แนะนำ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักตัวเอง มีความถนัดอะไร ชอบอะไร ทำอะไรได้ดี และควรปรับปรุงจุดอ่อนของตัวเองอย่างไร”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“โรงเรียนและครูผู้สอนต้องใกล้ชิดและดูแลนักเรียนตลอดเวลา โดยมีผู้ปกครองช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เมื่อโรงเรียนต้องการหรือขอรับความช่วยเหลือ”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนัง)

“คอยดูและคอยพูดคุยกับลูกในเรื่องที่เขาชอบที่สุด ลูกเขาจะเล่าประสบการณ์ในการเรียนในเรื่องที่เขาชอบให้ฟังด้วยความสุข ความสนุก ซึ่งเป็นการต่อยอดสิ่งที่ชอบทุกวันหรือตัวตนของลูก”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“ให้ความสนใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของนักเรียน จะได้ช่วยแนะแนวทางในการเรียนตามความความ ความสนใจ ความถนัดหรือความเหมาะสมกับตัวของนักเรียน เช่น สังเกตว่านักเรียนคนนี้เรียนรู้ได้ดีด้วยการอ่านก็จะสนับสนุนส่งเสริมให้อ่านหนังสือเยอะ ๆ หรือนักเรียนบางคนถนัดเรียนรู้ด้วยการฟังก็จะเรียกมาเสริมบทเรียนด้วยการทบทวนให้ฟัง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนช่างเหล็ก)

“สังเกตว่าลูกของเราชอบอะไร แนวทางในสิ่งที่เขาชอบ”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช้างเหล็ก)

6. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองควรส่งเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสือ เพื่อนักเรียนจะได้รู้จักตนเองผ่านโลกของการอ่าน ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ส่งเสริมให้ลูกอ่านหนังสือ เพราะการอ่านหนังสือจะทำให้ลูกได้ความรู้มากมายและได้มุมมองแนวคิดต่าง ๆ ที่เป็นการเปิดโลกใหม่ให้กับลูก ลูกจะได้ค้นพบตัวเองจากการอ่าน และจะได้เรียนรู้ไปได้เรื่อย ๆ ที่ลูกชอบอ่านหนังสือ”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ให้ลูกอ่านหนังสือมาก ๆ เพราะหากเขาชอบอะไรมาก ๆ เช่น ถ้าเขาชอบอ่านนิยาย เราอาจมองว่าไร้สาระ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเรานำมาสอนเข้าว่า การอ่านนิยายถือเป็นการฝึกอ่านหนังสืออย่างหนึ่ง ฝึกสมาธิ แต่เราควรสอดส่องว่านิยายเหล่านั้นเหมาะกับวัยของลูกหรือไม่ เราก็คอยแนะนำทาง ๆ โดยไม่ห้าม ไม่บังคับ แต่คอยชี้แนะแนะนำ จะช่วยให้ลูกค้นพบความเป็นตัวของตัวเองได้มากยิ่งขึ้น”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าห้องสมุดอ่านหนังสือ นักเรียนจะได้มีแหล่งข้อมูลที่มากมาย แหล่งข้อมูลที่หลากหลายที่จะได้เป็นตัวช่วยให้ค้นพบตนเองและจะต่อยอดไปถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดช้างเหล็ก)

“ให้ลูกอ่านหนังสือ เพราะแม้แต่การอ่านหนังสือก็ให้ลูกเลือกมาหลากหลายจะได้รู้ว่าชอบอ่านประเภทไหน สนใจแนวใด”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช้างเหล็ก)

3.1.4 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มีความเชื่ออำนาจในตน” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ภายใต้คำนิยาม “ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความคิดและการยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวล้วนเป็นผลมาจากทักษะ ความพยายามและความสามารถที่เกิดจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น” จากข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษา

ปีที่ 6 เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความเชื่ออำนาจในตน เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ตามคำนิยามดังกล่าว ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนวทางที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนควรดำเนินการด้านความเชื่ออำนาจในตนของนักเรียนได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนเชื่อมั่นว่านักเรียนสามารถกำหนดการกระทำตนเองได้ และสร้างความเข้าใจว่าการกระทำของนักเรียนนั้นมีพลังอำนาจที่ส่งผลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยพูดคุยตัวอย่างให้นักเรียนทำความเข้าใจ และพูดเสริมแรงให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นและเพียรพยายาม ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ให้เชื่อมั่นในตัวเอง โดยให้ทำงานที่เขาสามารถทำได้สำเร็จ ให้คำชม เมื่อทำสำเร็จบ่อย ๆ เขาจะมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น รวมทั้งต้องสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีกำลังใจว่า นักเรียนทุกคนสามารถไปสู่เป้าหมายที่ตนตั้งไว้ได้ ถ้ามีความขยัน มานะ พากเพียรพยายาม”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส)

“เวลาสอบเก็บคะแนนจะมีนักเรียนที่ได้คะแนนเยอะ และนักเรียนที่ได้คะแนนน้อยแตกต่างกันไปตามความสามารถของนักเรียน ซึ่งนักเรียนที่ได้คะแนนสอบน้อยนั้น ในบางครั้งอาจเกิดความท้อแท้และคิดว่าตนเองนั้นทำดีที่สุดแล้ว คุณครูจึงต้องอธิบายให้นักเรียนฟังว่าเพื่อนที่ได้คะแนนเยอะนั้น เขาตั้งใจเรียนและเตรียมตัวอ่านหนังสือมาเป็นอย่างดี จึงทำให้ผลสอบออกมาดี ส่วนนักเรียนที่ได้คะแนนน้อยนั้นอาจจะมีการเตรียมตัวมาไม่ดี หรือมีเนื้อหาที่นักเรียนไม่เข้าใจ คุณครูต้องพูดให้นักเรียนเห็นภาพและเข้าใจว่ามันเป็นผลจากความตั้งใจ ความพยายามของนักเรียน ทุกอย่างล้วนเป็นผลจากการกระทำของนักเรียน แต่ครูก็ต้องพูดให้กำลังใจนักเรียนว่าครั้งหน้า ถ้านักเรียนมีความมุ่งมั่น พยายามและตั้งใจ นักเรียนจะต้องทำคะแนนได้ดีแน่นอน ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น เพื่อให้นักเรียนเกิดแรงผลักดันในการสอบครั้งต่อไป”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ผู้บริหารจะกระตุ้นนักเรียนให้ตระหนักเพื่อให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยสอนว่า “คนเราเลือกเกิดไม่ได้ แต่เลือกที่จะเป็นอะไรได้ ขึ้นอยู่กับเรา”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก)

“ครูเป็นคนชี้ให้เห็นว่า ตัวเรากำหนดการกระทำ โดยยกตัวอย่างให้นักเรียนเข้าใจ เช่น ทำไมคนพิการถึงไปแข่งโอลิมปิกได้ เพราะเขารู้ว่าเขาสามารถพยายามเพื่อทำให้ตนไปถึงจุดนั้นได้”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“มีการเสริมแรงให้ความเชื่อมั่นว่าเขาทำได้และสามารถทำได้ดีเยี่ยมด้วย แต่หากมีการผิดพลาดต้องให้เขายอมรับข้อผิดพลาด เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กลับมามีความเชื่อมั่นในตนเองอีก”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนัง)

“พูดให้นักเรียนเชื่อว่านักเรียนสามารถกำหนดการกระทำของตนเองได้และทุกอย่างล้วนเกิดจากการกระทำของนักเรียน โดยยกตัวอย่างง่าย ๆ ให้เรียนเห็นว่า A เป็นผลทำให้เกิด B โดยเมื่อนักเรียนเชื่อมั่นว่าตนเองมีความพยายาม มุ่งมั่นตั้งใจก็จะส่งผลดีในอนาคต ซึ่งครูจะช่วยส่งเสริมได้โดยแทรกอยู่ในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมโฮมรูม เช่น สอนเกี่ยวกับการออมเงิน ครูก็จะบอกวิธีการเงิน ถ้านักเรียนพยายามไปศึกษาค้นคว้าต่อ นักเรียนก็จะพบว่ามีวิธีการออมเงินที่หลากหลายวิธี ซึ่งนักเรียนก็จะรู้วิธีการออมเงินมากยิ่งขึ้น”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

“ครูต้องคอยชี้แนะว่า นักเรียนมีอำนาจมากพอที่จะกำหนดการกระทำของตนเองเป็นอำนาจในการสั่งการตนเอง ซึ่งนักเรียนทุกคนมีอำนาจในตนอยู่แล้ว เพียงแค่ครูต้องชี้ว่านักเรียนต้องสั่งตัวเอง เช่น ครูให้อ่านหนังสือ แต่ถ้านักเรียนไม่สั่งตัวเอง นักเรียนก็จะไม่อ่าน”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

“บอกลูกว่า เราเป็นคนทำเองทั้งนั้น ความสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับตัวเราเอง ขึ้นอยู่กับการกระทำของเราเอง ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความพยายามและความตั้งใจอดทนมุมานะของเราเอง ไม่ใช่โชคชะตา”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

2. ครูและผู้ปกครองควรให้อิสระในการคิดและตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ ด้วยตัวของนักเรียนเอง เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเรียนรู้ที่จะยอมรับผลของการกระทำที่ตนเองเลือก โดยที่ครูและผู้ปกครองจะคอยช่วยชี้แนะให้กับนักเรียน ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ให้อิสระ โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องเป็นสิ่งที่ทำแล้วตัวเองหรือคนรอบข้างไม่เดือดร้อน และถ้าเขาตัดสินใจทำเขาก็ต้องรับผลจากการกระทำของเขาเอง เช่น ไม่ยอมทำการบ้านให้เสร็จ ก็จะไม่บังคับ แต่ถ้าโดนครูว่า เขาก็ต้องยอมรับ”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส)

“ปลูกฝังในเรื่องผลของการกระทำ หรือช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดและตระหนักในสิ่งที่ตนจะทำเสมอ การที่นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและเกิดการยอมรับอำนาจในตนนั้นทำให้นักเรียนมีความรอบคอบ มีสติและคิดก่อนทำเสมอ เพราะนักเรียนจะตระหนักถึงสิ่งที่จะตามมา ส่งผลให้ทำอย่างตั้งใจ เพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“สอนให้นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าคิด กล้าทำ เช่น ถ้าครูมอบโจทย์เรื่องการทำอาหาร ครูก็ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง แบ่งงานกันเองกับเพื่อน ๆ ถ้ามีปัญหาครูเข้าไปแนะนำตามความเหมาะสม ถ้านักเรียนสามารถทำทุกอย่างด้วยตนเองจะส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ เชื่อมั่นในตัวเองทุกสถานการณ์”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก)

“ให้คิด ให้ตัดสินใจเอง แต่พ่อแม่จะคอย support อธิบายชี้ให้เห็นผลดีผลเสีย แต่จะให้ลูกตัดสินใจเอง”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“ให้ลองทำในสิ่งที่อยากทำ แต่นักเรียนต้องยอมรับผลของการกระทำ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ไม่มีอะไรดีไปกว่าการได้ลงมือทำ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือ แล้วจะได้รับประสบการณ์ตรง”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

“ให้ลูกฝึกตัดสินใจด้วยตนเอง ให้อิสระในการทำหรือไม่ทำ โดยไม่บังคับ แต่ต้องรับในผลที่เกิดขึ้น”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่างเหล็ก)

3. ครูและผู้ปกครองควรยกตัวอย่างกรณีศึกษาของตัวอย่างการกระทำ ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ ดังข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ในชั่วโมงโฮมรูม ครูจะมีกิจกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละชั้น ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมนั้น คือ การถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีและไม่ดีของทุกคน เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งนักเรียนบางคนถ่ายทอดประสบการณ์ บางคนถ่ายทอดสิ่งที่ได้พบหรือรับมาทางสื่อต่าง ๆ และร่วมกันสรุปหรือระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น โดยเชื่อมโยงกับเรื่องอำนาจในตน”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“ส่งเสริมให้ลูกได้คิดและพิจารณาไตร่ตรองข้อดี ข้อเสีย แต่ละสิ่งที่ทำลงไปว่าจะเกิดผลดี ผลเสียกับตัวเอง ผู้อื่นหรือสังคมหรือไม่ เช่น หากลูกจะซื้อของก็ต้องคิดให้ดีว่ามีความจำเป็นหรือมีความต้องการใช้มากน้อยเพียงใด”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม)

“สอนให้เห็นถึงผลของการกระทำ ยกตัวอย่างให้ลูกคิดตามว่า ถ้าลูกรู้ว่าไม่ตั้งใจเรียนจะทำข้อสอบไม่ได้ และอาจจะสอบตก ตามเพื่อนไม่ทัน ในขณะที่ถ้าลูกตั้งใจเรียนลูกจะเข้าใจสิ่งที่เรียนและทำข้อสอบได้”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาครปรก)

“ยกกรณีตัวอย่างให้นักเรียนได้เปรียบเทียบ หรือเล่าเรื่องให้นักเรียนได้เห็นผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการกระทำ”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

“เล่าข่าวต่าง ๆ หรือยกตัวอย่างให้ลูกได้เห็นเป็นตัวอย่างของการกระทำ ฝึกให้ลูกได้คิดเปรียบเทียบผลดีและผลเสียของการกระทำ และให้ลูกลองคิดว่าถ้าเป็นลูกลูกจะทำหรือไม่”

(ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง)

จากข้างต้นสามารถสรุปแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนหรือทางโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนควรดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มุ่งอนาคต” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรยกตัวอย่างบุคคลที่มุ่งอนาคตที่ประสบความสำเร็จให้นักเรียนเห็นเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีเป้าหมาย การวางแผนและการดำเนินการตามแผน

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้สื่อออนไลน์หรือการเล่าประวัติของบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ เช่น นักกีฬาทีมชาติ นักร้อง ศิษย์เก่าดีเด่นของโรงเรียน คนในครอบครัว เป็นต้น รวมทั้งยกตัวอย่างบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการไม่มุ่งมั่นอนาคตเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้คิดพิจารณาเปรียบเทียบ เพื่อเป็นแรงเสริมที่กระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งมั่นอนาคต

1.2 ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกตั้งเป้าหมายในระยะสั้นและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนเพื่ออนาคต โดยครูให้นักเรียนลองตั้งเป้าหมายในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นเรียนในชั่วโมงแรกหรือเริ่มต้นปีการศึกษา ผู้ปกครองให้นักเรียนลองตั้งเป้าหมายในช่วงปิดภาคเรียน รวมทั้งให้นักเรียนคิดวางแผนการดำเนินการเพื่อให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และลองดำเนินการตามแผนที่ตนเองได้วางไว้ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนย้ำเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนเพื่ออนาคต

1.3 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรให้นักเรียนฝึกตั้งเป้าหมายในระยะยาว โดยใช้คำถามกระตุ้นเกี่ยวกับอาชีพในอนาคตเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดเกี่ยวกับการมุ่งมั่นอนาคตของตนเอง

1.4 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ โดยการพูดและให้ข้อมูลความรู้เพื่อสร้างความตระหนักว่าการศึกษาเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้นักเรียนมีอนาคตที่ดี นอกจากนี้โรงเรียนยังส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการจัดสอนเสริมและจัดสื่อการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และผู้ปกครองยังต้องส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจเรียน ทบทวนบทเรียนและศึกษาหาความรู้จากสื่อออนไลน์อย่างสม่ำเสมอทุกวัน

2. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้เห็นคุณค่าในตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็น ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมหน้าเสาธงชื่นชมนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดี โดยให้รางวัลหรือเกียรติบัตรยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อสร้างความรู้สึภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

2.2 ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้บรรยายเล่าเรื่องความสำเร็จหรือความภาคภูมิใจของตนเองหน้าชั้นเรียน และให้เพื่อน ๆ ร่วมกันชื่นชม เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

2.3 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรให้การเสริมแรงทางบวกกับนักเรียนด้วยการกล่าวชื่นชมทุก ๆ สิ่งที่นักเรียนทำ เช่น ตั้งใจเรียน สอบผ่าน ทำอะไรได้สำเร็จ เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจหรือคุณค่าให้กับนักเรียน และหากนักเรียนทำสิ่งใดผิดหรือไม่สำเร็จจะไม่มีเสริมแรงทางลบด้วยการต่อว่า ตำหนิ แต่จะพูดสอนให้นักเรียนเข้าใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแก้ไขตนเอง

2.4 ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดบวก โดยใช้ให้เห็นว่านักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่แตกต่างกันไป ให้ภูมิใจในสิ่งที่ตนเป็น ศักยภาพที่ตนเองมี และขณะเดียวกันต้องชี้ให้นักเรียนเห็นว่าศักยภาพด้านที่นักเรียนไม่มีหรือไม่ถนัดนั้นสามารถพัฒนาให้มีหรือให้ดีขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.5 ครูและผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนหรือเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความต้องการหรือความชอบของนักเรียน โดยเมื่อนักเรียนได้เรียนหรือได้ทำในสิ่งที่ชอบเรียนรู้จะส่งผลให้สามารถทำออกมาได้ดี ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและอยากที่จะทำหรือเรียนรู้ในสิ่งนั้นไปอย่างต่อเนื่อง

2.6 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดการแข่งขันหรือหาเวทีการแข่งขันให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้นกับนักเรียน รวมทั้งสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.7 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ความสำเร็จจากการปฏิบัติจริง เช่น ผลิตสินค้าและจัดจำหน่าย เป็นต้น โดยเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้จนประสบความสำเร็จจะทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

3. แนวทางการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้รู้จักตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

3.1 ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมในช่วงโฮมรูมและในวิชาแนะแนว โดยให้นักเรียนสำรวจเกี่ยวกับตัวตนของตนเองในด้านต่างๆ ของตนเองและเล่าบรรยายหรือเขียนบรรยายในรูปแบบของแผนผังความคิด (Mind Mapping) และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อน ๆ ช่วยแสดงความคิดเห็นเพื่อเสริมตัวตนของนักเรียนเพิ่มเติมในด้านที่นักเรียนอาจไม่ทราบ รวมทั้งนำผลทั้งหมดไปสะท้อนพูดคุยกับครู

3.2 ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง นักเรียนได้ลองเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายมาก ทำให้ค้นพบตัวตนและศักยภาพต่าง ๆ ของตนเอง

3.3 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความชอบหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก

3.4 ผู้ปกครองควรให้อิสระกับนักเรียนในการเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการบังคับหรือตีกรอบตัวตนของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ค้นหาตัวตนผ่านการเรียนรู้ ซึ่งผู้ปกครองจะเป็นผู้คอยชี้แนะและเป็นผู้สนับสนุนทั้งทางจิตใจและการเงินอย่างเต็มที่

3.5 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรสังเกต ใส่ใจรายละเอียดของนักเรียนแต่ละคน จะได้ทำความรู้จักนักเรียนของตนเองและจะได้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเองด้วย โดยจะต้อง

อาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อที่จะได้จัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับนักเรียนแต่ละคน

3.6 ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองควรส่งเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสือ เพื่อให้นักเรียนจะได้รู้จักตนเองผ่านโลกของการอ่าน

4. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มีความเชื่ออำนาจในตน” การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนเชื่อมั่นว่านักเรียนสามารถ กำหนดการกระทำตนเองได้ และสร้างความเข้าใจว่าการกระทำของนักเรียนนั้นมีพลังอำนาจที่ส่งผล ต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยพูดคุยตัวอย่างให้นักเรียนทำความเข้าใจ และพูดเสริมแรงให้ นักเรียนมีความมุ่งมั่นและเพียรพยายาม

2. ครูและผู้ปกครองควรให้อิสระในการคิดและตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ ด้วยตัวของ นักเรียนเอง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเรียนรู้ที่จะยอมรับผลของการกระทำที่ ตนเองเลือก โดยที่ครูและผู้ปกครองจะคอยช่วยชี้แนะให้กับนักเรียน

3. ครูและผู้ปกครองควรยกตัวอย่างกรณีศึกษาของตัวอย่างการกระทำ ให้นักเรียนได้ฝึก คิดพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ

3.2 การประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

จากการที่ผู้วิจัยนำ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการ ส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ได้ผลการประเมินความเหมาะสม ดัง ตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิ	คะแนนความเหมาะสมของแนวทาง	ด้านที่ 1 การมุ่งอนาคต	ด้านที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง	ด้านที่ 3 การรู้จักตนเอง	ด้านที่ 4 ความเชื่ออำนาจในตน	ทั้งฉบับ	ผลการประเมิน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1		4.00	4.00	3.83	3.66	3.84	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2		3.50	3.57	3.66	3.66	3.59	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3		4.25	4.57	4.16	4.00	4.24	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4		3.75	3.57	4.00	3.66	3.74	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5		3.75	3.71	3.83	3.66	3.73	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6		4.75	4.71	4.50	5.00	4.74	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7		4.00	4.00	3.83	3.66	3.87	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8		4.25	4.57	4.16	3.66	4.16	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9		4.75	4.85	5.0	4.66	4.81	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10		3.75	4.14	4.33	4.33	4.13	ผ่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11		4.75	5.00	5.00	5.00	4.93	ผ่าน
รวม		4.13	4.24	4.20	4.08	4.16	ผ่าน

จากตารางที่ 24 (ร่าง) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 4.08-4.24 โดย (ร่าง) ข้อเสนอแนะแนวทางทุกด้านมีความเหมาะสม โดยด้านที่ 2 (ร่าง) แนวทางการส่งเสริมด้านการเห็นคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุดเท่ากับ 4.24 รองลงมาคือ ด้านที่ 3 (ร่าง) แนวทางการส่งเสริมด้านการรู้จักตนเองมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.20 และด้านที่ 1 (ร่าง) แนวทางการส่งเสริมด้านการมุ่งอนาคตมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.13 ส่วนด้านที่ 4 (ร่าง) แนวทางการส่งเสริมด้านความเชื่ออำนาจในตนมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมต่ำที่สุดเท่ากับ 4.08 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของ (ร่าง) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาทั้งฉบับโดยจำแนกตามผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า (ร่าง) ข้อเสนอแนะแนวทางมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 3.59-4.93 แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ผ่านทุกคน

3.3 การตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์

จากการที่ผู้วิจัยนำ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ร่วมพิจารณาตรวจสอบผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ณ อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย ห้อง 823 เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2563 เพื่อปรับปรุงแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ขึ้นนั้น มีประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้ปรับแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

1. เสนอให้เขียนแนวทางแยกตามบทบาทของผู้ใช้แนวทาง โดยให้แยกเป็นแนวทางของผู้บริหารโรงเรียน แนวทางของครูและแนวทางของผู้ปกครอง เพื่อที่จะได้ทราบว่าใครทำอะไร อย่างไร ดังข้อเท็จจริงจากการสนทนากลุ่มต่อไปนี้

“ข้อเสนออีกควรจะต้องถึง 3 มุมสำคัญ คือ เป็นข้อเสนอใครทำอะไร อย่างไร เพื่อให้เกิดอะไร การอธิบายมากกว่า concept ของตัวนั้น เพราะฉะนั้นการเขียนข้อเสนอที่หลายคนปนกันมันไม่ได้ clear มันมีหลาย concept อยู่ในตัวนั้น เช่น ผู้บริหารกับผู้ปกครองคนละบทบาทกัน เพราะฉะนั้นข้อเสนอที่เราเสนอว่าใครควรทำอะไร อย่างไร ผู้ปฏิบัติมีผู้บริหาร กับครู ซึ่ง action ของสิ่งที่เขาจะดำเนินการไม่เหมือนกัน ผู้บริหารคือมองเห็นภาพองค์กรรวมของโรงเรียน ตัวครูมองเห็นภาพคือครูกับนักเรียนในชั้นเรียนในห้องเรียนว่าเค้าจะทำกิจกรรมอะไร อย่างไร ผู้บริหารจะทำอะไรในฐานะที่เขาเป็นหัวหน้าในหน่วยงานสถานศึกษา ดังนั้นต้องแยกข้อเสนอที่ผู้บริหาร ข้อเสนอของครู และผู้ปกครองอีกกลุ่มหนึ่งเลย เพราะฉะนั้นต้องไปแยกออกให้ชัดถึงระดับโรงเรียน ในห้องเรียนและผู้ปกครอง เพื่อทำให้ประเด็นข้อเสนอชัดเจน แต่ละ actor จะทำอะไรจะต้องทำอย่างไร มันจะสะท้อนให้ครอบคลุม 4 ด้าน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1)

“แนวทางควรให้เห็นว่าใครทำอะไร ยังไงชัดเจน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“มันเหมือนเป็นข้อย่อย ๆ คือมันอาจจะเป็นข้อเสนอแนะรายละเอียดได้ แต่ว่าตรงนี้น่าจะจับเป็นประเด็นใหญ่ที่สังเคราะห์มาว่าสามารถสรุปออกมาเป็นกี่ประเด็น อาจจะจัดออกตามลำดับรายบุคคลมั้ย อย่างที่ท่านผู้ทรงแนะนำว่า มีผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง มันก็จะมีแนวทางของแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันไป พอเรารวบยอดเลยทำให้มองไม่เห็นว่บทบาทของ

แต่ละคนควรจะทำอะไร อย่างไรในการส่งเสริม อันนี้จะต้องกรู๊ปใหม่ ลองดูว่าจะกรู๊ปแบบไหน กรู๊ปแบบตามบทบาทของคนที่ส่งเสริมมั้ยหรือกรู๊ปตามตัวเนื้อของแนวทาง”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

“บางข้อมันมีความซ้ำซ้อนกันอยู่ เช่น 2.7 ผู้บริหารควรจะมีกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แต่จริง ๆ ในมูมนี่ ครูต้องทำนะเช่นกัน หรือผู้ปกครองเองก็สามารถประดิษฐ์อะไรกับลูกแล้วก็ส่งเสริมแนวทางการจำหน่ายได้เช่นกัน ในมูมครอบครัวยังมีธุรกิจอยู่แล้วหรือไม่ก็ได้ ก็หาแนวทางว่าลูกเราชอบแนวทางนี้มั้ย มองว่าน่าจะแยก ในมูมตัวเอง บางข้อผู้บริหารบ้าง ครูบ้าง ผู้ปกครองบ้าง เป็นรายบุคคลให้ชัดเจน เช่น แนวทางของผู้บริหารไปเลย แนวทางของครูเองเป็นอย่างไรบ้าง และแนวทางของผู้ปกครองเป็นอย่างไร มันน่าจะชัดเจนขึ้น ถ้าแยกเป็น 3 บุคคล มันน่าจะชัดเจนขึ้น”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6)

“บางข้อมันมีความซ้ำซ้อนกันอยู่ เราใช้ wording ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองรวมเลย แต่ในเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารนั้นจะเป็นเชิง policy ผู้บริหารคงจะลงไปสังเกตกำกับ ติดตามใน detail ในห้องเรียน classroom management ไม่ได้ ดังนั้นอาจจะฝากไว้เป็นข้อคิดว่าจะอย่างไร how คือ ผู้ปกครองอาจจะ monitoring ที่บ้าน เป็นครูอยู่ที่บ้าน ส่วนครูเป็น classroom ในห้อง แต่พอ. เขาจะมีเวลา take action หรือ ตรงนี้เลยอยากฝากไว้ว่าจะมี how อย่างไร โดยแยกให้ชัดเจนของ action ของแต่ละคน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7)

“ในแต่ละด้านมันมีประเด็นเยอะมากและหลากหลาย ซึ่งอาจารย์มองว่ามี 20 แนวทางจริง แต่มันมีหลายประเด็น ดังนั้นอาจจะต้องดูประเด็นซ้ำ ๆ แล้วมารู๊ปรวมแล้วก็เสนอเป็นแนวทางแยกไป”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8)

“ควรแยกประเด็นของผู้ปฏิบัติให้ชัดเจนว่าบทบาทที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ผู้ปกครอง ครูและผู้บริหารในการส่งเสริมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10)

2. เสนอให้ปรับแก้การใช้ภาษาในการเขียน เพื่อให้แนวทางมีความคมชัด อ่านแล้วเข้าใจง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ดังข้อเท็จจริงจากการสนทนากลุ่มต่อไปนี้

“ข้อเสนอที่เสนอมายังจับต้องไม่ได้ ในบางข้อในบางประเด็นต้องให้จับต้องได้ เป็นรูปธรรม ปรับภาษาให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น เขียนสิ่งที่จะทำให้เด่นชัด ให้สะท้อนถึงตัวแปรที่อยู่ในนิยาม 4 ด้าน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1)

“พูดถึงแนวทางมันคือ *practical guidelines* มันต้องสามารถเอาไปปฏิบัติได้เลย ไม่ต้องคิดอะไรเยอะ อ่านแล้วสามารถทำตามได้เลย ภาพของแนวทางมันควรเป็นแบบนั้น มีบางข้อที่อ่านแล้วมันยังไม่รู้ว่าทำยังไง ลักษณะของกิจกรรมหรือสิ่งที่ทำให้กับเด็กเพื่อให้เกิดตัวนี้มันต้องคืออะไร อย่างไร ดังนั้นต้องปรับภาษาเขียนให้ชัดเจน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“แนวทางที่สังเคราะห์มาภาษายังดูเป็นนามธรรมในแต่ละประเด็น ถ้าคนที่เขาจะไปปฏิบัติยังมองไม่เห็นว่าจะปฏิบัติอย่างไรในลักษณะไหน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

“มีบางคำที่ต้องปรับแก้เพิ่ม”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6)

“มันอาจจะมี *wording* บางอย่างทีหลังจากวันนี้ เดียวผู้วิจัยต้องไปทำงาน *work hard* โดยไปปรับ *wording* หรือคำที่สละสลวยกว่านี้ โดยให้แนวทางอ่านแล้วคนใช้รู้ว่าจะนำไปใช้อย่างไร”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7)

“แนวทางภาษาที่ใช้ยังไม่คม ปรับภาษาให้แนวทางดูชัดเจน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8)

3. เสนอให้ขยายการส่งเสริมแนวทางจากเดิมที่จะยึดติดเพียงในโรงเรียน ห้องเรียนหรือชั้นเรียนเท่านั้น แต่ควรขยายเพิ่มไปนอกโรงเรียนตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างไม่สิ้นสุด ทุกที่ ทุกโอกาส

“เดี๋ยวนี้ท้องถิ่นก็มาทำศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำ *learning center* มันจะเชื่อมโยงกัน อย่างห้องสมุดของคน. เด็กประถมก็ไปใช้ทำการบ้าน เรียนบ้าง อันนี้เป็นข้อเสนอแนะ ลองพิจารณา ซึ่งคิดว่ามันไม่ใช่ในกรอบของรั้วโรงเรียน แต่มันนอกโรงเรียนด้วย”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1)

“ขณะนี้ที่แทนที่จะพูดเรื่องของ lifelong learning แต่พูดอีกเรื่องหนึ่งแล้วมันคู่กัน นั่นคือ life wide learning นั่นคือ เรื่องของการเรียนรู้เองไม่ใช่แค่ตลอดชีวิต แต่ว่าเรียนรู้ได้ ทุกโอกาส ทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะทำอะไรอยู่ ขณะนี้ในเวลา 1-2 ชั่วโมง ผมกำลังเรียนรู้ อะไรเยอะแยะเลย อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่ง เป็นเวที เป็นเรื่องของ life wide learning ที่อยากจะ ให้ลองนึกถึงซิว่าเราจะส่งเสริมเรื่องนี้ยังงัยบ้าง เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว มันจะกลายเป็นว่า lifelong learning จะอยู่เพียงชั้นเรียน ห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งท่านผู้ทรงท่านอื่นได้พูดตัวอย่าง ของสถานประกอบการที่ใกล้ๆ มันยังมีอะไรมากกว่านั้น ในชุมชน ในสังคม มีช่องทาง มีแหล่ง ให้เกิดการเรียนรู้มากมาย และจะทำให้ข้อเสนอแนะมีน้ำหนักมีพลังมากขึ้น”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2)

“แนวทางควรให้ขยายไปนอกรั้วโรงเรียน ควรขยายกรอบ ไม่ใช่แค่ในโรงเรียน เท่านั้น ในโรงเรียนก็ได้ นอกโรงเรียนก็ได้ ที่บ้านก็ได้ หรืออยู่ที่ไหนก็ได้ เช่น ชุมชน แหล่ง เรียนรู้ เช่น KidZania หรือแม้แต่คนนอกแบบหลักสูตรนอกระบบ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“จากแนวทางที่ไปสัมภาษณ์สอบถามจากโรงเรียนสังกัดออกมามันจะเห็นการเรียนรู้ ตลอดชีวิตจริง ๆ ตอนนี้มีมิติมันเป็นในสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ คุรุจัดกิจกรรม ผู้ปกครอง จัดกิจกรรม แต่ว่าตลอดชีวิตของเด็กมันกว้างกว่านั้น โดยข้อเสนอเพิ่มเติมไว้ในเรื่องของแหล่ง การเรียนรู้ ซึ่งเราไม่ได้เน้นแค่ออนไลน์ แม้ว่าอาจารย์จะบอกว่าเน้น Gen ปัจจุบัน เน้น Gen เด็ก Generation ใหม่ ๆ แต่ว่าแหล่งการเรียนรู้มันมีมากกว่าแค่ออนไลน์ พิพิธภัณฑ์ หรือ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นตัวบุคคลเอง อันนี้คือถ้ามีมิติเหล่านี้เข้ามาได้เพิ่มเติม ก็ที่น่าสนใจมากขึ้น”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

“การเรียนรู้ ณ วันนี้ มันไม่ได้อยู่เพียงในห้องเรียน โรงเรียนได้สร้างเครือข่าย อย่าง โรงเรียนเราอยู่ใกล้สำนักงานเขตป้อมปราบ เราก็ต้องไปสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับเขต เขตก็จะให้ ความช่วยเหลือโรงเรียน เราอยู่ในวัด เราก็ใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ เด็กก็จะเรียนรู้และซึมซับ วัฒนธรรมต่างๆ และเราอยู่ตรงศูนย์สร้างเสริมทั่วไปของกรุงเทพมหานคร ที่นั่นเขาจะมีการ ฝึกอบรมต่าง ๆ มีการสอนประกอบอาหาร ดนตรี สอนเด็กทำอะไรมา ๆ ในจุดนี้จะเป็นสิ่งที่ สร้างแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจให้กับเด็ก เด็กจะได้ค้นพบความถนัดของเขาและสามารถที่ จะต่อยอดเมื่อขอโตขึ้นได้ ซึ่งแนวทางควรขยายออกไปนอกห้องเรียน โดยอาจนำนักเรียนไป

เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรชาญชาวบ้าน หรือสถานประกอบการร่วมด้วย”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9)

“ผู้ปกครองพานักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ หรืองานนิทรรศการต่าง ๆ เพื่อให้เห็นโลกกว้างขึ้น”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11)

4. เสนอให้เพิ่มสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น เข้ามาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ส่งเสริมพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ

“อาจจะสกัดบางอย่างที่มีความเฉพาะสำหรับเด็ก Generation นี้ได้ ด้วยการอาศัยสื่อ ด้วยแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มันเอื้อ มันจะเป็นแนวทางที่น่าสนใจและมีความใหม่มากยิ่งขึ้น”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

“เห็นด้วยที่ควรใช้สื่อออนไลน์ แต่ในมุมมองเองที่จบเทคโนโลยี มา มองว่าบางทีมันไม่จำเป็นต้องสื่อออนไลน์อย่างเดียว อาจเป็นสื่อทั่วไป อย่างเช่น หนังสือ เราลืมนึกไปหรือเปล่า สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์เองก็มีข่าวก็ยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ไม่จำเป็นต้องมีมือถือ คอมพิวเตอร์ ในนี้ก็มีหลาย ๆ ข้อ เช่น 1.4 ที่เป็นสื่อออนไลน์อยู่ แล้ว 1.1 เอง ก็มองว่าน่าจะมีสื่อที่นอกเหนือจากสื่อออนไลน์ เพราะว่าบอกว่าผู้บริหารโรงเรียนควรยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ก็มองว่าป้ายนิเทศยังได้เลย ไม่จำเป็นต้องเป็นสื่อออนไลน์อย่างเดียว ดังนั้นควรเพิ่มสื่อที่นอกเหนือจากสื่อออนไลน์ เช่น รูปภาพ การจัดป้ายนิเทศ เพิ่มเติม”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6)

“อาจารย์มองว่ามีอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ เครื่องมือ หรือ tools ก็คือเกี่ยวกับเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นตัวเข้ามาเสริมทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เมื่อเวลาพูดถึงวิธีการ กิจกรรม ยิ่งในยุคของ new normal tools น่าจะเป็นหัวใจสำคัญมาก ๆ ซึ่งตอบสนองในเรื่องของคุณภาพและความเสมอภาคด้วย เพราะถ้าในกรุงเทพไม่ห่วย แต่ในต่างจังหวัดที่มีความห่างไกล เราจะทำอย่างไรให้เด็กที่อยู่ต่างจังหวัดจะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ โดยใช้ tools เครื่องมือ คือ ถ้าเราเขียนลงไปข้อเสนอนี้แนวทางก็จะเกิดประโยชน์มาก ๆ ก็จะฝากประเด็นเรื่องสื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยขยายการเรียนรู้ของผู้เรียน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8)

“อยากให้เพิ่มตัวเลือกของการสืบค้นข้อมูล และทุกวันนี้เด็กควรจะเพิ่มทักษะทางเทคโนโลยีเข้าไปด้วย เด็กเราไวจริง ๆ ถ้าเป็นโรงเรียนเอกชน เด็ก ๆ มีโทรศัพท์มือถือถือกัน ตั้งแต่อนุบาลด้วยซ้ำ ในบางครั้งเด็กสามารถใช้โทรศัพท์ในช่วงเวลาเรียน ครูก็จะใช้สื่อเทคโนโลยีให้เด็กได้สืบค้นข้อมูล ก็จะทำให้เด็กเขาสร้างแรงบันดาลใจได้ + ในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9)

5. เสนอให้มีการสังเกต ทำความรู้จักและวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อที่จะส่งเสริมนักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

“ผู้ที่พัฒนาเด็กก็ต้องรู้จักเด็กก่อน รู้จักตัวตน รู้จักวิถีคิด รู้จักนิสัยใจคอ รู้จักเด็กอย่างดี เขาจะรู้ว่าอะไรเป็น drive สำหรับเด็ก ถ้าสมมติว่าเขารู้จักเด็กได้ดี เขาจะรู้จัก drive ในตัวเด็ก เขาจะเอาตัว drive นั้นมา exercise ให้มันกลายเป็นอะไรพวกนี้ได้”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“ครูผู้สอนควรจะต้องรู้จักผู้เรียนก่อนเพื่อจะส่งเสริมได้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน โดยผู้บริหารอาจจะเป็นผู้อำนวยการความสะกดด้านข้อมูลนักเรียน รวมทั้งเครื่องมือต่าง ๆ ในการวิเคราะห์และเก็บข้อมูลผู้เรียนแต่ละคน”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7)

“ตอนแรกยังสงสัยว่าทำไมเราได้ 1 ใน 5 ก็เราทำมาตลอด และโรงเรียนเรามีขนาดไม่ใหญ่มาก นักเรียนมีประมาณรุ่นป.6 มี 25 คน เลยทำให้เราารู้ตัวผู้เรียน ผู้ปกครอง ข้อดีข้อเสียของนักเรียน เรารู้จักหมด เพราะเรามีโรงเรียนเท่านี้ ดังนั้นยังป.6 ก่อนที่เราจะปั้นเด็กออกไป เราจะต้องรู้จักเขา”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10)

6. เสนอให้นำเรื่องของอาชีพมาประกอบการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เนื่องจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเริ่มมีความสนใจเกี่ยวกับอาชีพ เพื่อที่จะได้เชื่อมโยงกับการมุ่งอนาคตและยังเป็นประเด็นที่ช่วยในการส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบตนเองด้วย

“อาชีพ การวางแผนการเรียน การใช้ชีวิต เด็กประถมก็เริ่มสนใจเรื่องพวกนี้แล้ว ควรนำเรื่องเหล่านี้เข้ามาร่วมในการส่งเสริม”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“ควรจะมีการแนะแนวและแนะนำอาชีพต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนด้วย เพื่อจะได้เข้าใจตนเองและเห็นอนาคตของตนเองได้เด่นชัดขึ้น”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6)

“ครูนำเสนออาชีพ สาขาวิชาต่าง ๆ ที่เรียนในระดับอุดมศึกษาด้วยสื่อจาก youtube ให้นักเรียนได้พิจารณา ได้รู้จัก เพื่อให้นักเรียนเห็นโลกกว้างทางการศึกษาและอาชีพ โดยฝึกให้นักเรียนตั้งวิสัยทัศน์ เป้าหมายระยะยาวด้วยว่า เขาอยากเป็นอะไร ประกอบอาชีพอะไร ตัวอย่างตอนนี้ สพฐ. ก็มีโครงการหนึ่งอาชีพ หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม ครูก็จะคุยกับเด็กว่าอยากทำอาชีพอะไร เราส่งเสริมให้เด็กได้ลองปฏิบัติ เป็นอะไรที่จะทำให้เด็กได้ค้นพบความชอบ ความถนัดของตัวเอง”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9)

“ผู้ปกครองควรพูดคุยกับนักเรียนเรื่องการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพอย่างเป็นกันเอง โดยชี้ให้เห็นแนวโน้มการประกอบอาชีพหรือการทำงานในโลกปัจจุบันและอนาคต”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11)

7. เสนอให้เพิ่มในประเด็นการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับบ้านเพื่อให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อการช่วยส่งเสริมนักเรียนในด้านต่าง

“ควรมีการสะท้อนพูดคุยกับทั้งครูและผู้ปกครอง”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“ผู้บริหารควรสร้างความร่วมมือจากระหว่างครูและผู้ปกครอง รวมทั้งโรงเรียนกับชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนสูงสุด”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7)

“แนวทางทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาจะมีกลุ่มหลักคือ มีผู้บริหาร มีครู มีผู้ปกครอง ผู้บริหารทำงานในเรื่องของนโยบาย ซึ่งจะลงไปสู่ครู ส่วนครูจะมีหน้าที่ประสานกับผู้ปกครองในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในนี้บอกว่าผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองปลูกฝังนักเรียน สิ่งสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ ถ้าที่โรงเรียนผู้บริหารคุยกับครูได้ แต่ผู้ปกครองถ้าจะให้ประสบความสำเร็จ พูดยากๆ คือ เราจะต้องมีการประชุมพูดคุยกับผู้ปกครอง บางคนต้องยอมรับว่าผู้ปกครองไม่ใช่ได้มีการศึกษาดีทุกคน บางคนก็มีการศึกษาไม่มาก และต้องประกอบอาชีพเลี้ยงปากท้อง ส่งเสียลูกเรียน หารายได้ แต่

ถามว่าถ้าเราได้พูดคุยกับเขา อย่างผู้ปกครองที่โรงเรียนพอบอกอะไรผู้ปกครองยินดีทุกอย่างเลย 100% ให้ความร่วมมืออย่างมาก”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9)

8. เสนอให้ปรับแนวทางในด้านการมุ่งอนาคต ในประเด็นการยกตัวอย่างคนที่ประสบความสำเร็จ โดยเปลี่ยนจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จเป็นบุคคลใกล้ชิดที่นักเรียนรู้จักที่เคยทำผิดพลาดล้มเหลว แต่สามารถพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จ

“ถ้าไปดู SDG Sustainable Development Goals ด้านการศึกษาได้พูดถึงประเด็นหลัก ๆ ไว้ 3 เรื่อง คือ เรื่องของคุณภาพ ความเสมอภาคและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยากให้มองว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความเสมอภาคและก็มีคุณภาพด้วย และการศึกษาในปัจจุบันมันไม่ค่อยมีความเท่าเทียมกันเท่าไร คนในแวดวงสังคมเรามีโอกาสที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเยอะมาก ในขณะที่ลูกหลานคนงาน หรือลูกคนที่ห่างจากวงการศึกษาก็ได้การศึกษาแค่นี้ จบแล้วก็จะไม่มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง ก็อยากให้เห็นว่าเราต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพด้วยและมีความเสมอภาคทั่วหน้ากัน ยกตัวอย่าง ข้อ 1.1 การที่เราเอาคนที่ประสบและไม่ประสบความสำเร็จมาเพื่อที่จะยกคนเหล่านี้ให้สูงขึ้นและกดคนเหล่านี้ให้ต่ำลง มันจะทำให้เด็กมุ่งอนาคตมากขึ้น ซึ่งผมคิดว่าไม่ใช่ เห็นว่าหลายคนมุ่งอนาคต แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ และในขณะที่คนที่ไม่ประสบความสำเร็จก็อาจจะไม่ได้มุ่งอนาคต ซึ่งผมคิดว่าเป็นเรื่องที่ต้องระวังในแง่ของตรรกะและในเชิงจริยธรรม”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2)

“ควรยกตัวอย่างบุคคลที่เคยล้มเหลวหรือกลับตัวกลับใจมาเป็นคนที่มุ่งอนาคตจะดูเป็นกิจกรรมที่สอนให้เด็กเห็นคุณค่าของการมุ่งอนาคตมากกว่าไปตีตราว่าใครคือบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“ในความเป็นจริงการมุ่งอนาคตของแต่ละคนน่าจะมาจาก Internal Drive ที่แตกต่างกัน การที่ยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ถ้ามันไม่ไม่มีอะไรที่ connect กับเด็กคนนั้น มันก็แทบจะไม่มีคามหมาย”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“การยกตัวอย่างบุคคลต่าง ๆ อาจเป็นดาบสองคมในการวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้เป็นแบบอย่าง”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10)

9. เสนอให้ปรับแนวทางในด้านการมุ่งอนาคต ในประเด็นการวางเป้าหมาย โดยควรระบุเครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมกับแต่ละระดับประถมศึกษาไว้ด้วย

“ควรระบุเครื่องมือในการตั้งเป้าหมายระยะสั้นและการประเมินว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ และควรเป็นเครื่องมือที่ใช้ได้ง่ายไม่ซับซ้อน เช่น Learning Contract, Individual Study Plan, Concept Mapping, Know what to learn เป็นต้น”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

10. เสนอให้ปรับแนวทางในด้านการมุ่งอนาคต โดยให้เพิ่มการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน

“การที่เขาจะมุ่งอนาคตได้ เขาต้องมี passion เขาต้องได้รับ inspire อะไรบางอย่างมาก่อน มันถึงจะมี passion เกิดขึ้นมาได้”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“ถ้าไปถามว่า มุ่งสู่อนาคต ถามว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร วัยเด็กเขาอาจตอบได้ว่า เขาอยากเป็นทหาร เขาอยากเป็นครู อยากเป็นหมอ พอมัธยมเด็กได้รับสิ่งเร้าและประสบการณ์ต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น โลกมันเปลี่ยน ความคิดและมุมมองของเด็กก็จะเปลี่ยน แต่ถ้าพูดถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างในหน้า 6 บอกว่า มีการยกตัวอย่างพูดคุย แต่อะไรที่จะสร้างแรงบันดาลใจได้ ก็ดูในข้อ 1.1 ดูแล้วเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ ถ้าเราสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กประถมได้ ดิฉันคิดว่ามันจะฝังอยู่ในสมองเด็ก สิ่งที่จะทำให้เข้าสร้างแรงบันดาลใจได้ดี คืออยากจะเสนอตรงนี้ คือควรเพิ่มข้อความว่า ให้เด็กได้ไปสัมผัสกับประสบการณ์จริง ให้เขาได้ไปเห็น ได้ไปดู ได้ไปลองฝึก ได้ไปลองทำ อย่างของเรา เรามีสถานประกอบการที่อยู่ใกล้ ๆ โรงเรียน เราพาเด็กไปเรียนรู้และจะเห็นได้ว่าทุกวันนี้อาชีพบางอาชีพมันแทบจะสูญเลย เพราะไม่มีคำว่ารุ่นใหม่อีสานต่อ ส่วนเด็กรุ่นใหม่เขาจะมองอาชีพเกี่ยวกับ computer เกี่ยวกับผู้ประกอบการ อยากมีกิจการเป็นของตัวเอง อยากมีรายได้ที่เห็นเพิ่มขึ้นนอกเหนืออย่างรวดเร็ว เด็กก็จะคิดแล้วว่าฉันอยากเป็นอะไร การพาไปดู พาไปชม หรือไปในที่ที่คนที่

ทำแล้วประสบความสำเร็จ เด็กก็อาจจะสนใจ ซึ่งตรงนี้ได้ก็อาจมองว่าในอนาคต เขาอยากเป็นแบบนี้ละ ตรงนี้ก็อาจจะเห็น hero ของเขา เป็นแรงบันดาลใจ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9)

“ควรสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน เพราะแรงบันดาลใจจะนำไปสู่เป้าหมาย ครูต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น นำไปเรียนรู้ในสถานที่จริงจากแหล่งเรียนรู้ให้เห็นด้วยตาตนเอง ตามสถานประกอบการหรือแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ เป็นต้น เพราะแรงบันดาลใจจะนำไปสู่ความสนใจ ความชอบ อยากค้นหา แสวงหา”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10)

“ผู้ปกครองควรสร้างแรงจูงใจให้กับลูกคือต้องพาไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ตามสถานที่ต่างๆ เพื่อลูกจะได้เห็นจริง เพื่อจะได้นำไปใช้และเป็นแรงจูงใจมุ่งสู่นาคต”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11)

11. เสนอให้ปรับแนวทางในด้านการมุ่งอนาคต โดยให้เพิ่มประเด็นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

“ถ้าจะเติมเต็มแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งอนาคตเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตควรเพิ่มเรื่อง การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8)

“เพื่อที่เขาจะได้มุ่งอนาคต เด็กสมัยนี้จะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้นกว่าเดิม”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10)

12. เสนอให้ปรับแนวทางในด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยให้เพิ่มประเด็นการเรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาดร่วมด้วย เพื่อให้นักเรียนยอมรับและเกิดการพัฒนาแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นต่อไปจนเกิดความภาคภูมิใจตนเอง

“ควรให้เรียนรู้จากสภาพจริง/ความเป็นจริง ทั้งสมหวัง/ผิดหวัง สำเร็จ/ล้มเหลว เพราะคุณค่าของตนเองไม่เฉพาะความสำเร็จ ความล้มเหลวและสิ่งที่ควรปรับปรุงตนเองก็เป็นสิ่งที่ควรได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าด้วยเช่นเดียวกัน โดยควรให้บรรยายเกี่ยวกับ

ความล้มเหลวหรือสิ่งที่คุณควรแก้ไขปรับปรุงควรรู้ไปด้วยจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยเช่นกัน เนื่องจากการยอมรับตนเอง = เห็นคุณค่า”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

13. เสนอให้ปรับแนวทางในด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ในประเด็นการชื่นชมหรือการให้รางวัลจากการแข่งขันกับเด็กที่เก่งอย่างเดียว โดยควรลดการแข่งขัน แต่ปรับเป็นการแสดงผลงานต่าง ๆ ของนักเรียน

“ไม่ควรส่งเสริมเฉพาะเด็กเก่ง แต่ต้องมีให้กับเด็กทุกระดับ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“แนวทางบางอย่างมันเน้นการแข่งขันมากเกินไป”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4)

“เท่าที่อ่านมันมองดูในเรื่องของความเก่งวิชาการเป็นหลัก เราเน้นแต่ทำให้แข่งขันหรือชมเชยคนที่ทำกิจกรรมได้เก่ง ประสบความสำเร็จ แต่ว่ากลุ่มทั่วไปหรือกลุ่มที่ถูกกละเลยละจะมีแนวทางอย่างไร”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5)

“การให้รางวัล คนที่เก่งแต่ไม่ถูกยกย่องจะ down ลง จากให้เห็นคุณค่าในตนเอง แต่คนที่ไปอยู่ในมุนนั้นอาจจะลดการเห็นคุณค่าในตนเองลงรีเปล่า เพราะไม่ถูกชื่นชมยอมรับจากสังคม เป็นประเด็นที่ต้องระวัง”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6)

“ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จและมีความภาคภูมิใจกับสิ่งที่เขาสนใจ และทำสำเร็จ ถึงแม้จะเป็นผลงานหรือเรื่องที่ไม่ซับซ้อนหรือยากก็ตาม โดยควรเพิ่มกิจกรรมแสดงผลงานของนักเรียน อาจจัดในวันนิทรรศการวิชาการ หรือ open house ของโรงเรียน หรือจัดในวันสำคัญต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนแสดงผลงานในวันสำคัญนั้น ๆ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9)

“อาจลดการแข่งขัน แต่เพิ่มโอกาสการแสดงความสำเร็จของการทำงานของเด็ก โดยควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน มีมุมนักเรียน มุมแสดงผลงานนักเรียน นอกเหนือจากการทำกิจกรรมเพิ่มเติม”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10)

14. เสนอให้ปรับแนวทางในด้านการรู้จักตนเอง โดยให้เพิ่มกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียน หรืออาชีพเพื่อช่วยให้นักเรียนค้นพบตนเอง

“ครูและผู้ปกครองต้องหากิจกรรมให้นักเรียนทำเพื่อให้นักเรียนค้นพบความถนัด ความสนใจในการเรียนหรืออาชีพ เช่น ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูล เรื่องที่ตนเองสนใจ หรือ อาชีพที่ตนเองสนใจ การเรียนที่ตนเองสนใจแล้วนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ หรือเขียนหน่วยงาน ต่าง ๆ มาให้ความรู้ หรือจัดนิทรรศการ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9)

15. เสนอให้ปรับแนวทางในด้านความเชื่ออำนาจในตน โดยให้เพิ่มกิจกรรมให้นักเรียน ทำและให้ประเมินผลความสำเร็จ รวมทั้งสะท้อนคิดผลของการกระทำต่าง ๆ จากทั้งตัวนักเรียนเอง จากครู รวมทั้งผู้ปกครอง

“บทบาทของครูและผู้ปกครองควรประเมินผล แจ้ง feedback ให้ผู้เรียน พร้อม ชี้แนะและให้กำลังใจ”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3)

“จัดโครงการหรือกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ประเมินสรุปความสำเร็จของตนเอง”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7)

“ครูและผู้ปกครองควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตว่า ตนจะสามารถทำให้เกิดอะไร ได้อย่างไร และสัมพันธ์กับเหตุการณ์อื่น ๆ ได้อย่างไร”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6)

“จัดกิจกรรมให้นักเรียนแสดงศักยภาพทั้งเดี่ยวและกลุ่ม เช่น พูดหรือทำกิจกรรม หน้าเสาธงตอนเช้า หรือในงานนิทรรศการ เป็นต้น แล้วให้นักเรียนช่วยกันสรุปความสำเร็จ หรือไม่สำเร็จ เพราะอะไร”

(ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9)

จากผลการตรวจสอบ (ร่าง) แนวทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาที่ได้จากการสนทนากลุ่มข้างต้น ทำให้ได้ข้อเสนอแนะในแง่มุมต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 11 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาเป็นหลักยึดและแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง แนวทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาให้มีความชัดเจน มี

ความเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่จะนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติแต่ละฝ่ายมากยิ่งขึ้น ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มุ่งอนาคต” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

เมื่อ “ผู้มุ่งอนาคต” หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต โดยเล็งเห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งวางแผนและปฏิบัติตามแผนเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่ต้องการในอนาคตของตนเอง โดยมีแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมสำหรับผู้ปฏิบัติแต่ละฝ่าย ดังนี้

1.1 แนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1.1.1 สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เข้าถึงได้ง่าย และสะดวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1.1.1 จัดบริการห้องสมุดโรงเรียนให้มีสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ตที่พร้อมรองรับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเปิดโลกกว้างทางการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียน

1.1.1.2 จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ อย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ความสามารถและมองเห็นทางเลือกในการศึกษาและการเรียนรู้เพื่ออนาคตของตนเอง เช่น กิจกรรมชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ กิจกรรมค่ายวิชาการ กิจกรรมการแข่งขันวิชาการในโรงเรียน กิจกรรมการแสดงผลงานทางวิชาการของนักเรียนในรูปแบบของ Open House หรือที่เรียกว่า “กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ” กิจกรรมตลาดนัดวิชาการในโรงเรียน กิจกรรมการแข่งขันกีฬา และกิจกรรมการแสดงผลความสามารถพิเศษต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนค้นพบความถนัดของตนเองเพื่อการพัฒนาต่อเนื่องต่อไปในอนาคต เป็นต้น

1.1.1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ที่ทันเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันผ่านเสียงตามสาย และมุมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้กับนักเรียนอย่างทั่วถึงเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเป็น “บุคคลแห่งการเรียนรู้” รักในการแสวงหาความรู้ในทุกที่ ทุกเวลาที่มีโอกาส

1.1.2 พัฒนาระบบภาคีเครือข่ายสถานศึกษา โดยสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะกรรมการเครือข่ายระดับห้องเรียน และเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ทางอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานรองรับความสนใจการเรียนรู้ด้านอาชีพของนักเรียนต่อไปในอนาคต โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1.2.1 จัดให้มีโครงการส่งเสริมการหารายได้พิเศษระหว่างปิดภาคเรียนของนักเรียน เช่น การร้องเพลงเปิดหมวก การวาดภาพขาย การขายของออนไลน์ การรับแจกใบปลิว การขายเสื้อผ้ามือสอง การทำอาหารและขนมขาย เป็นต้น

1.1.2.2 การให้นักเรียนช่วยผู้ปกครองทำงานโดยได้ค่าจ้างตอบแทน

1.1.2.3 การให้นักเรียนฝึกวางแผนการหารายได้ การหาตลาด การคาดการณ์ผลตอบแทนที่จะได้รับ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานจากประสบการณ์ตรง และรู้จักวางแผนในการเรียนและการประกอบอาชีพเพื่อความสำเร็จในอนาคต

1.1.3 พัฒนาระบบการบริหารงานแนะแนวแบบมุ่งอนาคต โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1.3.1 พัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการงานแนะแนว ภาควิชาเครือข่าย และการจัดการระบบสารสนเทศให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถดูแลและพัฒนาศักยภาพนักเรียนทั้งการเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและการศึกษาต่อเพื่อการประกอบอาชีพของนักเรียนในอนาคต

1.1.3.2 พัฒนาครูแนะแนวให้มีศักยภาพในการให้บริการแนะแนวนักเรียนที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และวางแผนเพื่อการศึกษาในอนาคตของตนเองได้

1.2 แนวทางสำหรับครู

1.2.1 พัฒนาระบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียนตามแนวทางของ Active Learning เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.2.1.1 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก (Learner-Centered Approaches) โดยส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนพัฒนาเต็มศักยภาพด้วยการกำหนดหรือเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและรู้วิธีการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม

1.2.1.2 กระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนอยากเรียนและเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานและมีความมั่นใจในการเรียนรู้ สามารถตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้และมองเห็นแนวทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

1.2.1.3 จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดของตนเอง (Self-directed Learners) กล่าวคือ

- 1) ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในตนเองโดยไม่ต้องให้ใครมาเจียวเชี่ยกำกับ
- 2) ให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ว่าเรียนเรื่องอะไร เพราะอะไร
- 3) ให้นักเรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ที่ชัดเจน

4) ให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และวางแผนว่าในการเรียนรู้แต่ละเรื่องจะต้องใช้อะไรบ้างในการเรียนรู้ เช่น สื่อวัสดุและอุปกรณ์การเรียนรู้ เวลา ค่าใช้จ่าย เป็นต้น

5) ให้นักเรียนมีโอกาเลือกวิธีการในการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เช่น การอ่าน การสืบค้นจากโทรศัพท์มือถือ การสืบค้นบนอินเทอร์เน็ตหรือระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ การใช้สื่อสังคม (Social Media) ที่หลากหลาย เช่น Facebook, Line, Twitter, Youtube และ Instagram เป็นต้น รวมทั้งการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ๆ การสอบถามผู้รู้ การฝึกปฏิบัติจริง การทดลอง เป็นต้น

6) ให้นักเรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

1.2.2 สร้างโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายผลหรือต่อยอดการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.2.2.1 จัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson Learned) กระบวนการเรียนรู้ตามประเด็นหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด

1.2.2.2 จัดกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในหัวข้อหรือประเด็นที่นักเรียนสนใจตามบทเรียนหรือเนื้อหาที่เรียนตามความเหมาะสม

1.2.3 ปลุกฝังหรือพัฒนาวิธีคิด (Mindset) ที่จะเป็รากฐานสำคัญในการตัดสินใจเลือกการเรียนรู้หรือการศึกษา และการทำงานอาชีพในอนาคต โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.2.3.1 ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ในลักษณะของสัญญาการเรียนรู้ (Learning Contract) ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างนักเรียนกับครูเพื่อการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

1.2.3.2 ให้นักเรียนวางแผนการศึกษารายบุคคล (Individual Study Plan) หรือเขียนแผนที่โน้ตส์ (Concept Mapping) เกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นเพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2.3.3 ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศ (Bulletin Board) เกี่ยวกับสาขาวิชาหรือความรู้เรื่องราวต่าง ๆ และอาชีพต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และกำหนดเป้าหมายในการศึกษาและการทำงานอาชีพในอนาคต

1.2.4 สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยให้นักเรียนได้รู้ ได้เห็น ได้สัมผัสและฝึกปฏิบัติจริง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.2.4.1 พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยมีการจัดทำโปรแกรมการเรียนรู้ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน

1.2.4.2 เชิญศิษย์เก่าหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมที่เคยล้มเหลวในชีวิตมาก่อนในอดีตแล้วกลับตัวกลับใจสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้มาบรรยายให้นักเรียนฟัง เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างให้กับนักเรียนและเป็นแนวทางในการเรียนรู้เพื่อการชีวิตที่ดีหรือประสบความสำเร็จในชีวิตในอนาคตของนักเรียน เป็นต้น

1.3 แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

1.3.1 ปลุกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบและความมีวินัยในตนเองอันจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการเรียนรู้ การศึกษา การทำงาน และการดำเนินชีวิตที่มีเป้าหมายของนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.3.1.1 ให้นักเรียนรับผิดชอบงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยู่ในวัยที่นักเรียนสามารถทำได้เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ รู้จักการจัดสรรเวลาระหว่างการทำงานบ้าน และการเรียน รู้จักวางแผนการทำงานในชีวิตประจำวัน เกิดการเรียนรู้จากการเรียนและการทำงาน

1.3.1.2 ให้นักเรียนวางแผนการใช้จ่าย การเก็บรักษาเงินสดที่ผู้ปกครองให้ในรอบสัปดาห์หรือรอบเดือน และการเก็บออม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักวางแผนในการดำเนินชีวิต และการมีวินัยในตนเอง

1.3.2 ปลุกฝังทัศนคติเชิงบวก (Positive Attitude) ต่อการเรียน การศึกษา การทำงานและความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จในชีวิตในอนาคตของนักเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.3.2.1 ยกตัวอย่างญาติพี่น้องหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักที่เคยล้มเหลวในชีวิตเนื่องจากไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียนแล้วภายหลังมากลับตัวกลับใจจนประสบความสำเร็จทั้งการเรียน และการทำงานอาชีพ เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และวางแผนการศึกษาและการทำงานอาชีพ เพื่ออนาคตที่ดีของนักเรียน

1.3.2.2 ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนและอนาคตที่ต้องการ เพื่อให้ นักเรียนรู้จักการคาดการณ์ในอนาคตและเกิดความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายและอนาคตที่ต้องการต่อไป

1.3.2.3 ชี้แนะและให้คำปรึกษาทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างรอบด้านเพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดก่อนทำ เรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด คำนึงถึงผลดี ผลเสียที่จะตามมา

1.3.2.4 พูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับการศึกษาต่อและอาชีพที่จะทำเพื่อให้ นักเรียนมีเป้าหมายในอนาคตและเรียนรู้เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

2. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้เห็นคุณค่าในตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็น ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

เมื่อ “ผู้เห็นคุณค่าในตนเอง” หมายถึง ผู้ที่มีความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดีหรือในแง่บวก ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นผู้ที่มีศักยภาพ มีความสามารถในการกระทำการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญหรือมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยมีแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมสำหรับผู้ปฏิบัติแต่ละฝ่าย ดังนี้

2.1 แนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

2.1.1 ปลุกฝังจิตสำนึกความเป็นคนดีให้กับนักเรียน รู้จักชื่นชมคนอื่นและเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อคนอื่น ต่อสังคม และต่อตนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1.1.1 ประกาศเกียรติคุณหน้าเสาธงหลังนักเรียนเข้าแถวร้องเพลงเคารพธงชาตินักเรียนที่สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามต่าง ๆ เช่น นักเรียนที่มีจิตสาธารณะ (Public Mind) หรือจิตอาสา (Public Consciousness) เป็นที่ประจักษ์ของเพื่อนนักเรียน และครูในโรงเรียนหรือชุมชนบริเวณโรงเรียน นักเรียนที่เป็นตัวแทนของห้องเรียน สายชั้นหรือระดับชั้น หรือตัวแทนของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียน เป็นต้น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.1.1.2 จัดให้มีโครงการบำเพ็ญประโยชน์ของนักเรียน เช่น การเป็นจิตอาสาช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเอง และรักในการเรียนรู้เพื่อมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อส่วนรวม

2.1.2 เปิดพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถอย่างหลากหลาย ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1.2.1 จัดกิจกรรมแสดงผลงานของนักเรียนทั้งด้านวิชาการและทักษะความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น จัดนิทรรศการวิชาการ กิจกรรม Open House กิจกรรมตลาดนัดวิชาการและผลงานนักเรียน เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.1.2.2 จัดกิจกรรมค่ายพัฒนาทักษะชีวิต การแข่งกีฬา เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้กล้าแสดงออกและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป

2.1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียน การศึกษาและการทำงานที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1.3.1 มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น และครูแนะแนวร่วมกัน ค้นหาความสามารถพิเศษหรือจุดเด่นของนักเรียนแล้วร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ทุกนักเรียนมีความภาคภูมิใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความใฝ่รู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.1.3.2 มอบหมายให้ครูผู้สอนทุกคนจัดทำแผนการสอนหรือบันทึกการสอน (Lesson Plan) และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity Design) ที่เอื้อต่อศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน เพื่อให้ทุกนักเรียนมีแรงจูงใจและมีความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ

2.2 แนวทางสำหรับครู

2.2.1 สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้กับนักเรียน เพื่อให้ทุกนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.2.1.1 ให้นักเรียนเล่าเรื่องที่นักเรียนมีความภาคภูมิใจในชีวิต โดยให้เขียนเรียงความ ให้เล่าหน้าชั้นเรียน การจัดป้ายนิเทศแสดงผลงานที่นักเรียนภาคภูมิใจ เพื่อให้ทุกนักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อสร้างผลงานที่มีความภาคภูมิใจอย่างต่อเนื่อง

2.2.1.2 พุดยกย่องชื่นชมหรือให้รางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามความเหมาะสมเมื่อนักเรียนทำอะไรสำเร็จ เพื่อให้ทุกนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อความสำเร็จยิ่งขึ้นไป

2.2.1.3 พุดให้กำลังใจและชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเมื่อนักเรียนทำอะไรไม่สำเร็จ เช่น ตอบคำถามไม่ถูก ทำข้อสอบไม่ได้ มีผลการเรียนตกต่ำ มีความล้าถอยในการเรียน ไม่สนใจการเรียน เป็นต้น เพื่อให้ทุกนักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองและเกิดการเรียนเพื่อที่จะปรับปรุงตนเองต่อไป

2.2.2 สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการศึกษาตามแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.2.2.1 สังเกตและวิเคราะห์นักเรียนแต่ละคนให้ถูกต้องว่าใครมีศักยภาพโดดเด่นในด้านใดแล้วบอกให้นักเรียนทราบว่าทุกคนมีศักยภาพเพื่อให้ทุกนักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.2.2.2 ให้อิสระแก่นักเรียนในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง เพื่อให้ทุกนักเรียนมีความสุขและประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และเกิดความภูมิใจในตนเอง

2.2.3 จัดให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนมีความสนใจ มีความถนัดหรือมีความภูมิใจจากการทำงานกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.2.3.1 จัดมุมแสดงผลงานนักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งอาจเป็นผลงานเดี่ยวหรือกลุ่ม เช่น ใบงาน ชิ้นงาน เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จและมีกำลังใจในการเรียนต่อไป แต่จะต้องผลัดเปลี่ยนการแสดงผลงานเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสแสดงผลงานของตนเอง

2.2.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างทั่วถึง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

2.3 แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

2.3.1 สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และความภาคภูมิใจให้กับนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.3.1.1 พุดชื่นชมหรือให้รางวัลในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเมื่อนักเรียนทำอะไรได้สำเร็จ

2.3.1.2 พุดให้กำลังใจ ให้ความรัก ความใส่ใจ ชี้แนะ ให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนมีความผิดพลาดหรือทำอะไรไม่สำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อให้นักเรียนมีความมั่นใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เกิดความใฝ่รู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ทำอะไรได้สำเร็จหรือไม่เกิดความผิดพลาดในสิ่งที่ทำนั้น ๆ อีก

2.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพหรือต่อยอดในด้านที่นักเรียนมีความถนัดและมีความสนใจ เพื่อให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านนั้น ๆ ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.3.2.1 จัดหาสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเกิดความเชื่อมั่นในการเรียนรู้

2.3.2.2 ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การช่วยเหลือผู้ปกครอง ทำงานบ้านหรือกิจกรรมทางอาชีพในส่วนที่สามารถทำได้ การหารายได้ระหว่างปิดภาคเรียน การร่วมกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในครอบครัว ชุมชน และสังคมทั่วไป ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อทำสิ่งนั้น ๆ ให้ดีหรือประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้รู้จักตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

เมื่อ “ผู้รู้จักตนเอง” หมายถึง ผู้ที่รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างถูกต้อง ตรงกับสภาพความเป็นจริงตามธรรมชาติของตนเอง อันได้แก่ การรู้จักจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ

ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิัยและความชอบของแต่ละบุคคลเพื่อจะได้เข้าใจตนเองได้อย่างแท้จริง โดยมีแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมสำหรับผู้ปฏิบัติแต่ละฝ่าย ดังนี้

3.1 แนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1 พัฒนาระบบการแนะแนวของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การแนะแนวเป็นช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและการรู้จักตนเองของนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

3.1.1.1 จัดให้มีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบบริการแนะแนวของโรงเรียนทุกครึ่งปีและทุกสิ้นปีการศึกษา เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.1.1.2 จัดให้มีบริการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Services) เพื่อช่วยเหลือครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยการจัดให้มีเครื่องมือที่ง่ายและสะดวกต่อการศึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เช่น แบบสอบถามข้อมูลประวัติส่วนตัวนักเรียนด้านต่าง ๆ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์นักเรียนและผู้ปกครอง เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาอื่น ๆ เพื่อการรู้จักนักเรียนเพิ่มเติม เช่น การประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (SDQ: Strengths and Difficulties Questionnaire) การประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการบริการแนะแนวให้คำปรึกษานักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตนเองและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมต่อไป

3.1.1.3 จัดให้มีการบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนและภาคธุรกิจเอกชน ในรูปแบบตลาดวิชา การตลาดนัดอาชีพ และการทัศนศึกษาหรือการศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นโลกกว้างทางการศึกษาและอาชีพ เกิดทางเลือกให้กับตนเองมองเห็นความถนัด ความสนใจและความชอบของตนเอง เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อตอบสนองทางเลือกในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองต่อไป

3.2 แนวทางสำหรับครู

3.2.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีทักษะหรือความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง (Self-Analysis) เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเอง รู้จักความต้องการของตนเอง รู้จักที่จะยอมรับตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพของตน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

3.2.1.1 จัดกิจกรรมชั่วโมงพบครูประจำชั้นหรือที่เรียกว่า กิจกรรมโฮมรูม (Home Room) ให้นักเรียนบอกเล่าผ่านการพูดหรือการเขียนถึงจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิัยและความชอบของแต่ละคนเกี่ยวกับการเรียน

การประกอบอาชีพ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนรู้จักตนเองโดยครูประจำชั้นให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีการ เรียนรู้และมีการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องต่อไป

3.2.1.2 ให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับอาชีพที่อยากทำในอนาคต พร้อม ทิ้งบอกเหตุผลและแนวทางในการศึกษาเพื่อไปสู่การทำอาชีพดังกล่าว โดยมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูล จากสมาร์ตโฟน (Smartphone) แท็บเล็ต (Tablet) หนังสือแนะนำอาชีพต่าง ๆ หรือสอบถามผู้รู้ใน สาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองว่าชอบอาชีพอะไรและจะศึกษาเรียนรู้อย่างไรเพื่อนำไปสู่ การทำอาชีพที่ชอบดังกล่าว

3.2.1.3 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถและลักษณะนิสัยของกันและกันแล้วครูสรุปชี้ให้เห็นว่าทุกคนมีทั้งข้อดีและ ข้อเสียแตกต่างกันไป พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนพัฒนาส่วนดีนั้นให้ดียิ่งขึ้น และขจัดข้อเสียหรือข้อด้อยนั้นให้หมดไป

3.3 แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

3.3.1 สร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อค้นพบตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเลือก ทางเลือกในการเรียนรู้ การศึกษาและอาชีพที่สอดคล้องเหมาะสมกับตนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

3.3.1.1 พานักเรียนไปชมงานนิทรรศการทางการศึกษาและอาชีพต่าง ๆ และ การฝึกให้นักเรียนหารายได้ระหว่างปิดภาคเรียน เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจตัวเองว่ามีความถนัด ความชอบและความสนใจในการศึกษา และการประกอบอาชีพในด้านใดแล้วส่งเสริมสนับสนุนให้ นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่นักเรียนมีความถนัด ความชอบและความสนใจต่อไป

3.3.1.2 ให้นักเรียนบอกอาชีพที่ชอบ มีความถนัดและอยากทำในอนาคต พร้อมทั้งติดตามผลการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อให้นักเรียนได้ตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ และให้การส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ และศึกษาไปในทิศทางและแนวทางที่จะนำไปสู่การทำอาชีพที่นักเรียนอยากทำในอนาคต

3.3.1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนค้นพบตัวเองว่ามีจุดเด่น จุดด้อยอะไร มีความสามารถ ความถนัด ความชอบและไม่ชอบในเรื่องใดแล้วนักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านที่มีความถนัดหรือ ที่ชอบนั้นให้ประสบความสำเร็จต่อไป

3.3.1.4 ให้นักเรียนเรียนรู้เพิ่มเติมจากสถาบันเสริมทักษะความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งค่ายกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ทั้งในรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้นักเรียนได้ ลองทำกิจกรรมที่หลากหลาย อันจะช่วยให้เกิดการค้นพบตนเอง ค้นหาความถนัด ความชอบของ ตนเอง

4. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มีความเชื่ออำนาจในตน” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

เมื่อ “ผู้มีความเชื่ออำนาจในตน” หมายถึง ผู้ที่มีความคิดและยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวล้วนเป็นผลจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น โดยมีแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมสำหรับผู้ปฏิบัติแต่ละฝ่าย ดังนี้

4.1 แนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

4.1.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีกระบวนการเกิด ความตระหนักและการยอมรับว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการกระทำของตนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.1.1.1 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม เช่น การแข่งกีฬา กิจกรรมชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์หรือชิ้นงานต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนมอบหมายให้ทำ รวมทั้งการร่วมกิจกรรมแข่งขันกีฬาวិชาการหรือความสามารถด้านต่าง ๆ กับโรงเรียนอื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น แล้วให้นักเรียนร่วมกันสรุปผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการร่วมทำกิจกรรมนั้นเป็นด้าน ๆ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น แล้วทางโรงเรียนหาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การกระทำในเรื่องนั้น ๆ ประสบความสำเร็จและเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้นต่อไป

4.1.1.2 จัดให้มีโครงการถอดบทเรียนการเรียนรู้ของนักเรียนประจำภาคเรียน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนและและตัวนักเรียนเอง โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนนั้นมี การสรุปเป็นภาพรวมเป็นด้าน ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักในการเรียนของนักเรียนที่เกิดจาก ตัวนักเรียนเองว่าเป็นอย่างไร และทางโรงเรียนมีแนวทางในการพัฒนานักเรียนอย่างไร เพื่อให้ นักเรียนมองเห็นแนวทางและจิตสำนึกในความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างมุ่งมั่นต่อไป

4.2 แนวทางสำหรับครู

4.2.1 จัดกิจกรรมถอดบทเรียนจากประสบการณ์การเรียนรู้และงานที่มอบหมายให้กับนักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับนักเรียนว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการกระทำของ นักเรียนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.2.1.1 จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ที่ต้องใช้ทักษะ ความเพียรพยายามและความรู้ ความสามารถ โดยให้ระยะเวลาที่เหมาะสมแล้วให้นักเรียนร่วมกัน ถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมนั้นว่ามีความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ความสำเร็จหรือความล้มเหลว นั้นเกิดจากอะไรแล้วครูสรุปและชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้นล้วนแล้วแต่เกิดจากการ

กระทำของนักเรียนเองทั้งสิ้น และให้นักเรียนเสนอแนวทางในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะและความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้นั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4.2.1.2 มอบหมายให้นักเรียนจัดทำโครงงานอย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับวัย และระดับการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนนำเสนอกระบวนการและวิธีการในการจัดทำโครงงานนั้น และสรุปผลว่าสำเร็จหรือไม่ สำเร็จอย่างไร เพื่อชี้ให้นักเรียนเห็นว่าความสำเร็จหรือไม่สำเร็จอย่างไร เพื่อชี้ให้นักเรียนเห็นว่าความสำเร็จหรือไม่สำเร็จนั้น มาจากการกระทำของนักเรียนเองทั้งสิ้น และนักเรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขการกระทำในเรื่องต่าง ๆ ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไปอย่างไร

4.2.1.3 มอบหมายงานกลุ่มในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนแล้วให้นักเรียนช่วยกัน ประเมินว่างานที่ทำนั้นมีความสำเร็จเป็นที่น่าพึงพอใจเพียงใด ความสำเร็จนั้นเกิดมาจากอะไรแล้วครู และนักเรียนร่วมกันสรุปว่าเป็นผลมาจากการกระทำของนักเรียนอย่างไรบ้างเพื่อให้นักเรียนยอมรับในการกระทำของตนเองและมองเห็นช่องทางในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4.2.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของนักเรียน การสร้างจิตสำนึกในการทำงานเป็นกลุ่ม การฝึกการยอมรับในความผิดพลาดในการกระทำของตนเอง และการให้อภัยเพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่น โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

4.2.2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning: GBL) ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อให้ความสนุกสนานไปพร้อมกับการได้รับความรู้ โดยสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้ไว้ในเกม เป็นการส่งเสริมการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล การตัดสินใจ และแก้ปัญหา ความกล้าในการแสดงออก กล้าพูด กล้าคิด การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการยอมรับการแพ้ชนะ

4.2.2.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคในรูปแบบของเกม โดยไม่ใช่ตัวเกม เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่สนุกสนาน โดยใช้กลไกของเกมเป็นตัวดำเนินการอย่างไม่น่าเบื่อ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รู้จักวิธีการแก้ปัญหา มีความท้าทายและยอมรับในผลที่เกิดขึ้น

4.3 แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

4.3.1 ฝึกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ยอมรับในผลของการกระทำ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.3.1.1 ให้นักเรียนทำการบ้านด้วยตัวเอง รวมทั้งงานบ้านที่เหมาะสมกับนักเรียนแล้วให้ผู้ปกครองตรวจสอบความถูกต้องและความเรียบร้อยของงานนั้นและบอกนักเรียนให้

ทราบและเกิดความตระหนักว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานที่ทำนั้นเกิดจากการกระทำของนักเรียนเองทั้งสิ้น

4.3.1.2 ให้นักเรียนเรียนรู้จากงานที่ทำ ยอมรับในผลงานและพัฒนาตนเอง เพื่อความสำเร็จที่ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อ ๆ ไป โดยผู้ปกครองบอกให้ทราบว่าผลงานนั้นดีขึ้นหรือไม่ เพียงใด

4.3.2 ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะและตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันโดยใช้เหตุผล โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.3.2.1 ให้นักเรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ ทั้งเรื่องการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยผู้ปกครองคอยสังเกตติดตามผลอย่างเหมาะสมแล้ว ให้นักเรียนประเมินหรือสะท้อนผลการกระทำนั้นว่าเกิดจากการคิด การตัดสินใจ การใช้ทักษะ ความเพียรพยายาม และความรู้ความสามารถของนักเรียนอย่างไร และจะมีแนวทางในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นอย่างไร

4.3.2.2 ยกกรณีตัวอย่างการกระทำบางเรื่องของบุคคลที่นักเรียนรู้จักหรือที่ปรากฏเป็นข่าวหรือจากละครโทรทัศน์ที่นักเรียนได้ชมแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าผลที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของใครและสรุปเชื่อมโยงให้นักเรียนเกิดความตระหนักว่าทุกสิ่งที่เรากระทำลงไปเป็นผลมาจากการใช้ทักษะ ความเพียรพยายามและความรู้ความสามารถของเราเองทั้งสิ้นเพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองและมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนเชิงอธิบายแบบ Explanatory Design: Participant Selection Model ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3,313 คน ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์จำนวน 2,990 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 90.25

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 เป็นการดำเนินการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ ส่วนการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการดำเนินการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

2.1 ผู้วิจัยนำ (ร่าง) องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเบื้องต้นที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติ

เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยผู้วิจัยได้เลือกองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.50 จากนั้นผู้วิจัยจะสรุปข้อมูลและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาและการวิเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

3.1 ผู้วิจัยนำองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 มาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มีจำนวน 5 ระดับ ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ เจตคติต่อการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และความสามารถในการสื่อสาร จำนวน 33 ข้อ

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.71-1.00 และผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 คน แล้วทำการหาค่าความเที่ยง โดยมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.91

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,313 จากโรงเรียน 34 โรง ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยได้แบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์นำมาทำการวิเคราะห์จำนวน 2,990 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 90.25

3.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 2,990 คน มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL)

ระยะที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

2.1 ผู้วิจัยนำ (ร่าง) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยผู้วิจัยได้เลือกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.50 และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

3.1 ผู้วิจัยนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 มาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มีจำนวน 5 ระดับ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านโรงเรียน จำนวน 28 ข้อ ปัจจัยด้านครอบครัว จำนวน 15 ข้อ และปัจจัยด้านนักเรียน จำนวน 17 ข้อ

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.71-1.00 และผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 คน แล้วทำการหาค่าความเที่ยง โดยในส่วนของปัจจัยด้านโรงเรียนมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.86 ในส่วนของปัจจัยด้านครอบครัวมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.88 และสุดท้ายในส่วนของปัจจัยด้านนักเรียนมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,313 จากโรงเรียน 34 โรง ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยได้แบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์นำมาทำการวิเคราะห์จำนวน 2,990 คน (คิดเป็นร้อยละ 90.25 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด)

3.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 2,990 คน มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อทำการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของตัวแปรแฝงปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านนักเรียน และทำการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ด้วยโปรแกรมลิสเรล

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1.1 ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากระยะที่ 2 ของงานวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดหรือมีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามากที่สุดคือ ปัจจัยด้านนักเรียน ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย ซึ่งตัวแปรที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามากที่สุด คือ การมุ่งอนาคต รองลงมา ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเอง และความเชื่ออำนาจในตน ตามลำดับ มาเป็นประเด็นข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาหาแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยด้านนักเรียนเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

1.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียน รวมจำนวน 15 คน จากโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนสูงสุด 5 อันดับแรก จากโรงเรียนที่นำมาทำการศึกษาวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 34 โรงเรียน

1.3 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ปฏิบัติจริงในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในแต่ละด้านของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสังเคราะห์เป็น (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

2.1 ผู้วิจัยนำ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ประเมินความเหมาะสมเบื้องต้นของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) โดยผู้วิจัยได้เลือก (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.50 ไปตรวจสอบโดยการสนทนากลุ่มในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (ร่าง) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน มาร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบ (ร่าง) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่มีความสมบูรณ์

การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ส่วนที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

โดยในแต่ละส่วนมีรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา พบว่าการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง

0.83-0.96 โดยทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.96 รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.93 องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.91 องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.90 ส่วน องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.83 ตามลำดับ และสามารถพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.59-0.69 โดยความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.69 รองลงมาคือ การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.62 ส่วนความตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยในการพัฒนาตนเองได้และความตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการเรียนรู้กับชีวิตจริง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากันเท่ากับ 0.59 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.58-0.64 โดยการมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.64 รองลงมาคือ ความกระหายใคร่รู้และการแสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากันเท่ากับ 0.63 ความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการและการมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากันเท่ากับ 0.60 ส่วนการมีนิสัยรักการอ่าน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.58 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.48-0.81 โดยความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.81 รองลงมาคือ ความสามารถในการอ่านและการเขียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.74 ความสามารถในการสังเคราะห์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.68 ส่วนความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.48 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.61-0.81 โดยความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

มาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.81 รองลงมาคือ ความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ส่วนความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.61 ตามลำดับ

องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.63-0.78 โดยความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่างๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.78 รองลงมาคือความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.66 และความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df=1.30$ $p=.08$, GFI=1.00, AGFI=0.99, CFI=1.00, RMSEA=0.01, SRMR=0.00) โดยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.53 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.29 และปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกต่ำสุดเท่ากับ 0.11 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.27 และปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกต่ำสุดเท่ากับ 0.19 และโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดเท่ากับ 0.51 ส่วนปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกต่ำสุดเท่ากับ 0.36 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาพัฒนามาจากผลการวิจัยในระยะที่ 2 ที่พบว่า ปัจจัยที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกสูงสุดหรือมีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามากที่สุดคือ ปัจจัยด้านนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามากที่สุดคือการมุ่งอนาคต รองลงมา ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเองและความเชื่ออำนาจในตน

ตามลำดับ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้บริหารโรงเรียน ครูและ ผู้ปกครองนักเรียน รวมจำนวน 15 คน จากโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของ นักเรียนสูงสุด 5 อันดับแรกจากโรงเรียนที่นำมาทำการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 34 โรงเรียน โดยผ่านการ ประเมินความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จำนวน 11 คน ซึ่งประกอบด้วยแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะตามตัวแปร 4 ตัวแปรที่ ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามากที่สุดตามลำดับดังที่กล่าวแล้วนั้น โดยจำแนกเป็นแนวทางย่อย ๆ ที่ชัดเจนเพื่อนำไปปฏิบัติสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครอง ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มุ่งอนาคต” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยมีแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมสำหรับผู้ปฏิบัติแต่ละฝ่าย ดังนี้

1.1 แนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1.1.1. สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เข้าถึงได้ง่าย และสะดวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1.1.1 จัดบริการห้องสมุดโรงเรียนให้มีสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ โทรทัศน์และสื่ออินเทอร์เน็ตที่พร้อมรองรับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเปิด โลกกว้างทางการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียน

1.1.1.2 จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ อย่างหลากหลายให้สอดคล้อง กับความถนัดและความสนใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ความสามารถและมองเห็น ทางเลือกในการศึกษาและการเรียนรู้เพื่ออนาคตของตนเอง เช่น กิจกรรมชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ กิจกรรมค่ายวิชาการ กิจกรรมการแข่งขันวิชาการในโรงเรียน กิจกรรมการแสดงผลงานทางวิชาการ ของนักเรียนในรูปแบบของ Open House หรือที่เรียกว่า “กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ” กิจกรรมตลาดนัด วิชาการในโรงเรียน กิจกรรมการแข่งขันกีฬา และกิจกรรมการแสดงความสามารถพิเศษต่าง ๆ ที่จะ ช่วยให้นักเรียนค้นพบความถนัดของตนเองเพื่อการพัฒนาต่อเนื่องต่อไปในอนาคต เป็นต้น

1.1.1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ที่ทันเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันผ่านเสียงตามสาย และมุมการเรียนรู้ ต่าง ๆ ให้กับนักเรียนอย่างทั่วถึงเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเป็น “บุคคลแห่งการเรียนรู้” รักในการ แสวงหาความรู้ในทุกที่ ทุกเวลาที่มีโอกาส

1.1.2 พัฒนาระบบภาคีเครือข่ายสถานศึกษา โดยสร้างความร่วมมือกับเครือข่าย ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะกรรมการเครือข่ายระดับห้องเรียน และเครือข่ายภาค ชุมชนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ทางอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานรองรับความสนใจการ เรียนรู้ด้านอาชีพของนักเรียนต่อไปในอนาคต โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1.2.1 จัดให้มีโครงการส่งเสริมการหารายได้พิเศษระหว่างปิดภาคเรียน ของนักเรียน เช่น การร้องเพลงเปิดหมวก การวาดภาพขาย การขายของออนไลน์ การรับแจกใบปลิว การขายเสื้อผ้ามือสอง การทำอาหารและขนมขาย เป็นต้น

1.1.2.2 การให้นักเรียนช่วยผู้ปกครองทำงานโดยได้ค่าจ้างตอบแทน

1.1.2.3 การให้นักเรียนฝึกวางแผนการหารายได้ การหาตลาด การ คาดการณ์ผลตอบแทนที่จะได้รับ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ในการทำงานจากประสบการณ์ตรง และรู้จักวางแผนในการเรียนและการประกอบอาชีพเพื่อ ความสำเร็จในอนาคต

1.1.3 พัฒนาระบบการบริหารงานแนะแนวแบบมุ่งอนาคต โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1.3.1 พัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการงานแนะแนว ภาควิชาเครือข่าย และการจัดการระบบสารสนเทศให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถดูแลและพัฒนา ศักยภาพนักเรียนทั้งการเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและการศึกษาต่อเพื่อการประกอบอาชีพของ นักเรียนในอนาคต

1.1.3.2 พัฒนาครูแนะแนวให้มีศักยภาพในการให้บริการแนะแนวนักเรียน ที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และวางแผนเพื่อการศึกษาในอนาคตของตนเองได้

1.2 แนวทางสำหรับครู

1.2.1 พัฒนาระบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งใน และนอกห้องเรียนตามแนวทางของ Active Learning เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมี ความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย มีแนวปฏิบัติดังนี้

1.2.1.1 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก (Learner-Centered Approaches) โดยส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนพัฒนาเต็มศักยภาพด้วยการ กำหนดหรือเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและรู้วิธีการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม

1.2.1.2 กระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนอยาก เรียนและเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานและมีความมั่นใจในการเรียนรู้ สามารถตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ และมองเห็นแนวทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

1.2.1.3 จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเป็น เจ้าของกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดของตนเอง (Self-directed Learners) กล่าวคือ

1) ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในตนเองโดยไม่ต้องให้ใครมา เชี่ยวชาญกำกับ

2) ให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ว่าเรียนเรื่องอะไร เพราะอะไร

3) ให้นักเรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ที่ชัดเจน

4) ให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และวางแผนว่าในการเรียนรู้แต่ละเรื่องจะต้องใช้อะไรบ้างในการเรียนรู้ เช่น สื่อวัสดุและอุปกรณ์การเรียนรู้ เวลา ค่าใช้จ่าย เป็นต้น

5) ให้นักเรียนมีโอกาสเลือกวิธีการในการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เช่น การอ่าน การสืบค้นจากโทรศัพท์มือถือ การสืบค้นบนอินเทอร์เน็ตหรือระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ การใช้สื่อสังคม (Social Media) ที่หลากหลาย เช่น Facebook, Line, Twitter, Youtube และ Instagram เป็นต้น รวมทั้งการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ๆ การสอบถามผู้รู้ การฝึกปฏิบัติจริง การทดลอง เป็นต้น

6) ให้นักเรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

1.2.2 สร้างโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายผลหรือต่อยอดการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.2.2.1 จัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (Lesson Learned) กระบวนการเรียนรู้ตามประเด็นหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด

1.2.2.2 จัดกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในหัวข้อหรือประเด็นที่นักเรียนสนใจตามบทเรียนหรือเนื้อหาที่เรียนตามความเหมาะสม

1.2.3 ปลุกฝังหรือพัฒนาวิธีคิด (Mindset) ที่จะเป็รรากฐานสำคัญในการตัดสินใจเลือกการเรียนรู้หรือการศึกษา และการทำงานอาชีพในอนาคต โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.2.3.1 ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ในลักษณะของสัญญาการเรียนรู้ (Learning Contract) ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างนักเรียนกับครูเพื่อการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

1.2.3.2 ให้นักเรียนวางแผนการศึกษารายบุคคล (Individual Study Plan) หรือเขียนแผนที่โน้ตส์ (Concept Mapping) เกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นเพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2.3.3 ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศ (Bulletin Board) เกี่ยวกับสาขาวิชาหรือความรู้เรื่องราวต่าง ๆ และอาชีพต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และกำหนดเป้าหมายในการศึกษาและการทำงานอาชีพในอนาคต

1.2.4 สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยให้นักเรียนได้รู้ ได้เห็น ได้สัมผัสและฝึกปฏิบัติจริง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.2.4.1 พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยมีการจัดทำโปรแกรมการเรียนรู้ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน

1.2.4.2 เชิญศิษย์เก่าหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมที่เคยล้มเหลวในชีวิตมาก่อนในอดีตแล้วกลับตัวกลับใจสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้มาบรรยายให้นักเรียนฟัง เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างให้กับนักเรียนและเป็นแนวทางในการเรียนรู้เพื่อการชีวิตที่ดีหรือประสบความสำเร็จในชีวิตในอนาคตของนักเรียน เป็นต้น

1.3 แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

1.3.1 ปลุกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบและความมีวินัยในตนเองอันจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการเรียนรู้ การศึกษา การทำงาน และการดำเนินชีวิตที่มีเป้าหมายของนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.3.1.1 ให้นักเรียนรับผิดชอบงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยู่ใกล้นักเรียนสามารถทำได้เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ รู้จักการจัดสรรเวลาระหว่างการทำงานบ้านและการเรียน รู้จักวางแผนการทำงานในชีวิตประจำวัน เกิดการเรียนรู้จากการเรียนและการทำงาน

1.3.1.2 ให้นักเรียนวางแผนการใช้จ่าย การเก็บรักษาเงินสดที่ผู้ปกครองให้ในรอบสัปดาห์หรือรอบเดือน และการเก็บออม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักวางแผนในการดำเนินชีวิตและการมีวินัยในตนเอง

1.3.2 ปลุกฝังทัศนคติเชิงบวก (Positive Attitude) ต่อการเรียน การศึกษา การทำงานและความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จในชีวิตในอนาคตของนักเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.3.2.1 ยกตัวอย่างญาติพี่น้องหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักที่เคยล้มเหลวในชีวิตเนื่องจากไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียนแล้วภายหลังมากลับตัวกลับใจจนประสบความสำเร็จทั้งการเรียนและการทำงานอาชีพ เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และวางแผนการศึกษาและการทำงานอาชีพเพื่ออนาคตที่ดีของนักเรียน

1.3.2.2 ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนและอนาคตที่ต้องการ เพื่อให้ นักเรียนรู้จักการคาดการณ์ในอนาคตและเกิดความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายและอนาคตที่ต้องการต่อไป

1.3.2.3 ชี้แนะและให้คำปรึกษาทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างรอบด้านเพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดก่อนทำ เรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด คำนึงถึงผลดีผลเสียที่จะตามมา

1.3.2.4 พุดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับการศึกษาต่อและอาชีพที่จะทำเพื่อให้ นักเรียนมีเป้าหมายในอนาคตและเรียนรู้เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

2. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้เห็นคุณค่าในตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็น ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมสำหรับผู้ปฏิบัติแต่ละฝ่าย ดังนี้

2.1 แนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

2.1.1 ปลุกฝังจิตสำนึกความเป็นคนดีให้กับนักเรียน รู้จักชื่นชมคนอื่นและเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างสรรค์ในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อคนอื่น ต่อสังคม และต่อตนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1.1.1 ประกาศเกียรติคุณหน้าเสาธงหลังนักเรียนเข้าแถวร้องเพลงเคารพธงชาติให้นักเรียนที่สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามต่าง ๆ เช่น นักเรียนที่มีจิตสาธารณะ (Public Mind) หรือจิตอาสา (Public Consciousness) เป็นที่ประจักษ์ของเพื่อนนักเรียน และครูในโรงเรียนหรือชุมชน บริเวณโรงเรียน นักเรียนที่เป็นตัวแทนของห้องเรียน สายชั้นหรือระดับชั้น หรือตัวแทนของโรงเรียน เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียน เป็นต้น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.1.1.2 จัดให้มีโครงการบำเพ็ญประโยชน์ของนักเรียน เช่น การเป็นจิตอาสาช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อให้ นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเอง และรักในการเรียนรู้เพื่อการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อส่วนรวม

2.1.2 เปิดพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถอย่างหลากหลาย ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และมีความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1.2.1 จัดกิจกรรมแสดงผลงานของนักเรียนทั้งด้านวิชาการและทักษะความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น จัดนิทรรศการวิชาการ กิจกรรม Open House กิจกรรมตลาดนัดวิชาการและผลงานนักเรียน เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.1.2.2 จัดกิจกรรมค่ายพัฒนาทักษะชีวิต การแข่งกีฬา เป็นต้น เพื่อให้ นักเรียนได้กล้าแสดงออกและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป

2.1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียน การศึกษาและการทำงานที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1.3.1 มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น และครูแนะแนวร่วมกัน ค้นหาความสามารถพิเศษหรือจุดเด่นของนักเรียนแล้วร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้นักเรียนทุกคนมีความภาคภูมิใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความใฝ่รู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.1.3.2 มอบหมายให้ครูผู้สอนทุกคนจัดทำแผนการสอนหรือบันทึกการสอน (Lesson Plan) และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity Design) ที่เอื้อต่อศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน เพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ

2.2 แนวทางสำหรับครู

2.2.1 สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.2.1.1 ให้นักเรียนเล่าเรื่องที่นักเรียนมีความภาคภูมิใจในชีวิต โดยให้เขียนเรียงความ ให้เล่าหน้าชั้นเรียน การจัดป้ายนิเทศแสดงผลงานที่นักเรียนภาคภูมิใจ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อสร้างผลงานที่มีความภาคภูมิใจอย่างต่อเนื่อง

2.2.1.2 พุดยกย่องชื่นชมหรือให้รางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามความเหมาะสมเมื่อนักเรียนทำอะไรสำเร็จ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อความสำเร็จยิ่งขึ้นต่อไป

2.2.1.3 พุดให้กำลังใจและชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเมื่อนักเรียนทำอะไร ไม่สำเร็จ เช่น ตอบคำถามไม่ถูก ทำข้อสอบไม่ได้ มีผลการเรียนตกต่ำ มีความถ้อยถอยในการเรียน ไม่สนใจการเรียน เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองและเกิดการเรียนเพื่อที่จะปรับปรุงตนเองต่อไป

2.2.2 สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการศึกษาตามแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.2.2.1 สังเกตและวิเคราะห์นักเรียนแต่ละคนให้ถูกต้องว่าใครมีศักยภาพโดดเด่นในด้านใดแล้วบอกให้นักเรียนทราบว่าทุกคนมีศักยภาพเพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.2.2.2 ให้อิสระแก่นักเรียนในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง เพื่อให้นักเรียนมีความสุขและประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และเกิดความภูมิใจในตนเอง

2.2.3 จัดให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนมีความสนใจ มีความถนัดหรือมีความภูมิใจจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.2.3.1 จัดมุมแสดงผลงานนักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งอาจเป็นผลงานเดี่ยวหรือกลุ่ม เช่น ใบงาน ชิ้นงาน เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จและมีกำลังใจในการ

เรียนต่อไป แต่จะต้องผลัดเปลี่ยนการแสดงผลงานเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสแสดงผลงานของตนเอง

2.2.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างทั่วถึง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

2.3 แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

2.3.1 สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และความภาคภูมิใจให้กับนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.3.1.1 พุดชื่นชมหรือให้รางวัลในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเมื่อนักเรียนทำอะไรได้สำเร็จ

2.3.1.2 พุดให้กำลังใจให้ความรัก ความใส่ใจ ชี้แนะ ให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนมีความผิดพลาดหรือทำอะไรไม่สำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อให้นักเรียนมีความมั่นใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เกิดความใฝ่รู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ทำอะไรได้สำเร็จหรือไม่เกิดความผิดพลาดในสิ่งที่ทำนั้น ๆ อีก

2.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพหรือต่อยอดในด้านที่นักเรียนมีความถนัดและความสนใจ เพื่อให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านนั้น ๆ ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.3.2.1 จัดหาสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเกิดความเชื่อมั่นในการเรียนรู้

2.3.2.2 ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานบ้านหรือกิจกรรมทางอาชีพในส่วนที่สามารถทำได้ การหารายได้ระหว่างปิดภาคเรียน การร่วมกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในครอบครัว ชุมชน และสังคมทั่วไป ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อทำสิ่งนั้น ๆ ให้ดีหรือประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้รู้จักตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมสำหรับผู้ปฏิบัติแต่ละฝ่าย ดังนี้

3.1 แนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1 พัฒนาระบบการแนะแนวของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การแนะแนวเป็นช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและการรู้จักตนเองของนักเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

3.1.1.1 จัดให้มีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบบริการ
แนะแนวของโรงเรียนทุกครึ่งปีและทุกสิ้นปีการศึกษา เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.1.1.2 จัดให้มีบริการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual
Inventory Services) เพื่อช่วยเหลือครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยการจัดให้มีเครื่องมือที่ง่ายและสะดวกต่อการศึกษา
รวบรวมข้อมูลนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เช่น แบบสอบถามข้อมูลประวัติส่วนตัว
นักเรียนด้าน ต่าง ๆ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์นักเรียนและ
ผู้ปกครอง เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาอื่น ๆ เพื่อการรู้จักนักเรียนเพิ่มเติม เช่น การ
ประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (SDQ: Strengths and Difficulties Questionnaire) การประเมินความ
ฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการบริการแนะแนวให้คำปรึกษานักเรียนเพื่อให้
นักเรียนได้รู้จักตนเองและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ
อย่างเหมาะสมต่อไป

3.1.1.3 จัดให้มีการบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพของภาคีเครือข่าย
ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนและภาคธุรกิจเอกชน ใน
รูปแบบตลาดวิชาการ ตลาดนัดอาชีพ และการทัศนศึกษาหรือการศึกษานอกสถานที่ (Field Trip)
เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นโลกกว้างทางการศึกษาและอาชีพ เกิดทางเลือกให้กับตนเอง
มองเห็นความถนัด ความสนใจและความชอบของตนเอง เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อตอบสนอง
ทางเลือกในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองต่อไป

3.2 แนวทางสำหรับครู

3.2.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีทักษะหรือความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง
(Self-Analysis) เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเอง รู้จักความต้องการของตนเอง รู้จักที่จะยอมรับตนเอง และ
พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพของตน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

3.2.1.1 จัดกิจกรรมชั่วโมงพบครูประจำชั้นหรือที่เรียกว่า กิจกรรมโฮมรูม
(Home Room) ให้นักเรียนบอกเล่าผ่านการพูดหรือการเขียนถึงจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความ
ต้องการ ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิัยและความชอบของแต่ละคนเกี่ยวกับการเรียน การ
ประกอบอาชีพ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียน
รู้จักตนเองโดยครูประจำชั้นให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีการเรียนรู้และ
มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องต่อไป

3.2.1.2 ให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับอาชีพที่อยากทำในอนาคต
พร้อมทั้งบอกเหตุผลและแนวทางในการศึกษาเพื่อไปสู่การทำอาชีพดังกล่าว โดยมีการศึกษาค้นคว้า
ข้อมูลจากสมาร์ทโฟน (Smartphone) แท็บเล็ต (Tablet) หนังสือแนะนำอาชีพต่าง ๆ หรือสอบถาม

ผู้รู้ในสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองว่าชอบอาชีพอะไรและจะศึกษาเรียนรู้อย่างไรเพื่อนำไปสู่การทำอาชีพที่ชอบดังกล่าว

3.2.1.3 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถและลักษณะนิสัยของกันและกันแล้วครูสรุปชี้ให้เห็นว่าทุกคนมีทั้งข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนพัฒนาส่วนดีนั้นให้ดียิ่งขึ้น และขจัดข้อเสียหรือข้อด้อยนั้นให้หมดไป

3.3 แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

3.3.1 สร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อค้นพบตนเอง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเลือกทางเลือกในการเรียนรู้ การศึกษาและอาชีพที่สอดคล้องเหมาะสมกับตนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

3.3.1.1 พานักเรียนไปชมงานนิทรรศการหรือศูนย์การเรียนรู้ทางการศึกษา และอาชีพต่าง ๆ ของทางภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์ฝึกอาชีพ Kidzania เป็นต้น และการฝึกให้นักเรียนหารายได้ระหว่างปิดภาคเรียน เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจตัวเองว่ามีความถนัด ความชอบและความสนใจในการศึกษา และการประกอบอาชีพในด้านใดแล้วส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่นักเรียนมีความถนัด ความชอบและความสนใจต่อไป

3.3.1.2 ให้นักเรียนบอกอาชีพที่ชอบ มีความถนัดและอยากทำในอนาคต พร้อมทั้งติดตามผลการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อให้นักเรียนได้ตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ และให้การส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ และศึกษาไปในทิศทางและแนวทางที่จะนำไปสู่การทำอาชีพที่นักเรียนอยากทำในอนาคต

3.3.1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนค้นพบตัวเองว่ามีจุดเด่น จุดด้อยอะไร มีความสามารถ ความถนัด ความชอบและไม่ชอบในเรื่องใดแล้วนักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านที่มีความถนัดหรือที่ชอบนั้นให้ประสบความสำเร็จต่อไป

3.3.1.4 ให้นักเรียนเรียนรู้เพิ่มเติมจากสถาบันเสริมทักษะความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งค่ายกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้นักเรียนได้ลองทำกิจกรรมที่หลากหลาย อันจะช่วยให้เกิดการค้นพบตนเอง ค้นหาความถนัด ความชอบของตนเอง

4. แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มีความเชื่ออำนาจในตน” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมสำหรับผู้ปฏิบัติแต่ละฝ่าย ดังนี้

4.1 แนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

4.1.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีกระบวนการเกิด ความตระหนักและการยอมรับว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการกระทำของนักเรียนเอง โดยมีแนว ปฏิบัติดังนี้

4.1.1.1 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็น ทีม เช่น การแข่งกีฬา กิจกรรมชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์หรือชิ้นงานต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนมอบหมายให้ทำ รวมทั้งการร่วมกิจกรรมแข่งขันกีฬาวิชาการหรือความสามารถด้าน ต่าง ๆ กับโรงเรียนอื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น แล้วให้นักเรียนร่วมกันสรุปผลความสำเร็จหรือความ ล้มเหลวในการร่วมทำกิจกรรมนั้นเป็นด้าน ๆ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นผลมาจากการกระทำของนักเรียนเอง ทั้งสิ้น แล้วทางโรงเรียนหาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา หรือปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การกระทำในเรื่องนั้น ๆ ประสบความสำเร็จและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มากยิ่งขึ้นต่อไป

4.1.1.2 จัดให้มีโครงการถอดบทเรียนการเรียนรู้ของนักเรียนประจำภาค เรียนทั้งที่เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนและและตัวนักเรียนเอง โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเอง นั้นมีการสรุปเป็นภาพรวมเป็นด้าน ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักในการเรียนของนักเรียนที่เกิด จากตัวนักเรียนเองว่าเป็นอย่างไร และทางโรงเรียนมีแนวทางในการพัฒนานักเรียนอย่างไร เพื่อให้ นักเรียนมองเห็นแนวทางและจิตสำนึกในความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองเพื่อการพัฒนา ตนเองอย่างมุ่งมั่นต่อไป

4.2 แนวทางสำหรับครู

4.2.1 จัดกิจกรรมถอดบทเรียนจากประสบการณ์การเรียนรู้และงานที่มอบหมาย ให้นักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับนักเรียนว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการกระทำของ นักเรียนเอง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.2.1.1 จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ที่ต้องใช้ ทักษะ ความเพียรพยายามและความรู้ ความสามารถ โดยให้ระยะเวลาที่เหมาะสมแล้วให้นักเรียน ร่วมกันถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมนั้นว่ามีความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ความสำเร็จหรือความ ล้มเหลวนั้นเกิดจากอะไรแล้วครูสรุปและชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้นล้วนแล้วแต่เกิด จากการกระทำของนักเรียนเองทั้งสิ้น และให้นักเรียนเสนอแนวทางในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะ และความรู้ ความสามารถในเรื่องนั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4.2.1.2 มอบหมายให้นักเรียนจัดทำโครงงานอย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับวัย และระดับการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนนำเสนอ กระบวนการและวิธีการในการจัดทำโครงงานนั้น และสรุปผลว่าสำเร็จหรือไม่ สำเร็จอย่างไร เพื่อชี้ให้ นักเรียนเห็นว่าความสำเร็จหรือไม่สำเร็จอย่างไร เพื่อชี้ให้นักเรียนเห็นว่าความสำเร็จหรือไม่สำเร็จนั้น

มาจากการกระทำของนักเรียนเองทั้งสิ้น และนักเรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไข การกระทำในเรื่องต่าง ๆ ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไปอย่างไร

4.2.1.3 มอบหมายงานกลุ่มในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนแล้วให้นักเรียนช่วยกัน ประเมินว่างานที่ทำนั้นมีความสำเร็จเป็นที่น่าสนใจเพียงใด ความสำเร็จนั้นเกิดมาจากอะไรแล้วครู และนักเรียนร่วมกันสรุปว่าเป็นผลมาจากการกระทำของนักเรียนอย่างไรบ้างเพื่อให้นักเรียนยอมรับในการกระทำของตนเองและมองเห็นช่องทางในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4.2.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของนักเรียน การสร้างจิตสำนึกในการทำงานเป็นกลุ่ม การฝึกการยอมรับในความผิดพลาดในการกระทำของตนเอง และการให้อภัยเพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่น โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

4.2.2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning: GBL) ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อให้ความสนุกสนานไปพร้อมกับการได้รับความรู้ โดยสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้ไว้ในเกม เป็นการส่งเสริมการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล การตัดสินใจและแก้ปัญหา ความกล้าในการแสดงออก กล้าพูด กล้าคิด การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการยอมรับการแพ้ชนะ

4.2.2.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคในรูปแบบของเกม โดยไม่ใช่ตัวเกม เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่สนุกสนาน โดยใช้กลไกของเกมเป็นตัวดำเนินการอย่างไม่น่าเบื่อ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รู้จักวิธีการแก้ปัญหา มีความท้าทายและยอมรับในผลที่เกิดขึ้น

4.3 แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

4.3.1 ฝึกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ยอมรับในผลของการกระทำ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.3.1.1 ให้นักเรียนทำการบ้านด้วยตัวเอง รวมทั้งงานบ้านที่เหมาะสมกับนักเรียนแล้วให้ผู้ปกครองตรวจสอบความถูกต้องและความเรียบร้อยของงานนั้นและบอกนักเรียนให้ทราบและเกิดความตระหนักว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานที่ทำนั้นเกิดจากการกระทำของนักเรียนเองทั้งสิ้น

4.3.1.2 ให้นักเรียนเรียนรู้จากงานที่ทำ ยอมรับในผลงานและพัฒนาตนเอง เพื่อความสำเร็จที่ดีขึ้นในครั้งต่อไป โดยผู้ปกครองบอกให้ทราบว่าผลงานนั้นดีขึ้นหรือไม่ เพียงใด

4.3.2 ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะและตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันโดยใช้เหตุผล โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.3.2.1 ให้นักเรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ ทั้งเรื่องการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยผู้ปกครองคอยสังเกตติดตามผลอย่างเหมาะสมแล้วให้นักเรียนประเมินหรือสะท้อนผลการกระทำนั้นว่าเกิดจากการคิด การตัดสินใจ การใช้ทักษะ ความเพียรพยายามและความรู้ความสามารถของนักเรียนอย่างไร และจะมีแนวทางในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นอย่างไร

4.3.2.2 ยกกรณีตัวอย่างการกระทำบางเรื่องของบุคคลที่นักเรียนรู้จักหรือที่ปรากฏเป็นข่าวหรือจากละครโทรทัศน์ที่นักเรียนได้ชมแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าผลที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของใครและสรุปเชื่อมโยงให้นักเรียนเกิดความตระหนักว่าทุกสิ่งที่เรากระทำลงไปเป็นผลมาจากการใช้ทักษะ ความเพียรพยายามและความรู้ความสามารถของเราเองทั้งสิ้นเพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองและมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อมาทำการอภิปราย โดยมีแง่มุมประเด็นและสาระสำคัญในการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา พบว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสารและองค์ประกอบด้านเจตคติที่มีต่อการเรียนรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.83-0.96 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Person) หรือเป็นบุคคลที่พร้อมเรียนรู้ ซึ่งจะดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันเหตุการณ์และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติสำคัญ 5 ประการคือ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้ เป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ เป็นบุคคลที่มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการสื่อสารและเป็นบุคคลที่มีเจตคติต่อการเรียนรู้ ตามลำดับ

โดยคุณสมบัติทั้ง 5 ประการหรือทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่นักการศึกษาหลากหลายท่านได้กล่าวถึงเพียงแต่บางท่าน

อาจจะสอดคล้องเพียงบางองค์ประกอบ เช่น สอดคล้องกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ ขจี พงศธรวิบูลย์ (2559) 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ที่ดีที่ทำให้เกิดการใฝ่รู้และ ด้านทักษะในการสื่อสาร และสอดคล้องกับ จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ที่มีองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่คล้ายกัน ได้แก่ ด้านความสามารถในการเรียนรู้ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และ ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และสอดคล้องกับองค์ประกอบของ Cropley (1977) ใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นผู้มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดี และด้านการเป็นผู้มีแรงจูงใจที่จะดำเนินการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น โดยในแต่ละองค์ประกอบมีการอธิบายผลได้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักสูงที่สุด หรือมีความสำคัญที่สุด โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.96 ซึ่งจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการสังเคราะห์ ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้ ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ความสามารถในการอ่านและการเขียนและความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ล้วนแต่เป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการเรียนรู้ในสังคมโลกปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยด้านความสามารถในการเรียนรู้ พบว่า ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย มีน้ำหนักสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Kashinath (2013) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากบุคคลอื่น จากการชั้นเรียนหรือจากกลุ่มบุคคล

ทั้งนี้ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายนั้นมี ค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยมากที่สุด อาจเนื่องมาจากผลกระทบจากยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้นักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อย่างไรก็ตามการเรียนรู้จากการถ่ายทอดจากครูในโรงเรียนเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอกับความรู้ที่เกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน ดังนั้นการที่จะสามารถเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงและเท่าทันกับความรู้ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาได้นั้นต้องอาศัยความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย อันเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตพึงมี สอดคล้องกับที่ ไทยรัฐ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลต้องพัฒนาตนเองให้รอบรู้ เพิ่มพูนทักษะความสามารถอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการศึกษาเรียนรู้จากโรงเรียนหรือแม้แต่มหาวิทยาลัยนั้นอาจไม่เพียงพอจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีการที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ การเข้าถึงแหล่งความรู้ทำได้หลายวิธีและสะดวกอย่างมาก การเรียนรู้ในโลกยุคใหม่นั้น มิได้เกิดขึ้นที่โรงเรียนหรือห้องเรียนเท่านั้น แต่เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวางในสถานที่ต่าง ๆ แม้แต่ในบ้านก็จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้ เพราะความรู้ต่าง ๆ สามารถเรียนรู้ได้เองในเวลารวดเร็ว เข้าใจง่าย โดยผ่านทางสื่อทันสมัยต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น น่าสนใจมากขึ้น และเกิดประสิทธิภาพได้มากขึ้นด้วย

(พนม พงษ์ไพบูลย์, 2555) แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย นอกจากนี้ยังหมายถึงทักษะ ความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมที่บุคคลจะได้รับผ่านประสบการณ์ในแต่ละวัน (Dunn, 2003) ซึ่งนักเรียนจะต้องมีความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย

1.2 องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.93 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ พบว่า การมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีน้ำหนักสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) และ Lewis (2007) อ้างถึงใน สุบิน ไชยยะ, พงษ์ ศิริบรรณพิทักษ์, และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล, 2558) ที่ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าจะเป็นผู้ที่มีใจปรารถนาและสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ และสอดคล้องกับลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ สุบิน ไชยยะ (2562) ได้กล่าวไว้ว่ามีลักษณะสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิตยา สำเร็จผล (2547) และ สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ (2558) ที่พบว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีคุณลักษณะที่ชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ Bryce (2006) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะไม่ปล่อยโอกาสใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ให้หลุดลอยไป แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ

ทั้งนี้การมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ นั้นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยมากที่สุด อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 นั้นทุกๆ อย่างถูกขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาการ ความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายและมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่ได้เรียนรู้มาในอดีตอาจจะเก่าและใช้ไม่ได้แล้วในปัจจุบัน ทำให้มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นที่นักเรียนควรจะต้องเปิดรับการเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญ อันจะช่วยทำให้นักเรียนจะสามารถพัฒนาความรู้ รวมทั้งพัฒนาตนเองได้เร็วกว่าผู้ที่ทำตัวเป็นน้ำเต็มแก้วที่ไม่มีใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สอดคล้องกับที่ ครรชิต มาลัยวงศ์ (2542) ได้กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบันนั้นเกิดจากการคิดค้นความรู้ใหม่ๆ สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ รวมทั้งกระบวนการใหม่ ๆ ที่ถูกคิดค้นออกมาอยู่ตลอดเวลาทำให้ความรู้ สิ่งประดิษฐ์และกระบวนการที่มีอยู่กลับล้าสมัยไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวล้วนส่งผลให้บุคคลกลายเป็นผู้ล้าสมัยหากไม่คิดที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งความรู้เดิมหรือสิ่งที่เรียนรู้ในอดีตจะล้าสมัยเร็วขึ้นและมีประโยชน์น้อยลงเมื่อนำไปใช้กับโลกแห่งความเป็นจริง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อที่จะตามให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะได้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา (สุมาลี สังข์ศรี, 2544) สอดคล้องกับที่ วิจารณ์ พานิช (2562) ได้กล่าวว่า

การพัฒนาคนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสิ่งสำคัญคือการเปิดใจการเรียนรู้ โดยการพร้อมที่จะละวางความรู้เดิมเปิดรับความรู้ใหม่อยู่ตลอดเวลา

1.3 องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.91 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีน้ำหนักมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิตยา สำเร็จผล (2547) และ สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ (2558) ที่พบว่า ผู้ที่เรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง และสอดคล้องกับ อาชญญา รัตนอุบล (2557) และ จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของผู้ที่เรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าต้องเป็นผู้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อันเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Honey (2001) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยต้องสามารถจัดการตนเอง ประเมินความต้องการของตนเองและวางแผนการเรียนรู้ของตนเองได้ และ Watson (2003) ที่ได้กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองที่รัฐบาลต้องการมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยหนึ่งในสี่หลักการในการปฏิรูปนั้นคือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

ทั้งนี้ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยมากที่สุด อาจเนื่องมาจาก กรอบแนวคิดทางการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมความสามารถที่สำคัญที่สุดคือ ความสามารถในการเรียนรู้ โดยมีโครงสร้างการศึกษาเรียนรู้โดยยึดโรงเรียนเป็นหลักเท่านั้น เปลี่ยนเป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ แหล่งข้อมูลที่ไม่จำกัด เนื่องจากการเรียนรู้นั้นไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแคในโรงเรียนเท่านั้น แต่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นในทุกที่ ทุกเวลาตลอดช่วงชีวิต ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย โดยในแต่ละวันสำหรับนักเรียนจะใช้เวลาประมาณ 8 ชั่วโมง ในการอยู่ที่โรงเรียนและร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่จัดขึ้น (นันทวัน สมสุข, 2558) ส่วนเวลาที่เหลือนั้นเป็นการเรียนรู้นอกระบบหรือตามอัธยาศัย ซึ่งจะไม่มีการที่คอยชี้นำเหมือนในโรงเรียน ความสามารถที่สำคัญที่สุดจึงได้เปลี่ยนแปลงเป็นความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้นั้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งต่างจากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ต้องเรียนรู้ตามครูบอกเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ความรู้ที่ครูสอนในวันนี้อาจล้าสมัย อีกทั้งความรู้ล้วนแต่จะขยายเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ไม่มีทางที่จะสอนได้หมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ความรู้มีอยู่ทั่วไปในอากาศ ไม่ว่าจะอยู่ตรงไหนก็สามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา ดังนั้นครูจึง

ต้องปรับพฤติกรรมในการสอน (ประนอม บุพศิริ, 2554) โดยลดบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ในขณะที่นักเรียนก็ต้องเพิ่มบทบาทจากมีหน้าที่เพียงแค่ฟัง ท่องจำและปฏิบัติตามที่ครูผู้สอนบอกเพียงอย่างเดียว (รักลูก, ม.ป.ป) เป็นผู้ที่สร้างการเรียนรู้ โดยอาศัยความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลทำให้ผู้เรียนจะเรียนด้วยความตั้งใจ มีจุดหมายและมีแรงจูงใจอันจะทำให้เกิดประโยชน์และยังทำให้เรียนได้ดีกว่าผู้ที่รอรับความรู้จากที่ครูถ่ายทอดให้ (สุชีรา วิบูลย์สุข และ วิรจรวง สิตไทย, 2560) ยิ่งไปกว่านั้น ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และ อุษา ชูชาติ (2544) กล่าวว่า สิ่งการเรียนรู้ในโรงเรียนยังไม่สำคัญเท่ากับความสมารถที่จะเรียนรู้ต่อไปด้วยตัวเอง ดังนั้นความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญมากและพึงมีในคุณลักษณะของการเป็น ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัจจุบัน ดังที่ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันนับเป็นคุณลักษณะพื้นฐานในการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป สอดคล้องกับที่ วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2563) กล่าวว่า เมื่อนักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในการแสวงหาความรู้ ทักษะและเจตคติจะส่งผลทำให้สามารถเติบโตเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง

1.4 องค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.90 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยด้านความสามารถในการสื่อสาร พบว่าความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่างๆ มีน้ำหนักสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุบิน ไชยยะ (2562) กล่าวว่า การที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้นจะต้องมีทักษะการสื่อสาร สามารถสื่อสารพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดกับผู้อื่นได้ เช่นเดียวกับที่ ฆนธรส ไชยสุต และคณะ (2559) ที่ได้เสนอตัวบ่งชี้เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน โดยพบว่าหนึ่งในนั้นคือ มีการสื่อสาร โดยใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจด้วยการพูดและเขียน สอดคล้องกับที่ สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2561) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ Kamble and Sidhaye (2010) กล่าวว่า การมีความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูลความรู้กับผู้อื่นได้เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ทั้งนี้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ นั้นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยมากที่สุด อาจเนื่องมาจากการพูดเป็นทักษะพื้นฐานของการสื่อสารที่สำคัญต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่ได้ให้นักเรียนนั่งฟังครูสอนถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีต แต่จะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ด้วยการให้พูดถ่ายทอดความคิดเห็น พูดอธิบายความรู้ความเข้าใจจากสิ่งที่ได้ไปเรียนรู้มาเป็นต้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนนักเรียนและครูผู้สอน สอดคล้องกับที่ Bonwell and Eison (1991) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยครูลดบทบาท

ในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่เพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูดหรือการอภิปรายกับเพื่อน ๆ

1.5 องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ พบว่า ความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย มีน้ำหนักสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา สำเร็จผล (2547) และ สุรางค์ ธรรมโวหาร และคณะ (2558) ที่พบว่า ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นผู้ที่มีความสุข สนุกสนานในการเรียนรู้ทุกประเภท ซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมองการเรียนรู้เป็นสิ่งท้าทาย อันเป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่จำเป็นในการเป็นผู้เรียนรู้แบบนำตนเอง

ทั้งนี้ความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทายนั้นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยมากที่สุด อาจเนื่องมาจากความเชื่อนั้นเปรียบเสมือนรากเหง้าของความคิดที่สามารถกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ดังที่ นิภาภรณ์ บุญนา (2560) กล่าวว่า ความเชื่อมีอิทธิพลโดยตรงต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใด ความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติตามสิ่งที่ตนเชื่อ โดยเมื่อมีความเชื่อในทางบวกกับสิ่งใดก็นำพาไปสู่การกระทำสิ่งนั้น หากเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย นักเรียนย่อมอยากที่จะเรียนรู้ ในทางตรงกันข้ามหากมีความเชื่อในทางลบ เช่น เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่น่าเบื่อ นักเรียนย่อมไม่อยากจะเรียนรู้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่อยากไปโรงเรียน ไม่อยากเรียนต่อเมื่อสำเร็จการศึกษา หรือแม้แต่ไม่อยากจะเรียนรู้อะไรอีกต่อไป ซึ่งมีสาเหตุคือการคิดว่าการเรียนเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ (วิสูตร แสงอรุณเลิศ, 2557) สอดคล้องกับที่ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และ อุษา ชูชาติ (2544) กล่าวว่า นักเรียนจะเรียนรู้อย่างมีความสุขต้องมีความรู้สึกนึกคิดที่ไม่เบื่อหน่ายการเรียน ไม่รู้สึกว่าเป็นความจำเริญหรือถูกบังคับให้เรียนรู้ ดังนั้นความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทายจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยต้องอย่าคิดว่าการเรียนเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ แต่ให้เชื่อว่าการเรียนเป็นเรื่องสนุก เมื่อสนุกกับการเรียนก็จะทำให้เรียนอย่างมีความสุข ส่วนในวิชาที่ยากให้คิดเสียว่าเป็นความท้าทายที่จะต้องเรียนรู้เพื่อเอาชนะวิชาที่ยากให้ได้ อะไรที่ไม่รู้ก็เรียนรู้ทำความเข้าใจ วิชาไหนที่น่าเบื่อไม่อยากจะเรียน ลองเปลี่ยนความน่าเบื่อให้เป็นความอยากรู้อยากเห็น สร้างแรงกระตุ้นให้สมองได้คิดตาม เพียงเท่านั้นเรื่องการเรียนรู้ก็จะเป็นเรื่องสนุกและง่ายขึ้น (โรงเรียนดรุณาสาลาม, 2559) ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2550) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เป็นความรู้สึกเบิกบาน เนื่องจากหลุดพ้นจากความไม่รู้ไปสู่ความใฝ่รู้ อยากรู้อีก เพราะเป็นเรื่องน่าสนใจ ทั้งนี้แน่นอนว่าสถานศึกษาสามารถสอนหรือจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มากที่สุดประมาณ 20 กว่าปี แต่หลังจากนั้นเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นนอกจากสถานศึกษาจะให้ความรู้แล้วสิ่งสำคัญคือ จะต้องทำให้นักเรียนสนุก

กับการเรียนรู้ อันจะช่วยส่งผลทำให้นักเรียนรักการเรียนรู้สืบต่อไป (วิสูตร แสงอรุณเลิศ, 2557) สอดคล้องกับที่ Eduzones (2558) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญไปกว่าเนื้อหาความรู้ที่ครูถ่ายทอดให้กับนักเรียน คือความสนุกในการเรียนรู้ ซึ่งมันจะนำไปสู่ความรักการเรียนรู้ ความใฝ่เรียน ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.6 นักเรียนประถมศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวมเท่ากับ 4.01 ซึ่งอยู่ในระดับสูง โดยเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายโรงเรียนเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับโรงเรียนที่นักเรียนมีคะแนนการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสูงที่สุด 5 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่นักเรียนมีคะแนนการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสูงที่สุด 5 โรงเรียนนั้นมีนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนน้อย โดยโรงเรียนวัดโสมนัส มีนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 25 คน (แบ่งเป็น 1 ห้องเรียน) โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม มีนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 36 คน (แบ่งเป็น 2 ห้องเรียน) โรงเรียนวัดนาครปรกมีนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 23 คน (แบ่งเป็น 1 ห้องเรียน) โรงเรียนวัดหนัง มีนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 70 คน (แบ่งเป็น 2 ห้องเรียน) และโรงเรียนวัดช่างเหล็ก มีนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 19 คน (แบ่งเป็น 1 ห้องเรียน) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการที่นักเรียนในโรงเรียนเหล่านี้ได้คะแนนการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสูงที่สุดนั้นอาจเกี่ยวข้องกับจำนวนนักเรียนที่น้อย จึงทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนและดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ดังที่ อีริก โรเบเลน แห่งศูนย์พัฒนาหลักสูตรของสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวว่า จำนวนนักเรียนน้อยหรือห้องเรียนขนาดเล็กเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากยิ่งขึ้น และครูมีเวลาให้นักเรียนแต่ละคนมากขึ้น (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และสอดคล้องกับที่ เวลธ์ มี อัพ (2563) กล่าวว่า การที่มีห้องเรียนขนาดเล็กนั้นทำให้ครูจะรู้จักนักเรียนดี และจะสามารถปรับรูปแบบการเรียนตลอดเวลาตามความต้องการและความสนใจของนักเรียน โดยครูจะช่วยเด็กแต่ละคนให้ค้นหาศักยภาพของตัวเอง ความถนัดและความชอบ อันจะช่วยทำให้นักเรียนอยากที่จะเรียนรู้ไปได้อย่างต่อเนื่อง

2. อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

2.1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีค่า (x^2) มีค่าเท่ากับ 57.56 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 44 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) มีค่าเท่ากับ .08 หรือค่า x^2/df มีค่าเท่ากับ 1.30 จะเห็นได้ว่าค่าไคสแควร์ (x^2) ไม่นัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งหมายความว่าถ้าค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) ยังมีค่าเข้าใกล้ศูนย์และมีค่าต่ำมากเท่าไร ย่อมทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิง

ประจักษ์มากขึ้น (पुलपงศ์ สุขสว่าง, 2556) ส่วนค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากันเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่า โมเดลการวัดที่มีค่าเข้าใกล้หนึ่งย่อมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (पुलपงศ์ สุขสว่าง, 2556) รวมถึงการพิจารณา ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.01 และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.00 ดังคำกล่าวของ पुलपงศ์ สุขสว่าง (2556) ที่กล่าวว่า ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) ยังมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านครอบครัว แสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาได้รับอิทธิพลจากตัวแปรหลายตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นปัจจัยภายในตัวนักเรียนคือ ตัวแปรด้านจิตลักษณะ ประกอบด้วย การมุ่งอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเองและการมีความเชื่ออำนาจในตน และตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายนอกหรือสภาพการณ์แวดล้อมของนักเรียน ได้แก่ โรงเรียน ทั้งบรรยากาศในชั้นเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับนักเรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และครอบครัว ทั้งการสนับสนุนของครอบครัวและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง ทั้งนี้ผลการวิจัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ที่ทำการศึกษาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยส่วนบุคคลได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านโรงเรียน ตามลำดับ

2.2 การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านนักเรียนส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสูงสุด มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.53 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยภายในของนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยจิตลักษณะ อันประกอบไปด้วยการมุ่งอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเองและความเชื่ออำนาจในตนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้เป็นเพราะจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะเกิดขึ้นมาจากตัวบุคคลก่อนเสมอ (สุบิน ไชยยะ, พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, และ ปิยพงษ์ สมุตติกุล, 2558) อันมีผลมาจากปัจจัยภายในของตนเอง (จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2560)

สอดคล้องกับที่ ดวงเดือน พันธุนาวิน (2548) ได้กล่าวไว้ว่า จิตลักษณะของบุคคลมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลมากกว่าปัจจัยภายนอกหรือลักษณะของสภาพการณ์แวดล้อม เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยด้านนักเรียน พบว่า ปัจจัยย่อยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุดคือ การมุ่งอนาคต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จในอนาคตของนักเรียนจะเป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนให้นักเรียนไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ อันจะช่วยให้นักเรียนมีแรงจูงใจและเกิดความพยายามที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อไปถึงเป้าหมายนั้นๆ ดังที่ กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528 อ้างถึงใน ฉัฐวิณ สิริศิริอรธร, 2553) พบว่า การมุ่งอนาคตเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนมีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ และสามารถวางแผนด้วยตนเองดำเนินการ เพื่อผลที่จะเกิดในอนาคตอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับที่ Raynor (1978 อ้างถึงใน บัลดอย มธุรสวรรค์, 2560) ได้กล่าวว่า การมุ่งอนาคตเป็นลักษณะที่เป็นพลังผลักดันให้กระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันอย่างขยันขันแข็งที่สุดเพื่อที่ผลงานนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนในปัจจุบันเพื่อจะได้งานดีมีชีวิตก้าวหน้าและสบายในอนาคต เป็นต้น ดังนั้นการมุ่งอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญและส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (Bandura, 1986) และเป็นพลังผลักดันให้นักเรียนพยายามที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับที่ ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) กล่าวว่า การมุ่งอนาคตเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ บุญเลี้ยง ทุมทอง และทิพาพร สุจारी (2558) ทำการศึกษาพบว่า ศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมุ่งหวังทางการศึกษา ทั้งนี้ความมุ่งหวังทางการศึกษาคือ ความต้องการที่จะเรียนรู้ในอนาคต ซึ่งเป็นลักษณะของการมุ่งอนาคต จึงแสดงให้เห็นว่ายิ่งผู้เรียนมีการมุ่งอนาคตสูง การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมจะสูงเช่นกัน

รองลงมาคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.29 ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญในการสร้างคน โดยมีหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝังนิสัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนตั้งแต่เล็ก และเมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาออกจากโรงเรียนไปแล้ว นิสัยที่ดีต่าง ๆ เช่น รักการอ่าน อ่านออกเขียนได้ เป็นต้น ยังคงติดตัวนักเรียนไปอย่างต่อเนื่อง (พวงเพ็ชร เอี่ยมสกุล และเกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล), 2559) แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับที่ Demirel (2009) กล่าวว่า โรงเรียนช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามนอกจากโรงเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการเรียนรู้ ของนักเรียนได้ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถยับยั้งการเรียนรู้ของนักเรียนได้เช่นเดียวกัน (อุมาพร ทรัพย์สมบัติ, 2543) หากนักเรียนมาโรงเรียนแล้วเจอกับบรรยากาศในชั้นเรียนที่กดดัน มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับครูและเพื่อน หรือแม้แต่เรียนไม่สนุก นักเรียนย่อมที่จะไม่ยอมมาโรงเรียนเพื่อเรียนรู้ ในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนมาโรงเรียนแล้วมีความสุข เรียนสนุก มีความสัมพันธ์อันดีกับครูและเพื่อน นักเรียนก็ย่อมอยากที่จะมาเรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นปัจจัยย่อยด้านโรงเรียน ซึ่ง

ประกอบไปด้วยบรรยากาศในชั้นเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีอิทธิพลต่อการที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังที่เห็นจากผลการศึกษาของจุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ที่พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นหนึ่งในปัจจัยด้านโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับที่ ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์ (2559) กล่าวว่า การสร้างเงื่อนไข บรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ปัญญาและการแสวงหาความรู้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ พรรณี ชูทัย เจนจิต (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยครูมีการเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออกด้วยตนเอง นำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยด้านโรงเรียน พบว่า ปัจจัยย่อยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุดคือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในแต่ละวันนักเรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษา เพื่อนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่นับเป็นประโยชน์ที่เอื้อต่อวิชาการ โดยการร่วมมือกันแสวงหาความรู้ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (สมคิด อิศระวัฒน์, 2542) และสัมพันธภาพอันดีระหว่างนักเรียนกับเพื่อนจะส่งผลทำให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ดีของนักเรียน นักเรียนจะมีความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ (อรรธรณ มากสุข, 2556) เป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ ทรุปลูกปัญญา (2560) กล่าวว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนมีความสำคัญต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบกับตามพัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษาในช่วงวัยนี้ต้องการเพื่อนมาก ซึ่งเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทัศนคติและค่านิยมของนักเรียนสูงมาก (พาสนา จุลรัตน์, 2548) รวมทั้งอิทธิพลของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีผลทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ มีความสุขในการมาเรียน (วสนันท์ หมดเอียด, 2556) สอดคล้องกับ สุชีรา วิบูลย์สุข และ นิตยาภรณ์ บุญสวัสดิ์ (2558) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ของเพื่อนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข แต่หากมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดี นักเรียนไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน อาจทำให้เกิดความเครียดและเกิดปัญหาสุขภาพจิตได้ ในขณะที่นักเรียนที่มีเพื่อนจะปรับตัวได้ดีและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดมากกว่าเด็กที่ไม่มีเพื่อน (ทรุปลูกปัญญา, 2560)

ส่วนปัจจัยครอบครัวส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตต่ำสุด มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.11 ถึงแม้ว่าปัจจัยครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตค่อนข้างน้อยแต่อย่างไรก็ตามการเรียนรู้และปรับตัวทางสังคมของนักเรียนนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเองได้โดยธรรมชาติ แต่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่ผู้เรียนมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดในเบื้องต้นของชีวิตที่ช่วยสร้างนิสัย ความคิด ความเชื่อถือ ค่านิยมและทัศนคติต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน (เดชา ศิริเจริญ, 2555) ซึ่งครอบครัวจะมีบทบาทในการให้การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานที่ดีให้กับ

ผู้เรียนในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุมาลี สังข์ศรี, 2544) สอดคล้องกับที่ Frigo (2001) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพื้นฐานของการเรียนรู้ ค่านิยมของครอบครัวต่อการเรียนรู้เป็นกุญแจสำคัญและรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยด้านปัจจัยครอบครัวพบว่า ปัจจัยย่อยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุดคือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองเป็นลักษณะของความความสัมพันธ์ใกล้ชิดของครอบครัว ซึ่งมีผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของนักเรียน ดังที่ อรุณี หรดาล และ ชนิพรณ จาติเสถียร (2557) กล่าวว่า สัมพันธภาพของนักเรียนกับผู้ปกครองนับเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของนักเรียน โดยหากนักเรียนกับผู้ปกครองมีความผูกพันใกล้ชิดหรือมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบิดามารดากับลูกจะทำให้มีจิตใจสบาย มีสมาธิและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543) สอดคล้องกับผลการวิจัยของฉัฐวิณ สิทธิศิริอรธ (2552) ที่พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมในครอบครัวส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเฉพาะสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเมื่อนักเรียนเรียนรู้ได้ดีก็ย่อมอยากที่จะเรียนรู้ไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองจึงเป็นปัจจัยด้านครอบครัวที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับที่ Shalhevet et al. (2009) กล่าวว่า หากนักเรียนมีรากฐานทางครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่เข้มแข็งก็จะช่วยให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวได้ดีตลอดทั้งชีวิต และสอดคล้องกับผลการวิจัยของฉัฐวิณ สิทธิศิริอรธ (2559) ที่พบว่า ความผูกพันต่อครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ส่วนโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านโรงเรียน สอดคล้องกับที่ รุติยะห์ หะ (2560) กล่าวว่า ปัจจัยคุณลักษณะเดิมภายใน (Psychological Traits) เป็นคุณลักษณะที่แฝงอยู่ภายในจิตใจของแต่ละบุคคล อันเกิดจากการสั่งสมตั้งแต่เด็กและหล่อหลอมกลายเป็นลักษณะของบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการอบรมขัดเกลาของครอบครัวและสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น และสอดคล้องกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่บุคคลได้รับการอบรมสั่งสอนและชี้แนะการปฏิบัติโดยตรงจากครอบครัว โรงเรียน อาชีพ ตัวแทนศาสนา และสื่อมวลชน รวมถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสังคมและการประพฤติการปฏิบัติตนของบุคคลในสังคม เพื่อหล่อหลอมหรือขัดเกลาบุคคลเพื่อให้มีบุคลิกภาพเป็นไปตามที่สังคมต้องการหรือมีความถูกต้องเหมาะสมดั่งงาม (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2557) โดยปัจจัยด้านครอบครัวส่งผลต่อปัจจัยด้านนักเรียนสูงสุด มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.51 ทั้งนี้เป็นเพราะครอบครัวเป็นสังคมแห่งแรกของมนุษย์ (Primary Group) ซึ่งเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุดแต่มีอิทธิพลยิ่งใหญ่ที่สุดต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่จะตามมาในอนาคต ครอบครัวจึงถือว่าเป็นสังคมแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนมากที่สุด (เดชา ศิริเจริญ, 2555) สอดคล้องกับที่ มนัท สูงประสิทธิ์ (2560) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อตัวนักเรียน

อย่างมาก โดยสถาบันครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดที่จะหล่อหลอมให้นักเรียนเป็นคนแบบไหน และมีพฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ดังนั้นหากต้องการให้นักเรียนมีลักษณะนิสัยเป็นแบบไหน จึงต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวก่อนเป็นอันดับแรก แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนมีคุณลักษณะที่แฝงอยู่ภายในจิตใจ ทั้งการมุ่งอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเองและการมีความเชื่ออำนาจในตนหรือปัจจัยนักเรียนนั้นบทบาทสำคัญจะอยู่ที่ครอบครัว ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ กนกวรรณ สุภาราญ (2563) กล่าวว่า รากฐานของปัจจัยภายในของนักเรียนซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้คือ บทบาทและความสำคัญของครอบครัว ซึ่งบทบาทของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูจึงไม่ใช่แค่การอบรมเลี้ยงดูทางร่างกายและวัตถุภายนอกหากแต่เป็นการอบรมเลี้ยงดูทางจิตใจและทัศนคติของนักเรียนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง เชื่อในความสามารถและเหตุผลของความพยายามที่เป็นแรงผลักดันนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายและมีความฝันถึงความสำเร็จในอนาคต ส่วนปัจจัยด้านโรงเรียนส่งผลต่อปัจจัยด้านนักเรียนต่ำสุด มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.36 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแรกที่นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง ต่อมาจึงได้เรียนรู้จากโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมแห่งที่ 2 ที่ให้ความรู้และให้การอบรมสั่งสอนนักเรียน ซึ่งเปรียบเสมือนบ้านหลังที่ 2 ของนักเรียนรองลงมาจากครอบครัว สอดคล้องกับที่ ปวีณกร คลังช่อง (2556) ได้กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์เริ่มจากรากฐานของครอบครัวที่หล่อหลอมมาตั้งแต่วัยเยาว์ ต่อเนื่องด้วยโรงเรียนที่คอยเพาะบ่มนักเรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นบ้านจึงนับเป็นโรงเรียนหลังแรกของนักเรียน ในขณะที่โรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองของนักเรียน ทั้งนี้แม้ว่าโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านแห่งที่สองที่นักเรียนต้องใช้ชีวิตหลายชั่วโมงในแต่ละวันในโรงเรียน (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2558) แต่นักเรียนย่อมใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวมากกว่าในโรงเรียน (สมหมาย ปาจิณฉัตร, 2563) ดังนั้นโรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อนักเรียนรองลงมาจากครอบครัว ดังที่ Amarin Baby & Kids (2562) ได้กล่าวว่า อิทธิพลครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อตัวนักเรียนมากกว่าโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าครอบครัวและโรงเรียนจะมีน้ำหนักอิทธิพลต่อนักเรียนไม่เหมือนกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือทั้งสองต่างเป็นแหล่งสร้างความรู้และหล่อหลอมให้นักเรียนเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพ ดังที่ ปวีณกร คลังช่อง (2556) ได้กล่าวว่า ทั้งบ้านและโรงเรียนต่างมีหน้าที่ร่วมกันอย่างสอดคล้อง เชื่อมร้อยกันอย่างเป็นองค์รวมเพื่อให้นักเรียนเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ

3. อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

การส่งเสริมให้นักเรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีองค์ประกอบครบถ้วน ทั้งด้านความสามารถในการเรียนรู้ มีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการสื่อสารและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ได้นั้น ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการ

ให้การศึกษาอบรมหรือส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาโดยตรงหรืออย่างใกล้ชิด จะต้องมีความสามารถในการดำเนินการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาที่ตรงประเด็นคือ เอื้อต่อการนำพานักเรียนไปสู่การมีคุณลักษณะที่เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรมง่ายต่อการปฏิบัติ และสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้บริหาร ทั้งนี้การกำหนดแนวทางสำหรับบุคคลเหล่านี้มีเหตุผล 2 ประการ ประการแรกคือ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้บริหารเป็นบุคคลที่ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสิ้น ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้นการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตต้องส่งเสริมให้ครอบคลุมการเรียนรู้ดังกล่าว โดยอาศัยผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน สอดคล้องกับที่ อาชญญา รัตนอุบล (2562) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะต้องอาศัยการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเอื้อให้บุคคลสามารถเลือกการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตนเองและสภาพของตนในแต่ละช่วงชีวิต ส่วนเหตุผลประการที่สองคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักเรียน โดยในแต่ละวันนักเรียนใช้เวลาหลายชั่วโมงในโรงเรียนและร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ (นันทวัน สมสุข, 2558; ปริญญาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2558) ซึ่งจะมีครูเป็นบุคคลสำคัญที่ดูแลสั่งสอน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนา (ประหยัด ทองมาก, 2536 อ้างถึงใน ตรุณี ขอเจริญ, 2546; วสนันท์ หมวดเอียด, 2556; ยุภาพร เทพสุริยานนท์, 2559) ส่วนผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ขับเคลื่อนการส่งเสริมให้กับนักเรียน นับเป็นบุคคลสำคัญในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน เนื่องจากผู้บริหารจะเป็นกลไกสำคัญของโรงเรียนในการวางแผน ดำเนินการและประสานงานในการพัฒนานักเรียน (กฤษณะ คำสุวรรณ, 2550) ส่วนเวลาที่เหลือจากโรงเรียนก็จะเป็นเวลาของครอบครัวที่มีบิดามารดาหรือผู้บริหารที่เป็นผู้ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อนักเรียน (เดชา ศิริเจริญ, 2555) จะเห็นได้ว่าบุคคลเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการพัฒนาของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง อันจะช่วยส่งเสริมผลักดันให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ สอดคล้องกับ แนวคิดตามทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological Theory) ของ Urie Bronfenbrenner ที่เชื่อว่าการเจริญเติบโตของเด็กเกิดขึ้นได้เป็นผลมาจากบริบทแวดล้อม ซึ่งครอบครัวและโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของระบบจุลภาค (microsystem) ในโมเดลเชิงนิเวศวิทยาที่อธิบายความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กกับบริบทแวดล้อม (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) ซึ่งระบบจุลภาคเป็นระบบแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการของเด็ก เพราะเป็นระบบที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุด จึงส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กโดยตรง (จริยา ทรงนิพิฐกุล, 2562) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้บริหารจึงเป็นกลุ่มบุคคลแวดล้อม

รอบตัวนักเรียนที่จะมีบทบาทที่จะช่วยกล่อมเกลาสรางเสริมให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามโมเดลเชิงนิเวศวิทยานั้นจะมีชุมชนเป็นหนึ่งในระบบจุลภาค ซึ่งแม้ว่าในการวิจัยครั้งนี้จะไม่ได้มีแนวปฏิบัติของชุมชนที่ชัดเจน แต่ในแนวทางการส่งเสริมที่พัฒนาขึ้นนั้นจะมีการร่วมมือกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนเช่นเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางการส่งเสริมที่พัฒนาขึ้นนั้นอาศัยการส่งเสริมจากหลากหลายส่วนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับที่ Wang and Hu (2012) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ในโรงเรียน การเรียนรู้จากครอบครัว การเรียนรู้จากสังคมและจากโอกาสต่าง ๆ บูรณาการเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาแนวทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นประกอบไปด้วย 4 แนวทางหลัก โดยมีรายละเอียดในการอภิปรายดังนี้

3.1 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มุ่งอนาคต” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า แนวปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมด้านการมุ่งอนาคตเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะมีประเด็นหลักในการอภิปรายดังต่อไปนี้

1) การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก (Learner-Centered Approaches) โดยส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนพัฒนาเต็มศักยภาพด้วยการกำหนดหรือเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและรู้วิธีการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม” เป็นต้น จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นการเรียนการสอนที่ครูจะลดบทบาทลง ในขณะที่นักเรียนจะเป็นเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้โดยจะมีบทบาทในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นตามรูปแบบหรือความถนัดและความสนใจของตนเอง อันจะช่วยให้ นักเรียนสนุกในการเรียนรู้ทำให้อยากที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับที่ Cohen (2009) ได้เสนอว่าการที่ครูจะปลูกฝังการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนได้นั้น จำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนและปรับเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการสอนและการเรียนเพื่อเปลี่ยนชุดความคิดของทุกคน โดยครูจะต้องมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก และสอดคล้องกับที่ พิษณุสินี ชมภูคำ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและแนวทางการปฏิบัติตนสู่การเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือวิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดศึกษาตามวิถีไทยผสมผสานกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสากลที่พัฒนาขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2564) ได้กล่าวไว้

ในการเสวนาเรื่อง “นวัตกรรมการเรียนการสอน New Normal of Teaching and Learning” ว่าครูควรปรับบทบาทการสอนจากการพูดให้ความรู้แต่เพียงผู้เดียวเป็นให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อที่นักเรียนจะได้มีบทบาทในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น

2) การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดของตนเอง (Self-directed Learners)” เป็นต้น จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวนั้นเป็นการที่นักเรียนจะมีบทบาทในการรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เนื่องจากในการเรียนรู้ในปัจจุบันครูจะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกนักเรียนจะต้องดำเนินการเรียนรู้ของตนเอง อีกทั้งเมื่อจบการศึกษาจะไม่มีครูที่คอยชี้นำการเรียนรู้อีกต่อไป นักเรียนจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้นการส่งเสริมโดยการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองจะเป็นการช่วยให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ สอดคล้องกับที่ กุลิดา ศັນพิทักษ์ (2554) กล่าวว่า การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้นั้นครูต้องมุ่งส่งเสริมโดยการปลูกฝังสั่งสอนให้ทักษะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง และสมาลี สังข์ศรี (2556) ที่ได้กล่าวว่า การสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรฝึกให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อันจะส่งผลทำให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองได้ไม่ว่าจะมีผู้สอนคอยแนะนำหรือไม่ก็ตาม และวรรัตน์ พทุมเจริญวัฒนา (2557, 2563) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถทำได้โดยการสร้างนิสัยการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งสถาบันเสริมทักษะ आयเลเวล ประเทศไทย (2563) กล่าวว่า การที่จะเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะต้องสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบของการนำตนเอง ซึ่งเมื่อบุคคลมีใจรักที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง บุคคลจะสามารถวางแผนกิจกรรมและดำเนินการเรียนรู้สิ่งที่สนใจ ได้มีแรงกระตุ้นสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างไม่สิ้นสุดและจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (สวรค์ ศรีประหม, 2555)

3) การสร้างแรงจูงใจผ่านการยกกรณีตัวอย่างและการให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “ยกตัวอย่างบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมที่เคยล้มเหลวในชีวิตมาก่อนในอดีตแล้วกลับตัวกลับใจสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้...” หรือ “ยกตัวอย่างญาติพี่น้องหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักที่เคยล้มเหลวในชีวิตเนื่องจากไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียนแล้วภายหลังมากลับตัวกลับใจจนประสบความสำเร็จทั้งการเรียนและการทำงานอาชีพ...” หรือ “พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยมีการจัดทำโปรแกรมการเรียนรู้...” เป็นต้น จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้บทเรียนจากกรณีตัวอย่างอาจทำให้นักเรียนเกิดการสะท้อนคิดเกี่ยวกับอนาคต หรือการที่ได้เรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัตินั้นอาจทำให้ได้ค้นพบในสิ่งที่อยากจะเรียนรู้ ซึ่งทั้งสองสิ่งจะเป็นแรงจูงใจที่ทำให้นักเรียนจะมีการตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่ออนาคตของตนเอง สอดคล้องกับที่ สถาบันเสริมทักษะ आयเลเวล ประเทศไทย (2563) กล่าวว่า การที่จะเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะต้องเรียนรู้แบบ Active Learning ลงมือทำกับการ

เรียนรู้จริงจัง ๆ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ กุลิดา ทศนพิทักษ์ (2554) และ สุมาลี สังข์ศรี (2554) ที่กล่าวว่าการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เป็นการพัฒนาให้เกิดผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้น

4) การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เข้าถึงได้ง่าย และสะดวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียน” เป็นต้น จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวนี้ อาจเนื่องมาจากบรรยากาศมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ดี ย่อมส่งผลต่อความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนอยากที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับที่ ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์ (2559) กล่าวว่า บรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ปัญญาและการแสวงหาความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียน และเป็นไปในทิศทางเดียวกับ จุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ที่ได้เสนอว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นหนึ่งในแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านโรงเรียน และครู

5) การฝึกให้ตั้งเป้าหมาย ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนและอนาคตที่ต้องการ เพื่อให้นักเรียนรู้จักการคาดการณ์ในอนาคตและเกิดความมุ่งมั่น...” หรือ “ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ในลักษณะของสัญญาการเรียนรู้ (Learning Contract)...” หรือ “ให้นักเรียนวางแผนการศึกษารายบุคคล (Individual Study Plan) หรือเขียนแผนที่มโนทัศน์ (Concept Mapping) เกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้...” เป็นต้น จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าการได้ฝึกตั้งเป้าหมาย โดยอาจอยู่ในรูปแบบของสัญญาการเรียนรู้นั้นจะทำให้นักเรียนได้ฝึกวางแผน ฝึกวางกำหนดการต่าง ๆ ที่จะต้องทำหรือเรียนรู้เพื่อให้เกิดความสำเร็จในอนาคตนั้นจะส่งผลทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับที่ ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ที่ได้เสนอว่า การทำสัญญาการเรียนรู้เป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้เห็นคุณค่าในตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า แนวปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมด้านการเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะมีประเด็นหลักในการอภิปรายดังต่อไปนี้

1) การสร้างความรู้สึกดี ภาคภูมิใจเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเองด้วยการได้รับการยอมรับและการชื่นชมจากผู้อื่น ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ เช่น “ประกาศเกียรติคุณหน้าเสาธงหลังนักเรียนเข้าแถวร้องเพลงเคารพธงชาตินักเรียนที่สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามต่าง ๆ...” หรือ “เปิดพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถอย่างหลากหลาย ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และมีความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน...” หรือ “พุดคุยอย่างชื่นชมหรือให้รางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามความเหมาะสมเมื่อนักเรียนทำอะไรสำเร็จ...” หรือ “จัดมุมแสดงผลงานนักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งอาจเป็น

ผลงานเดี่ยวหรือกลุ่ม เช่น ใบงาน ชิ้นงาน เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จ...” หรือ “ให้นักเรียนเล่าเรื่องที่นักเรียนมีความภาคภูมิใจในชีวิต โดยให้เขียนเรียงความ ให้เล่าหน้าชั้นเรียน...” เป็นต้น จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของของจุลศักดิ์ สุขสบาย (2560) ที่เสนอว่าต้องเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและเสนอให้นักเรียนเล่าเรื่องที่ภาคภูมิใจหน้าชั้นเรียน จากจากแนวทางการปฏิบัติข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมหรือทำสิ่งใดก็ตามที่ดีและประสบความสำเร็จทำให้นักเรียนได้รับการยอมรับและการชื่นชมจากบุคคลอื่นนั้นจะเป็นการช่วยสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองเกิดขึ้น สอดคล้องกับองค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) และ มูลนิธิ ไรท์ ทู เฟลย์ ประเทศไทย (2560) ที่เสนอว่าการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นต้องพยายามหาทางชมเชยเด็กทั้งโดยคำพูดและกริยาท่าทางสำหรับความพยายามของพวกเขาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนความสามารถและคุณค่าในตัวเองของเด็ก รวมถึงเป็นแรงบันดาลใจให้พวกเขาตั้งเป้าหมายที่สูงขึ้นไปอีกและก็จะประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไป และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของ Raffini (1988 อ้างถึงใน กลัญญ เพชรภรณ์, 2556) ที่เสนอไว้ว่า ควรแสดงความยินดีและชื่นชมในความสามารถและประสบความสำเร็จของนักเรียน เช่นเดียวกับที่ Bradshaw (1990) ที่ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองคือ การได้รับผลสำเร็จและความรู้สึกได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าจากบุคคลบุคคลที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อตนเอง สอดคล้องกับวิธีการในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของ Coopersmith (1981) ที่ได้ระบุว่า การได้รับการยอมรับและความสนใจจากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิตหรือจากบุคคลรอบข้าง รวมทั้งการประสบความสำเร็จ โดยปัจจัยที่จะทำให้รู้สึกประสบความสำเร็จ คือ การมีความสามารถ มีความสำคัญ และการมีคุณงามความดี และแวดวาร์ ดวงจันทร์ (2551) ได้กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดีเกิดจากการที่สามารถทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือเห็นว่าตนเองเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและสังคม อย่างไรก็ตามนอกจากการสร้างความรู้สึกที่ดีด้วยการชื่นชมนักเรียนจะช่วยส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองแล้วยังพลังจากการชื่นชมเหล่านี้ยังจะเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้นักเรียนอยากที่จะเรียนรู้ อยากที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยิ่งไปกว่านั้นพลังจากการชื่นชมและกำลังใจจากบุคคลรอบข้างนับเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคที่มีความรู้มากมายในปัจจุบัน ดังที่ รัตนภรณ์ ประวดีวัชร (2561) กล่าวว่า การสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับนักเรียนให้พร้อมก้าวสู่โลกกว้างของสังคมแห่งการเรียนรู้ ในยุคไทยแลนด์ 4.0 นับเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของลูกตั้งแต่วัยเด็กของวรรธน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2563) ที่

ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเด็กนั้นควรชื่นชมเมื่อเด็กสามารถทำสิ่งใดได้ดี

2) สังเกตและวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อค้นหาและสนับสนุนศักยภาพของ ที่นักเรียนมีความถนัด ซึ่งจะเป็นการช่วยสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง อันนำมาซึ่งแรงจูงใจในการ เรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “สังเกตและ วิเคราะห์นักเรียนแต่ละคนให้ถูกต้องว่าใครมีศักยภาพโดดเด่นในด้านใดแล้วบอกให้นักเรียนทราบว่า ทุกคนมีศักยภาพเพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง...” หรือ “มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครู ประจำชั้น และครูแนะแนวร่วมกันค้นหาความสามารถพิเศษหรือจุดเด่นของนักเรียนแล้วร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้นักเรียนทุกคนมีความภาคภูมิใจ...” เป็นต้น จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเมื่อนักเรียนได้รับรู้ว่าตนเองมีศักยภาพก็จะเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความ ภาคภูมิใจในศักยภาพนั้น ๆ ของตนเอง อันจะนำมาซึ่งความต้องการที่อยากจะเรียนรู้เพื่อพัฒนา ศักยภาพดังกล่าวให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการเห็น คุณค่าในตนเองของ Raffini (1988 อ้างถึงใน กลัญญ เพชรภรณ์, 2556) ที่เสนอไว้ว่า ควรเรียนรู้ ลักษณะพิเศษของนักเรียนแต่ละคนและให้ความเอาใจใส่ในลักษณะพิเศษนั้น ๆ ของนักเรียน โดย เป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ Coopersmith (1981) ที่ได้กล่าวว่า บุคคลจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองมี คุณค่าเมื่อรับรู้ว่าคุณค่าในตนเองมีความสามารถ ซึ่งการรู้สึกว่าคุณค่าในตนเองมีความสามารถเป็นปัจจัยสำคัญในการ เสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง (อชรา เอิบสุขสิริ, 2553) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ Lawrence (2006) ได้กล่าวว่า เมื่อเด็กเห็นคุณค่าในตนเองจะทำให้เกิดความอยากที่จะพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ เช่นเดียวกับที่ ธเนตร ตัญญวงษ์ และคณะ (2554) กล่าวว่า เมื่อเห็นคุณค่าในตนเองจะทำให้ ชื่นชมกับความสามารถที่มีและพร้อมที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป และเกียรติวรรณ อมาตยกุล (2545) ได้ กล่าวว่า เมื่อเด็กเห็นคุณค่าในตนเองจะทำให้เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตลอดชีวิต อย่างไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนี้เมื่อนักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่าง ต่อเนื่องจะนำมาซึ่งความสำเร็จในตนเองและการเรียนรู้ ดังที่โรงพยาบาลเวชธานี (2561) ได้กล่าว ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองส่งผลกระทบต่อตัวเด็กในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการศึกษาหรือด้านการ ประสบความสำเร็จในโรงเรียน ซึ่ง Hasan (1996) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการศึกษา ในช่วงวัยเด็กจะมีศักยภาพและแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ากรณีที่นักเรียนจะเห็นคุณค่าในตนเองได้นั้น นักเรียนจะต้องรู้จักศักยภาพของตนเองหรือรู้จักตนเองก่อน อาจเนื่องมาจากการรู้จักตนเองจะช่วยให้ มองเห็นภาพที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งการที่บุคคลเข้าใจตนเองนั้นจะเป็น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคน (Coopersmith, 1981) จึงเห็นได้ว่าการที่จะพัฒนาเสริมสร้างให้นักเรียน เห็นคุณค่าในตนเองจะต้องให้นักเรียนรู้จักตนเองเสียก่อน สอดคล้องกับที่ สุพัตรา ทาวงศ์ (2549)

กล่าวว่า การมองตนเองและยอมรับตนเองในทางบวกจะเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าในตนเอง และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) และ มูลนิธิ ไรท์ ทู เพลย์ ประเทศไทย (2560) กล่าวว่า การจะช่วยให้เด็กสามารถมองเห็นคุณค่าของตนเองนั้น จำเป็นจะต้องรับรู้จุดแข็งต่าง ๆ เพื่อค้นพบและพัฒนาคุณลักษณะเชิงบวกของแต่ละคน ซึ่งเมื่อครูสามารถช่วยให้นักเรียนสามารถค้นพบจุดแข็งของตนเองได้นั้น จะทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาและเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองได้ และเมื่อนักเรียนเข้าใจว่าตัวเองมีความสามารถด้านใดและมีส่วนใดที่ต้องปรับปรุง นักเรียนก็จะสามารถเข้าใจตนเองและรู้ว่าควรจะต้องพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

3.3 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้รู้จักตนเอง” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า แนวปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมด้านการรู้จักตนเองเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะมีประเด็นหลักในการอภิปรายดังต่อไปนี้

1) การให้ครูรู้จักนักเรียน จากแนวทางการปฏิบัติที่ได้พัฒนานั้นจะเห็นได้ว่า ครูจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งอาจจะผ่านการเล่าเรื่องพูดคุยเกี่ยวกับตนเองของนักเรียน ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “จัดกิจกรรมชั่วโมงพบครูประจำชั้นหรือที่เรียกว่า กิจกรรมโฮมรูม (Home Room) ให้นักเรียนบอกเล่าผ่านการพูดหรือการเขียนถึงจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความต้องการ...” และจากข้อมูลที่ทางโรงเรียนรวบรวมไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครู ดังแนวทาง “จัดให้มีบริการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Services) เพื่อช่วยเหลือครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน...” จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป้าประสงค์ของแนวทางนั้นมีเพื่อให้ครูรู้จักนักเรียน เนื่องจากการรู้จักนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูในการที่จะช่วยส่งเสริมหรือพัฒนานักเรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของตัวนักเรียน ซึ่งเมื่อครูรู้จักนักเรียนก็จะสามารถจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน ทั้งตามความชอบ ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน เป็นต้น ย่อมจะทำให้นักเรียนมีความสุขที่จะเรียนรู้และอยากที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับที่ เดชา หวังมี (2549) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะต้องดำเนินการบนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่า “บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ” เนื่องจากเมื่อใดก็ตามที่บุคคลมีใจรักที่จะศึกษาค้นคว้า เพราะตนเองมีความต้องการ บุคคลนั้นก็จะดำเนินการศึกษาต่อเนื่อง โดยไม่มีใครต้องบอก อีกทั้งยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งวิธีดังกล่าวก็จะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (สมพิศ แสงศิริรักษ์, 2545) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2564) กล่าวว่า ครูผู้สอนต้องเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน เข้าใจสิ่งที่ผู้เรียนสนใจหรืออยากรู้ สิ่งที่ผู้เรียนถนัด และคอยที่จะส่งเสริมให้ความรู้อยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง

2) การให้นักเรียนทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลาย ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

เพื่อให้นักเรียนค้นพบตัวเอง...” หรือ “พานักเรียนไปเรียนรู้เพิ่มเติมจากโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ที่มีโปรแกรมการเรียนรู้ หรือแม้แต่ค่ายเสริมทักษะต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ลองทำกิจกรรมที่หลากหลาย...” จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำให้ได้ประเมินตนเองว่าชอบหรือไม่ สนใจหรือไม่ หรือบางกิจกรรมอาจทำให้พบว่าตนเองมีจุดเด่นที่ควรส่งเสริมหรือจุดด้อยที่ต้องพัฒนาอะไรบ้าง หรือบางกิจกรรมอาจจะทำให้นักเรียนได้ค้นพบว่าเรื่องใดที่ตนเองทำได้ดี มีความถนัด หรือแม้แต่วิธีการเรียนรู้แบบใดที่ตนเองเรียนรู้ได้ดี ทั้งนี้การที่นักเรียนจะทราบได้นั้นต้องอาศัยการทำกิจกรรมที่หลากหลายที่จะช่วยให้ค้นพบสิ่งที่เหมาะสมกับตน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาของประเทศฟินแลนด์มีการจัดการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเองและมีเส้นทางของตนเอง โดยจะมีเนื้อหาการเรียนรู้จำนวนไม่มากเพื่อจะให้นักเรียนมีเวลาเลือกทำสิ่งที่ชอบและได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายที่อยู่นอกเหนือจากตำรา อันจะทำให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องของตนเอง (การค้นหาดนเองของเด็กฟินแลนด์, 2560) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) และ มูลนิธิ ไรท์ ทู เฟลย์ ประเทศไทย (2560) กล่าวว่า ควรหากิจกรรมที่จะทำให้นักเรียนได้ใช้และพัฒนาจุดแข็งของพวกเขา ซึ่งวิธีการที่ดีคือ เสนอทางเลือกในการทำกิจกรรมและให้อิสระแก่นักเรียนในการตัดสินใจด้วยตนเองว่าต้องการทำอะไร อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนไม่ได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายอาจถือได้ว่าเป็นการลดโอกาสในการรู้จักตนเอง โดยหากบุคคลไม่รู้จักตนเองหรือปฏิเสธหรือปิดโอกาสที่จะรู้จักตนเอง บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและความต้องการ จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการขาดความรู้ในส่วนนี้อาจเป็นส่งผลเสียต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการรู้จักตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประสิทธิผลในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับตนเอง (Steiner, 2014)

3) การเสริมสร้างการรู้จักตนเองโดยเชื่อมโยงกับอาชีพที่ชอบของนักเรียน ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “จัดให้มีการบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนและภาคธุรกิจเอกชน...” หรือ “พานักเรียนไปชมงานนิทรรศการทางการศึกษาและอาชีพต่าง ๆ...” หรือ “ให้นักเรียนบอกอาชีพที่ชอบ มีความถนัด และอยากทำในอนาคต...” ซึ่งนำเรื่องของอาชีพมาเป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักตนเองนั้นสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของ สุมาลิ สังข์ศรี (2554) ที่ได้กำหนดให้มีกิจกรรมการให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพเป็นหนึ่งในขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดให้มี ทั้งนี้จากแนวปฏิบัติดังกล่าวที่เห็นได้ว่ามี การนำเรื่องของอาชีพเข้ามาเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเองนั้น อาจเนื่องมาจากการที่ให้นักเรียนได้ลองคิดเรื่องอาชีพในอนาคตที่อยากทำ หรือการที่ได้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ จะเป็นการที่ทำให้นักเรียนได้ประเมินตนเองว่ามีความชอบ ความสนใจหรือคุณลักษณะของตนเองมีความเหมาะสมกับอาชีพนั้น ๆ หรือไม่

อย่างไรก็ตามนอกจากการเชื่อมโยงในเรื่องของอาชีพจะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองแล้วยังจะส่งผลไปถึงการมีเป้าหมาย การมุ่งมั่นอดทนด้วย ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ เนื่องจากหากนักเรียนรู้จักตนเองแล้วว่ายากทำอาชีพอะไรในอนาคตอาจทำให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียน และมีทิศทางในการเรียนเพื่อที่จะไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ นำมาซึ่งความรู้สึกสนุกที่ได้เรียนรู้และอยากที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนไม่รู้จักตนเองว่าอยากจะทำอาชีพอะไรในอนาคตก็อาจจะส่งผลต่อการเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบไร้ทิศทาง ขาดเป้าหมาย ไม่รู้ว่าตนเองชอบอะไร ถนัดอะไรและเหมาะกับการเรียนแบบไหน ดังที่เห็นจากผลการศึกษาในปี พ.ศ.2551 ของโครงการ Child Watch ที่พบว่านักเรียนขาดความสุขไม่ชอบไปโรงเรียน เกิดความเบื่อหน่ายการเรียนจึงเกิดปัญหาหนีเรียนขึ้น ซึ่งหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวคือ นิสัยและทัศนคติต่อการเรียนของเด็กไม่ชัดเจน อันเนื่องมาจากเด็กไม่ทราบของตัวเองชอบอะไร ต้องการประกอบอาชีพอะไรในอนาคตค่อนข้างเลื่อนลอย ขาดเป้าหมายและความมุ่งมั่นของการเรียนรู้เพื่ออะไร เด็กจึงสัปดาห์เรียนไปวัน ๆ ไม่มีชีวิตชีวา (สมพงษ์ จิตระดับ, 2552) แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนรู้จักตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง รู้สิ่งที่ชอบ รู้เป้าหมายที่ตนเองอยากไปให้ถึง จะเป็นบันไดก้าวแรกของการมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ภาคีเพื่อการศึกษาไทย, 2561) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ Senge (1996) ได้กล่าวว่า การรู้จักตนเองคือพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ที่รู้จักตนเองในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสามารถเพื่อบรรลุเป้าหมายใด ๆ ที่ต้องการ โดยจะหมั่นพัฒนาตนเองและค้นหาตนเองเพื่อหาสิ่งที่จะต่อยอดการเรียนรู้

3.4 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้มีความเชื่ออำนาจในตน” เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า แนวทางหรือแนวปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมด้านความเชื่ออำนาจในตนทั้งหมด เช่น “จัดให้มีโครงการถอดบทเรียนการเรียนรู้ของนักเรียนประจำภาคเรียนทั้งที่เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนและและตัวนักเรียนเอง...” หรือ “มอบหมายงานกลุ่มในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนแล้วให้นักเรียนช่วยกันประเมินว่างานที่ทำนั้นมีความสำเร็จเป็นที่น่าสนใจเพียงใด ความสำเร็จนั้นเกิดมาจากอะไร...” หรือ “จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ที่ต้องใช้ทักษะ ความเพียรพยายามและความรู้ ความสามารถ โดยให้ระยะเวลาที่เหมาะสมแล้วให้นักเรียนร่วมกันถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมนั้นว่ามีความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร...” หรือ “ฝึกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ยอมรับในผลของการกระทำ...” เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวทางการปฏิบัติทั้งหมดนั้นมีเป้าประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้สะท้อนคิดผ่านผลของการทำกิจกรรมทั้งกลุ่มและเดี่ยว ผ่านการรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายและผ่านการศึกษาผลของการกระทำจากกรณีศึกษานั้นล้วนเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น ไม่ว่าผลจะสำเร็จหรือล้มเหลวก็ตาม เพื่อที่จะเสริมสร้างความเชื่อว่าผลลัพธ์ของทุกสิ่งมาจากการใช้ทักษะ ความเพียรพยายามและความรู้ความสามารถของนักเรียนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเรียน หากนักเรียนเชื่อ

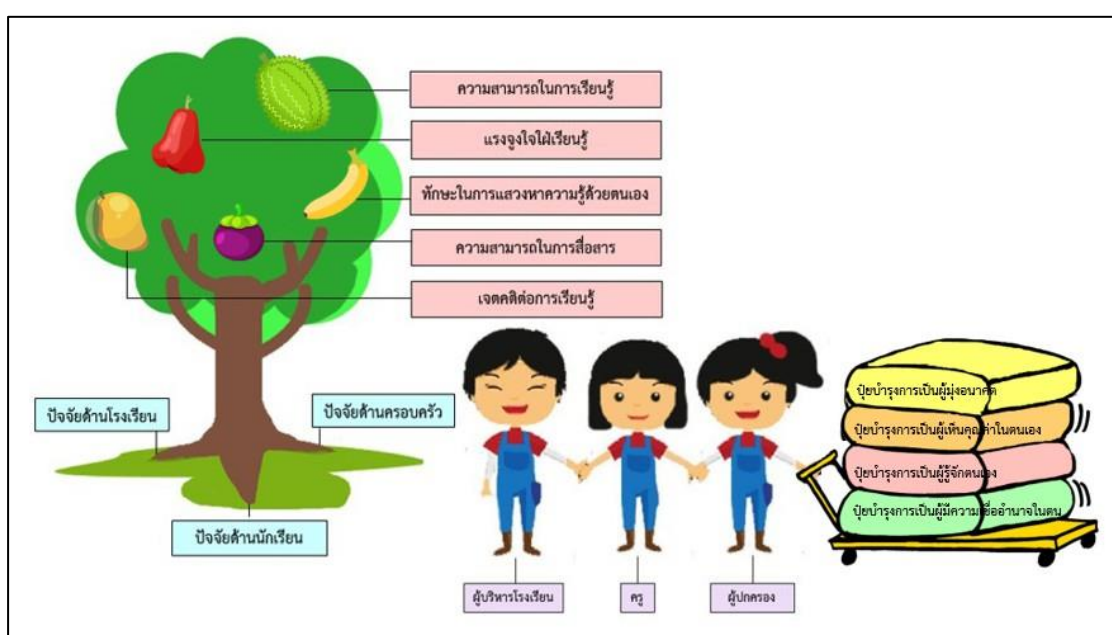
ว่าถ้าพยายามจะทำได้แล้วก็จะเป็แรงผลักดันให้นักเรียนพยายามที่จะเรียนรู้ ดังที่ แพง ชินพงศ์ (2563) ที่กล่าวว่า ไม่จำเป็นเสมอไปที่เด็กสติปัญญาดีจะมีโอกาสก้าวหน้ามากกว่าเด็กที่ขวนขวายเรียนรู้อยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ การรับรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองย่อมส่งผลดีต่อการกำหนดพฤติกรรมในการผลักดันตัวเองให้บรรลุเป้าหมายได้มากกว่าการรอคอยโอกาสโดยไม่ทำอะไรเพียงเพราะไม่คิดว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีความเชื่ออำนาจในตนเองย่อมจะส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสที่จะพัฒนาตัวเองจนสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตข้างหน้าได้ยิ่งขึ้น

3.5 จากแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนที่พัฒนาขึ้นมีอีก 1 ประเด็นที่ต้องอภิปรายคือ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชนและภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ดังแนวทางหรือแนวปฏิบัติ “พัฒนาระบบภาคีเครือข่ายสถานศึกษา โดยสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะกรรมการเครือข่ายระดับห้องเรียน และเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน...” หรือ “จัดให้มีการบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนและภาคธุรกิจเอกชน...” หรือ “พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยมีการจัดทำโปรแกรมการเรียนรู้ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน...” หรือ “ให้นักเรียนเรียนรู้เพิ่มเติมจากโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ที่มีโปรแกรมการเรียนรู้ หรือแม้แต่ค่ายเสริมทักษะต่าง ๆ...” หรือ “พานักเรียนไปชมงานนิทรรศการทางการศึกษาและอาชีพต่าง ๆ...” จากแนวทางปฏิบัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมนักเรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นต้องอาศัยความร่วมมือของโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน อาจเนื่องมาจากความรู้ในปัจจุบันนั้นมีมากมาย การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ดังที่ อาชญญา รัตนบล (2562) และ Wang and Hu (2012) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดชีวิตโดยไม่ถูกจำกัดด้วยกฎเกณฑ์ รูปแบบ สถานที่และองค์กรหรือสถาบันใด โดยต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามรูปแบบที่ต้องการ มีความยืดหยุ่นหลากหลายตามโอกาสและสถานการณ์ ทุกภาคส่วนในสังคมต้องมีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้น (สันติภาพ รอดสถิต, 2558) ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะถูกยึดถือเป็นสถาบันเดียวที่ให้ความรู้และพัฒนาทักษะมากมายที่มีอยู่คงไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังที่ ญัฐฐลักษณ์ ธาระวานิล (2557) กล่าวว่า การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่ในสถานศึกษาเท่านั้น แต่สามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้มากมาย ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนจึงจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ให้เกื้อกูลและเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551) ซึ่งการสร้างความร่วมมือจาก

เครือข่ายการเรียนรู้นั้นจะเป็นหนึ่งในกระบวนการในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย เช่นเดียวกัน (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2557ก)

สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่คือ แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ ผู้วิจัยขอเปรียบเทียบองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยกับการปลูกต้นไม้ที่เรียกว่า “ต้นไม้แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ดังภาพที่ 13

ภาพที่ 13 ต้นไม้แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากภาพที่ 13 ผู้วิจัยเปรียบนักเรียนคือต้นไม้ ซึ่งมีผลคือ องค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการสื่อสาร และเจตคติต่อการเรียนรู้ โดยมีรากที่จะดูแลปุ๋ยที่มีคุณค่าทางอาหารสำหรับการเจริญเติบโตของต้นไม้และการเกาะยึดที่ค้ำจุนให้ต้นไม้เจริญเติบโตและทรงตัวอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง มั่นคงและแข็งแรง ซึ่งเปรียบได้กับปัจจัยด้านนักเรียนที่เป็นเสมือนรากแก้ว และปัจจัยด้านโรงเรียนและปัจจัยด้านครอบครัวที่เปรียบเสมือนรากแขนง

อย่างไรก็ตามการที่จะเปลี่ยนแปลงต้นไม้ธรรมชาติต้นหนึ่งให้เจริญเติบโตงอกงามและผลิดอกออกผลได้ตามที่ต้องการนั้น คงไม่ใช่การปล่อยให้ต้นไม้ต้นนั้นเติบโตโดยการสังเคราะห์แสงเพียงอย่างเดียว แต่ชาวสวนผู้ที่มีหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้ทั้ง 3 คน หรือ 3 ฝ่าย ซึ่งเปรียบได้กับผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาอย่างใกล้ชิดโดยตรงและเกี่ยวข้อง

เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ได้แก่ ครู ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน จะต้องร่วมมือช่วยกันดูแล บำรุงต้นไม้ให้เจริญเติบโตงอกงามผลิดอกออกผลตามที่ต้องการคือการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยที่ ชาวสวนต่างฝ่ายต่างต้องร่วมมือช่วยเหลือกันตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายด้วยการใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงต้นไม้โดยใช้ปุ๋ยที่มีคุณภาพอย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งเปรียบได้กับแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา 4 แนวทางหลัก หรือในที่นี้คือ ปุ๋ย 4 สูตร ได้แก่ ปุ๋ยสูตรที่ 1 บำรุงการเป็นผู้มีอนาคต หมายถึง แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีอนาคต โดยมีแนวทางปฏิบัติหลักที่เกี่ยวข้องกับการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจผ่านการยกกรณีตัวอย่าง การให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง การสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การฝึกให้ตั้งเป้าหมาย ปุ๋ยสูตรที่ 2 บำรุงการเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเอง โดยมีแนวทางปฏิบัติหลักที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้สึกดีหรือภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียนด้วยการได้รับการยอมรับและการชื่นชม การสังเกตและวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อค้นหาและสนับสนุนศักยภาพที่โดดเด่น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ปุ๋ยสูตรที่ 3 บำรุงการเป็นผู้รู้จักตนเอง หมายถึง แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักตนเอง โดยมีแนวทางปฏิบัติหลักที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักนักเรียน การให้นักเรียนทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลาย การให้ทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับอาชีพที่ชอบ และปุ๋ยสูตรที่ 4 บำรุงการเป็นผู้มีความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีอำนาจในตน โดยมีแนวทางปฏิบัติหลักที่เกี่ยวข้องกับการให้นักเรียนได้สะท้อนคิดผ่านผลของการทำกิจกรรมที่ตนเองได้ทำและจากกรณีศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเชื่อที่ว่าผลลัพธ์ของทุกสิ่งมาจากการใช้ทักษะ ความพยายามและความรู้ความสามารถของนักเรียนทั้งสิ้น ซึ่งปุ๋ย 4 สูตรที่กล่าวมานี้จะช่วยให้ต้นไม้เติบโตเจริญงอกงามผลิดอกออกผลตามที่ต้องการหรือความมุ่งหวัง ซึ่งเปรียบได้กับนักเรียนประถมศึกษาคือ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตดังกล่าวแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอในส่วนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และส่วนที่สองเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาทำให้ได้องค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วย

ตนเอง และองค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงมีความเหมาะสมสำหรับโรงเรียน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาหรือวัดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา หรือสามารถนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ได้ไปเป็นตัวชี้วัดในการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา กล่าวคือ การเป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ การมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ การมีความสามารถในการเรียนรู้ การมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการมีความสามารถในการสื่อสาร เพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนานักเรียนประถมศึกษาต่อไป เช่น โรงเรียนสามารถนำองค์ประกอบดังกล่าวไปสร้างเครื่องมือวัดหรือใช้แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นไปใช้เก็บข้อมูลกับนักเรียน เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนแต่ละคนมีองค์ประกอบหรือคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านใดที่จะต้องพัฒนาเพิ่มเติมจะได้ส่งเสริมไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยสามารถจัดทำเป็นแผนการพัฒนาส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือโรงเรียนสามารถนำองค์ประกอบดังกล่าวไปเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้เรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด เป็นต้น

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครควรมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไปใช้ รวมทั้งโรงเรียนในสังกัดในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ และโรงเรียนในสังกัดอื่นสามารถนำแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนในสังกัดของตน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในวงกว้างต่อไป

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรพิจารณานำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการขับเคลื่อนหรือผลักดันให้โรงเรียนในสังกัดทั่วประเทศพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากหากพิจารณาตามหลักเหตุผลความน่าจะเป็นแล้ว เชื่อว่าการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมส่งผลในเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพด้านอื่นๆ ของประชากรอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) และยั่งยืน

1.4 การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านนักเรียนสูงสุด ซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวนักเรียนมากกว่าปัจจัยด้านโรงเรียนและปัจจัยด้านครอบครัวที่เป็นปัจจัยภายนอก ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมที่ตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย การมุ่งอนาคต การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเอง และการมีความเชื่ออำนาจในตน อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านโรงเรียนและครอบครัวก็มีอิทธิพลเช่นเดียวกัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครหรือสังกัดอื่น เขตพื้นที่การศึกษาอื่นจึงควรมีการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพเชิงบวกระหว่างนักเรียนกับครู ส่วนครอบครัวควรให้ความรักและความเมตตาเป็นอย่างดีแก่นักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เงื่อนไขหรือปัจจัยที่กล่าวมานี้ย่อมจะพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Person) ที่

สังคมไทยและสังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งหวังจากการจัดการศึกษาหรือส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับพลเมือง

1.5 จากแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ได้นั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ โดยที่โรงเรียนควรสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อผนึกกำลังกัน (Synergy) ในการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งอนาคต เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักตนเอง และมีความเชื่ออำนาจในตน เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครบถ้วนทั้ง 5 องค์ประกอบ ตามแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยใช้ผลการวิจัยเป็นฐาน (Based on Research Findings) ดังที่กล่าวแล้ว

1.6 จากแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ได้นั้น ถึงแม้ว่าในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลกับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานครที่ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ได้ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางของการวิจัยนั้นสามารถนำไปใช้กับนักเรียนประถมศึกษาได้ในทุกระดับชั้น โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและระดับชั้นนั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริม การฝึกอบรม หรือแม้แต่การจัดสัมมนาเพื่อเสริมสร้างการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาตามผลที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาในครั้งนี้

2.2 ควรทำการวิจัยในเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Action Research in the Classroom) การวิจัยเชิงทดลองหรือการวิจัยและพัฒนาการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาตามแนวทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่นำเสนอในครั้งนี้

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) การส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

2.4 ควรทำการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น ระดับชั้นอื่น สังกัดอื่น เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอื่น เป็นต้น เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างอื่นมีองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อเป็นการสนับสนุน ขยายผล ยืนยันและสร้างความแกร่งของผลการวิจัยในครั้งนี้ อันจะช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนมีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.5 ควรศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษาโดยการวิเคราะห์กลุ่มพหุ จำแนกตามเพศและประเภทของสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

2.6 ควรศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งนับเป็นการเพิ่มน้ำหนักในการยืนยันเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้ละเอียดมากยิ่งขึ้น

2.7 ควรศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นสาเหตุเพิ่มเติม รวมทั้งควรศึกษาในประเด็นตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียนและตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัวเพิ่มเติม เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตให้ครบทุกตัวแปร

2.8 ควรศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาในสังกัดอื่นหรือระดับอื่นเพื่อการตรวจสอบ (Validate) ผลการวิจัยในครั้งนี้ว่ายังคงได้ผลการวิจัยที่ตรงกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งหากได้ผลการวิจัยที่คงเดิม (Confirm) หรือมีความสอดคล้องกันก็จะทำให้ผลการวิจัยสามารถวางนัยสรุปทั่วไป (Generalizability) ไปยังประชากรกลุ่มต่าง ๆ ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ ระดับต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจในประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลของแนวทางซึ่งเป็นการพัฒนา โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Development)

2.9 จากผลการศึกษาที่พบว่า โรงเรียนที่มีนักเรียนได้คะแนนการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสูงมากที่สุด 5 โรงเรียนล้วนแต่เป็นโรงเรียนวัด ซึ่งมีจำนวนนักเรียนน้อยมาก จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ควรศึกษาเพิ่มเติมว่าอะไรเป็นตัวแปรที่ทำให้นักเรียนในโรงเรียนเหล่านั้นได้คะแนนการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสูงที่สุด เช่น จำนวนนักเรียนหรือขนาดของโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมหรือไม่ เป็นต้น

2.10 จากผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษานั้นได้มาจากการสังเคราะห์แนวทางที่ปฏิบัติจริงในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนสูงสุด 5 อันดับแรก ซึ่งล้วนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติมกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ เพื่อจะทำได้เปรียบเทียบได้ว่ามีแนวทางการส่งเสริมที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ปัจจวงษ์. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กนกวรรณ สุภาราญ. (2563). ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวสร้างรากฐาน การศึกษาที่แข็งแรง. สืบค้นจาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/191>
- กมลวรรณ จินหน่อ. (2553). การใช้กิจกรรมการแนะแนวเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการ การเรียนเวลาและความสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรกช เกื้ออนุกุล และคณะ. (2546). คู่มือการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนด้านการตระหนักรู้ตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัย นครสวรรค์.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2551). คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา สถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นจาก <http://www.harvardasia.co.th/wp-content/uploads/2017/08/Strategic-Plan-dwf-2560-2564.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2557). ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเขตบริการสุขภาพ กรุงเทพมหานคร ปี 2556. กรุงเทพฯ: อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- กฤษฎาพร พวงช้อย. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสายน้ำทิพย์ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัลยาณู เพชรธารณ์. (2556). การใช้กิจกรรมการประมวลพฤติกรรมของตนเองในด้านบวกควบคู่กับ กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในรายวิชาการพัฒนาตน (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน (2562). ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2562. สืบค้นจาก https://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view_student_area.php?Area_CODE=1001&Edu_year=2562
- กัญญาพร อามาตย์. (2560). การส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนอง จันทอง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 2(1), 64-73.

- กัณนิกาญ พวงเพชร และกิริติ คุวานนท์. (2563). แนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 15(2), 1-11.
- กัมปนาท บริบูรณ์. (2550). *การศึกษาตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ: ลาตพราว.
- กัลยาพร จงภักดิ์ทรัพย์ และพัชรพลัย มีทรัพย์. (2558). โมเดลเชิงสาเหตุของความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1. ใน *การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15. วันที่ 23 กรกฎาคม 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*.
- การค้นหาดนเองของเด็กฟินแลนด์. (2560). สืบค้นจาก <https://www.sanook.com/campus/1385457/>
- กิริติ คุวานนท์. (2560). *การจัดการเรียนรู้วิถีผู้เรียนเป็นสำคัญ*. ปทุมธานี: นัชชาวัฒน์.
- กฤษณ์ จิรียาปัญญกุล และคณะ. (2540). *การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนามโนภาพแห่งตนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. ชลบุรี: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กฤติดา ทศนพิทักษ์. (2554). รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. ใน *วันการศึกษานอกโรงเรียน ประจำปี 2554*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2542). *การศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 : แนวคิด ปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *มองฝันไปข้างหน้า: วิสัยทัศน์ประเทศไทยปี 2560*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). 6 แนวทางสู่การเป็นครูผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต. *การศึกษาวันนี้*, 30-32.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์*. กรุงเทพฯ: โครงการวิธีการเรียนรู้ของคนไทย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558ก). *รู้อะไรไม่รู้...รู้จักตัวเอง*. สืบค้นจาก <http://www.kriengsak.com/What%20a%20fight%20...%20know%20yourself>
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558ข). *ลงทุนสร้างเด็ก เรื่องด่วนที่ไม่ควรละเลย*. สืบค้นจาก <http://www.kriengsak.com/node/1931>
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). *การศึกษาที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centric education)*. สืบค้นจาก <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/69173/-edu-teaartedu-teaart->
- เกรวี แลใจ. (2556). *การวิเคราะห์พหุระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชนเผ่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2534). *อัตตศึกษา: ศาสตร์แห่งการรู้จักตนเอง*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2543). *Self-Esteem & ความรัก*. กรุงเทพฯ: โปรเฟสชั่นแนลพับลิชชิง.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2545). *คิด-ทำ-ด้านบวก*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2557). การเรียนการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต: การเรียนการสอนแบบ S-O-R Theory. ใน *การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกศล มีคุณ. (2556). *การวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์*. สืบค้นจาก <http://www.rlc.nrct.go.th/virtual/56/ssub.php?d=24&z=tw&num=01>
- ขจี พงศธรวิบูลย์. (2559, กันยายน - ธันวาคม). การเรียนรู้ตลอดชีวิตกับวิชาชีพการพยาบาล. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 17(3).
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔*. กรุงเทพฯ: เจ. เอส. การพิมพ์.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2549). *พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต. (2559). *โครงการการจัดทามาตรฐานจริยธรรมและการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว*. ม.ป.ท.
- คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). *บทวิเคราะห์แนวทางการจัดทำข้อเสนอทิศทางการเรียนรู้ สำหรับเยาวชนในยุคปัจจุบัน*. สืบค้นจาก <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1597-file.pdf>
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ครรชิต มัลลียงศ์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. สืบค้นจาก http://www.drkanthit.com/ict_ideas/articles/lifelearn.pdf
- ครองทรัพย์ อุตนาม. (2553). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คิวบิกครีเอทีฟ (Cubic Creative Company Limited). (ม.ป.ป.) *The Inner Camp 5*. สืบค้นจาก <http://cubiccreative.org/innercamp5/>
- มนธรส ไชยสุต และคณะ. (2559). รูปแบบการประเมินบทบาทครูในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 22(1), 123-136.
- จงจิตร เลิศวัฒนาพร. (2551). *การพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมโครงงานภาษาอังกฤษประกอบการประเมินตามสภาพจริง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จริยา ทรงนิพิฐกุล. (2562). *บทบาทของผู้ปกครองกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จักรพันธ์ หลงสุข และสิรินาถ จงกลกลาง. (2561, พฤษภาคม-สิงหาคม). การศึกษาพฤติกรรมการอ่าน ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอ่าน และแนวทางในการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. วารสารชุมชนวิจัย, 12 (2), 148-162.
- จำเนียร สตาเซตร. (2541). ภูมิหลังทางครอบครัวสภาพปัญหาและสาเหตุของนักเรียนที่เข้ารับการ ศึกษาในโครงการโรงเรียนตัวอย่างทางสุขภาพจิต. วารสารต่อต้านยาเสพติด, 2(3), 171
- จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา. (2551). ลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้น ปริญญาตรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และปิยะนุช เพียรรัตน์พิมล. (2552). ปัจจัยทางจิตลักษณะส่วนบุคคล และ ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ สอนดุสิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- จินตนา ศิริธัญญารัตน์ และนันทน์ภัส นิยมทรัพย์. (2561). การจัดการชั้นเรียน (Classroom Management). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิราภรณ์ พรหมทอง. (2559). การพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 10(2), 63-72.
- จุดมุ่งหมายของตนเอง. (ม.ป.ป). สืบค้นจาก http://www.ocsb.go.th/upload/contents/20/attachfiles/F602_Aim.pdf
- จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี. (2542). ชีวิตและการรู้จักตนเอง (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุลศักดิ์ สุขสบาย. (2560). การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอด ชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจษฎา หนูรุ่ง. (2551). ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตใน สังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉัฐวิณั สิทธิศิริอรธ. (2552). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉัฐวิณั สิทธิศิริอรธ. (2553, กรกฎาคม). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองของ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 16(2), 66-82.
- ฉัฐวิณั สิทธิศิริอรธ. (2559, กรกฎาคม - ธันวาคม). ความผูกพันต่อครอบครัวและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนเตรียมทหาร. สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 11(2), 11-22.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2540). ปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 1(1), 26.
- แฉล้ม อินวาริ. (2552). การศึกษาปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ส่งผลต่อความสามารถใน การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2564). เสวนาออนไลน์ หัวข้อ “นวัตกรรมการเรียนการสอน New Normal of Teaching and Learning”. สืบค้นจาก
<https://www.edu.chula.ac.th/index.php/node/1850>
- ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์. (2559). การเรียนรู้ตลอดชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้ในประเทศไทย. สืบค้นจาก
<https://www.facebook.com/permalink.php?story>
- ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย. (2558). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณนี ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และวันทนีย์ เจียรสุนันท์. (2560ก). 10 Checklist เลี้ยงลูกให้มี ‘สุข’ ฉบับวัยเรียน (6-12 ปี) เล่มที่ 1: สุขกาย สุขใจ. กรุงเทพฯ: พรรณีการพิมพ์.
- ญาณนี ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และวันทนีย์ เจียรสุนันท์. (2560ข). 10 Checklist เลี้ยงลูกให้มี ‘สุข’ ฉบับวัยเรียน (6 - 12 ปี) เล่มที่ 2: สุขสังคม เท่าทันสื่อ. กรุงเทพฯ: พรรณีการพิมพ์.
- ญาณนี ศิริวงศ์ ณ อยุธยา และวันทนีย์ เจียรสุนันท์. (2560ค). 10 Checklist เลี้ยงลูกให้มี ‘สุข’ ฉบับวัยเรียน (6 - 12 ปี) เล่มที่ 3 : สุขด้วยปัญญา เก่ง ดี มีสุข. กรุงเทพฯ: พรรณีการพิมพ์.
- ณัฐธลักษณ์ ธาระวานิล. (2557). แหล่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ใน การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิชาพัฒน์ รัตนเวชชาพัฒน์. (2555). ลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดร.ณี ขจรเจริญ. (2546). ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. (สารนิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2548). จิตพฤติกรรมศาสตร์ในเชิงทฤษฎีและผลการวิจัยเพื่อการเขียนตำราและการทำวิจัย ใน เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ เรื่องการใช้และการผลิตผลงานวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อประโยชน์แก่สังคมไทย. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยแม่บท การวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2558). ความเชื่ออำนาจในตน : การวัด ความสำคัญ และการเปลี่ยนแปลง. วารสารพัฒนาสังคม, 8(2), 107-142.
- ดุชนี ดำมี. (2557). การศึกษาตลอดชีวิต: พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. สืบค้นจาก
<http://repository.li.mahidol.ac.th/dspace/bitstream/123456789/19940/1/ad-ar-dusanee-2557.pdf>
- เดชา ศิริเจริญ. (2555). เด็กกับอิทธิพลของครอบครัว. วารสารนิติศาสตร์, 3(1), 12-17.
- เดชา หวังมี. (2549). ความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดพังงา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- เดชา หวังมี. (2550). ความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดพังงา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ต้นเกิด. (2554). *หนุ่มสาวถามว่าฉันรู้จักตนเองไหม*. สืบค้นจาก
file:///C:/Users/user/Downloads/g_SI_201110.pdf
- ทรงสุตา น้ำจันทร์ และคณะ. (2559). *การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในต่างประเทศ*. สืบค้นจาก
<http://maysongsuda.blogspot.com/2016/10/blog-post.html>
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2560). *การคัดกรองสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: ปิยอนด์ พับลิชชิ่ง
- ทวีศิลป์ สารเสน. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทัศนีย์ ผลเนื่องมา. (2556). *รู้จักเด็กจากงาน : ประสบการณ์จากครูถึงเพื่อนครู* (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ สุริยะไชย. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ในตนเองกับการร่วมรู้สึกในวัยรุ่น*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ทรูปลูกปัญญา. (2560). *เพื่อนที่โรงเรียนไม่ชอบลูก และไม่ยอมเล่นด้วย จะสอนให้ลูกรับมืออย่างไร*. สืบค้นจาก <https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/55639/-blo-parpres-par>
- ไทยรัฐ. (2552). *เรียนรู้ตลอดชีวิต...ประกาศแล้วต้องทำ*. สืบค้นจาก <http://www.thairath.co.th/content/31719>
- ธเนตร ตัญญวงษ์ และคณะ. (2554, กันยายน – ธันวาคม). ผลของกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กกำพร้าที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์บ้านแกร์ด้า จังหวัดลพบุรี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 16(3), 67-75.
- ธเนศ รัตนกุล. (2551). *เริ่มเป็น 'ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต' ตั้งแต่ตอนนี้ หากไม่ยอมเสี่ยง 'สมองเสื่อม'*. สืบค้นจาก <https://thematter.co/byte/why-you-need-to-start-lifelong-learning/21072>
- ธัญธิดา เข็มหัก, รณิดา เขยชุม, และวิญญา วิศาลาภรณ์. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุรินทร์ เขต 1*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 6(12), 25-30.
- ธัญธิดา เข็มหัก. (2555). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุรินทร์ เขต 1*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธิดา ฐิตินาขยางกูร. (2550). *ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีระ ชัยยุทธธรรยง. (2544, กุมภาพันธ์). *การเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง*. *การศึกษา กทม.*, 24(5), 19-26.

- เธียรชัย พันธัง และคณะ. (2554). *ความคาดหวังต่อการพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของ อาจารย์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่* (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2542). *ศิลปะของการสมัครงาน*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- นันทนา ธรรมบุศย์. (2540). การเข้าใจตนเองและผู้อื่น. *วารสารแนะแนว*, 13(168), 13-19.
- นันทวัน สมสุข. (2558). เมื่อเกิดความสัมพันธ์ที่กระหว่างครูและนักเรียน. *นิตยสาร สสวท*, 44(197), 38-41. สืบค้นจาก https://library.ipst.ac.th/bitstream/handle/ipst/1344/197_38-41_นันทวัน%20สมสุข.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- นิตยา สำเร็จผล. (2547). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. (ปริญญาานิพนธ์ บริญญาดุสิตบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นิภาภรณ์ บุญนา. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชนเผ่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ บริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นิติตประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู รุ่น 1 กลุ่ม 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). *มนุษย์สัมพันธ์สำหรับครู*. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/mcuppsychology/4-kar-serim-srang-mnusysamphanth-sahrab-khru-stwrrs/4-2-mnusysamphanth-sahrab-khru>
- แนวหน้า. (2561). *สถานีพัฒนาสังคม*. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/lady/columnist/35305>
- บ๊อบ บุญทด. (2561). *เรียนรู้ตลอดชีวิต*. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/article/619194>
- บังเอิญ เชื้อทอง. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บัวลอย มธุรสวรรค์. (2560). *พฤติกรรมการณ์มีวินัยในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เขตภาคตะวันตก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร. (2545). *ประสานพลังเพื่อผลักดันการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นจริงใน สหสวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง และเฉลิมชัย โสสุทธิ์. (2555). *โครงการการวิจัยการศึกษาศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง และทิพาพร สุจारी. (2558, กรกฎาคม-ธันวาคม). การศึกษาศักยภาพการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 10(2), 91-100.
- เบญจรัตน์ นุชนาฏ และคณะ. (2555). *เด็กวัยเรียน 6 – 12 ปี*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/305015>

- ปณิดา ทวีชาติ, ประเสริฐ เรือนนงการ, และเชาว์ อินโย. (2560, กรกฎาคม). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 23(1), 143-153.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2562). เปิด 9 แนวคิด “การศึกษาในโลกอนาคต” ที่ “ธนิษฐ์” และ “แจ็กหมา” เสนอให้คนรุ่นใหม่เรียนจบเร็วขึ้น เพื่อรับมือยุคปัญญาประดิษฐ์. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/education/news-398415>
- ประดิษฐา เสถียรมงคลกิจ. (2549). จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเทิน มหาจันทร์. (2536). สอนเด็กให้มีความนับถือตนเอง. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประนอม บุพศิริ. (2554). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: เรื่องเก่ามาเล่าใหม่. ใต้ข่าวแพทยศาสตร์ศึกษา, 44, 1-2. สืบค้นจาก https://meded.kku.ac.th/upload_new/pdf/Wed1134152pMhg4f.pdf
- ประเมศร์ วัฒนโอภาส, นภาพร วัฒนโอภาส, และนิทรา ปัญจมาศ. (2548). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วาสูกี. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วาสูกี.
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2560). สร้างสังคมที่มีคุณภาพ ด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต. สืบค้นจาก http://thailand.prd.go.th/1700/ewt/aseanthai/ewt_news.php?nid=7368&filename=index
- ประเสริฐ บุญเรือง. (2556). การจัดการศึกษาตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: นำทองการพิมพ์.
- ปริญญา เรืองทิพย์. (2550). การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปริญญารัตน์ ตั้งคุณานันต์. (2558). การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มินเซอริวิสิ ซัพพลาย.
- ปรีชา โยธี. (2551). ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโครงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียน คณิตศาสตร์วิทยา ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร. (ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปวีณกร คลังช่อง. (2556). วัฒนธรรมวิจัยของครูในจังหวัดปัตตานี. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปองสุข ศรีชัย. (2545). ผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะส่วนบุคคลที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตและการปรับตัวของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- ปาจริย์ ทรงเสรี และวิชุดา กิจธรรม. (2560). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมไม่เรียนรู้ และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 23(1), 169-185.
- ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558, เมษายน - มิถุนายน). องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารครูศาสตร์*, 4(2), 141-156.
- ปิยะมิหน รัชชีเทียนไชย. (2551). *Self interest*. กรุงเทพฯ: ควอลิไลส์.
- ไพบดา สุตรระ. (2548). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียน บ้านนาวากิ่ง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พงษ์เทพ ปลื้มใจ. (2555). ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พงษ์พัชรินทร์ พุฒินะ. (2558). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ม.ป.ท.
- พงษ์ลลิตา เพชรผล. (2559). การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้าง คุณภาพของความเป็นพลเมือง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2555). บันทึกปลัดกระทรวง 3 – สังคมแห่งการเรียนรู้. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/98341>
- พรทิพย์ เจนจริยานนท์. (2542). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพรรณ อุทัยวี. (2544). ตัวบ่งชี้ทางจิตสังคมของพฤติกรรมใฝ่รู้ในนักศึกษาครู. (วิทยานิพนธ์ปริญญา โทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรณทิภา คำพรหม. (2551). ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์: การวิเคราะห์ถดถอยแบบกำหนดลำดับขั้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณิ ชูทัย เจริญจิต. (2550). จิตวิทยาการเรียนการสอน. นนทบุรี: เกทเอดดูเคชั่น.
- พวงเพชร เอี่ยมสกุล และเกรียง กิริติกร (สกุลเดิม เอี่ยมสกุล). 2559. *นี้แหละเด็ก และโรงเรียน ประถมศึกษาภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ปิโก.
- พสนัน นิมิตรไชยพันธ์. (2549). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชร มะแสงสม. (2544). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง. (ปริญญา นิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พาสนา จุลรัตน์. (2548). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิชญ์สินี ชมภูคำ. (ม.ป.ป.). การจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้ตลอดชีวิต :

สิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษาไทย. สืบค้นจาก

<http://www.yala.ac.th/msc/document/manage.pdf>

พิชญภา ชัยงาม. (2559). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต และอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก.

(การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง), มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พิทักษ์ วงแหวน. (2546). ปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดศรีสะเกษ. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิมพ์ใจ ไมตรีเปรม. (2543). การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจในภาวะวิกฤต เศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

พิศมัย ขวาชัยวี. (2553). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พลพงศ์ สุขสว่าง. (2556). โมเดลสมการโครงสร้าง. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย. (2549). หลักการและการใช้สถิติวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัย ทางการพยาบาล. สงขลา: ชานเมืองพิมพ์.

เพ็ญณี แรอรท. (2544). การศึกษาตลอดชีวิต: การเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 9(1), 6-11.

เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. (2550). พัฒนาการมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แพง ชินพงศ์. (2554). รู้อะไรไม่รู้..รู้จักตนเอง. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/family/ViewNews.aspx?NewsID=9540000102773>

แพง ชินพงศ์. (2563). สอนลูกให้เป็นคน LOC สูง. สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30385>

ภควรรณ โทมา. (2554). การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts /438137>

ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ. (2554). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาสาขาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2526). หลักและแนวปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

ภาคีเพื่อการศึกษาไทย. (2561). เส้นทางอนาคตการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: ภาคีเพื่อการศึกษาไทย Thailand Education Partnership (TEP).

- มติชนออนไลน์. (2560ก). เด็กไทยวันนี้! นักวิชาการจุฬาฯ แฉสถานการณ์เด็กไทยมีปัจจัยเสี่ยง 10 ด้าน ‘ความรุนแรง-แม่วัยใส-ยาเสพติด’. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/education/news_418603
- มติชนออนไลน์. (2560ข). ยูนิเซฟเผยเด็กไทยไม่ได้เรียนต่อมัธยมเกือบ 7 แสนคน. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/education/news_589368.
- มนตรี แยมกสิกร. (2548). ระบบการผลิตและพัฒนาครูของประเทศญี่ปุ่น. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 16(2), 41-59.
- มนัถ สูงประสิทธิ์. (2560). อิทธิพลครอบครัว ที่ส่งผลต่อตัวเด็กโดยตรง. สืบค้นจาก <https://rama.mahidol.ac.th/ramachannel/home/article/อิทธิพลครอบครัว-ที่ส่งผ/>
- มนัสวาสน์ โกวิทยา. (2557). กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของต่างประเทศ. ใน *การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุกข์ตา ผดุงยาม. (2547). ความสามารถในการเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักเรียนวัยรุ่น : การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น และการประยุกต์เพื่อการพัฒนาให้นักเรียนวัยรุ่น. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยศวีร์ สายฟ้า. (2557, กรกฎาคม - กันยายน). รอยเชื่อมต่อการเรียนรู้ระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา: ก้าวอย่างที่สำคัญของเด็กประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 42(3), 143-159.
- ยอดแก้ว แก้วมิ่งสา. (2557). การจัดการเรียนรู้เพศศึกษาตามแนวคิดของแคทวอลเพื่อสร้างเสริมความตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธ ไกรวรรณ. (2551). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ยุภาพร เทพสุริยานนท์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน. สืบค้นจาก <http://www.acn.ac.th/articles/mod/forum/discuss.php?d=227>
- เยาวเรศ ภักดีจิตร. (ม.ป.ป.). *Active Learning* กับการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม. สืบค้นจาก http://edu.nsrh.ac.th/2011/files/knowledge/17-14-51_22-07-2014_2-2.pdf.
- รักลูก. (ม.ป.ป). *Child Center* การเรียนรู้โดยที่เด็กเป็นศูนย์กลาง. สืบค้นจาก <https://rakluke.com/school-zone/11/56/1352/child-center-การเรียนรู้โดยที่เด็กเป็นศูนย์กลาง>
- รัตติมา บุญสวน. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความไม่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. ใน *การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ*, หน้า 749-758.
- รัตนารณ ประวัติวัชรา. (2561). สร้างเสริม Self-Esteem ผู้เรียน...พร้อมก้าวสู่โลกกว้างของสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0. ใน *การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2 วันที่ 8 มิถุนายน 2561 ณ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*.

- ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. (2560). *คู่มือสำหรับพ่อแม่เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็ก* ตอนเด็กวัยเรียน 6-12 ปี. สืบค้นจาก file:///C:/Users/user/Downloads/FILE_e67b3aed152117b26b362430aea75fffb_DOWNLOAD.pdf
- ราตรี ศรีคุณลา. (2558). ปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- รุตติยะห์ หะ. (2560). การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีหลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- โรงพยาบาลเวชธานี. (2561). เทคนิคทำให้เจ้าตัวเล็ก ภาควิชาจิตในตนเอง. สืบค้นจาก <https://www.vejthani.com/th/2018/01/เทคนิคทำให้เจ้าตัวเล็ก/>
- โรงเรียนดารุสสาลาม. (2559). วิธีการเรียนให้เก่ง อย่างมีประสิทธิภาพเป็นการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้สูงสุด. สืบค้นจาก http://www.daruss.ac.th/news-detail__15295
- วนิษา เรช. (2550). *อัจฉริยะภาพสร้างได้*. กรุงเทพฯ: แพลน พรินท์ติ้ง.
- วรพงศ์ ทิรฆวงค์สกุล. (2551). *ศูนย์เสริมสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร : แนวทางในการออกแบบ และบริหารจัดการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2557). *ความเป็นมาของการศึกษาตลอดชีวิต*. ใน *การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2563, พฤศจิกายน-ธันวาคม). สร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ลูก. *นิตยสารแม่และเด็ก*, 556, 14.
- วสนันท์ หมวดเอียด. (2556). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วสิกาล ญาณสาร. (2550). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม ตามแนวของ Trotzer ที่มีต่อการตระหนักรู้ในตนเอง และความหวังของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 7 จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัชรภรณ์ อมรศักดิ์. (2556). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมไม่เรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. (ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนา พาผล. (2551). *การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์เลิฟเพรส.

- วัธนีย์ จันทร์โกล. (2557). การส่งเสริมให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหน้าที่ของคนไทย. สืบค้นจาก http://newsnfe.blogspot.com/2014/12/blog-post_86.html
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2535). จิตวิทยาและการแนะแนวเด็กประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2537). จิตวิทยาและการแนะแนวเด็กประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮ้าส์.
- วัลภา ศรีบุญพิมพ์สว. (2557, ตุลาคม-ธันวาคม). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 7(4), 78-91.
- วิจารณ์ พาณิช. (2562). มนุษย์ฝึกได้มากกว่าที่คิด *Lifelong Learning* คือทักษะชีวิตมากกว่าการท่องจำ. สืบค้นจาก <https://today.line.me/th/v2/article/7RanML>
- วิชัย ตันศิริ. (2539). จะจัดระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างไร. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 11(1), 9-15.
- วิสูตร แสงอรุณเลิศ. (2557). โรงเรียนต้องสอนให้นักเรียนสนุกกับการเรียนรู้. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/social/think/336407>
- เวลธ์ มี อัพ. (2563). “นิวซีแลนด์” ห้องเรียนแห่งการเรียนรู้. สืบค้นจาก <https://wealthmeup.com/20-04-22-newzealand/>
- แววดาว ดวงจันทร์. (2551). การใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แววดาว พรหมเสน. (2554, มกราคม - มิถุนายน). การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารมทร.อีสาน*, 4(1), 95-102.
- ศรัณย์ รื่นณรงค์. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรัณย์พร ยินดีสุข. (2559). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความใฝ่รู้และแนวทางในการพัฒนาความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2554). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ (รู้เรา รู้เขา)*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ. (2556). การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต : กรณีศึกษาในต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: นำทองการพิมพ์.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2549, กรกฎาคม-กันยายน). การเรียนรู้ตลอดชีวิต: ความจำเป็นและแนวทางการส่งเสริม. *วารสารรามคำแหง*, 23(3), 89-97.
- ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิสัน. (2554). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2544). *ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุขนธ์. (2550). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 5(1), 105-118.
- ศิริพรรณ นาคจ้อย. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2553). *สถาบันครอบครัว: พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ขนาดของชั้นเรียน : ยิ่งเล็กยิ่งดี? สืบค้นจาก*
<https://www.moe.go.th/%E0%B8%82%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%94%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B1%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99-%E0%B8%A2%E0%B8%B4%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B9%80>
- โศจิรัตน์ เณรแขก. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างสไตร์การคิด แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความถนัดทางภาษา ความตั้งใจเรียน ความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง และเจตคติต่อวิชาภาษาไทย กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สงบ ประเสริฐพันธ์. (2543). *ร่วมกันสรรค์สร้างคุณภาพโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สถานสงเคราะห์เด็กหญิงอุดรธานี. (2560). *สิทธิเด็กและเยาวชน*. สืบค้นจาก
http://www.ud-girlshome.com/MHM03100?news_code=60120002
- สถาบันราชานุกูล. (2552). *คู่มือผู้ปกครอง...ใส่ใจเด็กวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สถาบันราชานุกูล. (2559). *คู่มือการดูแลเด็กวัยเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม-อารมณ์ สำหรับบุคลากรสาธารณสุข (ฉบับทดลองใช้)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สถาบันรามจิตติ. (2556). *CHILD WATCH สภาวะการณ์เด็kd้านเด็กและเยาวชนในรอบปี 2554 - 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สถาบันเสริมทักษะ อายุเลเวล ประเทศไทย. (2560). *Life-Long Learning การเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณค่าสำคัญจาก Eye Level*. สืบค้นจาก
<http://www.eyelevel.co.th/life-long-learning-eyeleve/>
- สถาบันเสริมทักษะ อายุเลเวล ประเทศไทย. (2563). *Lifelong Learning นักเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดที่องค์กรยุคใหม่ต้องการ*. สืบค้นจาก <https://www.eyelevel.co.th/blog/lifelong-learning/>
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. (2556). *คุณภาพชีวิตเด็ก 2556*. กรุงเทพฯ: แอ๊ปป์พรีนติ้ง กรุป.

สถาบันอุทยานการเรียนรู้. (2562). ผลสำรวจการอ่านของประชากร 2561. สืบค้นจาก

https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/407/%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%88%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3-2561

สมคิด อิศระวัฒน์. (2542). ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของคนไทยซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมคิด อิศระวัฒน์. (2543). การสอนผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2557). แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต: นโยบายสู่การปฏิบัติ. ใน การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพงษ์ จิตระดับ. (2552). เด็กหนีโรงเรียน. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=9898&Key=hotnews>

สมพิศ แสงศิริรักษ์. (2545). “ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ” การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบร่วมมือตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้. กรุงเทพฯ: แคนดิด มีเดีย.

สมลักษณ์ ขาวเจริญ. (2548). การศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมหมาย ปาริจฉัตต์. (2563). เปลี่ยนบ้านเป็นโรงเรียน. สืบค้นจาก

https://www.matichon.co.th/columnists/news_2161587

สมาร์ท ไบรท์. (2555). เคล็ดลับของอัจฉริยะเรียนเก่งทั่วโลก. กรุงเทพฯ: แอปเปิ้ลบุ๊ก.

สมิธ วุฒิสวัสดิ์. (2552). การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สรายุทธ เพ็ชรชีก. (2553). ปัจจัยทางครอบครัวที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น : ศึกษากรณีโรงเรียนมีนประสาธวิทยา เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร. (ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สวรรณ ศรีประไหม และสุวี ธิวะแพทย์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา, 7(2), 183-196.

สวรรณ ศรีประไหม. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สวัสดิ์ นาบองสี. (2557). การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษัณิพนธ์), มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- สันติติ แสงจันทร์เลิศ. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ การสนับสนุนจากครอบครัว และความเครียดของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). *การบริหารจัดการในห้องเรียน*. กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- สันติกา ดวงจิต. (2552). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน จังหวัดศรีสะเกษ*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สันติภาพ รอดสถิต. (2558). *แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเมืองโดยใช้ความร่วมมือ ระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายชล สีนสมบุรณ์ทอง. (2559). *การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว (Multivariate Analysis)*. กรุงเทพฯ: จามจุรี โปรดักส์.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575)*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถ พิเศษด้านภาษาอังกฤษ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อก.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). *แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการ การเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔)*. สืบค้นจาก <http://www.reo2.moe.go.th/home/images/pdf/EducationPlanBook12MOE-2560-2564.pdf>
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ นอก ระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2557-2558*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการุทธศาสตร์ชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *คัมภีร์ กศน.* กรุงเทพฯ: หน่วยงานศึกษานิตเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2555). *สสค.ตีโจทย์ "ทำไมคนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต"*. สืบค้นจาก <http://qlf.or.th/Home/Contents/162>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *การสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2558*. สืบค้นจาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/readingFull58.pdf>
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๖๑)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำลี รักสุทธี และคณะ. (2544). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สฤญญา บุญยาด. (2559). *ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต)*, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุจินต์ ไจกระจำ. (2553). *รายงานการวิจัยสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุชา จันทน์เอม. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชา จันทน์เอม. (2541). *จิตวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชีรา วิบูลย์สุข และนิตยาภรณ์ บุญสวัสดิ์. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาแพทย์ระดับชั้นปรีคลินิก. เวชบัณฑิตศิริราช, 8(2), 70-76.*
- สุชีรา วิบูลย์สุข และวิรงรอง สิตไทย. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. เวชบัณฑิตศิริราช, 10(2), 83-89.*
- สุทธิชัย ปัญญโรจน์. (2554). *จงเรียนรู้ตลอดชีวิต*. สืบค้นจาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/markandtony/2011/10/14/entry-2>
- สุธาสินี ไชเย็น. (2545). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระบบการศึกษาทางไกลในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. (ปริญญาโทบริหารบัณฑิต)*, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2543). *ความรู้พื้นฐานการศึกษาตลอดชีวิต. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาดูตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ เล่ม 1 หน่วยที่ 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.*
- สุบิน ไชยยะ, พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, และปิยพงษ์ สุเมตติกุล. (2558, กรกฎาคม-กันยายน). *ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตศึกษามหาวิทยาลัย : กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี. สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 21(3), 149-176.*

- สุบิน ไชยยะ. (2562, มกราคม – มิถุนายน). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 20(1), 168-180.
- สุพัตรา ทาวงศ์. (2549). ผลของการตรวจสอบและประเมินตนเองต่อความภาคภูมิใจในตนเองของวัยรุ่น. วารสารจิตวิทยาคลินิก, 37(2), 43-56.
- สุภาภรณ์ เพาะบุญ. (2546). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเชื่ออำนาจภายในตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ. (2534). การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2540). บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม. ใน การพัฒนาครอบครัว, หน้า 51-61. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2554). การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับการศึกษาตลอดชีวิต หน่วย 12. ใน ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญาและหลักการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หน่วยที่ 8-15 (หน้า 1-69). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2556). การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2557). การวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในบริบทสังคมไทย. ใน การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ พงษ์เกตุรา. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตสนเอกตรา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรางค์ ธรรมโฆหาร และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการสอนด้วยการชี้นำตนเองเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ESPASA Model) สำหรับครูวิชาชีพระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย จันทรเกษม. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยจันทรเกษม.
- สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. (2551). วันเด็กแห่งชาติ : พัฒนาการและความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ The National Children's Day: Development and Importance to Human Resource Development. วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, 4(2), 1-17.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2557ก). การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน. ใน การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2557ข). บทวิเคราะห์การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ใน การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). *การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (A Lifelong Learner)*. สืบค้นจาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/65649/-teaarttea-teaart->
- โสภิตา เพชรกุล. (2559). *ปัจจัยพระคัมภีร์ที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- หนึ่งหทัย ชัยอากร. (2559). *การวิเคราะห์เส้นทางของปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. สืบค้นจาก <https://erp.mju.ac.th/acticleDetail.aspx?qid=588>
- หัตยา ดำรงค์ผล. (2560, กรกฎาคม-กันยายน). *ทักษะชีวิตในวัยเรียน*. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 62(3), 271-276.
- องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) และมูลนิธิ ไรท์ ทู เพลย์ ประเทศไทย. (2560). *คู่มือทักษะชีวิต*. สืบค้นจาก <http://lifefskills.obec.go.th/wp-content/uploads/2017/01/rtp-lifeskill-final.pdf>
- อริวัฒน์ หิรัญวรวงศ์กุล. (2559). *3 เคล็ดลับในการพัฒนาตนเองให้เป็นเครื่องจักรแห่งการเรียนรู้ (Machine Learning)*. สืบค้นจาก <https://medium.com>.
- อภิญา สุวรรณพิมพ์. (2545). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรชา ตูลานันท์ และสมพงษ์ จิตระดับ. (ม.ป.ป.). *พัฒนาการนำรู้สู่การเลี้ยงดูลูกหลาน: วัยประถมศึกษา (6-12 ปี)*. โครงการความร่วมมือ ระหว่าง สก.กับ UNICEF. ม.ป.ท.
- อรัญญ์ ธาภิเษ และคณะ. (2559, มกราคม-เมษายน). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา*. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 9(1), 1549-1564.
- อรัญญ์ ภูอกิจ และสมบัติ ท้ายเรือคำ. (2559). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและลักษณะมุ่งอนาคตด้วยแนวคิดอัตมโนทัศน์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับพิเศษ*, 10, 1029-1044.
- อรพัญญ์ ประสิทธิ์รัตน์. (2533). *สภาพแวดล้อมการเรียนรู้*. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*, 25, 57-59.
- อรรณณ เจาะประโคน. (2551). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรรณณ มากสุข. (2556). *ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสงขลา*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อรุณี หรดาล และชนิพรรณ จาติเสถียร. (2557). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย*. ใน *เอกสารการสอนพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 8*. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- อังคนานุช บุญผดุง. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ค่านิยมระหว่างปัจจัยบางประการกับการรู้จักตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.
- อัจฉรา ประไพตระกูล. (2539). การศึกษาปัจจัยคัดสรรที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ะสุข. (2557). การศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาจารย์ ช่างประดับ. (2550). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2557). คำจำกัดความ แนวคิด และลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต. ใน การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2562). แนวคิดการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อารักษ์ อินทร์พยุง. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2560). กรอบความคิดด้านการศึกษาตลอดชีวิตในสังคมไทยยุค ๔.๐. นครปฐม: ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทัยวรรณ ปัญญาวัน. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อุ้นตา นพคุณ. (2543). การศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์, 28(3), 1-8.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2543). ปัญหาการเรียนและเทคนิคช่วยให้ลูกเรียนดี. กรุงเทพฯ: ชันต่ำการพิมพ์.
- อุษา ธนาบุญฤทธิ์. (2544). การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจภายในตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดนครปฐม. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอียน สมิต และอนงค์ วิเศษสุวรรณ. (2550). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. วารสารศึกษาศาสตร์, 18(2), 1-10.
- Amarin Baby & Kids. (2562). วิจัยชี้! “โรงเรียนดี” มีผลต่อผลการเรียนลูกน้อยกว่า “พ่อแม่ดี” สืบค้นจาก <https://www.amarinbabyandkids.com/pre-school/family-care/>
- Eduzones. (2558). ครูผู้เปลี่ยนวิทยาศาสตร์แสนน่าเบื่อ ให้เป็นเรื่องสนุก. สืบค้นจาก <http://blog.eduzones.com/training/149055>

- Nice to fit. (2561). *สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตอนที่ 1 ความสามารถในการสื่อสาร*. สืบค้นจาก <https://www.nicetofit.com/%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%96%E0%B8%99%E0%B8%B0%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99-1/>
- MissConsult. (2558). *รู้จักตนเอง To know Self: Self-Awareness*. สืบค้นจาก <https://www.missconsultblog.com/single-post/2015/05/25/To-know-SelfSelf-Awareness-%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%95%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%87>
- Aspin, D. et al. (2001). *Lifelong learning: Conceptual, philosophical and value issues. In International Handbook of Lifelong Learning (Part One)*. The Netherlands: Kluwer Academic.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cogniting theory*. New jersey: Prentice-Hall.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*, 4(1), 1-103.
- Berdie, D.R., Anderson J.F., & Niebuhr MA. (1986). *Questionnaires: Design and use*. Metuchen, N.J.: Scarecrow Press
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed). New Jersey: Prentice – Hall.
- Bonwell, C.C., & Eison, J.A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom. ERIC Digest*. Washington D.C.: ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Bradshaw, J. (1990). *Bradshaw on the family: A new way of creating solid self-esteem*. Deerfield Beach, Fla.: Health Communications.
- Branden, N. (1981). *The psychology of self-esteem* (15nd ed.). New York: Bantom Book.Inc.
- Brown, H. D. (1980). *Principles of language Learning and Teaching*. New Jersey: Prentice Hall.
- Bryce, J. (2006). Schools and lifelong learners. In J. Chapman, P. Cartwright, & E. J. McGilp, (Eds.), *Lifelong Learning, Participation and Equity* (pp. 243-263). Dordrecht: Springer.
- Cambridge University. (2009). *The Cambridge Academic Content Dictionary*. New York: Cambridge University Press.
- Candy, P., Crebert, G., & O’Leary, J. (1994). *Developing lifelong learners through undergraduate education: nbeet commissioned report*. Canberra: AGPS.

- Childcare Resource and Research Unit. (2002). *Building a firm foundation for lifelong learning: The Importance of early childhood education and care*. Retrieved from <http://childcarecanada.org/sites/default/files/lifelonglearning.pdf>
- Chinunda, E. D. (2014). *The attitude of success: Powerful workplace lessons*. Houston: Strategic Book Publishing and Rights Co.
- Cogen, M. L. (1975, January). Studies of teacher Behavior. *The Journal of Experimental Education*, 135-139.
- Cohen, J. (2009). Education techniques for lifelong learning: Lifelong learning in the 21st century and beyond. *Radiographic*, 29, 613-622.
- Collins, J. (2009). Education techniques for lifelong learning lifelong learning in the 21st century and beyond. *RadioGraphics*, 29, 613-622.
- Coopersmith, S. (1981). *SEI: Self esteem Inventories* (2nd ed). California: Consulting Psychologist.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications.
- Cropley, A. J. (1977). *Lifelong education: A psychological analysis*. Oxford, New York: Pergamon Press.
- Cropley, A. J. (1985). Lifelong education: Interaction with adult education. In T. Husen, & T.N. Postlethwaite (Eds.), *The National Encyclopedia of Education Research and Studies*, V.5. (pp 3070 –3074). Oxford: Pergamon Press.
- Crow, S. (2006, January). What motivates a lifelong learner?. *School Libraries Worldwide*, 12(1), 22-34.
- Delors, J. et al. (1998). *Learning: The treasure within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty First Century*. Paris: Unesco Publishing.
- Demirel, M. (2009). Lifelong learning and schools in the twenty-first century. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1709-1716.
- Dindar, H., & Bayrakci, M. (2015). Factors effecting students' lifelong learning in higher education. *International Journal on Lifelong Education and Leadership*, 1(1), 11-20.
- Driscoll. (1994). *Psychology of learning for instruction*. New Jersey: Allyn and Bacon.
- Dunn, E. (2003). Life through learning; Learning through life, the lifelong learning strategy for Scotland: Summary. The Scottish Government, Retrieved from <http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/47032/0028820.pdf>

- Evison, R. (2008). Changing to learning cultures that foster lifelong learners. In P. Sutherland, & J. Crowther (Eds.), *Lifelong Learning: Concepts and contexts* (pp. 94-107). Oxon: Routledge.
- Frigo, T. (2001). *Improving the foundations for lifelong learning in secondary school*. Australian Council for Educational Research. Retrieved from <http://www.library.cqu.edu.au/conference/2000/papers/frigo.htm>.
- Gardner, H. (2006). *Five minds for the future*. Boston: Harvard Business School Press.
- George, B. (2015). *Know thyself: How to develop self-awareness how important is self-reflection in your life?*. Retrieved from <https://www.psychologytoday.com/blog/what-is-your-true-north/201509/know-thyself-how-develop-self-awareness>
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education* (3rd ed). New York: McGraw-Hill.
- Graffeo, T. (2018). *The importance of self-awareness*. Retrieved from <http://graffeoandassociates.com/archives/2556>
- Greenberg, H., & Sweeney, P. (2006). *Succeed on your own terms*. New York: McGraw-Hill Education.
- Hannah, P., & Lucy, A. (n.d.). *Self-Awareness*. Retrieved from <https://www.insights.com/media/1744/self-awareness-white-paper.pdf>.
- Harvey, B. J., Rothman, A. I., & Frecker, R. C. (2006). A confirmatory factor analysis of the Oddi continuing learning inventory (OCLI). *Adult Education Quarterly*, 56(3), 188-198.
- Hasan, A. (1996). Lifelong learning. In A.C Tuijnman, (Ed.), *International Encyclopedia of Adult Education and Training* (2nd ed). Oxford: Pergamon.
- Heimstra, R. (1974). Community adult education in lifelong learning. *Journal of Research and Development in Education*, 7, 43-43.
- Hildebrand, D. S. (2008). *The powerful benefits of lifelong learning*. Retrieved from <http://www.officearrow.com/training/the-powerful-benefits-of-lifelonglearning-oaiur-861/view.html>.
- Hogg, M. A. (1998). *Social Psychology: Structure and Function of attitudes*. United Kingdom : Mathematical Composition Setters Ltd.
- Hojat, M., Veloski, J., Nasca, T., & Gonnella, J. (2006). Assessing physicians' orientation toward lifelong learning. *Journal of General Internal Medicine*, 21(9), 931-936.

- Honey. (2001). *E-learning and small organisations*. In *Human resource development in small organisations: Research and practice*. Retrieved from [https://books.google.co.th/books?id=KNfv64C2pgYC&pg=PA187&lpg=PA187&dq=honey+\(2001\)+lifelong+learner&source=bl&ots=a58QJN0DSn&sig=ACfU3U28dpsnGHtMTnkBXOZ1loCoxYVLRA&hl=th&sa=X&ved=2ahUKEwj5wp7sh9noAhWx7XMBHR5SAiIQ6AEwAHoECACQKw#v=onepage&q=honey%20\(2001\)%20lifelong%20learner&f=false](https://books.google.co.th/books?id=KNfv64C2pgYC&pg=PA187&lpg=PA187&dq=honey+(2001)+lifelong+learner&source=bl&ots=a58QJN0DSn&sig=ACfU3U28dpsnGHtMTnkBXOZ1loCoxYVLRA&hl=th&sa=X&ved=2ahUKEwj5wp7sh9noAhWx7XMBHR5SAiIQ6AEwAHoECACQKw#v=onepage&q=honey%20(2001)%20lifelong%20learner&f=false)
- Hurlock, E. B. (1984). *Child development*. New York: McGraw Hill Book.
- Jerus, R. (2015). *10 Ways to gain the benefits of self-awareness*. Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/10-ways-gain-benefits-self-awareness-robert-eiq-2-jerus-sphr>
- Kalaiyaran, M., & Daniel S.M. (2016). Importance of self-awareness in adolescence a thematic research paper. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 21(1), 19-22.
- Kamble, G., & Sidhaye, N. (2010). *Lifelong learning*. Retrieved from <http://www.articlesbase.com/education-articles/life-long-learning-2904759.html>
- Kaplan, B.H., Cassel, T.C., & Gore, S. (1977). Social Support and health. *Medical Care*, 15(5), 47-58.
- Kashinath, K. S. (2013). Lifelong learning. *An international Peer Review Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Study*. Special Issue-Acoe, [February]
- Kiley, M., & Cannon, R. (2000). *Leap into...lifelong learning*. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/12792141.pdf>
- King, S., Rosenbaum, P., & King, G. (1996). Parents' perceptions of caregiving: Development and validation of a measure of processes. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 38, 757-772.
- Kirby, J., Knapper, C., Lamon, P., & Egnatoff, W. (2010). Development of a scale to measure lifelong learning. *International Journal of Lifelong*, 3(29), 291-302.
- Knapper, C., & Cropley, A. (2000). *Lifelong learning in higher education* (3rd ed.). London: Kogan Page.
- Knowles, M.S. (1980). *The Modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy*. Chicago: Follett Publishing Company.
- Kohn, A. (1994). The Risks of rewards. Education Resources Information Center. Retrieved from <http://www.alfiekohn.org/teaching/pdf/the%20risks%20of%20rewards.pdf>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.

- Laal, M., & Salamati, P. (2012). Lifelong learning; why do we need it?. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 31, 399–403.
- Lamb, A. (2005). *Lifelong learning, Information inquiry for teachers*. Indiana University, Indianapolis, USA. Retrieved from <http://eduscapes.com/infooriginal/life.html>.
- Lang, H. R., Mcbath, A., & Hebert, J. (1995) *Teaching: Straegies and method for student centered instruction*. New York: Hareourt Brace.
- Lawrence, D. (2006). *Enhancing self-esteem in the classroom* (3rd ed.). London: SAGE Publications.
- Lefcourt, H. M. (1980). Personality and locus of control. In J. Garher, & M. E. P. Setigman (Eds.), *Human helplessness: Theory and applications* (pp. 245-259). New York: Academic Press.
- Lengrand, P. (1985). Lifelong education: Growth of the concept. In T. Husen, & T. N. Postlethwaite (Eds.), *The International Encyclopedia of Education Research and Studies*, V.5. (pp. 3066 – 3070). Oxford: Pergamon.
- Lewis, D. W. (2007). A Strategy for academic libraries in the first quarter of the 21st Century. *College and Research Libraries*, 68(5), 418-434.
- Maobe, A. (2014). Making college students lifelong learners. *Baraton Interdisciplinary. Research Journal*, 4(Special Issue), 10-14.
- Maslow. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Meade, R. D. (1971). Future time perspective of college students in America and India. *Journal of Social Psychology*, 83, 175-182.
- Medel-Anonuevo, C., Ohsako, T., & Mauch, W. (2001). *Revisiting lifelong learning for the 21st century*. UNESCO Institute of Education. Retrieved from <http://www.unesco.org/education/uie/pdf/revisitingLLL.pdf>
- Mischel, W. (1974). Process in delay of gratification, In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* Vol.7 (pp.249-293). New York: Academic Press.
- Moos, R.H., & Moos, B.S. (1978, July). Classroom social climate and student absence and grade. *Journal of Education Psychology*, 70, 263-269.
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (1996). *Lifelong learning for all*. Paris: OECD.
- Peterson, R.E. (1975). *Lifelong Learning in America*. San Francisco: Jossey-Bass Publisher.
- Platt, J. J., & Eisenman, R. (1968). Internal-external control of reinforcement, time perspective, adjustment, and anxiety. *Journal of General Psychology*, 79(1), 121–128.
- Prescott, E. (1963). *On becoming a person: A therapist "view of psychotherapy"*. New York: Harper & Row.

- Price-Mitchell, M. (2013). *Is Your Child Prepared for Lifelong Learning?*. Retrieved from <https://www.rootsofaction.com/is-lifelong-learning-in-your-childs-future/>
- Richardson, P.L. et al. (1978). *Lifelong learning and public policy*. Washington: D.C.U.S. Government Printing Office.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, D. (1972). *Issues in adolescent psychology*. New York: Meredith Co operation.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80(1), 1-28.
- Senge, P. (1996). Leading learning organizations. *Executive Excellence*, 13(4), 10-11.
- Shalhevet, A., & et al. (2009). Grandparenting and adolescent adjustment in two-parent biological, lone-parent, and step-families. *Journal of Family Psychology*, 23(1), 67-75.
- Steiner, P. (2014). *The Impact of the Self-Awareness Process on Learning and Leading*. Retrieved from <http://www.nebhe.org/thejournal/the-impact-of-the-self-awareness-process-on-learning-and-leading/4k8u>
- The State Library of Queensland. (n.d.). *The Lifelong learning framework: Children and young people*. Retrieved from http://ck.slq.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0008/198458/Learning_Framework_Aug11.pdf
- UNESCO Public Library Manifesto. (2004). *The State Library of Queensland the lifelong learning framework: Children and young people*. Retrieved from http://ck.slq.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0008/198458/Learning_Framework_Aug11.pdf
- United Nations Children's Fund (UNICEF). (n.d.). *Life skills a facilitator's guide for teenagers*. Nepal: Multi Graphic Press.
- Walker, M. (2007). Widening participation in higher education: Lifelong learning as capability. In D. N. Aspin (Ed.), *Philosophical Perspectives on Lifelong Learning* (pp. 131-147). Dordrecht: Springer.
- Wang, X., & Hu, Q. (2012, December). Into the improvement of college students' life-long learning ability. *Creative Education*, 3, 69-72.
- Watson, L. (2003). Lifelong learning. In *Australia. Lifelong Learning Network*, Division Of Communication And Education, University Of Canberra. Canberra: Dest.
- Yee, A. H. (1971). *Social interaction in educational settings*. New Jersey: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา: หัวหน้าภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์: ข้าราชการบำนาญ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล: อาจารย์ประจำแผนกวิชาการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
4. อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย: อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรณัฐกิจ รุ่งเรือง: ประธานสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิริติ คุวานนัง: อาจารย์ประจำสาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ: ประธานสาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิสภากลุ่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิสภานากลุ่ม

1. **ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์:** อดีตรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. **รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลิ้มสุวรรณ:** ข้าราชการบำนาญ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี ลัจจโสภณ:** อาจารย์ประจำภาควิชาการพัฒนาศาสตร์มนุษย และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า:** รองคณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอาจารย์ประจำสาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวรรณ ลัญฉวรรณะกร:** อาจารย์ประจำสาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. **อาจารย์ ดร.พรพิมล รอดเคราะห์:** อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร และวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
7. **อาจารย์ ดร.พงษ์ลิขิต เพชรผล:** อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. **อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์:** อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษาและการ อดุณศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
9. **นางสาวอารมณ ฝือกอ้า:** ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส
10. **นางสาวพิรดา ธุระเจน:** ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส
11. **นายนิรศ ลาดเหลา:** ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส

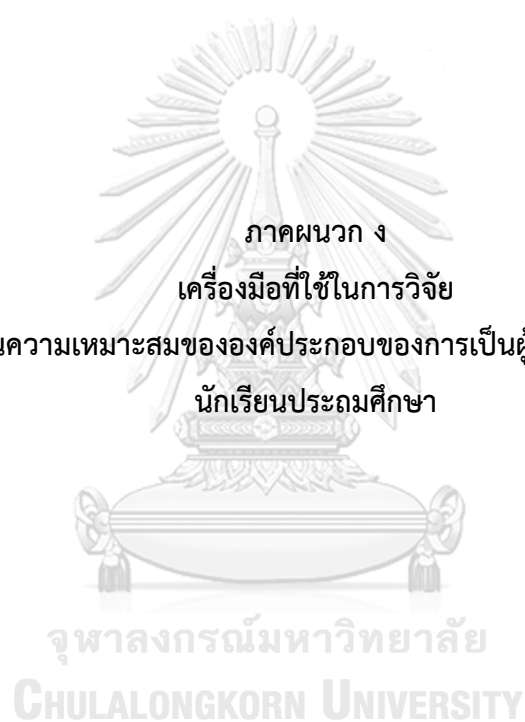

ภาคผนวก ค
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

1. นางสาวอารมณั์ เผือกอ่ำ: ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสมนัส
2. นายสมชาย ถนอมวงศ์: ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม
3. นางสาวกรชนก เนตรโอภารักษ์: ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนาคปรก
4. นางจันทิรา กุสดีชฎ: ครูรักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนัง
5. ดร.รัตนกรม ระยัศรี: ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดช่างเหล็ก
6. นางสาวศศิพัชฎาชนก ประครอง: ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส
7. นางสาวอัญชิมา สุดละมัย: ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม
8. นางสาวจิราภรณ์ เกสรบัว: ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก
9. นายกวิคม รัตนบุรณ: ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง
10. นายปณพิชญ์นาฏ มณฑล: ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนช่างเหล็ก
11. ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส
12. ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม
13. ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาคปรก
14. ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนัง
15. ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนช่างเหล็ก

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของ
นักเรียนประถมศึกษา

**แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน
ประถมศึกษา**

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขอรับทราบข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยในแบบประเมินประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 การประเมินองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

ในการประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเกี่ยวกับองค์ประกอบการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาและนำไปใช้ในการศึกษาเท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่านแต่ประการใดทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ท่านผู้เชี่ยวชาญกรุณาประเมินความเหมาะสมตามความคิดเห็นของท่าน โดยคำตอบของท่านจะส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์อันดียิ่ง

นางสาวกฤษพร อยู่สวัสดิ์

นิสิตปริญญาเอกคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ผู้เชี่ยวชาญ

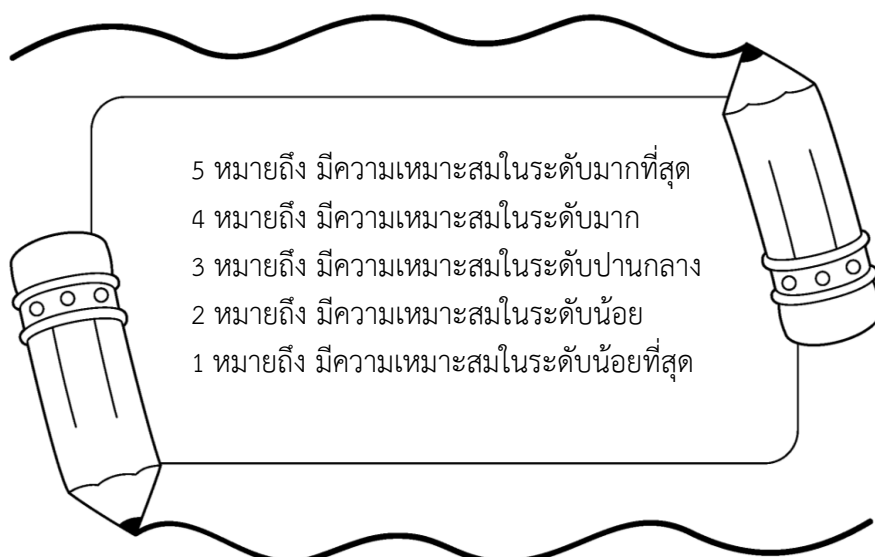
ชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....

ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ.....

โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของการเป็น
ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่มีข้อความตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยคำตอบจะมี 5
ตัวเลือก ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพื่อ การปรับปรุง
		5	4	3	2	1	
1. องค์ประกอบด้าน เจตคติต่อการเรียนรู้	1.1 การเห็นความสำคัญของการเรียนรู้						
	1.2 ความตระหนักว่าการเรียนรู้ จะช่วยให้พัฒนาตนเองได้						
	1.3 ความตระหนักถึง ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการ เรียนรู้กับชีวิตจริง						
	1.4 ความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็น สิ่งที่สนุกและท้าทาย						
2. องค์ประกอบด้าน แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	2.1 ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ						
	2.2 ความเชื่อมั่นใน ความสามารถทางการเรียนรู้ของ ตนเอง						

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
		5	4	3	2	1	
	2.3 ความกระหายใคร่รู้						
	2.4 การมีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ						
	2.5 การแสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ						
	2.6 การมีนิสัยรักการอ่าน						
	2.7 การมีนิสัยชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้						
3. องค์ประกอบด้านความสามารถในการเรียนรู้	3.1 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์						
	3.2 ความสามารถในการสังเคราะห์						
	3.3 ความสามารถในการสรุปประเด็นความรู้						
	3.4 ความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย						
	3.5 ความสามารถในการอ่านและการเขียน						
	3.6 ความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น						
4. องค์ประกอบด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.1 ความสามารถในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่างๆ						
	4.2 ความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย						
	4.3 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง						

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
		5	4	3	2	1	
5. องค์ประกอบด้าน ความสามารถในการ สื่อสาร	5.1 ความสามารถในการพูด ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ต่างๆ						
	5.2 ความสามารถในการฟังเพื่อ รับข้อมูลความรู้ต่างๆ						
	5.3 ความสามารถในการตั้ง คำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่ สื่อสาร						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....
(.....)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน

ประถมศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

**แบบประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของ
นักเรียนประถมศึกษา**

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขอรับทราบข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของปัจจัยส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยในแบบประเมินประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ในการประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาและนำไปใช้ในการศึกษาเท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่านแต่ประการใดทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาตรวจประเมินความเหมาะสมตามความความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน โดยคำตอบของท่านจะส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์อันดียิ่ง

นางสาวกฤษพร อยู่สวัสดิ์

นิสิตปริญญาเอกคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ

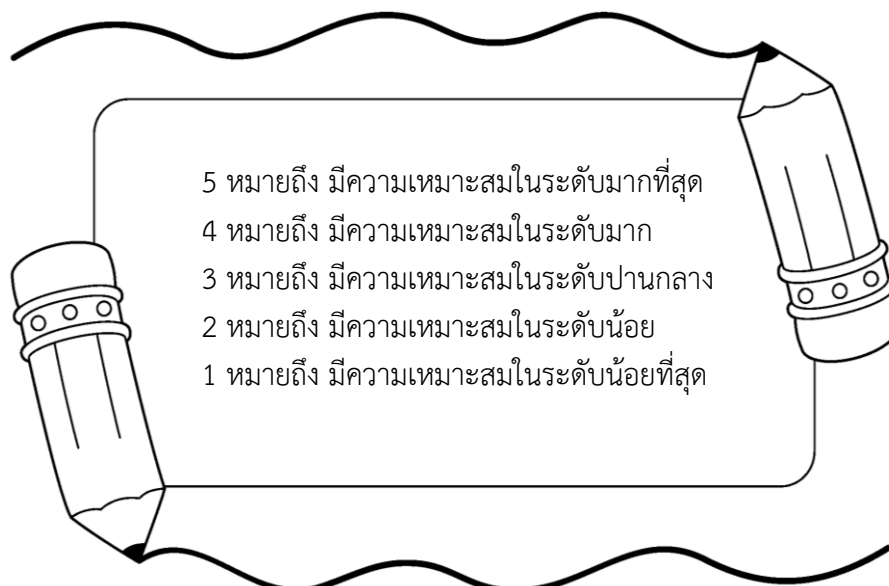
ชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....

ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ.....

โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้
ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่มีข้อความตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยคำตอบจะมี 5
ตัวเลือก ดังนี้

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย		ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพื่อ การปรับปรุง
			5	4	3	2	1	
1. ปัจจัยด้าน โรงเรียน	1.1 บรรยากาศ ในชั้นเรียน	1) บรรยากาศด้าน กายภาพที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ของนักเรียน						
		2) บรรยากาศด้านจิตใจ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใน การเรียนรู้ของนักเรียน						
	1.2 สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับครู	1) การปฏิบัติตนของ นักเรียนที่มีต่อครูเพื่อให้ เกิดความสัมพันธ์ที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ของ นักเรียน						

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย		ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
			5	4	3	2	1	
		2) การปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน						
	1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	1) การปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อเพื่อนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน						
		2) การปฏิบัติตนของเพื่อนที่มีต่อนักเรียนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน						
	1.4 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1) การมีบทบาทสำคัญในการเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองของนักเรียน						
		2) การมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน						
		3) การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนของครู						

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย		ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
			5	4	3	2	1	
2. ปัจจัยด้านครอบครัว	2.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว	1) การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน						
		2) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้การปกป้อง						
		3) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย						
		4) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย						
	2.2 การสนับสนุนของครอบครัว	1) การสนับสนุนด้านทรัพยากร ได้แก่ เงินค่าใช้จ่าย อุปกรณ์การเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน						
		2) การสนับสนุนด้านจิตใจเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้						
	2.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	1) การปฏิบัติของนักเรียนที่มีต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน						
		2) การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน						

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย		ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
			5	4	3	2	1	
3. ปัจจัยด้านนักเรียน	3.1 ความเชื่ออำนาจในตน	1) ความคิดว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นผลมาจากการกระทำของนักเรียนเองทั้งสิ้น						
		2) การยอมรับในผลที่เกิดจากการกระทำของนักเรียนเอง						
	3.2 การมุ่งอนาคต	1) ความสามารถในการคาดการณ์หรือคาดคะเนล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตของนักเรียน						
		2) ความสามารถในการวางแผนและการปฏิบัติตามแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการในอนาคตของนักเรียน						
	3.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง	1) ความรู้สึกที่มีต่อตนเองในทางที่ดีหรือในแง่บวก ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน						
		2) ความรู้สึกในคุณค่าของตนเอง โดยการได้รับการยอมรับผู้อื่น						
	3.4 การรู้จักตนเอง	1) การรู้จุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิสัย และความชอบของนักเรียน						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....
(.....)

ภาคผนวก ฉ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง

แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น ไม่มีผลใดๆ ต่อตัวนักเรียนทั้งสิ้น โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า ขอความร่วมมือให้นักเรียนอ่านคำชี้แจงของแบบสอบถามทุกส่วนแล้วจึงตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ทุกหน้าและตอบคำถามตามความเป็นจริง โดยคุณครูจะเป็นผู้เก็บรวบรวม

ขอขอบคุณนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ผลการศึกษาค้นคว้าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาต่อไป

ขอขอบคุณในความร่วมมือนับแต่
 นาวสาวกฤษฎา อยู่สวัสดิ์
 นิสิตปริญญาเอกคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักเรียนช่วยทำให้ครบทุกหน้า
 และตอบให้ครบทุกข้อนะคะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง และเขียนรายละเอียดให้สมบูรณ์

1. เพศ

1)

☐

ชาย

2)

☐

หญิง

2. โรงเรียน.....

ส่วนที่ 2 การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่มีข้อความตรงกับคุณลักษณะหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความอย่างละเอียดเพื่อตอบว่าข้อความดังที่กล่าวนั้นตรงกับคุณลักษณะหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากน้อยเพียงใดแล้วจึงทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงกับตัวนักเรียนมากที่สุด โดยคำตอบจะมี 5 ตัวเลือก คือ

				
5 หรือ		หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะมากที่สุด/ทำพฤติกรรมนั้นๆ เป็นประจำหรือปฏิบัติบ่อยที่สุด		
4 หรือ		หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะมาก/ทำพฤติกรรมนั้นๆ เกือบเป็นประจำหรือปฏิบัติบ่อยมาก		
3 หรือ		หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะปานกลาง/ทำพฤติกรรมนั้นๆ พอสมควรหรือปฏิบัติบ้างเป็นบางครั้ง		
2 หรือ		หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะน้อย/ทำพฤติกรรมนั้นๆ นานๆ ครั้งหรือปฏิบัติน้อยมาก		
1 หรือ		หมายถึง นักเรียนมีคุณลักษณะน้อยที่สุด/แทบจะไม่เคยทำพฤติกรรมนั้นๆ เลยหรือปฏิบัติน้อยที่สุด		

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ				
		5 	4 	3 	2 	1
	ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้	—	—	—	—	—
1	นักเรียนคิดว่าการเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำคัญ					
2	นักเรียนเชื่อว่าการเรียนรู้ช่วยพัฒนาตนเองได้					
3	นักเรียนเห็นว่าการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียน					
4	นักเรียนสนุกกับการได้ค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่สนใจ					
5	นักเรียนคิดว่าการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ					
	ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้	—	—	—	—	—
6	นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ให้สำเร็จตามที่ต้องการ					
7	นักเรียนสามารถเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ได้ตลอดเวลาทั้งในและนอกห้องเรียน					
8	นักเรียนเป็นคนช่างสงสัยในเรื่องต่างๆ อยู่เสมอ					
9	เมื่อมีสิ่งที่น่าสนใจสงสัยอยากรู้คำตอบ นักเรียนจะหาทางต่างๆ เช่น สอบถามครู การค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นต้น เพื่อให้ได้คำตอบ					
10	นักเรียนชอบที่จะเรียนเนื้อหาความรู้ใหม่ๆ ที่ไม่เคยรู้มาก่อน					
11	นักเรียนชอบที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดเวลาทั้งในและนอกห้องเรียน					
12	นอกจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนชอบศึกษาหาความรู้จากกิจกรรมอื่นๆ อีก					
13	นักเรียนชอบอ่านหนังสืออยู่เสมอ					
14	หากมีเวลาว่างจากการเรียน นักเรียนมักจะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนสนใจ					
	ด้านความสามารถในการเรียนรู้	—	—	—	—	—
15	นักเรียนสามารถพิจารณาแยกแยะรายละเอียดเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่เรียนได้					
16	นักเรียนสามารถรวบรวมเนื้อหาความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อจับใจความสำคัญได้					
17	นักเรียนสามารถสรุปประเด็นความรู้จากสิ่งที่ครูสอนได้					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ				
		5 	4 	3 	2 	1
18	นักเรียนสามารถเลือกใช้วิธีการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เรียนได้					
19	นักเรียนสามารถเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย					
20	นักเรียนสามารถเขียนบรรยายสิ่งต่างๆ ได้อย่างชัดเจน					
21	นักเรียนสามารถอ่านเนื้อหาหรือข้อมูลต่างๆ ได้					
22	นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นๆ ได้					
	ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	—	—	—	—	—
23	นักเรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่างๆ ได้					
24	นักเรียนสามารถค้นหาข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่สนใจจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง					
25	นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนรู้					
26	นักเรียนสามารถตั้งเป้าหมายการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้					
27	นักเรียนสามารถวางแผนการแสวงหาความรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจได้					
28	นักเรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการแสวงหาความรู้ตามที่วางแผนไว้ได้					
29	นักเรียนประเมินความสำเร็จจากการแสวงหาความรู้ได้					
	ด้านความสามารถในการสื่อสาร	—	—	—	—	—
30	ครูหรือเพื่อนๆ เข้าใจสิ่งที่นักเรียนพูดอธิบายได้อย่างชัดเจน					
31	นักเรียนสามารถพูดแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น					
32	นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นต้องการพูดอธิบายได้ถูกต้อง					
33	นักเรียนสามารถซักถามรายละเอียดเพิ่มเติม เมื่อครูสอนเรื่องที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ					

นักเรียนทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว
นำไปส่งคุณครูด้วยนะคะ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง

แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น ไม่มีผลใดๆ ต่อตัวนักเรียนทั้งสิ้น โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านโรงเรียน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า

ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านครอบครัว มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า

ส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า

ขอความร่วมมือให้นักเรียนอ่านคำชี้แจงของแบบสอบถามทุกส่วนแล้วจึงตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ทุกหน้าและตอบคำถามตามความเป็นจริง โดยคุณครูจะเป็นผู้เก็บรวบรวม

ขอขอบคุณนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาต่อไป

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ขอขอบคุณในความร่วมมืออันดียิ่ง

นางสาวกฤษพร อยู่สวัสดิ์

นิสิตปริญญาเอกคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักเรียนช่วยทำให้ครบทุกหน้า
และตอบให้ครบทุกข้อนะคะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง และเขียนรายละเอียดให้สมบูรณ์

1. เพศ 1) ☐ ชาย 2) ☐ หญิง

2. โรงเรียน.....

3. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

- 1) ☐ บิดามารดาหรือผู้ปกครองวางระเบียบกฎเกณฑ์การปฏิบัติต่างๆ ให้นักเรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นักเรียนจึงไม่สามารถทำตามความต้องการหรือแสดงความคิดเห็น
- 2) ☐ บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความคุ้มครองป้องกันและให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา นักเรียนจึงไม่เคยต้องเผชิญกับความลำบาก
- 3) ☐ บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความรักความไว้วางใจรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน และให้การสนับสนุนในการทำสิ่งต่างๆ ตามความเหมาะสม
- 4) ☐ บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้นักเรียนทำตามความต้องการอย่างอิสระ โดยไม่ใส่ใจดูแลหรือไม่ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือใดๆ ทั้งสิ้น

ส่วนที่ 2-4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่มีข้อความตรงกับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความอย่างละเอียดเพื่อตอบว่าข้อความดังที่กล่าวนั้นตรงกับการปฏิบัติของนักเรียนมากน้อยเพียงใดแล้วจึงทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงกับตัวนักเรียนมากที่สุด โดยคำตอบจะมี 5 ตัวเลือก คือ

5 หรือ		หมายถึง นักเรียนทำพฤติกรรมนั้นเป็นประจำหรือปฏิบัติบ่อยที่สุด นักเรียนเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด
4 หรือ		หมายถึง นักเรียนทำพฤติกรรมนั้นเกือบเป็นประจำหรือปฏิบัติบ่อยมาก นักเรียนเห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก
3 หรือ		หมายถึง นักเรียนทำพฤติกรรมนั้นพอสมควรหรือปฏิบัติบ้างเป็นบางครั้ง นักเรียนเห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง
2 หรือ		หมายถึง นักเรียนทำพฤติกรรมนั้นนานๆ ครั้งหรือปฏิบัติน้อยมาก นักเรียนเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย
1 หรือ		หมายถึง นักเรียนแทบจะไม่เคยทำพฤติกรรมนั้นๆ เลย นักเรียนแทบจะไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นอย่างยิ่ง

ส่วนที่2 ปัจจัยด้านโรงเรียน

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ / ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
						
	ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน					
1	ห้องเรียนมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย					
2	ขนาดของห้องเรียนมีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ไม่แคบหรือกว้างจนเกินไป					
3	แสงสว่างภายในห้องเรียนมีความเหมาะสม มองเห็นสิ่ง ต่างๆ ได้ชัดเจน					
4	การจัดตั้ง/วางสื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสะดวกต่อการ ปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนการสอน					
5	ภายในห้องเรียนมีการจัดมุมความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ / ระดับความคิดเห็น				
		5 	4 	3 	2 	1
6	บรรยากาศในห้องเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน					
7	บรรยากาศในห้องเรียนไม่ทำให้นักเรียนรู้สึกอึดอัด					
	ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู					
8	นักเรียนให้ความเคารพต่อครู					
9	นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครูเป็นอย่างดี					
10	นักเรียนรู้สึกว่าครูมีความเป็นกันเองกับนักเรียน					
11	ครูให้ความรักความเอ็นดูนักเรียน					
12	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามหรือพูดคุยเมื่อมีปัญหาต่างๆ					
13	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน					
	ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน					
14	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเสมอ					
15	นักเรียนแสดงความเป็นห่วง เมื่อเพื่อนสอบได้คะแนนไม่ดี					
16	นักเรียนชอบทำงานร่วมกับเพื่อน					
17	นักเรียนมักเอื้อเฟื้อกับเพื่อน เช่น การให้ยืมหนังสือ เป็นต้น					
18	เมื่อเพื่อนไม่เข้าใจบทเรียน นักเรียนจะคอยช่วยอธิบายให้ชัดเจน					
19	เมื่อนักเรียนลืมอุปกรณ์การเรียนเพื่อนจะให้ยืม					
20	เพื่อนๆ ชอบให้นักเรียนเป็นสมาชิกกลุ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ					
21	เพื่อนพร้อมที่จะช่วยเหลือนักเรียนในการเรียนรู้เสมอเมื่อนักเรียนขอร้อง					
22	นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนได้					
23	เพื่อนจะคอยกล่าวเตือนนักเรียนให้ตั้งใจเรียน					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ / ระดับความคิดเห็น				
		5 	4 	3 	2 	1
	ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
24	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยอิสระ					
25	นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้					
26	ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง					
27	ครูมักถามคำถามชวนคิดให้กับนักเรียน					
28	ครูช่วยเหลือสนับสนุนหรือให้คำแนะนำ เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือในการเรียนรู้					

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านครอบครัว

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ / ระดับความคิดเห็น				
		5 	4 	3 	2 	1
	ด้านการสนับสนุนของครอบครัว					
29	บิดามารดาหรือผู้ปกครองซื้ออุปกรณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนอย่างครบถ้วน					
30	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจัดมุมหนังสือที่บ้านให้นักเรียนได้ศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านการเรียนเพิ่มมากขึ้น					
31	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจัดเตรียมเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น Computer, IPAD, Smartphone เป็นต้น ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้					
32	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะคอยให้กำลังใจนักเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ					
33	เมื่อนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะหาทางช่วยเหลือทันที					
34	บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้คำปรึกษา ข้อคิด คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการเรียน					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ / ระดับความคิดเห็น				
		5 	4 	3 	2 	1
35	บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่บังคับให้นักเรียนเรียนรู้ในสิ่งที่นักเรียนไม่ชอบ					
	ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	_____	_____	_____	_____	_____
36	นักเรียนเคารพเชื่อฟังบิดามารดาหรือผู้ปกครอง					
37	นักเรียนปฏิบัติตามคำแนะนำของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องเรียนและเรื่องอื่นๆ					
38	นักเรียนช่วยงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้ทำด้วยความเต็มใจ เช่น การทำงานบ้าน การดูแลสวน เป็นต้น					
39	เมื่อมีเวลาว่างบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะพูดคุยเรื่องเรียนกับนักเรียนเสมอ					
40	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนมีปัญหาทางการเรียน					
41	บิดามารดาหรือผู้ปกครองกล่าวชมเชยเมื่อนักเรียนสอบได้คะแนนดี					
42	บิดามารดาหรือผู้ปกครองแสดงให้เห็นว่ารักมากแค่ไหน					
43	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะศึกษาหาความรู้อยู่เสมอโดยเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน					

ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านนักเรียน

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ / ระดับความคิดเห็น				
		5 	4 	3 	2 	1
	ด้านความเชื่ออำนาจในตน	_____	_____	_____	_____	_____
44	นักเรียนคิดว่าการเรียนจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวนักเรียนเอง					
45	การที่นักเรียนข้อสอบได้คะแนนมาก เป็นเพราะนักเรียนขยันเรียน					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ / ระดับความคิดเห็น				
		5 	4 	3 	2 	1
	ด้านการมุ่งอนาคต	_____	_____	_____	_____	_____
46	นักเรียนจะตั้งใจเรียนเพื่ออนาคตที่ดีของตนเอง					
47	นักเรียนวางแผนจัดกระเป๋าหนังสือไว้ล่วงหน้าก่อนวันที่มีการเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียน					
48	นักเรียนขยันเพื่อเรียนให้สำเร็จตามเป้าหมาย					
	ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง	_____	_____	_____	_____	_____
49	นักเรียนมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนมีความสามารถทางการเรียนหลายอย่าง					
50	นักเรียนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง					
51	นักเรียนมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ					
52	นักเรียนมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนมีบทบาทสำคัญในห้องเรียน					
	ด้านการรู้จักตนเอง	_____	_____	_____	_____	_____
53	เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ นักเรียนรู้ความรู้สึกของตนเองเสมอ					
54	นักเรียนรับรู้อารมณ์ของตนเองในทุกสถานการณ์					
55	นักเรียนรู้ว่าตนเองมีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร					
56	นักเรียนรู้ว่าตนเองต้องการอะไร					
57	นักเรียนรู้ว่าตนเองมีความสนใจที่จะเรียนรู้วิชาใดมากที่สุด					
58	นักเรียนรู้ว่าตนเองชอบทำกิจกรรมยามว่างอะไรบ้าง					
59	นักเรียนรู้ว่าอะไรคือจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง					
60	นักเรียนรู้ว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในด้านใดบ้าง					

นักเรียนทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว
นำไปส่งคุณครูด้วยนะคะ

ภาคผนวก ซ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสัมภาษณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
แนวทางในการส่งเสริมปัจจัยด้านนักเรียนเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของ
นักเรียนประถมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” ปรินญาตฤณีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนจากโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนสูงสุด 5 อันดับแรก จากโรงเรียนที่นำมาทำการศึกษาวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 34 โรงเรียน โดยประเด็นข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกำหนดมาจากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (ปีที่ 6) มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านนักเรียน ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อยหรือคุณลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ซึ่งด้านที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา มากที่สุด คือ การมุ่งมั่นอนาคต รองลงมา ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเองและความเชื่ออำนาจในตน ตามลำดับ

เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์เข้าใจความหมายของคำหลักบางคำที่อยู่ในประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยได้ถูกต้องตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้ให้คำจำกัดความของคำหลักดังกล่าวไว้ดังนี้

1) **การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต** หมายถึง นักเรียนที่มีคุณลักษณะที่ช่วยส่งเสริมให้ตนเองมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันจะช่วยให้ได้เกิดการพัฒนาตนเองให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเหมาะสมและมีความสุข โดยคุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่

1.1) **ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้** หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็นหรือความรู้สึที่มีต่อการเรียนรู้ โดยเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้การพัฒนาตนเอง รวมทั้งตระหนักถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้กับชีวิตจริงและมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย

1.2) **ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้** หมายถึง ลักษณะภายในที่เป็นแรงผลักดันให้แสดงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้สำเร็จและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง รวมทั้งมีความกระหายใคร่รู้ มีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ แสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการ

เรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอยู่เสมอ รักการอ่านและชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้อยู่เสมอ

1.3) **ด้านความสามารถในการเรียนรู้** หมายถึง ทักษะความสามารถในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการสรุปประเด็นความรู้ที่ได้รับ รวมทั้งความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย และมีความสามารถในการอ่านและการเขียน ตลอดจนสามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้

1.4) **ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง** หมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลความรู้ต่างๆ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

1.5) **ด้านความสามารถในการสื่อสาร** หมายถึง ความสามารถในการพูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่างๆ และมีความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่างๆ รวมทั้งสามารถตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารได้

2) **ปัจจัยด้านนักเรียน** หมายถึง สิ่งที่เป็นผลจากตัวนักเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ได้แก่

2.1) **ความเชื่ออำนาจในตน** หมายถึง ความคิดและการยอมรับว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวล้วนเป็นผลมาจากทักษะ ความเพียรพยายาม ความสามารถที่เกิดจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น

2.2) **การมุ่งอนาคต** หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต โดยเล็งเห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งวางแผนและปฏิบัติตามแผนเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่ต้องการในอนาคตของนักเรียน

2.3) **การเห็นคุณค่าในตนเอง** หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อตนเองในทางที่ดีหรือในแง่บวก ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการกระทำการต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญหรือมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

2.4) **การรู้จักตนเอง** หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับสภาพความจริงตามธรรมชาติของตนเอง อันได้แก่ การรู้จักจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิสัย และความชอบของนักเรียน เพื่อจะได้จะได้เข้าใจตนเองได้อย่างแท้จริง

3) **แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต** หมายถึง ข้อเสนอเกี่ยวกับวิธีการหรือกิจกรรมในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นจากปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด

2. ผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์โดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์เขียนตอบบรรยายสภาพความเป็นจริงที่ผู้ให้สัมภาษณ์ปฏิบัติในแต่ละประเด็นข้อคำถาม

3. ข้อมูลที่ต้องการแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยด้านนักเรียนเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

2. โรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ (ในฐานะของผู้บริหาร/ครู/ผู้ปกครองนักเรียน)

☐ 1.1 วัดโสมนัส

☐ 1.2 วัดหงส์รัตนาราม

☐ 1.3 วัดนาครปรก

☐ 1.4 วัดหนัง

☐ 1.5 วัดช่างเหล็ก

3. สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสูงสุด 5 โรงเรียนแรก (ตามข้อ 1.1 -1.5)

☐ 2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

☐ 2.2 ครูประจำชั้นป.6

☐ 2.3 ผู้ปกครองนักเรียนในฐานะ

☐ 2.3.1 บิดา

☐ 2.3.2 มารดา

☐ 2.3.3 อื่นๆ (ระบุ).....

4. อายุ ปี

5. ระดับการศึกษา

6. อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ในกรณีที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน.....

ตอนที่ 2 ข้อประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยด้านนักเรียนเพื่อนำไปสู่การเป็น
ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน

1. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความเชื่ออำนาจในตน เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร ยกกรณีตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำหรือเห็นผลได้ชัดเจนประกอบโดยสังเขป

2. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งมั่นอนาคต เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร ยกกรณีตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำหรือเห็นผลได้ชัดเจนประกอบโดยสังเขป

3. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร ยกกรณีตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำหรือเห็นผลได้ชัดเจนประกอบโดยสังเขป

4. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร ยกกรณีตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำหรือเห็นผลได้ชัดเจนประกอบโดยสังเขป

ภาคผนวก ณ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับ
นักเรียนประถมศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

**แบบประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริม
การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา**

คำชี้แจง

แบบประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิ

ส่วนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 2.1 การประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของข้อเสนอต่าง ๆ ในแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในแต่ละด้าน

ตอนที่ 2.2 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้จากการสนทนากลุ่มในครั้งนี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีความถูกต้อง เหมาะสม และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 คือ เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ต่อไป

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์อันดียิ่งของท่านผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ณ ที่นี้

นางสาวกฤษพร อยู่สวัสดิ์

นิสิตปริญญาเอกคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ทรงวุฒิ

ชื่อ-นามสกุล.....

ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก ☐ อื่นๆ โปรดระบุ....

สาขาวิชาเอก (ตามระดับการศึกษาขั้นสูงสุด)

สถานภาพ ☐ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต

☐ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนักเรียนประถมศึกษา

☐ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา

☐ ผู้บริหารสถานศึกษา

☐ ครูผู้สอน

☐ ผู้ปกครองนักเรียน

ส่วนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 2.1 การประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของข้อเสนอต่าง ๆ ในแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในแต่ละด้าน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมสอดคล้องตามความเห็นที่แท้จริงของท่าน ใน 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะทางๆ	ระดับ ความเหมาะสม สอดคล้องของ ข้อเสนอแนะทางๆ					ความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
	5	4	3	2	1	
ด้านที่ 1 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มี อนาคต เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต						
1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรยกตัวอย่าง บุคคลที่มุ่งอนาคตที่ประสบความสำเร็จให้นักเรียนเห็น เป็นตัวอย่างที่ดีในการมีเป้าหมาย การวางแผนและการ ดำเนินการตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้ สื่อออนไลน์หรือการเล่าประวัติของบุคคลตัวอย่างที่ ประสบความสำเร็จ เช่น นักกีฬาทีมชาติ นักร้อง ศิษย์ เก่าดีเด่นของโรงเรียน คนในครอบครัว เป็นต้น รวมทั้ง ยกตัวอย่างบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการ ไม่มุ่งอนาคตเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้คิดพิจารณา เปรียบเทียบ เพื่อเป็น แรงเสริมที่กระตุ้นให้นักเรียน เป็นผู้มีอนาคต						
1.2 ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึก ตั้งเป้าหมายในระยะสั้นและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ การเรียนรู้เพื่ออนาคต โดยครูให้นักเรียนลองตั้งเป้าหมาย ในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นเรียนในชั่วโมงแรกหรือเริ่มต้นปี การศึกษา ผู้ปกครองให้นักเรียนลองตั้งเป้าหมายในช่วง ปิดภาคเรียน รวมทั้งให้นักเรียนคิดวางแผนการ ดำเนินการเพื่อให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และลองดำเนินการตามแผนที่ตนเองได้วางไว้ ส่วน ผู้บริหารโรงเรียนย้ำเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของ การเรียนรู้เพื่ออนาคต						
1.3 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรให้นักเรียน ฝึกตั้งเป้าหมายในระยะยาว โดยใช้คำถามกระตุ้น เกี่ยวกับอาชีพในอนาคตเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิด เกี่ยวกับการมุ่งอนาคตของตนเอง						

ข้อเสนอแนะทางฯ	ระดับ ความเหมาะสม สอดคล้องของ ข้อเสนอแนะทางฯ					ความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
	5	4	3	2	1	
1.4 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ โดยการพูดและให้ข้อมูลความรู้เพื่อสร้างความตระหนักว่าการศึกษารับรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้นักเรียนมีอนาคตที่ดี นอกจากนี้โรงเรียนยังส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการจัดสอนเสริมและจัดสื่อการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และผู้ปกครองยังต้องส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจเรียน ทบทวนบทเรียนและศึกษาหาความรู้จากสื่อออนไลน์อย่างสม่ำเสมอทุกวัน						
ด้านที่ 2 แนวทางในส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต						
2.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมหน้าเสาธงชื่นชมนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดี โดยให้รางวัลหรือเกียรติบัตร ยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อสร้างความรู้สึภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน						
2.2 ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้บรรยายเล่าเรื่องความสำเร็จหรือความภาคภูมิใจของตนเองหน้าชั้นเรียน และให้เพื่อน ๆ ร่วมกันชื่นชม เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง						
2.3 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรให้การเสริมแรงทางบวกกับนักเรียนด้วยการกล่าวชื่นชมทุก ๆ สิ่งที่นักเรียนทำ เช่น ตั้งใจเรียน สอบผ่าน ทำอะไรได้สำเร็จ เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจหรือคุณค่าให้กับนักเรียน และหากนักเรียนทำสิ่งใดผิดหรือไม่สำเร็จจะไม่มีเสริมแรงทางลบด้วยการต่อว่า						

ข้อเสนอแนะทางๆ	ระดับ ความเหมาะสม สอดคล้องของ ข้อเสนอแนะทางๆ					ความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
	5	4	3	2	1	
ตำหนิ แต่จะพูดสอนให้นักเรียนเข้าใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแก้ไขตนเอง						
2.4 ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดบวก โดยชี้ให้เห็นว่านักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่แตกต่างกันไป ให้ภูมิใจในสิ่งที่ตนเป็น ศักยภาพที่ตนเองมี และในขณะที่เดียวกันต้องชี้ให้นักเรียนเห็นว่าศักยภาพด้านที่นักเรียนไม่มีหรือไม่เก่งนั้นสามารถพัฒนาให้มีหรือให้ดีขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง						
2.5 ครูและผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนหรือเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความต้องการหรือความชอบของนักเรียน โดยเมื่อนักเรียนได้เรียนหรือได้ทำในสิ่งที่ชอบเรียนรู้จะส่งผลให้สามารถทำออกมาได้ดี ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเองและอยากที่จะทำหรือเรียนรู้ในสิ่งนั้นไปอย่างต่อเนื่อง						
2.6 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดการแข่งขันหรือหาเวทีการแข่งขันให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพ ความรู้ความสามารถ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้นกับนักเรียน รวมทั้งสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง						
2.7 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ความสำเร็จจากการปฏิบัติจริง เช่น ผลิตสินค้าและจัดจำหน่าย เป็นต้น โดยเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้จนประสบความสำเร็จจะทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเอง						

ข้อเสนอแนะทางๆ	ระดับ ความเหมาะสม สอดคล้องของ ข้อเสนอแนะทางๆ					ความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
	5	4	3	2	1	
ด้านที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต						
3.1 ครูและผู้บริหารองค์กรจัดกิจกรรมในชั่วโมงโฮมรูมและในวิชาแนะแนว โดยให้นักเรียนสำรวจเกี่ยวกับตัวตนของตนเองในด้านต่าง ๆ ของตนเองและเล่าบรรยายหรือเขียนบรรยายในรูปแบบของแผนผังความคิด (Mind Mapping) และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อน ๆ ช่วยแสดงความคิดเห็นเพื่อเสริมตัวตนของนักเรียนเพิ่มเติมในด้านที่นักเรียนอาจไม่ทราบ รวมทั้งนำผลทั้งหมดไปสะท้อนพูดคุยกับครู						
3.2 ครูและผู้บริหารองค์กรจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง นักเรียนได้ลองเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายมาก ทำให้ค้นพบตัวตนและศักยภาพต่าง ๆ ของตนเอง						
3.3 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความชอบหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก						
3.4 ผู้ปกครองควรให้อิสระกับนักเรียนในการเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการบังคับหรือตีกรอบตัวตนของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ค้นหาตัวตนผ่านการเรียนรู้ ซึ่งผู้ปกครองจะเป็นผู้คอยชี้แนะและเป็นผู้สนับสนุนทั้งทางจิตใจและทางการเงินอย่างเต็มที่						
3.5 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้บริหารควรสังเกต ใส่ใจรายละเอียดของนักเรียนแต่ละคนจะได้ทำความรู้จักนักเรียนของตนเองและจะได้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเองด้วย โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อที่จะได้จัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับนักเรียนแต่ละคน						

ข้อเสนอแนะทางๆ	ระดับ ความเหมาะสม สอดคล้องของ ข้อเสนอแนะทางๆ					ความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
	5	4	3	2	1	
3.6 ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองควรส่งเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสือ เพื่อให้นักเรียนจะได้รู้จักตนเองผ่านโลกของการอ่าน						
ด้านที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตน เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต						
4.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนเชื่อมั่นว่านักเรียนสามารถกำหนดการกระทำตนเองได้ และสร้างความเข้าใจว่าการกระทำของนักเรียนนั้นมีพลังอำนาจที่ส่งผลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยพูดคุยตัวอย่างให้นักเรียนทำความเข้าใจและพูดเสริมแรงให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นและเพียรพยายาม						
4.2 ครูและผู้ปกครองควรให้อิสระในการคิดและตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ ด้วยตัวของนักเรียนเอง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเรียนรู้ที่จะยอมรับผลของการกระทำที่ตนเองเลือก โดยที่ครูและผู้ปกครองจะคอยช่วยชี้แนะให้กับนักเรียน						
4.3 ครูและผู้ปกครองควรยกตัวอย่างกรณีศึกษาของตัวอย่างการกระทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ						

ตอนที่ 2.2 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม

ด้านที่ 1 แนวทางการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งอนาคต เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 2 แนวทางการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 3 แนวทางการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 4 แนวทางการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตน เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ญ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คำชี้แจงในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

คำชี้แจง

1. ความเป็นมาของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการวิจัยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ในการสนทนากลุ่มครั้งนี้มุ่งเพื่อนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ของงานวิจัย คือ เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ของงานวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่มีน้ำหนักหรือมีอิทธิพลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา (ปีที่ 6) มากที่สุด (จาก 3 ปัจจัยที่ศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านนักเรียน) คือ ปัจจัยด้านนักเรียน ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อยหรือคุณลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ซึ่งด้านที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษามากที่สุด คือ การมุ่งอนาคต รองลงมา ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จักตนเอง และความเชื่ออำนาจในตน ตามลำดับ มาเป็นประเด็นข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยด้านนักเรียนเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนรวมจำนวน 15 ท่าน จากโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนสูงสุด 5 อันดับแรก จากโรงเรียนที่นำมาทำการศึกษาวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 34 โรงเรียน และนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ปฏิบัติจริงในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในแต่ละด้านของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็น (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา อย่างไรก็ตามเพื่อที่จะได้แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงจัดการสนทนากลุ่มครั้งนี้ขึ้นเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน

นักเรียนประถมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ประเมินตรวจสอบและให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางฯ ดังกล่าวเพื่อผู้วิจัยจะได้พัฒนาปรับปรุงข้อเสนอแนวทางฯ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ที่ได้กำหนดไว้ต่อไป

เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าใจความหมายของคำหลักบางคำที่อยู่ในข้อเสนอแนวทางฯ ของผู้วิจัยได้ถูกต้องตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้ให้คำจำกัดความของคำหลักดังกล่าวไว้ ดังนี้

1) **การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต** หมายถึง นักเรียนที่มีคุณลักษณะที่ช่วยส่งเสริมให้ตนเองมี การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันจะช่วยให้ได้เกิดการพัฒนาตนเองให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเหมาะสมและมีความสุข โดยคุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่

1.1) **ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้** หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่มีต่อการเรียนรู้ โดยเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และตระหนักว่าการเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาตนเอง รวมทั้งตระหนักถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้กับชีวิตจริงและมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สนุกและท้าทาย

1.2) **ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้** หมายถึง ลักษณะภายในที่เป็นแรงผลักดันให้แสดงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ให้สำเร็จและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง รวมทั้งมีความกระหายใคร่รู้ มีจิตใจรักที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ แสวงหาโอกาสที่จะเรียนรู้ทั้งจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองอยู่เสมอ รักการอ่านและชอบใช้เวลาว่างไปกับการเรียนรู้อยู่เสมอ

1.3) **ด้านความสามารถในการเรียนรู้** หมายถึง ทักษะความสามารถในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการสรุปประเด็นความรู้ที่ได้รับ รวมทั้งความสามารถในการหาวิธีในการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย และมีความสามารถในการอ่านและการเขียน ตลอดจนสามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้

1.4) **ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง** หมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

1.5) **ด้านความสามารถในการสื่อสาร** หมายถึง ความสามารถในการพูด ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ และมี

ความสามารถในการฟังเพื่อรับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งสามารถตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารได้

2) **ปัจจัยด้านนักเรียน** หมายถึง สิ่งที่เป็นผลมาจากตัวนักเรียนที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน ได้แก่

2.1) **ความเชื่ออำนาจในตน** หมายถึง ความคิดและการยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวล้วนเป็นผลมาจากทักษะ ความเพียรพยายาม ความสามารถที่เกิดจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น

2.2) **การมุ่งอนาคต** หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต โดยเล็งเห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งวางแผนและปฏิบัติตามแผนเพื่อให้จะไปถึงเป้าหมายที่ต้องการในอนาคตของนักเรียน

2.3) **การเห็นคุณค่าในตนเอง** หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อตนเองในทางที่ดีหรือในแง่บวก ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการกระทำการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญหรือมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

2.4) **การรู้จักตนเอง** หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับสภาพความจริงตามธรรมชาติของตนเอง อันได้แก่ การรู้จักจุดเด่น จุดด้อย ความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ ความรู้สึก นิสัย และความชอบของนักเรียน เพื่อจะได้จะได้เข้าใจตนเองได้อย่างแท้จริง

3) **แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต** หมายถึง ข้อเสนอเกี่ยวกับวิธีการหรือกิจกรรมในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นจากปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

2. เนื้อหาของการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้จัดทำ (ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นเนื้อหาสำคัญสำหรับการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ตามตัวแปรย่อยหรือคุณลักษณะสำคัญ 4 ด้าน เกี่ยวกับปัจจัยด้านนักเรียนซึ่งส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา โดยสังเคราะห์มาจากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียน รวมจำนวน 15 ท่าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นประกอบด้วย

ด้านที่ 1 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งอนาคต เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย 4 แนวทาง

ด้านที่ 2 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย 7 แนวทาง

ด้านที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย 6 แนวทาง

ด้านที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตน เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย 3 แนวทาง

(ร่าง) แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาแต่ละด้านดังกล่าวมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งอนาคต เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรยกตัวอย่างบุคคลที่มุ่งอนาคตที่ประสบความสำเร็จให้นักเรียนเห็นเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีเป้าหมาย การวางแผนและการดำเนินการตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้สื่อออนไลน์หรือการเล่าประวัติของบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ เช่น นักกีฬาทีมชาติ นักร้อง ศิษย์เก่าดีเด่นของโรงเรียน คนในครอบครัว เป็นต้น รวมทั้งยกตัวอย่างบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการไม่มุ่งอนาคตเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้คิดพิจารณาเปรียบเทียบ เพื่อเป็นแรงเสริมที่กระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้มุ่งอนาคต

1.2 ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกตั้งเป้าหมายในระยะสั้นและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนเพื่ออนาคต โดยครูให้นักเรียนลองตั้งเป้าหมายในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นเรียนในชั่วโมงแรกหรือเริ่มต้นปีการศึกษา ผู้ปกครองให้นักเรียนลองตั้งเป้าหมายในช่วงปิดภาคเรียน รวมทั้งให้นักเรียนคิดวางแผนการดำเนินการเพื่อให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และลองดำเนินการตามแผนที่ตนเองได้วางไว้ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนย้ำเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนเพื่ออนาคต

1.3 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรให้นักเรียนฝึกตั้งเป้าหมายในระยะยาว โดยใช้คำถามกระตุ้นเกี่ยวกับอาชีพในอนาคตเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดเกี่ยวกับการมุ่งอนาคตของตนเอง

1.4 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ โดยการพูดและให้ข้อมูลความรู้เพื่อสร้างความตระหนักว่าการศึกษารับรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้นักเรียนมีอนาคตที่ดี นอกจากนี้โรงเรียนยังส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการจัดสอนเสริมและจัดสื่อการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และผู้ปกครองยังต้องส่งเสริม

สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจเรียน ทบทวนบทเรียนและศึกษาหาความรู้จากสื่อออนไลน์อย่างสม่ำเสมอทุกวัน

ด้านที่ 2 แนวทางในส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมหน้าเสาธงชื่นชมนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดี โดยให้รางวัลหรือเกียรติบัตรยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อสร้างความรู้สึภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

2.2 ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้บรรยายเล่าเรื่องความสำเร็จหรือความภาคภูมิใจของตนเองหน้าชั้นเรียน และให้เพื่อนๆ ร่วมกันชื่นชม เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

2.3 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรให้การเสริมแรงทางบวกกับนักเรียนด้วยการกล่าวชื่นชมทุก ๆ สิ่งที่ทำนักเรียนทำ เช่น ตั้งใจเรียน สอบผ่าน ทำอะไรได้สำเร็จ เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความรู้สึภาคภูมิใจหรือคุณค่าให้กับนักเรียน และหากนักเรียนทำสิ่งใดผิดหรือไม่สำเร็จจะไม่มีเสริมแรงทางลบด้วยการต่อว่า ตำหนิ แต่จะพูดสอนให้นักเรียนเข้าใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแก้ไขตนเอง

2.4 ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดบวก โดยชี้ให้เห็นว่านักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่แตกต่างกันไป ให้ภูมิใจในสิ่งที่ตนเป็น ศักยภาพที่ตนเองมี และขณะเดียวกันต้องชี้ให้นักเรียนเห็นว่าศักยภาพด้านที่นักเรียนไม่มีหรือไม่ถนัดนั้นสามารถพัฒนาให้มีหรือให้ดีขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.5 ครูและผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนหรือเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความต้องการหรือความชอบของนักเรียน โดยเมื่อนักเรียนได้เรียนหรือได้ทำในสิ่งที่ชอบเรียนรู้จะส่งผลให้สามารถทำออกมาได้ดี ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเองและอยากที่จะทำหรือเรียนรู้ในสิ่งนั้นไปอย่างต่อเนื่อง

2.6 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดการแข่งขันหรือหาเวทีการแข่งขันให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้นกับนักเรียน รวมทั้งสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.7 ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ความสำเร็จจากการปฏิบัติจริง เช่น ผลิตสินค้าและจัดจำหน่าย เป็นต้น โดยเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้จนประสบความสำเร็จจะทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเอง

ด้านที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3.1 ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมในช่วงโฮมรูมและในวิชาแนะแนว โดยให้นักเรียนสำรวจเกี่ยวกับตัวตนของตนเองในด้านต่าง ๆ ของตนเองและเล่าบรรยายหรือเขียนบรรยายในรูปแบบของแผนผังความคิด (Mind Mapping) และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อนๆ ช่วยแสดงความคิดเห็นเพื่อเสริมตัวตนของนักเรียนเพิ่มเติมในด้านที่นักเรียนอาจไม่ทราบ รวมทั้งนำผลทั้งหมดไปสะท้อนพูดคุยกับครู

3.2 ครูและผู้ปกครองควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง นักเรียนได้ลองเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายมาก ทำให้ค้นพบตัวตนและศักยภาพต่าง ๆ ของตนเอง

3.3 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความชอบหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก

3.4 ผู้ปกครองควรให้อิสระกับนักเรียนในการเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการบังคับหรือตีกรอบตัวตนของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ค้นหาตัวตนผ่านการเรียนรู้ ซึ่งผู้ปกครองจะเป็นผู้คอยชี้แนะและเป็นผู้สนับสนุนทั้งทางจิตใจและการเงินอย่างเต็มที่

3.5 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรสังเกต ใส่ใจรายละเอียดของนักเรียนแต่ละคน จะได้ทำความรู้จักนักเรียนของตนเองและจะได้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเองด้วย โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อที่จะได้จัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับนักเรียนแต่ละคน

3.6 ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองควรส่งเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสือ เพื่อนักเรียนจะได้รู้จักตนเองผ่านโลกของการอ่าน

ด้านที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตน เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

4.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังให้นักเรียนเชื่อมั่นว่านักเรียนสามารถกำหนดการกระทำตนเองได้ และสร้างความเข้าใจว่าการกระทำของนักเรียนนั้นมีพลังอำนาจที่ส่งผลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยพูดคุยตัวอย่างให้นักเรียนทำความเข้าใจ และพูดเสริมแรงให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นและเพียรพยายาม

4.2 ครูและผู้ปกครองควรให้อิสระในการคิดและตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ ด้วยตัวของนักเรียนเอง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเรียนรู้ที่จะยอมรับผลของการกระทำที่ตนเองเลือก โดยที่ครูและผู้ปกครองจะคอยช่วยชี้แนะให้กับนักเรียน

4.3 ครูและผู้ปกครองควรยกตัวอย่างกรณีศึกษาของตัวอย่างการกระทำ ให้นักเรียนได้ฝึกคิดพิจารณาเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ

3. ประเด็นในการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มในครั้งนี้ต้องการรับฟังความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าข้อเสนอแนวทางแต่ละข้อในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษามีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางหลักแต่ละด้านเกี่ยวกับปัจจัยด้านนักเรียนตามที่ได้นิยามไว้มากน้อยเพียงใด

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาแต่ละด้าน อย่างไรบ้าง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้
นางสาวกฤษฎพร อยู่สวัสดิ์

ภาคผนวก ก
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือวิจัย
(แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา)

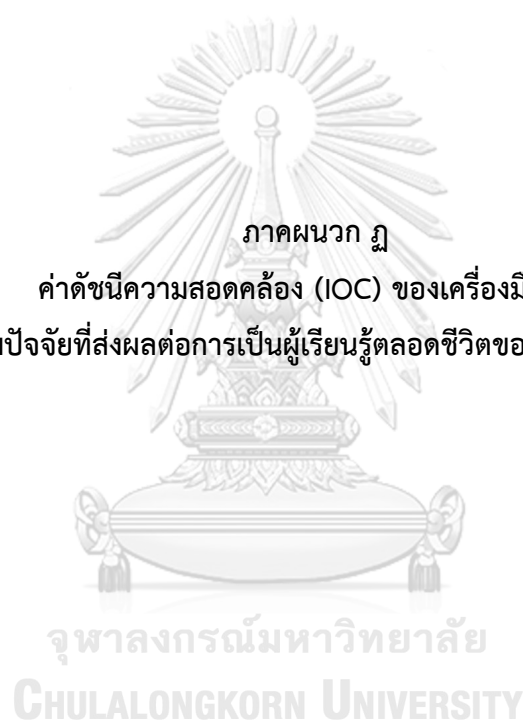
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านเจตคติต่อการเรียนรู้			
1	นักเรียนคิดว่าการเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำคัญ	0.85	
2	นักเรียนเชื่อว่าการเรียนรู้จะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองได้	0.85	นักเรียนเชื่อว่าการเรียนรู้ช่วยพัฒนาตนเองได้
3	นักเรียนเห็นว่าการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียน	1	นักเรียนเห็นว่าการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียน
4	นักเรียนมีความสุขสนุกสนานกับการได้ค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่สนใจ	1	นักเรียนสนุกกับการได้ค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่สนใจ
5	นักเรียนคิดว่าการจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่มีความยากนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ	1	นักเรียนคิดว่าการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ
ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้			
6	นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ให้สำเร็จตามที่ต้องการ	0.85	
7	นักเรียนเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการเรียนรู้	0.85	นักเรียนสามารถเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ได้ตลอดเวลาทั้งในและนอกห้องเรียน
8	นักเรียนเป็นคนช่างสงสัย	1	นักเรียนเป็นคนช่างสงสัยในเรื่องต่างๆ อยู่เสมอ
9	เมื่อมีสิ่งที่น่าสนใจนักเรียนสงสัยอยากรู้คำตอบ นักเรียนจะถามครูหรือบุคคลอื่นๆ เพื่อได้คำตอบ	0.85	เมื่อมีสิ่งที่น่าสนใจนักเรียนสงสัยอยากรู้คำตอบ นักเรียนจะหาทางต่างๆ เช่น สอบถามครู การค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นต้น เพื่อให้ได้คำตอบ
10	นักเรียนรู้สึกชอบที่จะเรียนเนื้อหาความรู้ใหม่ๆ ที่ไม่เคยรู้มาก่อน	1	นักเรียนชอบที่จะเรียนเนื้อหาความรู้ใหม่ๆ ที่ไม่เคยรู้มาก่อน
11	นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทั้งในและนอกห้องเรียน	1	นักเรียนชอบที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดเวลาทั้งในและนอกห้องเรียน

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
12	นอกจากการเรียนรู้ในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนยังสามารถหาความรู้จากกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย	1	นอกจากการเรียนรู้ในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนชอบศึกษาหาความรู้จากกิจกรรมอื่นๆ อีก
13	นักเรียนชอบอ่านหนังสือ	1	นักเรียนชอบอ่านหนังสืออยู่เสมอ
14	หากมีเวลาว่างจากการเรียน นักเรียนมักจะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนสนใจ	0.85	
ความสามารถในการเรียนรู้			
15	นักเรียนสามารถพิจารณาแยกแยะรายละเอียดเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่เรียนได้	0.85	
16	นักเรียนสามารถรวบรวมเนื้อหาความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อจับใจความสำคัญได้	0.85	
17	นักเรียนไม่สามารถสรุปประเด็นจากสิ่งที่ครูสอนได้	1	นักเรียนสามารถสรุปประเด็นความรู้จากสิ่งที่ครูสอนได้
18	นักเรียนสามารถเลือกใช้วิธีการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนรู้	0.85	นักเรียนสามารถเลือกใช้วิธีการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เรียนได้
19	นักเรียนสามารถเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย	1	
20	นักเรียนมีความสามารถในการเขียน	0.85	นักเรียนสามารถเขียนบรรยายสิ่งต่างๆ ได้อย่างชัดเจน
21	นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน	0.85	นักเรียนสามารถอ่านเนื้อหาหรือข้อมูลต่างๆ ได้
22	นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นๆ ได้	1	
ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง			
23	นักเรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้	1	นักเรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลความรู้ต่างๆ ได้

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
24	นักเรียนสามารถหาข้อมูลอะไรก็ตามที่ ต้องการได้จากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง	0.85	นักเรียนสามารถค้นหาข้อมูลความรู้ ต่างๆ ที่สนใจจากแหล่งข้อมูลหลาย แหล่ง
25	นักเรียนสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์ ทันสมัยช่วยในการเรียนรู้	0.71	ฉันสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยใน การเรียนรู้
26	นักเรียนไม่สามารถตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ ด้วยตนเองได้	0.71	นักเรียนสามารถตั้งเป้าหมายการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้
27	นักเรียนสามารถวางแผนในการเรียนรู้ได้โดย ไม่ต้องพึ่งความช่วยเหลือจากผู้อื่น	0.71	นักเรียนสามารถวางแผนการแสวงหา ความรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจได้
28	นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้	0.71	นักเรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการ แสวงหาความรู้ตามที่วางแผนไว้ได้
29	นักเรียนประเมินผลความก้าวหน้าในการ เรียนรู้ของตนเองได้	0.85	นักเรียนประเมินความสำเร็จจากการ แสวงหาความรู้ได้
ด้านความสามารถในการสื่อสาร			
30	ครูหรือเพื่อนๆ เข้าใจสิ่งที่นักเรียนพูดอธิบาย ได้อย่างชัดเจน	0.85	
31	นักเรียนสามารถพูดแลกเปลี่ยนข้อมูลความ คิดเห็นกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น	1	
32	นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นต้องการพูดอธิบายได้ ถูกต้อง	0.71	
33	นักเรียนสามารถซักถามรายละเอียดเพิ่มเติม เมื่อครูสอนเรื่องที่มีเนื้อหาใหม่ๆ	1	นักเรียนสามารถซักถามรายละเอียด เพิ่มเติม เมื่อครูสอนเรื่องที่นักเรียนยัง ไม่เข้าใจ

ภาคผนวก ก
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือวิจัย
(แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา)

**ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา**

ปัจจัยด้านโรงเรียน

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน			
1	ห้องเรียนมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	0.85	
2	ขนาดของห้องเรียนมีความเหมาะสมกับจำนวน นักเรียน	0.85	ขนาดของห้องเรียนมีความเหมาะสม กับจำนวนนักเรียน ไม่แคบหรือกว้าง จนเกินไป
3	แสงสว่างภายในห้องเรียนมีความเหมาะสม	0.85	แสงสว่างภายในห้องเรียนมีความ เหมาะสม มองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ชัดเจน
4	การจัดตั้ง/วางสื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสะดวก ต่อการปฏิบัติกิจกรรม	1	การจัดตั้ง/วางสื่ออุปกรณ์ทาง เทคโนโลยีสะดวกต่อการปฏิบัติ กิจกรรมในการเรียนการสอน
5	ภายในห้องเรียนมีการจัดมุมความรู้ให้นักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	1	
6	บรรยากาศในห้องเรียนทำให้นักเรียนมีความ กระตือรือร้นในการเรียน	0.71	
7	บรรยากาศในห้องเรียนไม่ทำให้นักเรียนรู้สึก อึดอัด	0.57	
ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู			
8	นักเรียนให้ความเคารพครู	0.71	นักเรียนให้ความเคารพต่อครู
9	นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครูเป็นอย่างดี	0.71	
10	นักเรียนรู้สึกที่ครูไม่เป็นกันเองกับนักเรียนจึงไม่ กล้าพูดคุย	0.57	นักเรียนรู้สึกที่ครูมีความเป็นกันเอง กับนักเรียน
11	ครูให้ความรักความเอ็นดู	0.71	ครูให้ความรักความเอ็นดูนักเรียน
12	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามเมื่อมีปัญหา ต่างๆ	0.85	
13	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน	0.85	
ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน			
14	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเสมอ	1	

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
15	นักเรียนแสดงความเป็นห่วง เมื่อเพื่อนสอบได้คะแนนไม่ดี	0.71	
16	นักเรียนไม่ชอบทำงานร่วมกับเพื่อน	1	นักเรียนชอบทำงานร่วมกับเพื่อน
17	นักเรียนกับเพื่อนมักเถียงเพื่อต่อกัน เช่น การให้ยืมหนังสือ แบ่งขนมให้กัน เป็นต้น	1	นักเรียนมักเถียงเพื่อกับเพื่อน เช่น การให้ยืมหนังสือ เป็นต้น
18	เมื่อเพื่อนไม่เข้าใจบทเรียน นักเรียนจะคอยช่วยอธิบายให้ชัดเจน	1	
19	เมื่อนักเรียนลืมอุปกรณ์การเรียนเพื่อนจะให้ยืม	1	
20	เพื่อนๆ ชอบให้นักเรียนเป็นสมาชิกกลุ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ	1	
21	เพื่อนพร้อมที่จะช่วยเหลือนักเรียนเสมอเมื่อนักเรียนขอร้อง	1	เพื่อนพร้อมที่จะช่วยเหลือนักเรียนในการเรียนรู้เสมอเมื่อนักเรียนขอร้อง
22	นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนได้	1	
23	เพื่อนจะคอยกล่าวเตือนนักเรียนให้ตั้งใจเรียน	1	
ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
24	ครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยอิสระ	0.71	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยอิสระ
25	นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	0.85	
26	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นพบความรู้ด้วยตนเอง	1	ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง
27	ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักเรียนคิด	1	ครูมักถามคำถามชวนคิดให้กับนักเรียน
28	ครูช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำ เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมการเรียนรู้	1	ครูช่วยเหลือสนับสนุนหรือให้คำแนะนำ เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือในการเรียนรู้

ปัจจัยด้านครอบครัว

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการสนับสนุนของครอบครัว			
29	บิดามารดาหรือผู้ปกครองซื้ออุปกรณ์การเรียนให้นักเรียนอย่างครบครัน	1	บิดามารดาหรือผู้ปกครองซื้ออุปกรณ์การเรียนให้นักเรียนอย่างครบถ้วน
30	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจัดมุมหนังสือที่บ้านให้นักเรียนได้ศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านการเรียนเพิ่มมากขึ้น	1	
31	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจัดเตรียมคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	0.85	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจัดเตรียมเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น Computer, IPAD, Smartphone เป็นต้น ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้
32	ในการทำสิ่งต่างๆ บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะคอยให้กำลังใจนักเรียน	0.85	บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะคอยให้กำลังใจนักเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ
33	เมื่อนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะหาทางช่วยเหลือทันที	1	
34	บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้คำปรึกษา ข้อคิด คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการเรียน	1	
35	บิดามารดาหรือผู้ปกครองบังคับให้นักเรียนทำในสิ่งที่นักเรียนไม่ชอบ	1	บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่บังคับให้นักเรียนเรียนรู้ในสิ่งที่นักเรียนไม่ชอบ
ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง			
36	นักเรียนเคารพเชื่อฟังบิดามารดาหรือผู้ปกครอง	0.71	
37	นักเรียนปฏิบัติตามคำแนะนำของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องเรียนและเรื่องอื่นๆ	1	
38	นักเรียนช่วยทำงานที่ผู้ปกครองมอบหมายให้ทำด้วยความเต็มใจ เช่น การทำงานบ้าน การดูแลสวน เป็นต้น	0.85	

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
39	เมื่อมีเวลาว่างบิฑามารดาหรือผู้ปกครองคุยกับ นักเรียนเสมอ	0.71	เมื่อมีเวลาว่างบิฑามารดาหรือ ผู้ปกครองจะพูดคุยเรื่องเรียนกับ นักเรียนเสมอ
40	บิฑามารดาหรือผู้ปกครองจะให้คำแนะนำเมื่อ นักเรียนมีปัญหา	1	บิฑามารดาหรือผู้ปกครองจะให้ คำแนะนำเมื่อนักเรียนมีปัญหา ทางการเรียน
41	บิฑามารดาหรือผู้ปกครองกล่าวชมเชยเมื่อ นักเรียนสอบได้คะแนนดี	1	
42	บิฑามารดาหรือผู้ปกครองแสดงให้เห็นว่า รักมากแค่ไหน	0.71	
43	บิฑามารดาหรือผู้ปกครองจะศึกษาหาความรู้ อยู่เสมอ โดยเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน	0.85	

ปัจจัยด้านนักเรียน

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านความเชื่ออำนาจในตน			
44	การเรียนจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวนักเรียน เอง	1	
45	การที่นักเรียนข้อสอบได้คะแนนมาก เป็นเพราะ นักเรียนขยันเรียน	1	
ด้านการมุ่งอนาคต			
46	นักเรียนตั้งใจเรียนเพื่ออนาคตของตนเอง	0.85	นักเรียนตั้งใจเรียนเพื่ออนาคตที่ดี ของตนเอง
47	นักเรียนวางแผนจัดกระเป๋าหนังสือไว้ล่วงหน้า ก่อนวันที่มีการเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมใน การเรียน	0.71	
48	นักเรียนขยันเพื่อเรียนให้สำเร็จตามเป้าหมาย	1	

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่า IOC	การปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง			
49	นักเรียนมีความรู้สึกกว่าตนเองเป็นคนไร้ ความสามารถ	0.85	นักเรียนมีความรู้สึกกว่าตนเองเป็น คนมีความสามารถทางการเรียน หลายอย่าง
50	นักเรียนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง	1	
51	นักเรียนมีความรู้สึกกว่าตนเองไม่เป็นที่ยอมรับกับ เพื่อนๆ	0.85	นักเรียนมีความรู้สึกกว่าตนเองเป็นที่ ยอมรับของเพื่อนๆ
52	นักเรียนรู้สึกไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญในห้องเรียน	0.85	นักเรียนมีความรู้สึกกว่าตนเองเป็น คนมีบทบาทสำคัญในห้องเรียน
ด้านการรู้จักตนเอง			
53	เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ นักเรียนรู้ ความรู้สึกของตนเองเสมอ	0.85	เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ นักเรียนรับรู้ความรู้สึกของตนเอง เสมอ
54	นักเรียนบอกได้ทุกครั้ง เมื่ออารมณ์เปลี่ยนแปลง ไป	0.71	นักเรียนรับรู้อารมณ์ของตนเองใน ทุกสถานการณ์
55	นักเรียนรู้ว่าตนเองมีลักษณะนิสัยอย่างไร	0.85	นักเรียนรู้ว่าตนเองมีลักษณะนิสัย เป็นอย่างไร
56	นักเรียนรู้ว่าตนเองต้องการอะไร	0.85	
57	นักเรียนรู้ว่านักเรียนชอบเรียนวิชาใดมากที่สุด	1	นักเรียนรู้ว่าตนเองมีความสนใจที่จะ เรียนวิชาใดมากที่สุด
58	นักเรียนรู้ว่าตนเองชอบทำกิจกรรมยามว่าง อะไรบ้าง	1	
59	นักเรียนไม่รู้ว่าอะไรคือจุดเด่นและจุดด้อยของ ตนเอง	1	นักเรียนรู้ว่าอะไรคือจุดเด่นและจุด ด้อยของตนเอง
60	นักเรียนรู้ว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในด้าน ใดบ้าง	0.85	

ภาคผนวก รฐ

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต จำแนกตามโรงเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต จำแนกตามโรงเรียน

ลำดับ	โรงเรียน	M	S.D.	ระดับ
1	วัดโสมนัส	4.40	0.39	สูง
2	วัดหงส์รัตนาราม	4.40	0.34	สูง
3	วัดนาคปรก	4.36	0.43	สูง
4	วัดหนึ่ง	4.35	0.41	สูง
5	วัดช่างเหล็ก	4.25	0.37	สูง
6	อนุบาลพิบูลเวศน์	4.21	0.50	สูง
7	วัดชนะสงคราม	4.19	0.51	สูง
8	อนุบาลสามเสน	4.17	0.54	สูง
9	วัดชัยชนะสงคราม	4.17	0.36	สูง
10	วัดอุทัยธาราม	4.13	0.43	สูง
11	ที่ปิงกรวิทยาพัฒน์ (วัดโบสถ์) ในพระราชูปถัมภ์	4.11	0.42	สูง
12	วัดเวตวันธรรมาวาส	4.10	0.49	สูง
13	วัดมหาบุศย์ (พิทักษ์ถาวรคุณ)	4.10	0.45	สูง
14	วัดพลับพลาชัย	4.08	0.44	สูง
15	อนุบาลวัดปรีณายก	4.07	0.51	สูง
16	ราชวินิตประถมบางแค	4.07	0.55	สูง
17	มหาวิทยาลัยวัด	4.04	0.40	สูง
18	วัดอมรินทราราม	4.02	0.47	สูง
19	พญาไท	4.01	0.51	สูง
20	วัดประยูรวงศาวาส	4.00	0.51	สูง
21	บางบัว (เพ่งตั้งตรงจิตรวิทยาการ)	3.99	0.38	สูง
22	ประถมทวีธาภิเศก	3.98	0.51	สูง
23	บ้านหนองบอน (นัยนานนทอนุสรณ์)	3.97	0.51	สูง
24	สายน้ำทิพย์	3.96	0.56	สูง
25	ราชวินิต	3.95	0.71	สูง
26	พระตำหนักสวนกุหลาบ	3.94	0.47	สูง
27	วัดเจ้ามูล	3.91	0.44	สูง
28	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)	3.90	0.45	สูง
29	อนุบาลวัดนางนอง	3.89	0.5	สูง
30	ไทยรัฐวิทยา 75 เฉลิมพระเกียรติ	3.86	0.45	สูง
31	โฆษิตสโมสร	3.81	0.55	สูง
32	ทุ่งมหาเมฆ	3.78	0.49	สูง
33	พิบูลย์อุปถัมภ์	3.71	0.52	สูง
34	ประถมนนทรี	3.48	0.42	ปานกลาง

ภาคผนวก ข
ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	น.ส.กฤษฎพร อยู่สวัสดิ์
วัน เดือน ปี เกิด	21 กันยายน 2530
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	กรุงเทพมหานคร

